

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**İBRAM ERDEM'İN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ ÜZERİNDE BİR
İNCELEME**

A STUDY ON İBRAM ERDEM'S LIFE, ART AND WORKS

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

MELTEM BAKIR

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. HATEM TÜRK

GİRESUN 2020

ÖN SÖZ

“İbrahim Erdem’in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme” adlı bu çalışma toplamda üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “İbrahim Erdem’in Hayatı, Ailesi, Çevresi ve Kişisel Özellikleri” genel başlığı altında; İbrahim Erdem’in hayatı, ailesi, çocukluğu, gençliği, öğrenim hayatı, evlilik hayatı, memuriyeti, sürgün yılları, gazete ve dergi hayatı, dost çevresi ve mektuplaşmaları, anıları, söyleşileri, aldığı ödüller, fiziki portresi ve kişisel özellikleri ele alınmıştır.

“Sanatı” genel başlığını taşıyan ikinci bölümde Erdem’in şiirinin kaynakları, şairliği, şiir anlayışı ve dil ve üslubu üzerinde durulmuştur.

“Eserleri” genel başlığını taşıyan üçüncü ve son bölüm ise dört alt başlıktan oluşur. Birinci bölümde yazarın romanları olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatıcı ve bakış açısı yönüyle incelenirken her romanın ayrı bir de değerlendirmesi mevcuttur. İkinci alt başlık yazarın hikâyelerine ayrılmakla birlikte hikâyelerin materyal unsurlarına, tematik incelenmesine ve materyal unsurlarına göre şemasına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde şairin şiir kitapları ve şiirlerinin muhtevalarına göre tasnifi üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise yazarın oyun, senaryo, inceleme, söyleşi ve deneme türündeki diğer eserlerinden söz edilmiştir.

Çalışma “Sonuç” ve “Kaynakça” bölümleriyle tamamlanırken “Ekler” kısmı çalışmada kullanılan belgelere ve İbrahim Erdem’in fotoğraflarına ayrılmıştır. Çalışmada ayrıca “Dizin” bölümü de mevcuttur.

Çalışkanlığı, üretkenliği ve yaşam felsefesiyle daima parlayıp yolunu aydımlatan değerli hocam Doç. Dr. Hatem Türk’e; tez süreci boyunca tüm samimiyeti ve sıcaklığıyla bana destek olan, istediğim bütün bilgileri yorulmaksızın benimle paylaşan İbrahim Erdem’e ve bu zorlu süreçte desteğini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Meltem BAKIR

GİRESUN 2020

ÖZET

İbram Erdem, 1970 toplumcu gerçekçi kuşağında yer alır. Çok yönlü olan sanatçı roman, hikâye, şiir, inceleme, deneme gibi birçok türde yapıta sahiptir. Üç bölümden oluşan bu çalışma İbram Erdem'in hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde bir incelemeyi kapsamaktadır. Yazarın roman ve hikâyeleri materyal unsurlarına göre incelenirken, hikâyeler ayrıca tematik yönden sınıflandırılmış ve hikâyelerin materyal unsurlarına göre şeması oluşturulmuştur. Çalışmada Erdem'in şiirlerinin kaynağı, şiir anlayışı, dil ve üslup özellikleri de incelenmiştir. Şiir kitapları değerlendirmeye tabi tutulurken, şiirleri muhteva açısından çeşitli başlıklar altında değerlendirilmiştir.

İbram Erdem'in eserleri dışında dergi, gazete ve sanal kaynaklara da başvurularak yazarın hayatı, sanatı ve eserleri bir bütün olarak verilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın sonunda Erdem'in 1970 toplumcu gerçekçi kuşağın üyelerinden biri olduğu görülürken İbram Erdem'in hayatı-sanatı-eserleri üçgeninde Türk edebiyatındaki yeri ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İbram Erdem, Şair, Yazar, Toplumcu Gerçekçi Kuşak.

ABSTRACT

Ibram Erdem is among the 1970 socialist realistic generation. The versatile artist is novel, story, poetry, review, essay, etc. it has many types of structures. This study, consisting of three parts, includes an examination of Ibram Erdem's life, art and works. While the novels and stories of the author are examined according to the material elements, the stories are also classified thematically and the schemes of the stories are created according to the material elements. In the study, the source of Erdem's poems, poetry understanding, language and style features were also examined. While the poetry books were evaluated, his poems were evaluated under various titles in terms of content.

Apart from the works of Ibram Erdem, it is aimed to art and works of the writer's life as a whole by applying to magazines, newspapers and virtual resources.

At the end of the study, while Erdem was seen as one of the members of the 1970 socialist realistic generation, it was tried to express the place of Ibram Erdem in Turkish literature in the triangle of life-art-works.

Keywords: Ibram Erdem, Poetrist, Writer, Socialist Realistic Generation.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler

ÖN SÖZ	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VII
BİRİNCİ BÖLÜM	8
İBRAM ERDEM'İN HAYATI, AİLESİ, ÇEVRESİ VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ.....	8
1.1. AİLESİ, ÇOCUKLUĞU, GENÇLİĞİ VE ÖĞRENİM HAYATI.....	8
1.2. EVLİLİK HAYATI	18
1.3. MEMURİYETİ VE SÜRGÜN YILLARI	18
1.4. BASIN HAYATI	19
1.5. DOST ÇEVRESİ VE MEKTUPLAŞMALARI.....	21
1.6. ANILAR	25
1.7. SÖYLEŞİLER.....	30
1.8. ALDIĞI ÖDÜLLER.....	36
1.9. FİZİKİ PORTRESİ VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ	36
İKİNCİ BÖLÜM	39
SANATI.....	39
2.1. ŞİİRLERİNİN KAYNAĞI.....	39
2.2. ŞAİRLİĞİ, ŞİİR ANLAYIŞI	42
2.3. DİL VE ÜSLUP	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	46
ESERLERİ	46
3.1. ROMANLARI	46
3.1.1. Sürgün Meyveye Durdu.....	46
3.1.2. Sessiz Islık	53
3.1.3. Bir Mevsim.....	62
3.1.4. Zor Mevsim.....	67
3.1.5. Mor Mevsim	77
3.1.6. Aşk Neresi.....	83

3.1.7. Yeryüzünün En Güzel İzmir'i	93
3.1.8. Aşk Biter Mi?	99
3.1.9. Dargın, Kırgın, Şıvgın	106
3.1.10. Küskün Martı	108
3.1.11. Beşibiryerde'nin Yaz Serüvenleri	109
3.2. HİKÂYELERİ	110
3.2.1. Hikâyelerin Materyal Unsurları.....	110
3.2.2. Hikâyelerin Tematik İncelenmesi.....	224
3.2.3. Hikâyelerin Materyal Unsurlarına Göre Şeması	226
3.3. ŞİİRLERİ	237
3.3.1. Şiir Kitapları	237
3.3.2. Şiirlerinin Değerlendirilmesi	255
3.4. DİĞER ESERLERİ	281
3.4.1. Oyunlar.....	281
3.4.2. Senaryolar	281
3.4.3. İncelemeler.....	282
3.4.4. Söyleşiler	284
3.4.5. Denemeler.....	284
SONUÇ.....	287
KAYNAKÇA	289
DİZİN.....	295
EKLER.....	297
ÖZGEÇMİŞ.....	300

KISALTMALAR

AKD. :Arka Kapak Dış

Bkz. :Bakınız

ÖKİ. :Ön Kapak İç

s. :Sayfa

S. :Sayı

TİP :Türkiye İşçi Partisi

TÖB-DER :Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği

Yön. ve Düz. :Yöneten ve Düzenleyen

BİRİNCİ BÖLÜM

İBRAM ERDEM'İN HAYATI, AİLESİ, ÇEVRESİ VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

1.1. AİLESİ, ÇOCUKLUĞU, GENÇLİĞİ VE ÖĞRENİM HAYATI

İbrahim Erdem, 1 Ocak 1950'de Ankara'nın Altındağ ilçesine bağlı Kavaklı köyünde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimlerini Ankara'da tamamladı. 1975'te Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nden mezun oldu. 1975-2009 yılları arası ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik ve idarecilik yaptı. İlk öğretmenlik ve idarecilik deneyimini Ankara Atatürk Lisesi'nde yaşadı. 2002-2008 yılları arası Talim Terbiye Kurulu'nda ders ve kaynak kitap incelemesinde bulundu. Yazın denemeleri ortaokul yıllarına denk gelirken yazın dünyasına girişi lise yıllarında gerçekleşti. Bu dönemde şiir ve öykü yazmaya devam etti. "Kıyı", "İmece", "Kuzey", "İnsancıl", "Toplum" ve "Anadolu Ekini" yazarın adının sıkça görüldüğü dergiler olmakla birlikte ilk ürünleri olan öykülerini 1972'de "Yansıma" dergisinde yayımladı. 1978'de dergi ve gazetelerde yayınlanmış öykülerini "Oyunun İçi" adlı ilk öykü kitabında bir araya getirdi. Yine 1978'de "Sürgün Meyveye Durdu" adlı ilk romanını yayımladı. 1992'de "Öyküşiir" adlı aylık yazın dergisini çıkardı. 1972 yılında çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan şiirlerine karşın, 2001'de "Sonbaharda Yaşamış" adlı şiir kitabını okurlarıyla buluşturdu.

İbrahim Erdem'in hikâyesi tam anlamıyla annesiyle babasının Trabzon ilinin Çaykara ilçesi (Şinek) Ataköy'den ayrılmalarıyla başlar. Anadolu'nun birçok yerinde imamlık yapan Ahmet Hamdi Erdem'in hayatı 1985'te yine daha önce görevde bulunduğu Kavaklı köyüne komşu olan Kızılca köyünün mezarlığında son bulur. Bu tarihten tam on yıl sonra ise annesi Ayşe Hanım aynı mezarlığa defnedilir.

Ailenin son çocuğu olan İbrahim Erdem, dört kardeşlerdir. Kardeşlerinin ismi: Refik Erdem, Mülkiye Taylan ve Gülşen Çetingök'tür. Mülkiye Hanım İbrahim Erdem'in hayatında büyük bir yere sahip olmakla birlikte İbrahim Erdem Mülkiye Hanım'ı ikinci annesi olarak görür.

İbrahim Erdem, babasıyla dolaştıklarında babasının onu tanıtırken, "tekne kazıntısı" olarak bahsetmesine o dönemde pek bir anlam veremese de son çocuk

olmanın kimi zaman çok sevilmesinden kimi zamansa unutulup kendisine çeşitli özgürlükler tanınması yönüyle kazançlı bir yanı olduğunu da kabul eder. Annesinin, “Beni hiç yormadın oğlum. Karnımda kuş gibiydin. Eben gelmeden sen geldin. Kara, kuru minicik bir şeydin. Yıkaya yıkaya seni bu hale getirdim. Menderes’in iktidara geldiği yılbaşıydı, hiç unutmuyorum. Su gibi doğdun” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 12) sözleri dışında İbrahim Erdem’in o döneme ait tek bir fotoğrafı yoktur.

Kavaklı köyünden sonra babası Balgat’ta bir ev yapar. Erdem, “Derenin önünde, pınarın başında” diye tanımladığı bu yerde ikinci sınıfı okur. Buradaki ilk arkadaşı bir kanaryası olan Mustafa’dır. Erdem, Mustafa’nın bir kuşa sahip oluşunu ve bu duruma imrenişini şu şekilde anlatır:

“Balgat’a yerleştik. Artık burada okuyacağım. [...] Bir arkadaşım var. Mustafa. Kanaryası var. Tepesine konuyor. Aynı lokmayı bölüşüyorlar. Bir kuşum olmasını istiyorum. Yutkunuyorum. Yok. Üzgün değilim. Gerçeğimizi biliyorum. Annem bizi tok gözlü yetiştirdi. Evimizde hiçbir şey saklı, kilitli değildi. Ne istiyorsak önümüzdeydi. Bu duygu imrenmemizi yok ediyordu hemen. Köyden sonra Ankara, yeni arkadaşlar, yeni öğretmenler. Kuşlardan hızlı uçuyorum sokaklarda. Evimizin bahçesindeki kayısı, dut, ayva ağacında da kuşlar sürekli ötüyordu. Daha ne olacaktı? Tüm dünya benimdi” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 13).

Kavaklı köyüyle yeniden bir anlaşmaya varan Ahmet Hamdi Bey ailesini Balgat’ta bırakarak tek başına Kavaklı’ya gider. Erdem, okulların tatil olmasıyla ancak köye gitme imkânı elde ederken bu günleri hayatının en güzel ve en özel günleri olarak ifade eder. Köyde kimileri tarlasında kimileri de bahçesinde uğraşırken o, kimi zaman cami ve çeşme arasında koşar kimi zamansa güvercinleri izleyip onları yakalamanın planını yapar. Erdem, tam da bu günlerde anne ve babasının birbiriyle konuşmalarının onu ne kadar çok üzdüğünü dile getirirken, az zaman sonra barışmalarındaki mutluluğu şu şekilde anlatır:

“O günler babamla annem nedense küsmüşler. Annem, ‘Git ona deki...’ diyor, babam, ‘Git ona deki...’ diyor. Her ikisi de seslerini duyuyorlar. Biri pınarın başında, diğeri oluğun sonunda. Ben arada mekik. Ama derecesiz üzgünüm.

Köyde başka kimse bir yaşdaşım yok ki gidip onunla oynasam. Sıkılıyorum. Bir gün hüngür hüngür ağlıyorum ikisi arasındaki gelgitten. Anlıyorlar üzüldüğümü, yaptıkları işin de anlamsız olduğunu. Babam ezan okuyacak. Abdest alıyor pınarın başında. Annem yanında. Güzel bir şey olacak diye bekliyorum. Babam ağzına bir yudum su alıyor. Kalkıyor. Annem yemenisini uzatıp kurulanmasını istiyor. Babam kurulanıyor. Sarılıyor anneme. Barış hareketi bu. Annem babamın elini öpüyor. Dünyalar benim oluyor. Babamın okuduğu ezan uzaklardaki bağlara, bahçelere kadar yankılanıyor. Ben sevinçten köyü beş kez koşarak dolaşıyorum. Arkadaşım köpeklerle öpüşerek koklaşarak [...]” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 14).

Erdem için, köydeki günler güvercin yakalama uğraşlarıyla geçer. Günlerden bir gün güvercinlerin yuva yaptığı dama uzanan Erdem, çürük olan damın çökmesiyle kendisini yerde, kanlar içerisinde bulur. Korku içerisinde eve gider ve gözyaşları içerisinde onu karşılayan annesi, kontrol ettikten sonra kanlarını temizler. Ancak o, rahat değildir ve babasının onu bu halde görünce vereceği tepkiyi düşünür. Kolları abdest almak için sıvanmış babasını, telaşlı bir şekilde üstüne geldiğini görünce annesi olan biteni anlatır. İyi olduğuna kanaat getirdikten sonra ise ikinci ezanını okumaya başlar. Günlerce güvercin nöbeti ise olumlu sonuçlanır, kafese konulur ve ardından Balgat’a dönülür.

Bu kez Ahmet Hamdi Bey Elmadağ’ın Karacahasan köyündedir. Yine bir yaz tatilidir. Ahmet Hamdi Bey, evlerini daha da güzelleştirmek için sık sık Balgat’a uğrar. Erdem, babasının olmadığı bu zamanlarda ezan okur, namaz kıldırır. Yine böyle bir günde namazı kıldırdıktan sonra yaşlı bir amcanın “Oğlum, benim torunum seninle yaşıt. Ama bağ uzakta. Kız başıyla gidemez. Hanım azığı yaptı. Eşeğe yükledi, binin eşeğe bağa kadar ona yoldaşlık et” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 16) deyişiyse, birden heyecanlanır. Hemen eşeğe binerler. Kızın kendisine sarılışıyla birlikte içinde tarifsiz bir duygu açığa çıkar. O an kendisini “Dulsine’ye koşan Donkişot” gibi hissederken önlerine bir kirpi çıkar. Eşek, kirpiyi görünce ikisini de sırtından atar. Böylece Erdem’in kafasına bir yeni yara daha eklenmiş olur.

Ahmet Hamdi Bey Kavaklı köyünün ardından Kızılca köyüyle anlaşır. Erdem, Hüseyin Gazi dağının dibinde olan köyü ve köy ortamını şöyle ifade eder: “Küçük, şirin bir köy. Bağlardan üzüm fişkırıyor, bahçelerden elma, ayva. Yoğun geçen bir hasat mevsimi. İnsanların yüzü gülüyor, çocuklar neşeli. En zengin ay: Eylül” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 17).

Okulların açıldığı ilk hafta annesi, babası ve küçük ablası Trabzon’a giderken Erdem, bir komşuya emanet edilir. Ailesinin Trabzon’a gitme nedeni ise Erdem’in okula kayıt işlemleri için kimliğinin olmayışdır. Bu nedenle Ahmet Hamdi Bey, ceza almamak için kızlarını yanında götürerek Erdemle ablasını aynı yaşlardaymış gibi yazdırır.

Beş sınıfın bir arada olduğu sınıfa gelen Erdem, öğretmenin duvardaki yazıları yazma ve haritaları çizme isteğini kısa bir sürede gerçekleştirir. Bu duruma bir hayli şaşırın öğretmen, eline aldığı defteri diğer sınıflara gösterir. Öğrenciler ise onun hocanın oğlu olduğundan söz ederler. Nitekim Erdem’in evde ayet ezberleme ve yazma işlemleri yapması yazma ve çizimde adından söz ettirmesini sağlar. Bu yıllar Erdem’in, içindeki okuma aşkının filizlenip gitgide yeşerdiğinin birer kanıtıdır. Öyle ki okumayı sökmek ve ardından tam anlamıyla okuma ve keşfetme arzusu yıllar geçse dahi peşini bırakmayacak, aksine günbegün daha da içine alacaktır:

“Okumak. Okumayı öğrenmek. ‘Okumak’ denen mucize ile buluşuyorum. Bugüne dek de okuyup duruyorum bıkmadan usanmadan. Sevdayla. Belki de yaşamımda tek açlığım bu. Bu açlığın biteceğini de sanmıyorum. Belki insanlık o sona ulaşmadan açlık denen saldırıyı bitirecek. Ama okuma ve arama dürtüsünü asla sonlandırmayacak. Sonlandıramayacak” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 19-20).

Kızılca köyünün ardından Balgat’a dönülür. Erdem, kısa sürede buraya alıştığını, evlerinin karşısında bir “harman yerinin” (Bugünkü Ömer Seyfettin Lisesi’nin bulunduğu yer) olduğunu, buranın daha sonra top sahaları olduğunu dile getirir. Daha sonra buranın varlıklı köylülerinin bu zamana kadar gördüğü köylerdekinin aksine makinelerle buğdayları biçtiklerini görür. Babası artık Aydın Sigorta Hastanesi’nde görevli ve annesi de babasıyla. Erdem, “ikinci annem” dediği Mülkiye ablasıyla birlikte Balgat’tadır. Bu dönem Erdem’in ilk gençlik

yıllarıdır. Erdem, yaz tatillerinde bu kez de Aydın'a ailesinin yanına gider. Bu dönem aynı zamanda Erdem'in saçlarının döküldüğü ve aşkı karşıladığı zamanlardır. Erdem, saçlarının dökülmesini endişe içerisinde seyrederken ortaya atılan birçok farklı yöntem uygulanır. Aydın'da hiç arkadaşının olmayışından vaktinin çoğunu evde geçiren Erdem, annesinin kafasındaki yara izlerine dokunup kendisine bir bir anılarını anlatmasından, Erdem'in zihninde bu anılar hâlâ tazedir.

Çocukluk aşkının gerçekliğini sorgulayan yazar, o günlerde günlük tutma alışkanlığının olmayışına da bir hayli içerler ve ilk aşkını şöyle hatırlar: “Elif. Adı ilk aşk olsun. Sıcak bir akışkanlık. Oyun oynuyoruz. Biri beni itiyor. Elif eline iki taş alıyor, beni iteni korkutacak. Nitekim durduruyor da attığı taş gelip benim alınımın ortasına oturuyor. İyi niyetin acıya döndüğü bir an. Düşmanca bir olgu mu? Hayır... İyi niyetin acısı sadece. O gün neler yaşadığımı tam göremiyorum. Ama içimde tatlı bir sevinç var” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 16).

Ahmet Hamdi Bey, görev için Bâlâ'nın Hacıbekir Kürt köyüne gittiğinde ise Erdem ancak yaz tatillerinde babasının yanına gider. Erdem, burada kısa bir sürede Kürtçeyi öğrenir. Ahmet Hamdi Bey'in en büyük sevinçlerinden birisi de oğluna şiir okutmasıdır. Erdem'in bu faaliyeti kendisi için büyük bir mutlulukken bir sene sonraki Türkçe kitabında yer alan şiirleri ezberlemesi ise en büyük yeteneğidir. Erdem, köydeki zorlu yaşamın kendisine daha sonra büyük bir kazanç sağladığını belirtir:

“Köyde bir kişide radyo vardı. Radyo da sadece haberlerde açılırdı. Elektrik yoktu. Köyde tatlı su da yoktu. Öğretmenimiz yaz ayları için sıkı sıkı tembihlemişti. Cumartesi günler “Çocuk Saati” izlenecek. Nasıl izleyeceğiz? Babam köyün ağasına misafir olacak, rica edecek biz de o bir saatlik programı dinleyeceğiz. Ne zor anlardı o anlar ve ne güzel zamanlardı ne büyük kazançtı” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 25).

Balgat'ta tam altmış dört sene geçiren Erdem, buranın yeşil bir saha olacağı fikrini ortaya atan belediyenin hemen yıkım çalışmalarına başladığını belirtir. Erdem için bu yıkım, tüm yaşanmışlıklarının bir anda yitirilişidir:

“[...] Yıkım ekibi çalışmaya başlamış. Onları durdurmak olası mı? Karakol da hemen yukarıda. 2014 karşı kaldırılma masayı kuruyoruz. 2018 Martında çekip giden şair Ömer Faruk Uysal, işletmeci şair dostum Ali Doğan, Coşkun Aydınlar kardeşim. Sessiz, soluksuz bakıyoruz. Altmış dört yıllık anılar, o anılar içindeki acılar, sevinçler sanki toz bulutu olup göklere uçuyor. Küçük bir Hiroşima. Bardaklarımıza birer toz zerresi gelip konuyor. “Korkmayın buradayız” dercesine. Yine de hüznü yutkunmak çok zor. Şimdi bizden kalan bir ıhlamur, bir ceviz, bir de dut ağacı var. Ayvalar, kaysılar, vişneler yerle bir. Komşunun görkemli kiraz ağacı da utancından kurumuş şuan. Bizimkiler de (artık neresi bizimse) can çekişiyor. Yine de Gölbaşı-Ulus dolmuşu ya da otobüsünde oradan her geçerken dönüp bakıyorum [...]” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 20-21).

İbrahim Erdem, daha sonra en uygun yerin Gölbaşı olduğunu düşünerek buraya yerleşecektir.

İbrahim Erdem’in hayatında Balgat, köyden sonra büyük bir dünya gibidir. İkinci sınıfa Balgat İlkokulu’nda devam edecek olan Erdem, köydeki on altı kişilik sınıfının aksine buradaki sınıfının kırk kişi oluşundan ve okul binasının devasallığından dolayı buraya alışamayacağını düşünse de kısa bir zamanda uyum sağlar. Ablasıyla aynı sınıfta olan Erdem, derslerin bir süre sonra zorlaşmasıyla sınıftaki diğer öğrencilere ayak uyduramazlar. Durumun farkına varan Mebrure öğretmen, bu duruma neden olan şeyin ne olduğunu sorduğunda, evde Kur’an eğitimine devam etmeleri cevabını alır. Bunun üzerine Mebrure öğretmen, anneleri Ayşe Hanım’ı okula çağırarak, çocuklarını okutmak istiyorsa Kur’an eğitimini yaz tatillerinde vermesi gerektiğini, okul zamanı sadece dersleriyle meşgul olmaları gerektiğini dile getirir. Bunun üzerine Ayşe Hanım, öğretmenin uyarısını dikkate alır.

Erdem, ilkokul öğretmenin onlarla bu kadar yakından ilgilenmesine büyük bir hayranlık beslerken, beslenme saatlerinde onlara yemek yemeyi dahi öğretişini bugün hala hatırlar. Hatırladığı bir diğer konu da nasıl bir öğrenci olduğudur: “Sınıfta atik davranmak, özellikle Türkiye ya da dünya haritasında bir yeri göstermek en hızlı hareket ettiğim durumdur. Matematikte geri durduğumu zaman zaman sıranın altında kaybolmak istediğimi çok sık anımsıyorum. İş şiiir okumaya gelince yine en önde

olurdum. İlk okuyuşta da ezberlerdim” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 25).

Erdem, şiir okuma alışkanlığının yanı sıra ortaokulda klasik müzik dinleme zevkini de edinir. Müzik öğretmeninın klasik müzik saatini zorunlu kılması ve bununla alakalı derste soru sorması, onu klasik müziğe yöneltir. Erdem, diğer arkadaşlarının klasik müzikten pek hoşlanmadığını dile getirirken kendisi bu durumdan oldukça zevk duyar.

Yoksulluğun üstüne eklenen zorlu kış şartlarına rağmen çocukluğuna büyük bir özlem duyan Erdem, kış aylarını tek bir odada sobanın etrafında geçirirken bahar ve yaz mevsimlerinin gelişile kendisini Söğütözü’nde bulur:

“[...] Üşümek yoksulluğun en acı yarasıdır. Üşürdük. Burnumuz hep kırmızı, sümüğümüz her an akardı. Ayakkabımızın en az biri sulara âşık gibi içerdi. Ne güzel günlerdi. Çocukluğum tütüyor burnumda. [...] Çiçekler açmaya başladığında Söğütözü cıvı cıvı dolardı. Bugünkü gibi dev binalarla çevrili değildi. Etrafı da dikenli tellerle çevrilmemişti. Giriş ücrete tabi değildi. İlk koşuda gelip nefeslendiğimiz yerd. Mustafa Kemal Atatürk’ün küçük sevimli dinlenme yeri bizi sıcacık sarar, korurdu. Çevreden özellikle cumartesi, Pazar günleri piknik için dolardı. Biz de kimi kavrulmuş çekirdek kimi haşlanıp kavrulmuş nohut satardık. Aldığım üç beş kuruşu getirip anneme verirdim. Çevrede ve hatta okulda kantin, büfe yoktu. Zaten çocukların hiç birinin günübirlik harçlığı yoktu. Böyle alışverişleri düşünmezdik. Aklımıza bile gelmezdi. Bir büyük gereksinimi nedeniyle tek bakkala bizi koştururdu o kadar. Bir ‘aferin’ bizi mutlu ederdi. Bahar sonu yaz başlangıcı çağlalar, sonra kirazlar, kaysılar, elmalar, ayvalar bahçelerden sanki bize doğru uzanırdı. Sahibi görmeden koynumuza doldurur, yemeye doyamazdık. Gören olsa bile ses etmezdi [...]” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 25-26).

Ayşe Hanım, oğlunun İmam Hatip Lisesi’ne gitmesini arzulasa da Balgat İlkokulu’nun ardından arkadaşlarından ayrılmak istemeyen Erdem, Bahçeli Emek arasında yer alan Cumhuriyet Lisesi’ne başlar. Erdem, bu yıllarda aklında kalan en önemli şeyin müdür yardımcılarının onlara, “Balgatlılar ayaklarınızın çamurunu yıkayın sınıflara öyle gireceksiniz” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c,

27) sözleri olduğunu dile getirirken, bu durumun onları diğer arkadaşlarının önünde çok incittiğini belirtir. Tam bir sene sonra Balgat'a ortaokul binasının yapılmaya başlanmasıyla öğrencilerin tümü henüz daha bitmeyen binaya gönderilir. Bu sırada ortaokul ikinci sınıfta olan Erdem, Resim-İş dersinden kalır. Babası ise bu kez Elmadağ'ın Karacahasan köyüyle anlaşır ve Erdem, yaz tatilini burada geçirir.

Köyde Turan adlı bir çocukla arkadaş olan Erdem, bu arkadaşlığın kendisine büyük bir şans getirdiğine inanır. Turan'ın güzel resimler yapmasına imrenen Erdem, Turan'ın desteği ve yol göstericiliğiyle bir ay gibi bir sürede resim yapmayı öğrenir. Sınavı kaçıran Erdem, bu sorunu tek ders sınavıyla çözünce öğretmeni resmi bırakmaması için onu sıkı sıkı tembihler. Hiç durmadan resim yapan Erdem, liseye geçince seçmeli ders olarak resmi seçmek isterken, müzik öğretmeni Hikmet Hazar'ın resmin masrafının çok olduğunu anlatmasıyla müzik dersini seçer. Bu süreçte resim yapmayı bırakmasa da zamanla bağları zayıflar. Erdem, daha sonra ODTÜ'deki inşaatlarda amelelik yaptığı sırada pek çok heykel yapar.

Erdem, resmin yanı sıra edebiyatla da oldukça ilgilidir. Sürekli okuyan, öykü ve şiirler kaleme alan Erdem'in rüyalarına öyküler ve şiirler girer. Bu durum onun daha çok edebiyattan yana olduğunu kanıtlar niteliktedir. Günde üç, dört kitap okuyan Erdem, yazarlığa ve şairliğe başlama serüveni hakkında ise şunları söyler:

“Okuma sevdası insanın ufkunu genişlettikçe yazma tutkusunu da ekliyor insanın içine. Yola çıkmış oluyorsun. Dur durak yok bu uğurda. Öyküler yazıyorum. Nasıl yazılır bu öykü sorusunu soracağım hiç kimsem yok. Kitaplardan örneklerle yola çıkıyorum. Sevdiğim öyküleri aynen defterime yazıyorum. Tekrar ediyorum. Yaza yaza tekniği buluyorum. Günde üç dört kitap okuyorum. Varlık Yayınları başucumda. Kitaplarım birikmeye başlıyor. İlk raf doluyor neredeyse. Bugün binlerce kitaba ulaşmış kitaplığa yer yok. Ne güzel zenginlik. Düşlerimde öykü görüyorum kalkıp yazacağım. Işığı yakana dek uçup gidiyor. Abime başucuma bir lamba çekmesini istiyorum. Yanımda kalem defterim. Hemen aydınlık ve hemen yazmak. Öyküler uçuyor sayfalardan göklerin mavisine” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 29).

Erdem, ortaokul üçüncü sınıfa geldiğinde ise bir öykü kaleme alarak yarışmaya katılmaya karar verir. Ertesi gün arkadaşı, evlerinde bulunan daktiloda yazıp getirince, yazısını ilk kez daktiloda gören Erdem, büyük bir coşku yaşar. Notları iyi olmasa da okula gelen yeni Türkçe öğretmenine öykü yazdığından ve bir yarışmaya katılacağından bahseden Erdem, öğretmeninden öyküsünü okumasını ve kendisine yardım etmesini ister. Ancak öğretmenin tepkisi hiç de beklediği gibi olmaz:

“[...] Öykü yazmış biri olarak da gururluyum. Tüm arkadaşlarım bana bu gözle bakıyor. Gururluyum. O sevimli öğretmenin güleç yüzü düşüp sanki parçalanıyor altından bir cadı çıkıyor: “Ulan it, sen daha Türkçeden beş almadın. Kalkmış öykü yazıyor.” Bir tokat indiriyor yüzüme. Param parça oluyorum. Sınıfı terk edip çıkıyorum. Okul bitti benim için. Dede çeşmesine gidiyorum elimi yüzümü yıkıyorum ve kana kana su içiyorum. Okula bir daha dönmeyeceğim. Eve gitmek de istemiyorum. Konuşacağım kimse de yok. Öyküyü möyküyü de unutuyorum” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 29-30).

İki gün okula gitmeyen Erdem, annesinin zoruyla okula gitmek zorunda kalır. Türkçe öğretmenin geçici görevinden dolayı okuldan ayrıldığını öğrenen Erdem, bu duruma çok sevinir. Annesinin “Oğlum, öykü roman senin neyine. Bize yakışır mı” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 29-32) sözlerine karşın Erdem, okumaya ve yazmaya daha çok girer. Tanıştığı her yeni kitap, onu farklı dünyalara götürmekle birlikte sözcük dağarcığını da epey zenginleştirir:

“Her okuduğum kitapla biraz daha büyüdüğümü hissediyordum. Bu da beni bambaşka bir kişi yapıyordu. Gücüm artıyor, okuma isteğim hız kazanıyordu. Her kitapla yeni ufuklara yolculuk çok görkemli bir sonuçtu. Dünya klasiklerini Nobel ödülü alan yazarları su gibi içiyordum. Türkçe Sözlük ve Osmanlıca Türkçe Sözlük almamı önermişti dayımın oğlu bir süre bizim yanımızda okumuş olan Nizamettin Uysal ağabeyim. Bilmediğim sözcükler artık elimin altındaydı. Sözcük dağarcığım da her yeni gün zenginleşiyor bu da okuduğumu daha kolay anlamamı sağlıyordu” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 32).

İbrahim Erdem, ilk öyküsünün “Hüraydın” gazetesinde yayınlanmasıyla (1968-1969) kendini sürekli yazmaya verir. Bu sırada babası Almanya’dan bir tanıdığına daktilo alması için yazarken Erdem, evlerinin altına eklenen odanın kirasıyla daktilo kursuna başlar. On parmak yazmayı öğrenen Erdem, Erol Toy’un, bir öyküsünü en az on kez yazdırdıktan sonra bu yola çıkmasını onayladığını dile getirir. Gençlik yıllarına denk gelen bu dönemde Erdem, her ay birtakım dergilere öyküler gönderirken o dönemde yeni çıkmaya başlayan “Yansıma” dergisine de öykülerini sunar. Dergi, öykülerini yayımlamayınca bunun nedenini öğrenmek isteyen Erdem, dergiye bir mektup yazar. Bu mektuptan sonra ise Tekin Sönmez, Erdem’in öykülerini yayımlamaya başlar. Ardından Gelecek dergisi Metin İlkin ve A. Kadir ise Erdem’in, şiirlerine yönelik destekleyici sözler dile getirdiklerini söyler. Erdem, “İlk öykünün dergi sayfalarında görünmesi kadar büyük bir sevinç var mıdır bilemem. Sonra her ay aynı heyecanları yaşadım. Sevgiliyi beklemek gibi tatlı bir duygu. Yazmanın o ince ruhu bu duyguda gizli” sözleriyle yazmaya olan sevdasını dile getirir.

Cumhuriyet Lisesi’ne devam ettiği sırada Aydın’a kaçmaya karar veren Erdem, Toprak Sporda lisanslı bir sporcu olduktan sonra Aydın Spora gider. Burada çok beğenilir. Ardından Aydın Lisesi’ne yazılır. Burada spor yazarı ve “Hüraydın” gazetesinde yazan biriyle arkadaş olur. Spor çevresince kısa bir süre sonra tanınan Erdem’e “Ankaralı” lakabı takılırken Erdem bu süreçte gazete ve matbaayla ilk kez Aydın’da tanışmış olur. Bir süre sonra Ankara’yı özlediği ve Ankara’da bulunmak istediği gerekçesiyle Ankara’ya döner. Aydın Lisesi’nden ayrılmasıyla tekrar Cumhuriyet Lisesi’ne girmek ister. Fakat okul müdürü kendisini kabul etmez. Daha sonra Yıldırım Beyazıt Lisesi’nin futbola önem verdiği bilgisi onu heyecanlandırırken, sonunda Atatürk Lisesi’ne kaydolur. Erdem, daha sonra bu okulda öğretmen ve idareci olarak görev yapar. Erdem, askerlik görevini ise 1979-1980 yılları arasında Sarıkamış’ta yedek subay olarak icra eder.¹

---

¹ Bu bilgiye İbrahim Erdem’den ulaşılmıştır.

Edebiyatçılar Derneği, P.E.N Yazarlar Derneği Üyeliği ve Yazarlar Sendikası Üyeliği bulunan İbrahim Erdem, TÖB-DER için “Örgütlü olmak önemli. Örgüt güçtür. Örgüt korur, savunur, yönetir ve yüceltir” cümlelerini sarf eder.²

1.2. EVLİLİK HAYATI

İbrahim Erdem ilk evliliğini 1975’te Ayhan Hanım’la yapar. Bu evlilikten 1976 doğumlu Kurtuluş adında bir oğulları olur. Erdem, Ayhan Hanım’la ilk ayrılıklarının sebebi olarak sürülmesini gösterirken ikinci bir ayrılık Erdem’in askerden dönüşüyle gerçekleşir. Evliliklerinin resmi olarak sonlanması ise 1984-1985 yılları arasındadır.

Kendisi gibi Türkçe öğretmeni olan Nermin Hanım’la 1989’da ikinci evliliğini yapan İbrahim Erdem’in bu evliliği ise 1995 yılına kadar sürer. Erdem, bu evlilikten 1995 doğumlu Bilge ve Bilgin adında bir kız bir erkek ikiz çocuklara sahiptir.

İbrahim Erdem, şuan Münevver Aksoyak Erdemle evli ve yaşamını Ankara Gölbaşı’nda sürdürmektedir.

1.3. MEMURİYETİ VE SÜRGÜN YILLARI

İbrahim Erdem öğretmenlik hayatına 1975’te Ankara’nın Ayaş ilçesine bağlı olan Çanılı Ortaokulu’nda başlar. Burada okul çevresini güzelleştirdiği, öğrenciler için kitap topladığı ve okul araç-gereçleri talep ettiği gerekçesiyle Kızılcahamam Çeltikçi Nahiyesi’ne sürülür. İbrahim Erdem ilk yapıtı olan “Sürgün Meyveye Durdu” da sürgün hayatının bir bölümüne yer verir. İbrahim Erdem Çeltikçi macerasının başlama nedeni olarak ise Demirel’in kendisini PTT Genel Müdürlüğü’ne gönderme teklifini reddetmesi üzerine gerçekleştiğini ifade eder. Erdem bu yıllarda Çeltikçi’den Çanılı köyüne yürüyerek gittiğini ve Çeltikçi’de görev yaptığı dönemde çevredeki otuz üç köy öğretmeniyle her gün bir köyde olma koşuluyla görüşür.

---

² Bu bilgilere İbrahim Erdem’den ulaşılmıştır.

1.4. BASIN HAYATI

Henüz lise yıllarındayken yazarlığı ve şairliği seçen İbrahim Erdem, ilk öykülerinin yayınlanması için büyük uğraş verir. Ankara Cumhuriyet Lisesi'nde okurken, bir anda Aydın'a babasının yanına giden şair, burada (Aydın Lisesi'nde) Ahmet Akgün'le arkadaş olur. Ahmet Akgün, "Hüraydın" gazetesinde yazmakla birlikte şiirler de okumaktadır. Bu nedenle İbrahim Erdem, ilk öyküsünü "Hüraydın" gazetesinde yayımlama fırsatı elde eder. Matbaayla tanışması "Hüraydın" gazetesiyile başlamış olan şair, bir süre sonra taşra ilinin koşullarına uyamaz ve Ankara'ya geri döner.

Ankara'ya gelen İbrahim Erdem, burada "Yenigün" gazetesiyile tanışır. Birçok yazarın yönlendirmesiyle de gazetenin edebiyat sayfasının yönetimini devralır (1973). Güncel konulara yer verilen gazetede şairin haftada bir kez ele aldığı söyleşi köşesi de bulunur. Şair burada çevresindeki genç yeteneklerin öykülerini ve şiirlerini yayımlar. Gazetenin ekonomik sıkıntılarının başlaması ise şairin yayın hayatını sonlandırır.

Yazın dünyası ise onun yaşamını tamamen ele geçirir. Sürekli okuma ve yazma isteği İbrahim Erdem'i farklı dünyalara doğru adeta sürükler. Yenigün gazetesinin ardından Ankara Birlik Tiyatrosu ve Zeki Göker'le tanışan İbrahim Erdem, tiyatro çalışmalarının yanı sıra bu kez dergi çıkarma fikrini ortaya atar. "Anadoludan" adını verdiği derginin maddi olanaksızlıklardan dolayı yayın hayatı kısa sürede sona erer.

TÖB-DER³ ve çevresindekilerle tanışan Erdem, burada Esen Yel⁴ ile tanışır. Birlikte çeşitli dergilerde öyküler yayımlarlarken, çeşitli gazetelerde de yazılar yayımlarlar. Tüm dünyaları edebiyat olan iki arkadaş daha sonra sadece tek sayıdan ibaret olan "Soluk" adlı dergiyi çıkarırlar.

³ "3 Eylül 1971'de Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) devamı olarak kurulan Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER), yüzyılı aşan mücadele tarihine sahip olan eğitim emekçileri mücadelesinde en önemli kilometre taşlarından biridir." Bkz. www.egitimsen.org.tr.

⁴ "Hikâyecî. 1942, Gördes doğumlu. Savaştepe Öğretmen Okulu, İstanbul Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Çeşitli okullarda Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yaptı. İlk ürünleri Savaştepe, Damla, Yelpeze, Ege Ekspres dergi ve gazetelerinde yer aldı. Yargı dergisinde (1965) Yenigün gazetelerinde politik köşe yazıları yazdı" Bkz. İbrahim Erdem, Edebiyatın Sessiz Kahramanları, Son Çağ Ya

Kutlay Şakar'ın "Yapıt" adlı dergisini daha geniş kitlelere yaymak isteyen İbrahim Erdem ve arkadaşları toplantı düzenleyeceği gün "Güneş" adlı gazete yayın hayatına başlar. Yayın hayatına giren "Güneş" gazetesi aynı zamanda ilk gün ücretsiz dağıtılır. Bunun üzerine İbrahim Erdem her bayiden birer tane alır. Gelince arkadaşlarına sunar. "Bin basılan bir derginin kitleleşmesi olmaz. Bakın adamlar binlercesini dağıtıyorlar. Bu kapital meselesidir. Marks haklı değil mi?" (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 63) der. Ardından Aydın Doğan'ın "Yaba" dergisi büyütülme düşüncesi doğar. Ancak 12 Eylül Darbesi bu düşüncenin gerçekleşmesine izin vermez.

Tüm baskılara rağmen, yazma serüveni devam eder. Tekrar bir araya gelen grup, bu sefer Ankara Yazarlar Kooperatifi'ni kurarak "Ayko" dergisini yayımlarlar. İbrahim Erdem daha sonra öğrencileri ile "Yıl" adını verdiği tek sayılı bir dergi çıkarır. "Bu başarısız eylemlerin özünde İstanbul dükaliğine kızgınlık yatar. Gruplar, daha açığı cuntalar dergileri, yayın evlerini ele geçirmişlerdir. O kapılardan içeriye öyle kolay kolay girilemez [...]" (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 64). Nitekim Erdem, dergi çıkarma isteğinden bu sebeplerden dolayı vazgeçemez. "Ayko"dan sonra üç arkadaşıyla birlikte "Beyaz Menekşe Yayınları"ni kuran Erdem'in üç çocuk öykü kitabı, Türkçe üstüne bir kitap ve Mehmet Eğilmez'in "Matematik" kitabı "Beyaz Menekşe Yayınları" tarafından çıkar.

İbrahim Erdem'in dergicilik serüvenindeki başarısızlığı ise onu dergiye daha da yaklaştırır. Bu sebeple Ocak 1992'de "Öyküşür" adını verdiğini aylık yazın dergisi ile çalışmalarını sürdürür. "Öyküşür", 47 sayı ile Ekim 2005'e kadar faaliyet gösterir. "Öyküşür"ün ilk sayısında yer verilen bildiri ise aşağıdaki gibidir:

"[...] İnanmış ki:

Demokrat ilkelerle yola çıkıp yaratma sürecinde demokratik insanlarla buluşalım.

İstedik ki:

Yıkıldığı söylenen kimi değer yargı ve kuramları ürünlerimizde yeşertip insanların yakasına bir gül gibi takalım.

Bu mikrofonda:

- a)Ustalarla yaşayanlar arasında yer açılacak,
- b)Üreten ama çekinen yeni insanlarla birlik olunacak,
- c)Genç olma direncini sürdüren ve ürününü yayımlayamayan, yayımlatamayan insanla birlik olunacak,
- ç)Koyuşumuzun doğruluğunu (doğruysa) görmüş usta yaratıcıya ‘merhaba’ denilecek,
- d)Edebiyatın (genellikle öykü, şiir) sorunlarını tartışan insanlarla bir mutfak oluşturmak,
- e)Özdeyiş düzeyinde cümleye, yazıya yer verilecek,
- f)Usa gelmiş güzel bir söze yer verilecek,
- g)Türlerin tarihsel gelişimi döne döne örnekleriyle açıklamak, anlatmak ve göstermek de ilkelerimizin arasında olacak [...]”⁵

Dergide öykülerin, şiirlerin, düşünce yazılarının yanı sıra her sayıda İbrahim Erdem’in bir yazısı mevcuttur. Yine dergide İbrahim Erdem’in “Edebiyatın Sessiz Kahramanları” adlı söyleşi türündeki eseriyle “Öyküde Yolculuk” adlı eseri yayımlanır.

“Öyküşiiir”, 1992 yılında başladığı yayın hayatını 2005’e kadar sürdürerek 47. sayıyla yayın hayatına veda eder. Erdem, “Öyküşiiir”in yayın hayatına devam etmemesinin nedeni olarak şu sözleri dile getirir: “İlgisizlikti, duyarsızlıktı. Ekonomi benim için hiç sorun olmadı. İnsan yoktu, yazı yoktu”.⁶

2018’de “Özgür Öyküşiiir” olarak tekrar yayın hayatına başlayan dergi, İbrahim Erdem’in Özgür Sanatçılar Derneği’nden ayrılmasıyla dergi, “Tek Öyküşiiir” adıyla yayın hayatına devam etmektedir. Derginin Eylül 2020 itibariyle 70. sayısı çıkmıştır.

1.5. DOST ÇEVRESİ VE MEKTUPLAŞMALARI

İbrahim Erdem, çok yönlü bir kişiliktir. Bu nedenle sanatın her alanından pek çok insanı tanımış, onlarla ilişkilerini zamanla daha da ilerletmiştir. Bir lise öğrencisi

⁵ Bkz. Erdem, “Demokratik İlkelerle Yaşamak, Yaratmak İçin Merhaba”, Öyküşiiir Dergisi, S. 1, s. 1.

⁶ Bu bilgiye İbrahim Erdem’den ulaşılmıştır.

iken “Hüraydın” gazetesinde yayımladığı ilk öyküsüyle kendini bir anda edebiyat dünyasının içinde bulan Erdem, düşlerine girdiği okuma ve yazma tutkusundan bir an olsun vazgeçmemiştir. Bu durum onun, edebiyat dünyası içerisinde yaşamını okumaya ve yazmaya adanmış bir sanat adamı olarak kabullenilmesini sağlamıştır.

İbrahim Erdem’in dost çevresi arasında Talat Halman, Hasan Hüseyin Yalvaç, Cengiz Gündoğdu, Ayhan Sarihan, Samim Kocagöz, Ahmet Özer, Esen Yel, Kemal Çelik, İsmail Gençtürk, Mete Alparsar, Özden Seçkin, Emin Tanrıyar, Celil Denктаş, Orhan Selen, Hasan Gülsaçan, Uluer Aydoğdu, Ömer Can, Nermin Yalçınkaya, Işıl Ergin, Harun Ünlü, Doğan Tanyeri, Veysel Çolak, Ali Doğan, Mehmet Bekar, Ekrem Sezen, Muhittin Bilgin, Nur Gökbulut, Erdem Uzaklar, Öner Yağcı, Musa Bilen, Şihca Yavuz, Fikri Karagin, Hicret Gülsaçan, İsmail Gümüş, Adnan Yücel, Özcan Seçkin, Salih Bolat, Ömer Faruk Uysal, İsmet Hamurcu gibi isimler yer alırken “hocam” ve “yoldaşım” diye bahsettiği isimler arasında Hasan Hüseyin Korkmazgil, Enver Gökçe, Erol Toy, Hasan İzzettin Dinamo, Adnan Binyazar, Mahmut Makal, Osman Bolulu, Mehmet Aydın, Bedrettin Cömert, Emin Özdemir vs. isimler bulunur.⁷

Şüphesiz İbrahim Erdem’in hayatına değerli pek çok insan girmiştir. Bunlardan birisi de Hasan Hüseyin Yalvaç’tır. Hasan Hüseyin Yalvaç, İbrahim Erdem’e gönderdiği mektubunda “Öyküşiiir”den yayımlanmak üzere gönderilen şiirlerden, öykülerden ve yazılardan başka birçok yazarla iletişimde olup olmadığını sorar:

“Merhaba sevgili dost. Herkese selam. Güngör Abinin bir yazısını, Devrek’ten genç bir arkadaşın şiirlerini, Dinamo için yazdığı bir yazıyı, “Sessiz Muhalefet” için çıkan bir yazıyı gönderiyorum. [...] Şemsi Belli 15 gün içinde Azerbaycan’a gidecek. Adresler ve şiir öykü getirecek ve bize getirecek. [...] Rıfat Ilgaz’la söyleşi yapmak istiyorum başka istedikleriniz var mı? [...] Tamer Abuşoğlu, Tacim Çiçek, Hilmi Haşal’dan iletişim var mı”⁸

Hasan Hüseyin Yalvaç, İbrahim Erdem’e gönderdiği bir diğer mektubunda ise İbrahim Erdem’in iyi niyetinden, bu iyi niyetin kendisine verdiği zarardan, Ortaköy

⁷ Bu bilgiye İbrahim Erdem’den ulaşılmıştır.

⁸ Belge 1: Hasan Hüseyin Yalvaç’tan İbrahim Erdem’e Mektup. (İstanbul, 8 Mayıs 1992)

Festivali'nde yaşanan tatsız durumdan ve bizzat kurduğu yayınevinden (Sone Yayınlarından) bahseder:

“Sevgili kardeşim İbram, merhaba. Uzun aralar dostluğu ne kadar gölgeler erteler bilmiyorum. Ama iyi niyetin hep birilerince kullanıldığını ve de o iyi niyet sahibinin olmadık noktalara tapındığını görüyorum. Seninle olan dostluğumda ki 30 yıla yaklaşıyor, bu iyi niyet kimliğini sana verdiği zararı düşündüm, ben bile kırıldım. Oysa seni tanıyordum, dostluğuna gölge düşmesine bile tahammül edemezdim. Ne var ki Ortaköy Festivali (cangılı mı demeli) beni çok yaraladı. Kaplanlar Deresi'ndeki içki faslında adam sarhoş kafa fotoğraf makinasını, kimi dergileri ateşe atıyor; bihaber çektiğim fotoğraflara mı yanayım, makineye mi, dergilere mi? [...] Sen esrik bir haldeydin sanki yeni bir aşka mı düşmüştün? Direnen, hak arayan İbram Erdem gitmişti sanki bir yerlere. Sana çok kızdım o sıralar sonra duruldum ve sorguladım kendi kendimi; sen iyi niyetliydin ve güvenmiştin o arkadaşlara sorun buydu [...]”⁹

Prof. Talat Halman İbram Erdem'e gönderdiği mektubunda ise hem Öyküsiir'in yeni sayısını kutlar, hem de kendisi için ayrılan sayfalar için teşekkürlerini sunar:

“Değerli dostum “Öyküsiir”in yeni sayısı için tebrik ve teşekkürlerimi sunarım Bana ayırdığınız sayfalar çok makbule geçti. Poe hakkında yazınız ne kadar güzel. Candan kutlarım. Saygılar, sevgiler ve en iyi dileklerle”¹⁰

İbram Erdem'in gönderdiği eseri alan Cengiz Gündoğdu da mektubunda teşekkürlerini dile getirir:

“Sevgi değer İbram Erdem, Mor Mevsim adlı romanınızı aldım. İlginize teşekkür ederim. İyi günler”¹¹

⁹ Belge 2: Hasan Hüseyin Yalvaç'tan İbram Erdem'e Mektup. (İstanbul, 1 Mayıs 2005)

¹⁰ Belge 3: Prof. Talat Halman'dan İbram Erdem'e Mektup. (Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi, 25 Ocak 2001)

¹¹ Belge 4: Cengiz Gündoğdu'dan İbram Erdem'e Mektup. (İstanbul, 9 Mart 1994)

İbrahim Erdem'in eserlerini gönderdiği bir diğer kişi de Ayhan Sarıhan'dır. Bu inceliğe kayıtsız kalamayan Sarıhan, Erdem'e teşekkür edip başarılarının devamını diler:

“Sayın Erdem, “Daha Yaşamamışken”, “Dünyanın Yüğü Omuzlarındadır” ve “Küçük Eller Güzel Umutlar” adlı üç güzel kitabınızı adıma imzalayarak gönderme inceliğinizden ötürü teşekkür ederim. Bu yeni ürünlerinizi de daha önce edinme olanağı bulduğum “Oyunun İçi” ve “Sürgün Meyveye Durdu” adlı kitaplarımız gibi zevkle okuyacağım. Yeni olduğunu sandığım “Beyaz Menekşe Yayınları”nı ve sizi çocuklarımıza yararlı ürünler sunduğunuz için kutlarım. Başarılarınızın sürekli olmasını diler, saygılar sunarım”¹²

İbrahim Erdem'in mektuplaştığı kişilerden biri de yazar Samim Kocagöz'dür. Kocagöz mektubunda “Öyküiir” dergisini bir türlü bulamadığını, dergiyi oldukça merak ettiğini ifade eder. İbrahim Erdem'in kendisinden “Sevi”yle alakalı bir öykü yazmasını istemesine ise yaş dolayısıyla böyle konulara uzak olduğunu söyler:

“Sayın Erdem, mektubunuz beni sevindirdi. Gazetelerde, dergilerde Öyküiir dergisinin adını görüyor, ama bir türlü bizim Karşıyaka'da bulduramıyordum. Bulduramıyordum, çünkü ben çarşıya çıkamıyorum. Üç yıl önce geçirdiğim bir felçten ötürü, çarşıya pazara çıkamıyorum. Doğrusu derginizi merak ediyordum. Bu yüzden zarfa on bin lira koyuyorum, bana çıkacak sayılardan birini gönderin ki koşulları öğrenip abone olayım. [...] Size bende mevcut olan iki öykü kitabımı –Sam Amca ve Baskın- gönderiyorum. Uygun görürseniz bu kitaplardan ve başkaca kitaplarımdan bir öykü temmuz sayısı için seçebilirsiniz. Vaktiyle yazdığım bir öykü vardı yayımlanmamış, onu da geçenlerde Varlık'a göndermişim. Zaten isteğimize –Sevi- uygun değildi. Bilmem ha deyince, verilen bir konuda öykü yazabilir miyim? 76 yaşındaki bir yazara böyle konular uzak gelir sanırım. Selam ve sevgilerimi yollarım”¹³

¹² Belge 5: Zeki Saruhan'dan İbrahim Erdem' Mektup. (Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi Yenişehir/Ankara, 19 Aralık 1984)

¹³ Belge 6: Samim Kocagöz'den İbrahim Erdem'e Mektup. (Karşıyaka/İzmir, 20 Mayıs 1992)

Şair ve yazar Ahmet Özer ise İbrahim Erdem'in eserini göndermesine kayıtsız kalmayarak teşekkürlerini iletir. Ahmet Özer, mektubunda ayrıca üzerlerine düşen göreve de yer verir:

“Sevgili İbrahim Erdem Mor Mevsim adlı romanı aldım. Çok teşekkür ederim. Prospero İsmail'in de kitabında gözüme ilişen yeni bir girişim. Emeğinizi kutluyorum. Birbirimize destek olarak güzel çalışmalar gerçekleştireceğimize inanıyorum. Yazdığımız her güzel ürünü kitaplaştırma görevi de bizlere düşüyor. Kitabını en kısa zamanda okuyacağım [...]”¹⁴

1.6. ANILAR

İbrahim Erdem'e “Sevgili dost”, “kardeş” diye seslenen Hasan Hüseyin Yalvaç mektubunda, 1977'li yılların yaşamında çok büyük değeri olduğunu söyler. Bu tarihlerde Polatlı'da Yedek Subay Topçu Okulu'nda olan Yalvaç, Acemi Birliğinde olan Mehmet Bekar ve Hasan Nazım'la edebiyat ve sanat sayesinde gelişen dostluklarını dile getirir. Yine Burada Remzi İnanç'ın Toplum Kitabevi'ni, burayla ilişkili olarak; Hasan Hüseyin Korkmazgil'i, Vecihi Timuroğlu'nu Burhan Günel'i, Muzaffer Hacıhasanoğlu'nu, Ahmed Arif'i, Muzaffer Erdost'u ve Alpaslan Işıklı'yı tanıma fırsatı elde eder. Öner Yağcı ise Mehmet Bekar'ın yakın arkadaşıdır. Yalvaç'ın Ankara macerası tam anlamıyla İbrahim Balaban'ın¹⁵ oğlu ressam Hasan Nazım Balaban'ın sergisiyle başlar. Yalvaç'ın İbrahim Erdem'le tanışması da tam da bu günlerdedir:

“Seninle ve Özgen Seçkin'le o günlerde tanıştım ama tanışma tam bir tanışma oldu. Balgat'taki senin baba evinde, kitapların arasında, edebiyat konuşarak sabaha kadar sürdü söyleşimiz. Sana belki komik gelecek ama eğer bir gün Ankara'nın edebiyat tarihi yazılırsa o ev asla unutulamaz. [...] Ankara'ya gelişerimde ilk uğrak yerim elbette ki senin orası oluyordu. Ara ara İstanbul'a yolun düştüğünde Güngör Gençay'ın Gerçek Sanat Yayınları'nda

¹⁴ Belge 7: Ahmet Özer'den İbrahim Erdem'e Mektup. (Trabzon, 15 Mart 1994)

¹⁵ “[...] İbrahim Balaban, 1921'de Bursa Seçköy'de doğdu. Köyün 3 yıllık okulunda eğitim gördü. 1937 yılında henüz 16 yaşındayken cezaevine girdi. 6 ay hapis ve 3 ay da para cezasına çarptırılan Balaban, para cezasını ödeyemeyince, 3 yıl cezaevinde kaldı. Burada tanıştığı ve çırağı olduğu “Şair Baba” diye hitap ettiği, Nazım Hikmet'in desteğiyle resim yeteneğini geliştirdi. 1944'te İmralı'ya gönderilen Balaban, 1947'de komünistlikten yeniden Bursa Cezaevi'ne verildi. 1950 affıyla çıktı. 1953'te ilk sergisini açtı. 1961'de resimlerinden dolayı 6 ay tutuklu kaldı. 1969'da Adana Halkevi'ndeki sergisi bağnaz bir grup tarafından basılarak resimleri parçalandı. Balaban, 2 binden fazla yağlı boya tablo yaptı, 50'den çok sergi açtı. 12 kitabı yayınlandı” Bkz. www.bursadakultur.org

buluşuyorduk. [...] Belki unutmuşsundur anımsatayım o günleri. Kızılçakçak’a –Akyaka- Kars’tan trenle gelip, oradan kiralanan at arabasıyla küçük Kıvılcık Köyü’ne –Küçük Durduran’a- geliyoruz, orada sıcacık ekme ve peynirle yapılan kahvaltı ve sonrasında yine at arabasıyla Ağbulak ve Delever Köylerinin yakınlarından geçerek, Cebeci Köyü’ne varışımız, oradan yaylaları geçerek Bezirgan Köyü ve son durağımıza, annemin köyü İbiş’e ulaşmamız. [...] Güney’in yamacı dediğimiz dağın eteğine çıkışımız ve birkaç yıl sonra yıkılacağını düşünmediğimiz Sovyetler Birliği topraklarını seyredişimiz [...]”¹⁶

İbrahim Erdem’i “okumak”, “yazmak” ve “kitap” olarak üç kelimeyle anlatan Doğan Tanyeri, Erdem’le tanıştığı günlere büyük özlem duyar:

“Tanıştığımız, Gazili yılları, gençliğimizi özlüyorum. Ankara kazan, biz kepçe günlerini, Zafer Çarşısı kitapçıları, Kocabeyoğlu Pasajı sahaflarını özlüyorum. O büyük yazarların büyük eserlerini 25 kuruşa, 50 kuruşa sahaflardan alıp mutlu olduğumuz günleri özlüyorum. Balgat’ın çamurlu yollarından, çamur ayakkabılarımızla operaya gittiğimiz günler nerede hani? Özlüyorum... Maltepe’de birlikte Yılmaz Güney’in “Arkadaş” filmi izleyip yorumladığımız günü ve yine Maltepe’de Vehbi Koç Öğrenci Yurdu’nun karşısındaki kaldırımda TÖB-DER afişlemelerini yaparken toplum polisleri (frukolar) tarafından enselenip gözaltına alınışları özlüyorum. Manisa Kula’da Mehmet Bekar, sen ve ben sınava hazırlanış günlerimizi, İzmir’de, Yozgat-Sorgun-Çiğdemli’de, Kars ve Sarıkamış’ta, Yalova Çınarcık’taki acı, tatlı anılarımızı özlüyorum. Ve hayali cihan değer anımsayamadığım, unuttuğum tüm anıları” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 77-78).

Erdem Uzaklar ise İbrahim Erdem’i Yansıma dergisinde yayınlanan öykü ve şiirleriyle tanımakla kalmamış; dostluğu ona “İbrahim Erdem’de Özcüler” adlı bir eseri meydana çıkartmıştır:

“Ben onu 1973’lerden beri, özellikle “Yansıma” dergisindeki şiirlerinden, Şavşat Lisesi’ndeki edebiyat öğretmenliğimden bu yana izlemekteyim. Sonra Talim Terbiye’de çalıştığım zaman tanıştık ve bugüne kadar sıkı dostluğumuz sürmektedir. Edebiyat ve şiir onun harcıdır. Bu içten yapının ve İbrahim

¹⁶ Belge 8: Hasan Hüseyin Yalvaç’tan İbrahim Erdem’e Mektup. (Büyükyoncalı, 27 Şubat 2018)

Erdem'in şiir gücü bana İbrahim Erdem'de Özcüler'i yazdırtmıştır" (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 81-82).

İbrahim Erdem'le en son 28 Eylül 2018 günü Ankara'da Sağlık Sokak'taki bürosunda görüştiklerini söyleyen Şihca Yavuz, bu görüşmede şiirle öykünün birbiriyle olan ilişkilerini ele alarak kısa bir söyleşide bulunurlar:

"-Şiir ile öykünün akrabalığını araştıranlar "Şiir, öykünün kız kardeşi diyorlar" deyince, üstat başını bir sağa bir sola çevirip gülerek;

"-Benim bildiğim öykü ve şiir ikizdir, birbirine benzerler. İyi bir öykü şiir gibidir. Yine iyi şiir alımlı bir öyküdür. İleri sürüldüğü ve sanıldığı gibi aralarında cins ayrımı da yoktur. Nereden çıkarıyorlar bu ayrımı! İnsanlar arasında yapılan gereksiz ayrımlar azmış gibi bir de edebi türler arasında erkek/kız diye dillendiriliyor. Öykü erkek, şiir de kız kardeşi oluyor. İnsanlar bunlarla uğraşacaklarına emek/sermaye ayrımı, ardından da artı değer üstünde dursalar zamanı daha iyi değerlendirmiş olurlar. Emek/sermaye dışında ayırım, dilimizde ve ekinimizde olmamalıdır"

"Şiiri kız kardeş konumunda görenler, kız kardeşlerimizin şirin, duygusal, daha sıcak olduğunun altını çizmek, bu vesile ile iltifat etmek şiire ayrı paye vermek istiyorsa yine doğru değil. Edebi türler arasında eğer bir yarış varsa; bu renkte, desende, söylemde, düşüncede, estetikte olmalıdır" (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 98-99).

Mehmet Bekar ise, İbrahim Erdem'i 1971'de Gazi Eğitim Enstitüsü'ne başladığında tanır. Bekar, o günleri "Ağır kömür kokusuna karışmış 12 Mart'ın kendi gençlerini düşman günleriydi Ankara'daki ilk günlerim. Yeni bir başlangıçtı. Ama neyin başlangıcı olduğunu çok da anlamadan... Bir zamana bırakılmışlık hali içinde geçen günler. Neredeyse her gün genç ölümleriyle sarsıldığımız günler. Gözaltılar... Sıkıyönetim Mahkemeleri... Ve 5 Mayıs 1972'de gelen o idamlar... Edebiyat ve şiire sarılmış hüzünlü günler... Seslerin kısıldığı, konuşmaların korktuğu günler" (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 117) olarak hatırlar ve ekler:

"Rüzgârlı Sokak'taki matbaalara ilk İbrahim'la gitmiştim. İlk kez görmüştüm bir kitabın, bir gazetenin basılışını. Kâğıt ve mürekkep kokusunun o müthiş tadını

yaşamıştım. Hasan Hüseyin Korkmazgil'in evine Azime Hanım'ın pazar kahvaltısına yine İbrahim'le gitmiştik, 'acıyı bal eyledik' günlerinde... Bizim Köy'ün öğretmeni Mahmut Makal'ı yine İbrahim tanıştırmıştı bize. [...] Zeki Göker'in gecekondusunda geçen tiyatro sohbetleri... Bir gecekondudan bir tiyatronun (Ankara Birlik Tiyatrosu) ve bir derginin (Anadolu Dergisi) doğuşu... Büyük Sinema'nın bulunduğu pasajın üstünde Erdal Öz'ün kitapçı dükkânı... Atatürk Bulvarı'nda "kanayan" bir hava... Zafer Pasajı ve Remzi İnanç... O mavi gözlü güzel insan... Ne çok katkısı vardır edebiyat okumalarımıza... İbrahim'in Balgat'taki Trafik Hastanesi (Şimdi Ufuk Üniversitesi Hastanesi) karşısındaki gecekondusu... Bizlere ev sahipliği... Şimdi Dışişleri Bakanlığının bulunduğu buğday tarlası... İşte İbrahim deyince önce bunlar gelir aklıma... 1971'in İbrahim'i... Dostluğun hilesiz günleri" (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 117-118).

Hasan Hüseyin Korkmazgil'in Forum Dergisi sekreteri olan İsmet Hamurcu ile elli yıla varan dostlukları vardır. Bu dostluğun başlangıcı lise yıllarına denk gelir. Hamurcu, bu günlerin 12 Mart Muhtırasına ve haliyle sıkıyönetim günlerine denk geldiğini ifade ederek Erdem'le olan bir anısını paylaşır:

"[...] Günlerden bir Pazar günüydü. Trenle Elmadağ'ı ilçesine Remzi İnanç'ı ziyaret etmek, gezmek ve stres atmak için Ankara'dan bindik. Elmadağ'a gelmeden tren durdu. Az bir yer vardı. Beklemektense yürümeye karar verdik. Patika bir yoldan uzakta, tepelerden yürümeye başladık. [...] Bizi gören işgüzar görevliler önümüzü kestiler. Bizi aldılar askeri bir karakola götürdüler. Sorguya başladılar. Nereden gelip nereye gittiğimizi, Denizlerin kaçtığı günler. İlk soru "Cephane mi çalacaktınız?" Küçük bir sorgu odasına aldılar bizi. Satılmış adında bir baş çavuş girdi odaya. Sorgulama başladı. Benim gözlüğüm vardı. Baş çavuş bana vurmak istiyor, gözlük fırlar kırılır düşüncesiyle bana vuramıyor. İbrahim'a yöneliyor. Sorgulama böyle sürüyor. Bir süre sonra çıkardılar odadan. Bir üst karakola götürdüler. Giderken bir barajın kıyısından geçiyorduk. Bizi öldürüp atacaklarını düşündüm. Uzun süren bir yolculuktan sonra Ankara'ya getirildik. Yıldırım Bölgede yer yoktu. Başka bir yere götürüldük. Cephane kaçırma ihtimalimiz yüzünden tehlikeli suçlularдық. Sorgu aynı biçimde sürdürüldü. Attılar bizi ayrı ayrı yerlere. Açız ama açlık

umurumuzda değil. Sonra kapıyı çaldı. “Bir lokma yiyecek verin” dedim. Bir görevli geldi. Arkadaşımın parası yoktu. İki köfte istedim. Arkadaşıma verilip verilmediğini sordum. Gece geçti. Gündüz geçti. Sorgu devam etti. Sonra Trabzonlu komiser arkadaşımı aramış. Ne konuştular bilmiyorum. Bir süre sonra salıverildik. Bugün bunları anımsamak ince ve sevimli bir sızı” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 127-128).

İbrahim Erdem’in bir diğer dostu da Öner Yağcı’dır. Yağcı, “Edebiyatımızın Bir Sessiz Kahramanı” olarak tanımladığı İbrahim Erdem’i, 1974 affının çıkmasıyla tanıma fırsatı elde ederken o günleri şöyle hatırlar:

“1974 affından sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünün son sınıfına dönmüştük İbrahim Sevimli ile birlikte. Bizim sınıftan kimse kalmamıştı, okulu bitirip gitmişlerdi. Girdiğimiz yeni sınıf “kılıç artıkları”yla doluydu. Yeni 3. sınıfımız zıpkın gibi kadın ve erkek öğrencilerden oluşuyordu: [...]Fatoş, Keramettin, Erdem, Fethi Murat, Dinçer ve İbrahim... (Bir Ankara Masalı’nda kurtuluşun, kuruluşun şehri Ankara’yı masal tadında şiirselleştirirken bu yılları, bizim sınıfı da anlattı İbrahim. [...]) Birlikte mücadele verdiğimiz zorlu bir yıldır ve güç bela okulu bitirip çeşitli yerlere öğretmenliğimizi yapmaya dağılmıştık. Sonraki yılları öğretmen hareketindeki mücadeleyle geçti İbrahim’in. O mücadelede ve daha sonraki yıllarda edebiyatta da zaman zaman yollarımız kesişti, gönüllerimiz hep birdi hep birdi zaten, hep birlikte olduk” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 150).

Fikri Karagin ise 19.10.2018 tarihli yazısında “Öğretmenlikte İlk Dost”unun İbrahim Erdem olduğunu ve daha sonraları sürekli görüşmeler de Erdem gibi bir dostunun varlığını her zaman hissettiğini ifade eder:

“Kırk küsur yıl yıl önce. Karlı bir Ankara günü. Antalya-Ankara. Etlik eski garajlar-Ayaş. Tesadüfen kırık dökük bir dolmuşla Çanılı. Çanılı ortaokulu müdür vekili İbrahim Erdem’le kesişen yolumuz. Köy yaşantısı, öğretmenlik ve dostlukla ilk tanışma. Birlikte geçen güzel günler, aylar ve yıllar. Ankara Atatürk Lisesi ve Balgat’ta devam eden dostluklar. [...] Ayrı düşsek de zaman zaman bir araya geldiğimizde inatla yazmaya devam etmesi mutlandırdı hep beni. Hayat. Bazen insanları bir o yana bir bu yana savurur. Bu savrulmalarda

bile insanlar “Orada bir dost var uzakta. Görmesek de duymasak da o dost benim dostumdur.” Diyebildiklerimizden İbram. Karşılaştık. Yazıyor hala. İnadına yazıyor, sürülüyor yazıyor, düşüyor-kalkıyor daha güzel yazıyor. Yaz İbram. Yaz ki görek” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 153).

1.7. SÖYLEŞİLER

Karşılıklı bir konuşma havasında geçen söyleşiler, birçok şeye cevap veren düzyazılardır. Nitekim edebiyat dünyası içerisinde söyleşiler, oldukça önemli bir yeri teşkil eder. Samimi ve de sıcak bir dille ele alınan söyleşiler, dergi ve gazetelerde yer alırken sanatçı hakkında birçok bilgiye ulaşılmasını sağlar.

ABC Dergisi'nin 95-96.¹⁷ sayısında Hasan Gülsaçan'ın İbram Erdem'le yaptığı söyleşide Gülsaçan, İbram Erdem'e birçok soru yöneltir. Bu sorulardan biri “Mor Mevsim” sekizinci kitabınız. “Sürgün Meyveye Durdu”yu saymazsak –ki onu uzun öykü olarak algılıyorum- ilk romanınız. İlk kitabınızla son kitabınız arasında tam on altı yıl var. İlk sorum şu: Roman için niçin bu kadar beklediniz? Ve niçin roman” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 154) dır.

Erdem'in cevabı ise şöyledir:

“Beklemek benim yazgım. Aslında ilk yazmaya romanla başladım. Sonra o romanları bozdum. Yeniden yazdım. Ben yazmayı hiç beklemedim. Yayınlamayı bekledim. Bu nedenle: Yayıncısını bekleyen yazarım ben. Tabi bu arada da zaman geçip gidiyor. Üzgünüm... Roman anlatma gereksinimi doyararak yaşadığım bir türdür. Özlem ve coşkuyla yazdığım romanlardan sonra yeni roman yazma gereksinimi duyuyorum. Borcum çok. Başka bir deyişle; yaşamaya daha yakın bulduğum için roman” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 154).

Hasan Gülsaçan, “Mor Mevsim” adlı romanının kısa sürede tükenmesine ve kitabın, edebiyat çevresince nasıl karşılandığını sorması üzerine ise Erdem, şu yanıtı verir:

¹⁷Bkz. Hasan Gülsaçan, “İbram Erdem'le Söyleşi”, ABC Dergisi S. 95-96, s. 25-26.

“Bu sonuç kuşkusuz bir sevinçtir. Bir olumsuz tepki aldım. Ozan abim Ali Yüce; bu sıkın paket döneminde kahramanın bol vokta içmesini, paketi ihlal olarak ele aldı. Bu sert eleştiriden başka şimdilik olumsuz tepki yok. Okuyarlardan çok olumlu, çok tatlı, güzel tepkiler aldım. Boynuma sarılıp “beni anlatmışsın” diyen bayan okurlarım oldu. Kahramanın erkek olmasına karşın, bu tepki beni çok mutlu etti. Edebiyatı bilen, edebiyattan anlayan birçok okur da: Şiir diliyle roman yazmış olduğumu söyledi ki, bu aldığım en güzel ödüdür. Edebiyat çevresine gelince: Onlar okumayı unutmuşlar. Başka bir biçimde söylersek; onlar bizi bilinçle okumuyorlar. Okusa bile zararı dokunur (!) diye ağızlarını açmıyorlar. Onlara teşekkür ediyorum” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 154).

Hasan Gülsaçan’ın bir diğeri sorusu ise Anadolu ve İstanbul olarak ayrılan edebiyat dünyasının değerlendirmesidir. Gülsaçan, bu ayrımın dışında gördüğü İbram Erdem’in Fethi Naci’yle olan polemige de değinmesini ister. Bunun üzerine Erdem şu cümleleri dile getirir:

“Bu ayrım Bizans yıkıldığından beri var. Şimdilerde özellikle 12 Eylül’den beri bu akla kara gibi belirgin. Yoksulla zengin gibi göze batıcı.

Emperyalist deneyler, emperyalist kültürü, darbelerle insanları darbeleyerek bir iyice yerleştirdi. ‘Komünizm gelecekse, biz getiririz’ diyen Valinin özdeyişine uygun olarak, emperyalist kültür de ‘Sanat gerekiyorsa biz yaptırıyoruz’ diyor. Yaptırıyor. Tabi bu işi İstanbul’da holdinglere ihale ediyor. Zemini de hazırlıyor, dünya artık değışti diyerek (zavallı dünya döndükçe kızarıyor). Dedirterek. Bu nedenle bu ayrım emperyalizmin ettirgenliği ile Anadolu’nun devrimci aydın-yazar-çizerinin etkinliği savaşıdır. Şuna inanıyorum, görüyorum. Bu çağın sonuna sürgün edilmiş yazınımız, gelecek bin yılın başında büyük bir aydınlanmayı yaşayacak. Üstelik bu devrimci çıkış İstanbul’u da kurtaracak.

Sorunun ikinci şikkına gelince: Fethi Naci, Türk eleştiri yazınının yüz akıdır, roman adına ondan çok şey öğrendim. (Öyküyü öğrenememiş olacağım ki, Sessiz Muhalefet adlı öykü kitabımı ki o da kısa sürede tükendi, silkelemiş.) Bu konuya değin yanıtımı ‘İnsancıl’ dergisinde yayınladı Sayın Cengiz

Gündoğdu. [...] Bir açıklama bir savunma yazısıydı. Polemik denemez sanıyorum” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 154-155).

Hasan Gülsaçan, Öyküşir dergisi ve yayınlarıyla birlikte İbrahim Erdem’in yayıncılık hayatına da değinmesini ister. Bunun üzerine Erdem, şunları ekler:

“Yayıncılık eski bir hastalık. Gülmece yazarı Esen Yel’le Soluk Yayınlarını kurduk. Soluk dergisini çıkardık. Esen Yel’in gülmece öyküleri ve çocuk kitaplarını çıkardık (1973). Sonra Tekyol ve Yöneliş Özgün Seçkin’in ve benim birer kitabımız çıktı. Önemli olan da AYKO. Ayko kurucusuyum. İlginçtir daha yayına başladığımızda güzel insan tarihçi Yaşar Çağlayan trafik kazasında eşiyile beraber aramızdan ayrıldı. İlk kitap onun “Tarih Öğrenimine Başlangıç”tı. Sonra diğer arkadaşların askerlik görevi, sürgün görevi ve Dr. Ergin Atasü’nün Elazığ’da hekimliğe başlama görevi nedeniyle altı ay Ayko’yu ben yürüttüm. Bürosunu kurarak, hamallığını yaparak, sekreterliğini, başkanlığını, saymanlığını yaparak. Dört güzel kitap çıktı. Biri de Enver Gökçe’nin Tüm Şiirleriydi. Böyle bir diziye başlamıştık. Rıfat Ilgaz’ı görmeye gittik Park Otel’e. Böyle bir işi yapan insanlara bütün şiirlerimin basımını veriyorum, demişti. Adam yayınlarında sonradan çıkan kitap. [...] Ayko’dan sonra üç arkadaşla Beyaz Menekşe yayınlarını kurdum. [...] Sonra Öyküşir geldi. Dediğim gibi bu bir hastalık. Kim bilir daha neler gelecek, geçecek” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 155).

Hasan Gülsaçan’ın İbrahim Erdem’e yönelttiği en önemli sorularından biri de “[...] 25 yıldır yazan birisi olarak hiç ödül aldınız mı? Ödüllere nasıl bakıyorsunuz” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 155) olur. Bu soru üzerine Erdem, “Ödül yetkinse, “kafako” ilişkileriyle ortaya çıkmıyorsa özendiricidir. Sevindiricidir. Çoğaltıcıdır. Bu yanıyla gelenekselleşen ödüllerin gerekliliğine inanıyorum. Çok ödül aldım. Beni tanımayan okurların birbirlerine öykümü anlatmaları, birbirlerine karşı savunması, örnek olarak göstermesi yaşadığım en sevgi dolu ödüldür[...].” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 155) diye yanıt verir.

İbrahim Erdem, bir diğerk söyleşisi “Bağlaç Edebiyat Dergisi”yle¹⁸ gerçekleşir (2014).Yine bu söyleşide de İbrahim Erdem ve sanat hayatıyla ilgili önemli bilgilere ulaşmak mümkündür. Erdem’e ilk soru ise yayımlanan ilk kitabı olan “Sürgün Meyveye Durdu”yu neden “öykü-roman” olarak adlandırdığıdır. Erdem ise bu soruya şöyle yanıtlar:

“Tarihe bakmak kaçınılmazdır. Soru sanki dünü hatırlatıyor ama çok uzak bir dünü. Otuz altı yıl önce (1978). O dönemde de bugünkü gibi yoğun çalışıyordum. Belki daha da yoğun. Şiirimi saklamıştım. Anlatma gereksiniminin en güzel olanı öne sürüldüğü öykü ve romanla boğuşuyordum. Bu kitap bir uzun öykü değildi. Kısa roman da. Öykülerdi. Yayıncı roman diye tutturdu. Satışı göz önüne alarak. Ben de ille roman diye adlandırılacaksa öykü-roman olsun dedim. O dönemde değişik çalışmalar içindeydim. Aynı kahraman değişik olayları değişik yerlerde yaşayacaktı. Aynı kahramanlar aynı olayları aynı ortamlarda yaşayacaklardı. Dernek çalışmaları, sürgünler ve hemen ardından gelen ve sol muhalefeti ezen 12 Eylül Darbesi, çalışmalarımızı, morallerimizi ve bağlarımızı yok etti. Bu çalışmalar ve her şey sekteye uğradı” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 156).

Derginin İbrahim Erdem’e yönelttiği bir diğerk soru da “Asya’nın Yaslı Yüzü: Birinci Kitap Anadolu”, “İkinci Kitap Mezopotamya” ve “Üçüncü Kitap Ortadoğu” adlı üç şiir kitabının nasıl ortaya çıktığıdır. Erdem, bu soru karşısında şunları dile getirir:

“Uzun zaman oluyor, tek şiirli kitaplara yöneldim. ‘Sonsuz’ adlı büyük ve bitememiş şiirlerle bu yola girdim. Sonra kitaplar tek şiiri ele alıp aslında birbirini bütünleyen, elli altmış şiirden oluşan kitaplar. Bu üçlü de böyle bir biçim oluşturuyor. Özü emperyalizmin bu bölgedeki kirli işlerini ele alıyor. Emperyalist ittifakın Irak’a girmesiyle başlayan bir karşı duruşun, küfrün şiirleri bunlar. [...] Devrimci duruş. Bireysel diye adlandırılan öykü ve şiirlerde de vardır bu duruşun. Çünkü benim oluşum budur. [...] Bu uygarlığın havzasına, tüm emperyalist güçler göz koymuştur. Tüm savaşlar burada yapılmıştır. Bu üç kitap binlerce sayfa yazılsa bile azdır. Benimki küçük bir

¹⁸ Bkz. Bağlaç, “İbrahim Erdem İle Söyleşi”, Bağlaç Edebiyat Dergisi, S. 4, s. 8-10.

ayna tutmaktan ibarettir. Şiir tadıyla acıya, ihanete, kahramanlığa ve insan onuruna bir sesleniş. Bir haykırış” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 156).

Dergide yer alan önemli bir soru da bir yayıncı olan Erdem’in, yayıncılık sektörünü nasıl değerlendirdiğidir:

“Fethi Naci’nin bana yaptığı bir eleştirisine karşı verdiğim yanıtta bir bölüm vardır: Ülkemizde yayıncılığın ütopyası. Kurullar oluşmuştur. Değerler teker teker ele alınır. Olanaklar tanınır. Süreklilik kontrol edilir. Değere, emeğe, özene bakılır... Buna göre bir sanatçıya yol verilir diye anlatmıştım. Bu, bu ülkede hiç olmadı. Hele şu son otuz beş yıldır tümünden tekelleşme öne çıkarıldı. Paranın egemenliği onu bunu büyük (!) yazar yaptı. Bu böyle de sürüp gidiyor. Emek yerlerde sürünüyor. Değer beş para etmiyor. Bizim gibi direnenler hep olacak ve bunların kıvılcımı bir gün alevlenirse güzel şeyler gün yüzüne çıkacak... Bu umut güzel bir ışıktır. Yarınların sevinci de budur” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 157).

Dergide yer alan son soru ise İbrahim Erdem’in yakın zamanda yıkılacak olan Balgat’taki baba evinde hala heykeller yapıp yapmadığıdır. Erdem, bu soruyu ortaokulda başlayan resim serüveninden başlayarak yanıtlar:

“Ortaokulda resim dersinden sınıfta kalmıştım. Babamın imamlık yaptığı Elmadağ ilçesinin Karacahasan köyünde Turan diye bir arkadaşım oldu. Çok güzel resimler yapardı. Bunları nasıl yaptığını sordum. Dayısının bir resmini defterler dolusu tekrarlamış. Sonra başarmış, her gördüğü yere resimler yapmaya başlamış. Ben de çalışmaya başladım. Kısa sürede de güzeli buldum. Liseye geçince resmi seçecektim. Müzik öğretmeni Hikmet Hazar ‘Sen fakir bir ailenin çocuğusun. Tuval, boya, kâğıt, fırça alamazsın bunları. Al şu nota defterini müziği seç’ dedi. Mantıklıydı. Ama resim, beni bırakmadı. ODTÜ’de amele olarak çalışmaya başladığımda malzeme boldu. Öğlen yemek aralarında artık kalmış betonları şekillendirmeye başladım. Öylesine ilgisini çekti ki çalışanların her biri istekte bulunmaya başladı. Yüzlerce heykel, büst yaptım. Yozgat, Çorum köylerinde belki duvarlarda asılıdır hala. Burada da evi onarırken artan malzemeleri biçimlendirdim. Sonra yeni malzemeler olmadı.

Hep aklımda kaldı. Düşlerini görüyorum; insanın kırılan sevinçlerini biçimlendirmeyi. Ne var ki bu düş hep bir düş olarak kalacak. Çünkü o kadar yazacak şey var ki” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 157).

Erdem’in “Halkevleri” dergisinde yayımlanan söyleşisi ise 1979’da Celil Denктаş’la gerçekleşir. Söyleşide öykünün sorunları ve Türk öykücülerinin yeri üzerine tartışılırken Erdem, bir sanat ürününün sanatçıya mutluluk verdiğini ve bu mutluluğun sanatçıyı farklı şeylere yoğunlaştırıp tartışmaya ittiğini belirtir. Erdem ayrıca sanat ürününü oluşturmada “Sosyalist Gerçekçi Sanat” ilkesini benimsediğini savunur.

Söyleşide Denктаş’ın “Öykücülüğümüzün geçmişi 1870’lerden (Kıssadan Hisse, AME) bugüne yüzyılı aşdı. Batı türlerine öykünmenin acemiliği kısa sürede sonuçlandı. Diğer bütün türler gibi öykü de biçimini, tekniğini belirledi. Çeşitli akımlar öyküye de egemen oldu. (Bunların yeterliliği tartışılır, ben yeterli saymıyorum. Ne romantik öyküyü ne natüralist öyküyü vb. Bence tam örnekler elimizde yok.) Bugüne dek bir bölük sanatçı yetişti, yüzlerce ürün oluştu. Türkiye’nin de bu arada tüm dünya gibi tüm geri bıraktırmış ülkeler gibi rengi değişti, yüzü değişti. İnsanı, insanlığın bilincine vardı. Miskinliği bıraktı. Kavga adamı olmaya başladı. Tarlada, fabrikada, sokakta, masa başında, kürsüde kavgasını yürütüyor. Yani hayat bu geri bıraktırmış ülkede dünya koşullarına uygun bir biçimde, koşut bir biçimde yürüyor. Sanat, yaşamın yansıtıcısı, değiştirmeye, geliştirmeye öncülük yapıcısı sanat, bugün bu ülkede hangi boyutlarda, seninle Türk öykücülüğünü bu bakışla değerlendirelim” (Denктаş, Ağustos 1979: AKD) sözleri üzerine Erdem, şunları ifade eder:

“[...] Bizim gibi ülkelerde sanatçıların işleri daha da güçtür. Çünkü toplum top yekûn bir değişim geçirmemiştir. Ülkede bir anda iki çağı gözlemek iki ekonomik toplum insanını gözlemek olasıdır. Yani feodal insanla kapitalist insan kaldırımdan birbirine sürtünerek geçer. Sanatçı bu ayrımı yakalamak zorundadır. Yoksa kendisine çizdiği yol onu bir yerlere götürebilir ama toplumuna, insanına pek katkısı olmaz. Yani değişen insanı gözlemek onun değişmesine yardımcı bulunmak önde gelen işdir. Gözleyin en sosyalist kültürlü kişiyi, onun birçok tavır ve davranışlarını belirleyen onun etkisinde

olduğu feodal kültürdür. Şimdi tavır ve davranışlarımızı almaya çalıştığımız sosyalist kültür değil de feodal kültür belirliyorsa burada kültürel yetkinlik var olamamıştır. Kültürlü insan böyle çelişik bir konumdaysa kültürü okuma yoluyla alamamış emekçi, köylü, işçi, memur hangi durumdadır? Bunlar yaşamı nasıl değiştirecekler? İşte bugünün öykücüsü romancısı bu sorulara yanıt arayarak ürününü oluşturmak zorundadır. Anlattığı insanın iç çelişkisini ve toplumsal çelişkisini çok iyi ayırt etmek zorundadır [...]”¹⁹

1.8. ALDIĞI ÖDÜLLER

İbrahim Erdem’in öykü ve şiir dalında aldığı ödüller ise şöyledir:

1987 Altı Nokta Körler Derneği Öykü Ödülü²⁰

1990 Kırmızı Fare Çocuk Edebiyatı Başarı Ödülü

1992 THK Şiir Yarışması Üçüncülük Ödülü

1994 THK Şiir Yarışması İkincilik Ödülü

1996 Fırat Üniversitesi Öykü Yarışması Üçüncülük Ödülü

1996 Tabipler Odası 1. Uluslararası Şiir Yarışması Hipokrat Başarı Ödülü

1996 Sesimiz Dergisi (Almanya) 4. Şiir Yarışması Üçüncülük Ödülü

1999 ZOKEV Ahmet Naim Öykü Yarışması Birincilik Ödülü

2008 Yılmaz Güney Kültür ve Sanat Festivali Şiir Yarışması Emek Ödülü ve

2012 Madenci Edebiyat Ödülü sanatçının aldığı ödüller arasındadır. ²¹

1.9. FİZİKİ PORTRESİ VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Sessiz, sakın fakat iyi bir gözlemci olan İbrahim Erdem, çocukluğundan itibaren kararlılığıyla dikkat çeker. Küçük yaşlarda okumanın ve yazmanın insanı güçlü ve özel kılan yanını fark eden Erdem, okuduğu her kitaptan sonra kendini

¹⁹ Bkz. Celil Denkaş, “Yazar İbrahim Erdem’le Bir Söyleşi”, Halkevleri Dergisi, (Ağustos 1979), S. 9, s. AKD.

²⁰ İbrahim Erdem “Duyan Eller Gören Gözler” ve “Yeşilin Anası” adlı hikâyeleriyle 1987 yılında düzenlenen Altı Nokta Körler Derneği tarafından ödüle layık görülmüştür. Erdem’le birlikte yarışmaya katılan Hasan Atmaca, Önder Kütahyalı, Ziya Mısırlı, Zerrin Timuroğlu ve Atilla Büyükmurat’a ait olan öyküler 1998’de Altı Nokta Körler Derneği tarafından kitaplaştırmıştır. Bkz. Erdem ve ark., Altı Yazardan Sekiz Öykü, Altı Nokta Yayınları, 1998.

²¹ Bkz. İbrahim Erdem, (Yön. ve Düz. Münevver, Aksoyak Erdem), Kırk Yıl, Barış Kitap, 2018, s.216.

sınırsız düşünce evreninin içinde bulur. Bunun yanı sıra okul hayatında matematik, geometri ve kimya derslerinde başarısız bir öğrenci olan Erdem öykü yazma, şiir okuma fizik, astronomi ve coğrafya bilgisiyle adından söz ettirir.

Erdem, orta boylu, beyaz tenli ve ela gözlüdür. Spora oldukça ilgili olan Erdem, gençliğinde pentatlon sporuyla ilgilenmiştir. Aynı zamanda iyi bir koşucu olan Erdem, bu sporlar sayesinde dinamik bir görünüme sahiptir.

Yazın dünyası ve spor yönünün yanı sıra heykeltıraşlık, müzik ve resim yönü de bulunan Erdem'in müziğe olan ilgisi müzik öğretmenin operaya götürmesiyle başlar. Erdem'in ilk izlediği opera ise Aida'dır.²²

Erdem'i bir dahi olarak nitelendiren Meltem Aksoyak Erdem'in hayal dünyasının çok zengin olduğu belirtir. Rüyalarının her birinin La Fontaine masallarından çıkmışçasına renkli olduğunu dile getiren Aksoyak, gördüğü rüyaları mutlaka yazması gerektiğini sürekli dile getirdiğini söyler.²³

Ürünlerinin sayısı ve farklı alanlardaki yetkinliği göz önüne alındığında Erdem'in oldukça üretken olduğu görülür. Erdem, olgunluğunun sonucu olarak pek çok kişiye destek olurken kimseye muhtaç olmadan hayatını sürdürmeyi bir sorumluluk olarak görür. Erdem'in bu özelliği H. Hüseyin Yalvaç tarafından şu sözlerle dile getirilir:

“[...] Kitaplarının sayısını düşündüğümde ve niteliklerini bildiğimden, bu üretkenliğin ayrı bir değerlendirilmesi yapılmalı diyorum. Ki senin diğer bir özelliğinden sanatsal anlamda çıkarların için kimselere eyvallah etmeyişi ve yağınla kavrulmayı seçmen. Elbet arkadaşlar arasındaki sanatsal ilişkilerde birbirlerine omuz vermek vardır ama en çok omuz veren de sen olurdun. Omuzlaşmak da bir örgütlenme biçimi değil midir? [...] Şaka maka yayıncılığa da epey emek verdin. Birçok arkadaşını yönlendirdin kendinin yapma olanağı olmadıysa da. Ki birkaç arkadaş bu yolla kitaplarınızı okurla buluşturdunuz. [...]” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 71).

²² Bu bilgiye İbrahim Erdem'den ulaşılmıştır.

²³ Bu bilgiye Meltem Aksoyak'tan ulaşılmıştır.

Erdem'in aydın, sanatçı ve bir öğretmen oluşu sorumluluk bilinciyle birleşerek sürekli bir şekilde üretme sevdasını doğurur. Doğan Tanyeri'nin İbram Erdem hakkındaki şu sözleri bu durumu kanıtlar niteliktedir:

“Kimdir İbram Erdem? Üç sözcükle anlat deseler okumak, yazmak ve kitap derdim onun için. [...] Uyuyamayacaksın / Düzelmeden memleketin hali / Dünyanın hali / Gözüne uyku giremez ki / Oturup yazacaksın dizeleri sanki onu anlatır. Atatürk'ün ‘durmayalım, düşeriz’ sözüyle Sait Faik'in, ‘yazmasam çıldıracaktım’ sözlerini düstur etmiştir adeta kendine. Ya bir dergi çıkarma girişimi içindedir ya bir öykü, roman şiir kitabı yazıp yayınlama çabası içinde bulurum onu hep” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 77).

Erdem, kültürel birikimiyle de çevresinde saygı duyulan bir insandır. Nitekim insanlara bir şeyleri duyurmayı ya da hissettirmeyi kendine bir görev bilir. Aynı zamanda sesindeki kararlılık ve tokluk hedefine ulaşmadaki inancını adeta gözler önüne serer. Erdem'in daima bir anlatma gayesi içerisinde oluşu tamamen insanı var etme arzusuyla ilişkilendirilir.

İbram Erdem hayatın her alanında inatçıdır. Hayata karşı hep bir saptama içerisindedir. Paylaşmanın insan ruhunu çoğalttığını ve bununla birlikte güzellikler getirdiğini savunan Erdem, sevmeyi adeta bir yaşam felsefesi olarak benimser. H. Hüseyin Yalvaç Erdem'in bu yönünü “[...] Erdem, sevdasını sürekli çoğaltarak ve başkalarına aktararak yaşamayı seçmiş bir arkadaş. Bencilliğin cirit attığı günümüzde çok önemli bir kimlik bu. ‘Biz’ demenin coşkusunu her zaman dolu dolu yaşamış ve çevresine yaşatmayı da görev bilmiştir [...]” (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 144) sözleriyle Erdem'in insanları bir araya getirmedeki yeteneğini adeta gözler önüne serer.

İKİNCİ BÖLÜM

SANATI

2.1. ŞİİRLERİNİN KAYNAĞI

İbram Erdem'in şiire yönelişi 1972'de dergi ve gazetelerde gerçekleşse de "Sonbaharda Yaşamaşk" adlı ilk şiir kitabı 2001'de yayımlanır. Öykü, roman, inceleme, oyun vs. türlerin yanı sıra yazarın şair yönünü bulup şiirin iç dünyasına girmesi ilk olarak yaratıcı bir yönünün olmasıyla alakalıdır. İkinci olarak ise Erdem, içinde var olan sonsuz umudu ve sevinci dışa vurarak tüm olumsuzlukları adeta iyileştirmek ister. Bunu yaparken şiiri "Şiir insanın yaratım yoluyla bulduğu en güzel oyunculardan biri" (Erdem, 2017m, 28) olarak tanımlar. Bu tanım şiirin güzelliklerle dolu olduğunu kanıtlar niteliktedir. Nitekim "Şiir, şairin insanın içinden bulup çıkardığı en güzel sevinçtir. Onunla sonsuza dek yaşayacaktır. Ne güzel bir gerçek: Hepimizin oluşumunda bu yapı taşının hammaddesi var. Günebakanların güneşe dönmesi gibi şiire yönelmemiz bundandır. Bu gerçekten dolayı şiir yazılacaktır. İnsanın içindeki yaratım cevheri tükenmedikçe sanat ve özel olarak şiir hep yaratılacaktır. Şiir hep okunacaktır" (Erdem, 2017m, 29) sözleriyle insanın yaratım gücünü vurgularken şiirinin merkezine sevinci koyduğunu ifade eder.

Erdem'in "Duy" kitabında yer alan "Tanım" adlı şiiri de şairin şiirlerinin kaynaklarını ve şiir düzenini ele verir niteliktedir:

"Şiir dilin yüzüdür

Yürekleri ağartan sevinç

Yaşamı renklendiren sonsuzluk

Şiir nükleer silahtan güçlü silah

Işımdan aydınlatıcı

Güneşten sıcak

Şiir dil ucundan fişkiran mutluluk

Sözcüklerden kanayan çağlayan

Şiir dilin anası anadilin yavrusu

“Şiir havada süzülen bembeyaz bir güvercin” (Erdem, 2016f, 35).

Erdem’in şiirlerinin kaynağını başta insan ve sevi olmak üzere doğa, umut, sevgi, barış, özlem, hüznün ve ayrılık oluşturur. 1978 yılında kitaplaşarak yazın dünyasında olan Erdem’in hayata karşı olan duruşu şiir dünyasına da yansıyor yeni duyuş ve duruşları da berberinde getirir. Erdem, kazandığı bu edimleri kendine özgü olan şiirsel imgelerle donatır. Erdem Uzaklar’ın “İbrahim Erdem somutlarla soyutları, renklerle renksizleri, gerçekle düşleri yüzeysellerle derinleri, bitenlerle sonsuzları o kadar ustalıklarla birleştirir, kaynaştırır, yerleştirir ki siz o muhteşemliğin içinde kendinizi aramaya başlarsınız” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 85) sözleri şairin özgün yönünü ve gerçekçi sezislerini gözler önüne serer.

İbrahim Erdem’in şiir evreni düşledikleri, gözlemleri ve yaşanmışlıklarıyla doludur. Şiirlerinde ayrılığa, hüznü, umuda, aşka ve sevince yer veren Erdem bu temlerin yanı sıra bireyin ve de emeğin peşinden koşar. Bu şiirler insanoğluna yapılan zulümleri ve haksızlıkları apaçık ortaya koyar.

Şairin toplumsal nitelikler taşıyan şiirleri oldukça fazla olmakla birlikte bu şiirler, güçlü bir yapıya sahiptir. Erdem’in “Kömür Karasıdır Kanayan” adlı yapıtı içerisinde ses getiren şiirleri barındırırken tümüyle emekçi insanları konu alır. Kömür işçilerini adeta destanlaştıran bu şiirler bir kez daha emeğin, hakkın ve davanın kutsallığını hatırlatır. Erdem, Madenci Edebiyat Ödülü’ne layık görülen bu yapıtın oluşum süreci hakkındaki görüşlerini ödül alırken yaptığı konuşmada şöyle dile getirir:

“Türkçe kitaplarındaki o ünlü öyküyü hepimiz okumuşuzdur. Maden kömürünün bulunuşunun ilk adımını. Bu öykü aslında tümümüzün öyküsüdür. O çocukluk yıllarında sanıyordum ki kok kömürü papatya toplar gibi kırlarda gezerek toplanıyor. Böyle olmadığını ilk gençlik yıllarımda yeni yeni yazmaya ve büyük bir iştahla okumaya başladığımda anladım. Emile Zola’nın büyük yapıtı Jerminal’i okuyunca gerçekle karşılaştım. Bu işin nasıl da güçlüklerle dolu olduğunu ve o emekçilerin nasıl özveride bulunduğunu yüz elli yıl önce yazılmış bir kitaptan öğrendim. Sonra Hasan Hüseyin’in gür sesiyle pekişti düşüncelerim:

‘bu demir divriği dağlarından
ben söktüm ulan ben söktüm
bu namlu divriği demirinden
ben döktüm ulan ben döktüm’

Daha sonra Mehmet Seyda’nın ‘Yanartaş’ı İrfan Yalçın’ın ‘Ölümün Ağzı’, daha bir sürü soy yapıt, öyküler, şiirler anlattı bu kutsal ve çile dolu mesleği. Bitmedi. Sevgili dostum maden mühendisi ve şair Mete Alpsar beni o dünyalara taşıdı. Küre’de Murgul’da yerin dibine indirdi. Asıl gerçeği o dehlizlere dokunarak o emek ve ter akıtan insanlarla kucaklaşarak yaşadım. Her şeyi daha net ve çıplak gördüm. Bu kadar da değil; ‘Büyük Maden Yürüyüşü’ yüreğime, beynime parlak bir ışık saçtı. Direnişin ve dayanışmanın ne olduğunu anlatan altın bir sayfaydı. [...] Bu kadar da değil; her göçükte, her patlamada yüreğim bir kez daha yandı. Acımın ve ölümün ne olduğunu yeniden yeniden yaşadım. Bu kitaptaki şiirler böylesi damıtılmalarla ortaya çıkabildi [...]” (Erdem, 2019b, 41-43).

İbrahim Erdem’in toplumsal unsurları taşıyan “Asya’nın Yaslı Yüzü: Anadolu, Mezopotamya ve Ortadoğu adlı üçlemesi de emperyalizmin gölgesinde olan (Anadolu, Mezopotamya, Ortadoğu) toprakların bir panoramasını verir. Şair bu şiirlerle savaşın ve sömürünün içinde kalan insanı işkenceden ve de ölümden kurtarmak ister. Üç ayrı eseri için bir değerlendirmede bulunan ve Erdem’in şiirleri için “çok sesli şiir” ifadesi kullanan Erdem Uzaklar, şunları dile getirir:

“İbrahim Erdem, kardeşçe yaşamının destanını en yüksek perdeden gür sesli bir koroyla dile getiriyor. Çölün uçsuz bucaksız kumlarının örttüğü kum dalgalarının yaygın görüntüsüyle çevrilmiş vahaları destansı nitelikleriyle betimlerken Leyla ile Mecnun’u fısıldıyor rüzgârlar ona. Ancak o, kuru bir halk hikâyesi anlatmıyor, bir koroyla bin bir çeşit saz eşliğinde sahneliyor eserini. İşte onun için buna ben çok sesli şiir diyorum” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 93).

2.2. ŞAIRLİĞİ, ŞİİR ANLAYIŞI

İbrahim Erdem, diğer yapıtlarında olduğu gibi şiirlerinde de hem toplumsal unsurlara yer vermiş, hem de insanoğlunun içinde var olan duyularını dışarı vurmuştur. Her iki yaklaşım da Erdem'in gerçeklikten kopuk olmadığını kanıtlar niteliktedir. Dolayısıyla o, genelde toplumu özelden ise insanı ve bireyi kucaklayan bir şairdir. Onun için bir yapıt öncelikle gerçekliği yansıtarak toplumda bir ayna görevi üstlenmelidir.

Toplumcu gerçekçi bir şair olan Erdem'in şiirlerindeki ana yönelim sevgidir. Kuşlara, mevsimlere, bulutlara, insanlara kısaca hayata sevgiyle bakan şairin çok renkli bir şiir evreni vardır. Bu evren uçsuz bucaksız olup oldukça sürükleyici bir yapıya sahiptirler. Öyle ki Erdem, her yönüyle özgün bir şair olarak okuyucuya güzellikler bahşeder. Bunu yaparken tekrara düşmez. Şiir evreninin renkliliği her dizede anlaşıldığı gibi her kelimesinin ayrı birer rengi vardır. Erdem'i bir "dil ustası" olarak tanımlayan Erdem Uzaklar şairin şairliği ve etki dünyası hakkında şunları dile getirir:

"[...] Sözcükleri, sözleri, deyimleri, kavramları ve onların taşıdığı sesleri, anlamları yan yana, alt alta, çapraz, dikine, öylesine bir araya getiriyor ki dizeler yepyeni derin anlamda dolmuyor yalnızca, yayılıyor, taşıyorlar. Yeryüzünün en büyük sulak alanlarını oluşturuyorlar. Kuşların, balıkların, insanların, yaşam yeri... Dopdolu olduklarından bir okuyuşta bitmiyorlar, yeni okumalara çağırıyorlar okuyanı. [...] Okudukça bir ırmak gibi gümbür gümbür akar vadiden. Denizleri besler, o sonsuz maviliklere akar gider. Okudukça dereler coşa coşa akar ırmaklara kavuşur, onlar da denizlerine. Bir bakmışsın Karadeniz olmuş dalga dalga gelir üstünüze. Akdeniz olur vurur sahillere şırak şırak. Mavilerde sallanır durursunuz 'sonsuz mavilik'lerde. Açıl açılabilirdiğin kadar" (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 95).

İbrahim Erdem diğer yapıtlarında olduğu gibi dizeleriyle de bir davayı yürütür. Kaleme aldığı tüm dizeler onun devrimci yanını gösterir. Bu sebeple şiirlerinin tümü coşkulu bir söylem içerisindedir. İnsanlığı anlama ve tanıma macerasını şiirleriyle de sürdüren Erdem, yazma inadını ve inancını böylelikle bir kez daha kanıtlamış olur.

Şüphesiz bu durum onun günbegün gelişip kendi özgün bir şiir evreni kurmasından kaynaklanmaktadır.

Roman, öykü, inceleme ve tiyatro gibi alanlarda büyük bir başarıya imza atan Erdem, şiir dünyasına girmesiyle bu büyük başarıyı daha da yükseltir. Oldukça üretken bir sanatçı olan Erdem'in pek çok şeyi üstlendiği fakat bu durumdan hiç rahatsız olmadığı görülür. Kendine sürekli yenilenmeyi şart koşan Erdem'in tüm gayesi okunup anlaşılmaktan başka bir şey değildir. Her okuyuşta farklı lezzetler sunmayı hedefleyen şiirleriyle Erdem'in sanat birikimiyle birlikte kültürel birikimi de ortaya çıkmış olur. Erdem Uzaklar'ın “[...]Erdem şiirinden zevk almak için belli bir kültürel birikim gerekir. Yalnız edebiyat alanında birikim yetmez. Resim, müzik, mimari gibi dallarda da” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 91) sözleri şairin zengin kültürel birikime sahip olduğunu kanıtlayan sözlerdir. Erdem Uzaklar İbrahim Erdem'in bu kültürel zenginliğe nasıl eriştiğini şairin “Tomurcuk” adlı şiir kitabında yer alan otuz dokuzuncu şiirinin ele verdiğini belirtir:

“İnsanlar pencerenin önünde oturup

Soğuk havalara bakarak sıcacık

Rakı içtiğimi sanıyorlar gece gündüz

Üşüyorlar ve düşünmüyorlar

Soru sormak akıllarından da geçmiyor

Deliler gibi okuduğumu

Deliler gibi şiir yazdığımı

Deliler gibi olmazlara hınçlandığımı

Dudaklarımı kemirdiğimi

Çaresizliğimi

Nereden bilecekler” (Erdem, 2017f, 41).

İbrahim Erdem için şiir, kaçınılmaz bir sonudur. Şiirin güçlü bir yanı olduğuna inanan Erdem, şiir yazma eyleminin nasıl gerçekleştiğini şöyle ifade eder:

“Şiirin içsel sarıcılığı her nasılsa bir zaman diliminde insanı çarpıverir. Duygulandığımız andır bu: Sevindiğiniz, âşık olduğunuz, üzüldüğünüz, ağladığınızda diliniz karıncalanır, gönlünüz burulur... Beyin bunları incecik titreşimler hâlinde toplar, saydam görüntülere dönüştürür ve gözümüzün önünden sisli kareler halinde geçirir. Bunlar uçucudur. Tutulamazlar. Unutulurlar. Ama bu anlarda bu veriler söze ve hele yazıya geçirilirse yaşayan organizmalara dönüşürler. Bunu alışkanlık hâline getirdiğinizde yazıcılık işine bulaşmışsınız demektir. Bu alışkanlığı yaşama dönüştürdüğünüzde, bu sizin için vazgeçilmez bir sevince dönüştüğünde siz artık şairsiniz, öykücüsünüz, romancısınız vs. Geriye bu yazdıklarımızı en yetkin hâle dönüşene dek kuyumcu gibi işlemek kalıyor. Sonuçta ortaya sanat ürünü çıkıyor. Sanatsal yaratımın kaçınılmaz olarak izlediği yol budur. Kuşkusuz bu eyleme yaşam deneyleri, bilgi birikimi, yazacağımız daldaki ürünlerle çok iyi bir tanışıklık, kültürel donanımı da eklemek gerekir” (Erdem, 2017m, 52).

2.3. DİL VE ÜSLUP

İbrahim Erdem şiirlerinde doğal ve akıcı bir dil kullanır. Dizelerdeki ses ve uyum ilk okunuşta dahi kolaylıkla anlaşılır. Uzun dizelerle oluşan şiirlerinde olduğu gibi kısa dizelerden meydana gelen şiirlerinde de bu durum aynı olmakla birlikte kimi şiirleri sadece birkaç kez okunduğunda ezberde kalır. Bu durum şairin Türkçeyi oldukça özverili bir şekilde kullandığını gösterirken dizeleri anlam ve duygu yönüyle birbirine tamamlamadaki titizliğine de bağlanır.

Şiirin genel özelliklerinden biri de ses ve sözcük yinelemeleridir. Bu durum tekrara düştüğünün belirtisi olmamakla birlikte söyleyişi daha güçlü bir hâle getirir. Erdem, özgün söyleyişiyle ise okuyucuyu şiirin dünyasına çekmekle kalmayıp okuyucuyu gerçek ve düşü bir arada algılamaya iter. Bu durum öyle bir hâl alır ki kimi zaman neyin gerçek neyin hayal olduğu sorgulanmaya başlar. Dolayısıyla Erdem, kelimeleri öyle ustaca birleştirir ki rahat ve doğal söylem yerini derin anlam dünyasına bırakır. Ayrıca şair şiirlerinde serbest ölçüyü kullanırken dizeler kendi içerisinde sık sık kırılmalara uğrasa da bu kırılmalar kendi içerisinde bir bütünlük arz eder.

Erdem'in şiirlerine bakıldığında şairin hemen hemen her şeyi şiire dönüştürdüğü görülür. Bu anlamda oldukça dolu ve usta olan şair, bu hâkimiyetini sayfalarca uzun olan dizeleri ele almakla da ispatlar. "İrmak şiir" olarak adlandırılan bu durum aynı zamanda destansı şiir ele almadaki ustalığı olarak gösterilir. Nitekim oldukça uzun olan bu dizelerin kurumu ahenk ve anlam akışı açısından titiz bir çalışmayı gerektirir. Erdem, zengin kelime dünyasıyla birlikte kültürel birikimini kaynaştırarak, bu işin üstesinden gelmeyi başarmıştır.

İbrahim Erdem somut ve soyut dünyadaki sesleri duyan, onları kendine özgü bir üslupla ele alıp derin anlamlar yükleyen bir şairdir. Dolayısıyla Erdem'in dildeki ustalığı tartışılmaz bir konumdadır. Kelimelere kendine has bir şekilde yüklediği biçim, ses ve renk ise sanatsal yaratıcılığının birer göstergesidir. Şair, bu yönüyle sanatta estetiği yakalamış bir sanatçıdır.

İbrahim Erdem, anlatma sevdasıyla dolu bir sanatçıdır. Şairin bu yönü yaşanmışlıklarını tekrar tekrar duyup onları başka nasıl anlatabilirim sorusuyla vuku bulmuştur. Dolayısıyla onda anlatma sevdası yazma sevdasını doğurarak yazmayı ve de anlatmayı bir dava bilinciyle ele almasına sebep olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERLERİ

3.1. ROMANLARI

3.1.1. Sürgün Meyveye Durdu

İbram Erdem'in ilk romanı olan "Sürgün Meyveye Durdu" 1978'de Oda Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Bir öğretmenin faşizmin baskıları dolayısıyla yaşadığı sürgünleri konu edinen roman, beş bölümden meydana gelmekle birlikte toplamda seksen sayfadan oluşmaktadır.

3.1.1.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Roman, eserin başkahramanı olan Aydın isimli öğretmenin kaymakamlıkta yaşanan olayın ardından, kendisine bir soruşturma açılarak sürüleceği kararının alınması ile başlar. Aydın öğretmen ise bu kararı "Bizi provakasyona getirmeye çalıştılar. Beceremediler... Aldırmayın canım, insanların öldürüldüğü şu günde bunlar sorun değil" (Erdem, 1978, 7) diyerek, tüm cesaretini göz önüne sermek istese de aslında dostlarıyla bu kararın sonuçlarının ne doğuracağı konusunda oldukça tedirgindir. Eser, Aydın öğretmenin ders esnasında bir minibüsün okul bahçesine hızla yaklaştığını görmesi ve ardından okulun emektarı olan Napolyon'un defterleri toplamak için sınıfa girmesiyle devam eder. Bu esnada Napolyon, Aydın öğretmene bunun müdürün bir emri olduğunu ve müfettişin de böyle istediğini utanıp sıkılarak ifade eder. Aydın öğretmen Napolyon'un bu sözleri karşısında ona gülümser ve ardından sırtını okşar. Zilin çalması ile birlikte Aydın öğretmen koridora çıkar. Öğrenciler ise olanların bilincinde, onun etrafını sarmaya başlar. Koridorda bir öğrenci seli olur. Bu durumdan Aydın öğretmeni ise arkadaşları kurtarır.

Ders zilin çalmasının ardından Aydın öğretmen derse girer. İlk olarak çocuklara bir şey söylemenin gereksiz olduğunu düşünse de öğrencilerine "Hakkınızı aramanız gerektiğinde direnişinizi ölümü göz önüne almadan sürdüreceksiniz. Yoksa sürülen, güdülen hayvandan değişik bir yanınız olmaz" (Erdem, 1978, 10) deyişini hatırlar. Aydın öğretmenin ne olacağı konusunda hiçbir fikri yoktur. Çünkü öğrenim yılının sonuna gelmiş ve bu süreçte bir öğretmenin görevden alınamayacağını

düşünmektedir. Aynı zamanda bu, öğrencilerin boş kalacağı anlamına gelmektedir. Bu düşünce ise Aydın öğretmeni biraz olsun rahatlatır. Öğrenciler ise sorular sorup Aydın öğretmeni adeta bir sınava tabii tutuyordu. Bu öğrencileri o yetiştirmişti ve soru sormaları gayet olağan bir durumdu. Çocuklara “Her problemin bir çözümü kesinlikle vardır” (Erdem, 1978, 11) diyerek bir umut vadeder.

Aydın öğretmen, öğrencilerin sürüleceğini nereden öğrendiklerini anlamamakta ve onların bu problemin çözümüne dair sundukları kimi teklif ve önerileri bazen gülerken bazen de karşı çıkarak yanıtlamaya çalışır. Dersin bitimine yarım saat kalmıştır. Sınıfın kapısı açılır. Ardından okul müdürü sınıfa girer. Aydın öğretmene müfettişler tarafından çağrıldığını söyler. Aydın öğretmen ödev verip geleceğini söyler fakat müdür, kendisi ile gelmesini kesin bir dille söyler. Aydın öğretmen, müdürün bu tavrı karşısında öğrencilerine dönerek okudukları son iki romanda karakersiz kişileri incelemelerini söyler. Ardından tüm sınıf gülmeye başlar. Çünkü müdürün kişiliğine bu durum oldukça uygun düşmektedir. Aydın öğretmenin ve müdürün sınıftan çıkması üzerine bütün öğrenciler yuh çeker. Müdür bu sefer Şerif muavini ile birlikte sınıfa girer ve Şerif muavin, ön sıralarda oturan bir çocuğu yakasından tutarak kaldırdıktan sonra herkesin susması için bağırır. Öğrencilerin sessizleşmesi ile birlikte koridora çıkan müdür ve Şerif muavinin hemen ardından tüm sınıflar birden “Kahrolsun faşistler, kahrolsun faşizm” (Erdem, 1978, 12) sözleri ve yuh sesleri okulun her yanında yankılanmaya başlar. İdareciler bu sefer, bir şey söylememenin daha faydalı olacağını düşünür. Aydın öğretmen ise bu tepkilerin karşısında güçlendiğini fark eder. Çünkü günlerdir kendisi ile hesaplar yapmış, alçak olmamayı kendisine bir görev bilmiştir. Dolayısıyla sürgün, onun için bir ceza olmaktan daha çok ödüdür.

Aydın öğretmen müdürün odasına girer. Müfettiş gayet rahattır. Fakat konuya birden girmek istemez. Müfettiş Orhan Boran bir an aklından kaçınıcı sorgu bu diye düşünmekten kendini alamaz. Aydın öğretmene hakkınızda bazı şikâyetler var der. Aydın öğretmen ayak ayak üstüne atar. Müfettişin sözlerine devam etmesini bekler. Müfettiş önüne aldığı kâğıtlara bakarak komünistlik propagandası yapmaktan, derse girmemekten ve öğrencilere kitap okutmaktan suçları olduğunu söyler. Aydın öğretmen ise bu suçlamaları dinlerken kendini gülmekten alıkoyamaz. Müfettişe dönerek “Sürülmem isteği onaylanmış nasıl olsa. Ancak asılsız ihbarlara önem

vermeyiz biz. Kaldı ki, söylediklerinize ilişkin en ufak bir belge olsa adamı, kendi koydukları yasaları çiğneyerek uçururlar. Böyle bir şey yok şimdi. Sözde soruşturma ile haklı haksız aranıyor. Mim konan sürülüyor” (Erdem, 1978, 14) der. Müfettiş bu sözleri ondan duyunca yüzü birden değişir. Çünkü bu, beklemediği bir tepki olmakla beraber o, peki efendim, siz bilirsiniz efendim gibi sözlere pek alıştıdır. Aydın öğretmenin ona yalvarmasını bekler. Fakat bu istek gerçekleşmez.

Aydın öğretmen tayin işini erken bulsa da bu duruma aldırılmaz. Tayin emrini çabucak benimser. Fakat eşinin halini düşünmeye başlar. Ona amaçlarının, aileyi ve sevgileri parçalamaktan başka bir şey olmadığını söyler. Arkadaşlarının ona ve çocuklarına sahip çıkacağını, yardımcı olacaklarını söyler. O gün gelir. Ana yola çıkmak için yürümeye başladığı o sırada iki öğrencisinin onu görünce kaçtıklarını görür. Bu kaçış, Aydın öğretmeni oldukça yaralar. Dostlarının ve düşmanlarının burada kaldığını, gideceği yerde ise yeni dostlarının ve düşmanlarının olacağını düşünür. Öğle vakitlerinde yeni görev yerine varır. Burada dostça karşılanır. Öğrencilerin de sıcak davranışlar sergilediğini görünce büyük bir coşkunluk yaşar.

Aydın öğretmenin gidişinin ardından eşi Hatice öğretmen ise hiçbir şey düşünemez. Sürekli çocuğu ile ilgilenir. Onu kendine bir yoldaş görür. Arkadaşları ise kimi zaman Hatice öğretmeni yalnız bırakarak, üzüntüsünü yaşamasına yardımcı olurlar. Hatice öğretmen arkadaşı Meral Hanım’ın eve gelmesini dört gözle bekler. Arkadaşları ise Hatice öğretmenin, eşinin gidişinin ardından daha bir güçlendiğini sezerler. Hatice öğretmen ve Meral Hanım her gece Aydın öğretmenden, Meral Hanım’ın nişanlısından, sevgiden ve insan ilişkilerinden konuşur. Hatice öğretmen eşinin sayesinde yeni bir kimliğe kavuştuğunu ifade eder. Dostları sayesinde de birliği ve kardeşliği tadar. Sürgün adeta birçok şeyi yeşertir. Yaşam karşısındaki sorumlulukların bilinci gitgide büyürken, hayata karşı olan duyarlılıklar çoğalır. Arkadaşları Fatma öğretmen ise devrimci düşüncenin devamlı bir şekilde arttığını, yıkılan ve sömürülen yaşamların daha iyi günler göreceğini iyimser bir dille dile getirir. Fatma öğretmenin bu düşüncelerinden sonra Meral Hanım ve Hatice öğretmen bir saldırıya uğradıklarından bahsederler. Beş altı kişinin pencerelerini kırdığını, fakat kim olduklarını anlayamadıklarını söylerler. Hatice öğretmen ve Meral Hanım yine bir saldırı ile karşılaşabileceklerini düşünür. Bir akşam dışarıyı gözlerlerken bu sefer yüzleri seçerler. Bunlar öğrencileridir. İş bölümü yaptıklarını

ve nöbete geldiklerini söylerler. Öğrencilerin bu davranışı ise onları oldukça etkiler. Ardından Hatice öğretmen ikinci bir soruşturmayla karşı karşıya kalır. Bu olaylar karşısında Hatice öğretmen, arkadaşları ile daha çok birbirine kenetlenir.

Hatice öğretmen eşine istediği yere geldiğini bildirmek için mektup yazmayı ise ihmal etmez. Aydın öğretmen sürüldüğü bu yerde de öğrencileri tarafından oldukça sevilir. Öğrenciler kimi zaman kendi derslerine girmemekle beraber Aydın öğretmenin dersine konuk olarak katılırlar. Bu durumu öğrenen Şerif muavin ise öğrencilere ceza verir. Diğer hocalar da sınavlarda zor sorular sorarak onları cezalandırma yolunu seçer. Okul müdürü ise öğrencilerin oyun oynamalarına dahi karşı çıkar. Öğrenciler, idarecilerin bu davranışları karşısında oldukça hırçın bir tavır sergilerler. Aydın öğretmen bu insanlardan çok farklıdır. Şiir, öykü okuması, tartışma ortamı yaratması, konuşması ve güler yüzlü olması yönüyle öğrencileri derse bağlar. Aynı zamanda öğrencilerini her zaman koruyup kollaması sebebiyle öğrenciler ona “Aydın Baba” ismini takar. Bu isim kimi öğretmenler tarafından alaya alınırken, kimileri tarafından da kıskanılmasına neden olur.

Aydın öğretmen için tekrar sürüleceği haberi duyulur. Öğrenciler müdüre tepkilerini belirtmek için ayaklanıp yuh çekerler. Aydın öğretmenin sürgününden sonra birçok şey değişir. Kitap okumaların kesilmesi ise bunlardan sadece biridir. Sürgünün ardından bu işi yapanların çıkarları tek tek saptanır. Müdürün yerini korumak ve emperyalizmin hedeflerine hizmet etmek gibi pek çok çıkarı tespit edilir. Sürgün haberine karşı öğrenciler, büyük bir kızgınlık içerisinde tehditler savururlar. Ardından Aydın öğretmenin olumlu tavırları ve eğitimciliği üzerine bir dilekçe yazsalar da istenilen gerçekleşmez. Aydın öğretmeni uğurlamak için öğrenciler, Nazım Hikmet’in şiirlerini ezberleyerek, hep bir ağızdan okurlar. Öğrencilerin bu davranışları karşısında ise kimi öğrencilere uzaklaştırma, kimi öğrencilere ise sürgün cezası verilir. Tüm bu yaşananların ardından bir gün Şerif muavin, evinde komalık bir halde bulunur ancak kimseyi suçlamaya bir delil bulunamaz. Birkaç gün geçtikten sonra ise Şerif muavinin yaşadığı durumu müdür yaşar.

Aydın öğretmenin sürülmesine veliler de çok tepkilidir. Kürt Haşım bunlardan birisidir. Bu sürgünün öğrencilere büyük zarar vereceğini düşünür. Aydın öğretmenin evine giden Kürt Haşım, bu idarecilerin hepsinin kazınması gerektiğini

söyler. Gün geçtikçe Aydın öğretmene karşı çok fazla şeyler yapılmaya başlanır. Bu durumun ancak parti ile düzeleceğine inanılmasından sonra, Kürt Haşim herkesi bir araya toplar ve Aydın öğretmeni gibi bir insanı kaybetmemelerini ve bu duruma bir son vermelerini partiye gidip sizlere biz de oy verdik demek için karar kılarlar. Fakat Aydın öğretmenin sürgün yeri bellidir ve Kürt Haşim karşıt partilidir. Kendisine oyun bozma diyen partililere karşı Kürt Haşim ise onları sözde milliyetçi olmakla suçlar. Veliler böyle bir insanın sürülme kararının ardından, oy verdikleri partinin iç yüzünü yakından görürler. Derslere girmeme kararı alan öğrenciler ise gözyaşları ile Aydın öğretmeni uğurlarlar. Kürt Haşim bir insanı eşinden ve çocuğundan ayıranlara karşı çok öfkeli. Özellikle emzikli bir bebeğin babasından ayrı kalmasına dayanamaz. Kürt Haşim, buna izin verenlere ardı ardına küfreder. Eşine, Hatice öğretmene ve çocuğuna iyi bakmasını tembihler. Kürt Haşim ve eşi bunu kendilerine bir ödev, bir görev bellerler. Aydın öğretmeni ilk sürgünü tam hatırlayamasa da tam üç kez sürülür. Sürüldüğü her yerde düşmanlığın yanı sıra dostluk ve kardeşlikle karşılaşır. Aydın öğretmeni yine bu görev yerine de daha yeni tayin olmuş bir öğretmen edasıyla gelir. Burada hiçbir acemilik çekmez. Ona göre dostluk kavramı onu güçlendirmektedir. Düşman her an tetikte olsa dahi o, birlik ve dayanışmanın uyarıcı bir özelliği olduğunun farkındadır. Aydın öğretmeni diğer öğretmenlerin de durumun farkına varmaları için oldukça etkili olur. Birbirlerine daha çok kenetlenen öğretmenler, hayatta daima birliğe yemin edip sürgüncülere karşı yeni şeyler öğrenmeye ve direnmeye kararlılıkla ilerlerler.

Şahıs Kadrosu

Aydın Öğretmeni: Romanın başkarakteri olan Aydın Öğretmeni eserde ideal bir öğretmendir. Kendisi gibi öğretmen olan Hatice Öğretmeni ile evlidir. Şiir ve öykü okuması, dersi bir tartışma ortamına sürüklemesi, konuşması ve yüzünün sevimliliği ile öğrencilerinin gönlünde büyük bir yer edinmiştir. Aydın Öğretmeni'in bu nitelikleri öğrencileri derse ve okula bağlayan nedenlerdendir. Aydın Öğretmeni, öğrencileri daima destekleyen, koruyan ve onların yanlışlarını hoş görmeyi bilen bir yanı vardır. Romanın olay örgüsü Aydın Öğretmeni'in sürgün kararı ile bulunduğu okullardan uzaklaştırılmasını ele alır. Olayları karşılamadaki tavrı ise faşizmin haksız baskısına karşı direnmeyi ve dayanışmayı bir yöntem olarak gören Aydın Öğretmeni'nin güçlü bir kişiliğe sahip olduğu gözler önüne serer. Aydın Öğretmeni'nin

kişiliği, olaylara hâkim duruşu ve kararlılığı ise değişikliğe uğramadan roman boyunca aynı şekilde seyreder.

Napolyon: Yılların yaşlandırdığı bir emektardır. Napolyon, okulda gerek müdürün, gerek ise diğer idarecilerin emirleri karşısında ezilmiş bir insandır.

Şerif Muavin: Okul idarecilerinden biridir. İsteklerinin ve emirlerinin bir an önce gerçekleşmesini ister. Aydın Öğretmenin sürgüne gönderilmesinin ardından okuldaki öğrencilerin isyan çıkarmasına çok sinirlenir. Çünkü öğrenciler, öğretmenlerinin gidişinin ardından oldukça hırçınlaşırlar ve derslere girmezler. Bu durum karşısında Şerif Muavin, öğrencilere ağır hakaretler yağdırarak onları cezalandırır. Romanın sonunda Şerif Muavin, evinde komalık bir hâlde bulunur. Bu durumun kim ya da kimler tarafından yapıldığı ise bulunamaz.

Hatice Öğretmen: Aydın Öğretmenin eşidir. Aydın Öğretmenin sürgüne gönderilmesinden sonra Hatice Öğretmen bebeği ile arkadaşlarının yanında kalmaya başlar. Sürgünün ardından arkadaşları tarafından zaman zaman yalnız bırakılır. Böylece biraz olsun kendi içerisine çekilmesi ve rahatça ağlaması için uygun ortam yaratılır. Fakat Hatice Öğretmen arkadaşlarının bir an evvel gelmesini, düşüncelerini onlara aktarmayı ister. Arkadaşları ise Hatice Öğretmenin gün geçtikçe daha güçlendiğini fark eder ve Hatice Öğretmenin eşinin ardından dirençli bir duruş sergilemesinden dolayı onunla gurur duyarlar. Hatice Öğretmen ise eşinin, ulaşmasını istediği yere geldiğini söylemek için oldukça heyecanlıdır.

Meral Hanım: Meral Hanım, Hatice ve Aydın Öğretmen'in yakın arkadaşlarından biridir. Aydın Öğretmen sürgüne gidince Hatice Öğretmen Meral Hanım ile birlikte kalır. Meral Hanım akşamları Hatice Öğretmen ile baş başa kaldıklarında Aydın Öğretmenden söz açıp aralarındaki dostluk ve sevginin büyümesini temenni eder.

Müfettiş Orhan Boran: Emekliliği geçmiş bir müfettiştir. Aydın Öğretmenin dosyası ile ilgilenir. Aydın Öğretmenin suçları karşısında ona yalvarmasını, bir yanlışlık olduğunu söylemesini bekler. Ona göre suçlu bir insan sessiz olmalıdır. Aydın Öğretmenin sessizliği ise onun için hayret vericidir.

Okul Müdürü: Emperyalizme hizmet eden ve mevkiini korumak için çıkarları uğruna yaşayan bir insandır. Aydın Öğretmenin sürüleceği haberinin duyulması ile birlikte öğrenciler müdüre tepki olarak onu yuhalarlar. Okul müdürü ise bu davranıştan dolayı öğrencilerin kimisini okuldan uzaklaştırır kimisini ise okuldan atar. Ayrıca öğrencileri cezalandırarak öğrencilerin bahçede oynamalarını dahi yasaklar. Romanın ilerleyen kısmında ise Şerif Muavin gibi okul müdürü evinde komalık bir vaziyette bulunur.

Kürt Haşim: Kürt Haşim, bir veli olmakla birlikte romanda Aydın Öğretmeninden sonra en çok dikkat çeken karakterdir. Düşüncelerini kolaylıkla açığa vurması yönüyle Aydın Öğretmen'e benzer. Aydın öğretmenin gidişinin öğrencileri oldukça fazla etkilediğini düşünür. Aydın Öğretmenin geri dönmesi için Kürt Haşim, karşıt partili olsa dahi, onun gibi bir eğitimciyi kaybetmemek için tüm velileri bir araya toplayarak partiye gitmelerini öğütler. Fakat Aydın Öğretmen için partiden olumlu bir yanıt alınmaz. Böylece Kürt Haşim partinin oyununu gözler önüne serer, partilileri sözde milliyetçilik ile yargılar. Ayrıca Kürt Haşim, Aydın Öğretmenin ardından Hatice Öğretmenin bebeği ile yalnız kalmasına dayanamaz. Onları korumayı kendine bir görev bilen Kürt Haşim, eşine ise Hatice Öğretmeni ve bebeğini sürekli kontrol etmesini söyler.

Zaman

Romanda zaman, eserin ilk sayfasında “Güneşli bir bahar sabahıydı” (Erdem, 1978, 7) cümlesi ile kendini gösterirken, ilerleyen kısımlarda “her gün, ertesi gün, bir gün önce, gün boyu, yarın, mart ayı, gece, Pazar günü, sabah, öğlen, akşam gibi zaman ifadeleri kullanılmıştır.

Mekân

Romanda iç ve dış mekân olguları çok fazla öne çıkmamakla birlikte “sınıf, okul, koridor, kütüphane ve Meral Hanım'ın evi” romandaki iç mekân unsurlarına örnek olarak gösterilebilir. Eserde iç mekân tasviri ile karşılaşmak ise mümkün değildir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, genel olarak hâkim bakış açısı ile ele alınmıştır. Yazar, bu bakış açısı ile bir kahramanı veya bir mekânı ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır.

“Yürüdü çıktı tepelere. Köroğlu’na selam söyledi. Derin derin nefes aldı. Dağların dostluğuna inandı yeniden. Erimemiş karların üzerinde gezindi. Eritti. Akışlarını, birbirlerine ulaşımlarını hızlandırdı. Seyretti. Kıvandı. Coştı. Yaşına başına bakmadan ama bayır aşağı koştu. Yürümekten, tertemiz havadan yoruldu. Kabullenmedi yorulmayı. Seyretme düşüncesiyle çöktü bir kayanın duldasına. ‘Temiz havada sigaranın zararı olmaz dedi.’ Uzun uzun çekti. Uzun uzun üfürdü. Evlerin üzeri ince bir dumanla örtülmüştü” (Erdem, 1978, 55-56).

Değerlendirme

İbrahim Erdem’in ilk romanı olan “Sürgün Meyveye Durdu” bir öğretmenin sürgün hayatını konu edinir. Eser, ideal bir öğretmenin nasıl olması gerektiğinin de mesajını vermesi sebebiyle ilgi uyandırıcıdır. Romanın başkahramanı olan Aydın Öğretmenin, haksızlıklara uğrasa da inancını hiçbir zaman terk etmediği görülür. Roman boyunca kendisi gibi öğretmen olan eşinin değişimi ve anneliği ayrıca dikkate değerdir. Roman, öğretmen ve öğrenci merkezli bir eserdir. Dolayısıyla öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumları yahut öğrencilerin öğretmenler karşısındaki davranışları Aydın Öğretmenin yaşadığı sürgün döneminin ipuçlarını verir. Okul idarecilerinin öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki yetkisine ise eserde oldukça yer verilmesi ve bu durumun öğrenciler arasında alay konusu olması, esere akıcı bir özellik de kazandırmıştır. Aydın Öğretmenin yaşadığı olumsuzluklar karşısında öğrencilerin ona karşı olan sevgi ve saygısı azalmamış, aksine gittiği her okulda sevilen bir öğretmen olmuştur. Romanın en dikkat çeken yanı şüphesiz Aydın Öğretmenin baskı karşısında olan duruşudur. Direnmenin gerekliliğine inanan Aydın Öğretmen, kendi yaşamı üzerinden direnişin bir öyküsünü verir. Yazar, romanın sonunda Aydın Öğretmen’i, tüm öğretmenlere kucak açan, onlara yol gösteren bir lider olarak gösterir.

3.1.2. Sessiz Islık

İbrahim Erdem’in 2016’da kaleme aldığı “Sessiz Islık” “Sonçağ Yayınları” tarafından yayımlanmıştır. Eser iki bölümden oluşmakla birlikte yüz on bir sayfadır.

3.1.2.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Roman, Ali öğretmenin atamasının ardından Çe olarak bahsedilen yere gitmesi ile başlar. Çe'ye daha önce gitmemiş olan Ali öğretmen, Çe'yi sadece dönem arkadaşı olan Ayşe'nin buranın bir ilçesinde bulunması sebebiyle duyduğunu söyler. Buranın başkente yakın oluşu ile birlikte ayrıca arkadaşının buradan memnun olduğunu dile getirir. Ali Öğretmen daha sonra otobüs yolculuğunun ardından Çe'ye varır. Buradaki gözlemleri onu gerçek bir dünyanın içine çekmeye başlar. Birkaç gün sonra bir okula gideceğini, birçok öğretmeni, öğrencileri, velileri ve köylüleri tanıyacağını düşünerek Çe sokaklarında gezinmeye başlar. Dikkatini ilk çeken şeylerden biri öykü, roman ya da şiir satan bir kitapçının olmayışı olur. Sokakta ilerlerken, bir ilkokul ve ortaokula rastlar ve kentin nüfusuna göre okulları az bulur. Biraz daha ilerledikten sonra ise bir lise ile karşılaşır. Günlerinin burada geçeceği düşüncesiyle öğretmenler odasına doğru ilerler.

İlk izlenim olarak öğretmenlerin birbirine çok benzediğini fark eder. Arkadaşı Ayşe'nin “On sözcükle yaşıyoruz, bu ne ilkelik. Düş bile kuramıyorlar” (Erdem, 2016, 12) deyişini hatırlar ve kısa bir sürede ona hak verir. Bir süre sonra bu öğretmenler gibi okumayacağını, yeni sözcükler keşfetmeyeceğini dolayısıyla yeni cümleler kuramayacağını, kursa dahi anlaşılamayacağını düşünür. Bu öğretmenler için yazarın, gerici sıfatını kullandığı görülür. Fakat ilerici olarak nitelendirilen öğretmenlerin bu gerici öğretmenlerden pek de ayrı bir yanı yoktur.

Bu küçük yeri sıkıca tutma inancı ise onu harekete geçiren tek şeydir. Almanya'da kolaylıkla geçinebilme düşüncesi, Türkiye'de yerini yaşamın gerekleri ile yoğrulmaya bırakır. Ali Öğretmenin müdür ile tanışmasının ardından, müdürün Ali Öğretmene “[...] okulu, öğretmen sayısını, öğretmenlerin eksikliğini, tümünün mezun olur olmaz büyük kentlerde çalışmak istediklerini, idealizmin, yurt sevgisinin, bayrak sevgisinin silinip gittiğini” (Erdem, 2016, 14) dile getirmesiyle öğrencilerin, eğitime susadıklarını belirtir. Ardından Ali Öğretmen bir resim öğretmeni olarak çalışacağı okulu gezmek için dışarı çıkar. Koridorda ona meraklı gözlerle bakan öğrencilerle karşılaşır. Utanmanın verdiği hisle öğretmenler odasını bir zaman bulamaz. Müdür, Ali öğretmeni yeni resim öğretmeni olarak tanıtır ve diğer

öğretmenler de isimleri ile birlikte dallarını söyler. Ali öğretmen isimleri aklında hemen tutamasa da daha sonra tüm öğretmenlerin yüzlerini çizdikten sonra netleşeceğini düşünür. Elinde ise sadece müdürle tanışırken çizdiği müdürün resmi vardır.

İkinci ders zilinin çalmasının ardından öğretmenler derse girmek için kalkarlar. Müdür ise bir telefon geldiği için öğretmenler odasından ayrılır. Ali Öğretmen bir an yalnız kaldığına sevinirken, isminin Abdurrahman Saçlı olduğunu söyleyen matematik öğretmeni ile selamlaşır. Okulun durumundan, buraya sürgün olarak geldiğinden, kentin gerici oluşundan bahseder. Ali Öğretmen'e dostça yaklaşır. Ardından Ali öğretmen ile birlikte ders programının hazırlanması için müdüre uğrarlar. Uzun yıllar dostmuşçasına okuldan beraber çıkarlar ve birbirlerine bugün yapacaklarını anlatmaya başlarlar. Abdurrahman Öğretmen et almak için kasaba girer ve Ali Öğretmeni kasap ile tanıştırır. Ali Öğretmen, kasabın Sosyalist Parti'nin il başkanı olduğunu öğrenir. Ali Öğretmeni de sınamaktan kendini alamaz. Fakat Ali öğretmen, Sosyalist Parti'nin davranışlarının gericiliğe olan katkısından söz eder. Ali Öğretmen bu görüşü ile "Ama beni tartıp durmanıza gerek yok. Kaldı ki sizden de daha ilerde düşüncelere sahibim" (Erdem, 2016, 16) demek ister. Abdurrahman Öğretmen ve başkan büyük bir şaşkınlığa uğrasa da hemen toparlanırlar. Ardından manava uğrarlar. Abdurrahman Öğretmen bu sefer de manav Muharrem Dayı ile Ali Öğretmeni tanıştırır. Muharrem Dayı'nın Atatürk Partisinden olduğunu, seksen yaşında olmasına karşın, her kurultaya gittiğini ve akşamları rakısını hiç eksik etmediğinden bahseder. Muharrem Dayı ise kendisi hakkında söylenenlere karşı: "Yiğenim, sen Hoca'ya bakma. Bizim bir ayağımız çukurda. Gün sayıyoruz. Bizim delegeliğimizden ne olacak, Atatürkçülüğümüzden ne olacak. Ne olarsa sizden olacak" (Erdem, 2016, 16) der. Ali Öğretmen ve Abdurrahman Öğretmen daha sonra bakkala girerler. Ali Öğretmen burada Bakkal Bilal ile de tanışır. Bakkal Bilal, Ali Öğretmenin siyasal kimliğini öğrenmek için Ankara'da neler olup olmadığını sorar. Ardından "İktidar partisinin Türkiye'yi hızla karanlığa ittiğini" (Erdem, 2016, 16) söyler. Birtakım eleştirilerden sonra birden Ali Öğretmene sarılarak "Bize senin gibi öğretmenler lazım işte" (Erdem, 2016, 17) demesi üzerine Abdurrahman Öğretmen, Ali öğretmenin devrimci bir öğretmen olduğunu vurgulamasının ardından Bakkal Bilal, Ali öğretmenin iyi bir insana

benzediğini söyler. Bakkaldan çıkınca Abdurrahman Öğretmen Ali Öğretmen'e Bakkal Bilal'in buranın zenginlerinden olduğunu ve iktidar partisinde sözünün geçtiğini söyler.

Abdurrahman Öğretmen Ali Öğretmeni şimdilik misafir edeceklerini, yarın ise ona bir ev bulacaklarını söyler. Ardından Abdurrahman Öğretmen meyhaneye yönelir. Meyhaneci isteklerini masaya getirir ve içkilerini içerler. Abdurrahman Öğretmen kalkarken Ali Öğretmen'e iyi bir başlangıç olduğunu ve kendisini sevdiğini dile getirir. Ardından eve koyulurlar. Kapıyı Abdurrahman öğretmenin kızı Ayçağ açar. Daha sonra hep birlikte yemek yerler. Yemekten sonra Ayçağ, müsaade isteyerek odasına çekilir. Abdurrahman öğretmen bu arada elinde bir kitapla gelir. Ali öğretmene ilk ve son kitabı olduğunu belirtir. Ayrıca birkaç roman taslağının ve şiirlerinin olduğunu söyler. Elindeki romanın Kırmızı Karpuz adını taşıdığını ve Türkiye'deki 1960'tan sonra harekete geçen devrimci aydınlanmayı konu edindiğini söyler. Romanın ana temasının ise gericiliğe karşı ilerencilik fikrinin bir savaşı olduğunu dile getirir. Fakat Ali öğretmene, romanı büyütmemesi gerektiğini söylese de Ali öğretmen, yaşamı bir sanata dönüştürdüğü için meslektaşını tebrik eder. Abdurrahman öğretmen ise kitabını yayımlatmak için hiçbir yayın evinden yanıt alamadığını söyler. Ali öğretmen de aynı durumun resimde de olduğunu, resim sergilemenin güçlüğünden bahsederken Abdurrahman öğretmen kitabını imzalayarak Ali öğretmene verir. Sohbetleri devam ederken Abdurrahman öğretmen on yedi yıldır öğretmen olduğunu ve Çe'nin beşinci görev yeri olduğundan bahseder. Romanın yanı sıra öykü çalışmalarının da olduğunu ancak sürgünlerin yazma eylemini zorlaştırdığını değinir. Bu esnada kapı çalınır. Ardından içeriye Türkçe öğretmeni Hasan Gül, İngilizce öğretmeni Nafiz Ak ve jeoloji mühendisi Metin Taş girer. Yeni atanan Ali öğretmenle tanışırlar. Ali öğretmen, Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü bitirdiğini, atanamadığı için Almanya'ya gittiğini, daha sonra da birtakım sebeplerden dolayı yurda geri döndüğünü söyler. Abdurrahman öğretmenin arkadaşları için ise bir insanın doğduğu, büyüdüğü yer hiçbir şekilde önemli değildir. Bu kısa tanışma sonrasında Ali öğretmen ile daha da yakınlaşacaklarını umarlar. Küçük bir yerde yaşadıkları için bunun daha da kolay gerçekleşebileceğini düşünürler.

Öğretmenler, geceyi hep birlikte sohbet ederek geçirirler. Ali öğretmen, pek bir anısı olmadığı için genelde sessiz kalmayı tercih eder. Bu öğretmenler, sohbetleri sırasında ise bir aydın ve devrimci gibi yorum yaparlar. Kimi zaman ortaya sert yorumlar dahi atılmış olsa birbirlerinin düşüncesine saygı duyarlar. Ali öğretmenin aralarına yeni katılmalarından dolayı da sözcüklerini özenle seçmeye çalışırlar. Zaman ilerledikçe ortaya farklı farklı konular atılır. Bunlardan biri de Abdurrahman öğretmenin ilk sürgününü anlatması olur. O sırada Abdurrahman öğretmen, yeni evli olduğunu ve karısının hamile olduğunu söyler. Öğrencilerinin bakanlığa mektup yazdığını ve ellerindeki pankartlarla öğretmenlerini geri istediği o günden bahsedince ise o zaman olduğu gibi yine bir coşkuya kapılır. Öğrencilerini ve sevdiklerini geri dönmek üzere bırakmak zorunda kalışını bir kez daha hatırlar. Sürgün sebebiyle sadece bir tane kitap bastırabildiği, bunun da çok büyük zorluklarla gerçekleştiğine ayrıca değinir. Bu anlatılanlar sonunda ise odayı büyük bir hüznün kaplar. Abdurrahman öğretmenin yaşadıklarını düşünen Hasan Gül ise kendini ondan daha şanslı bulur. İl milletvekili olan yakını tarafından sürekli korunup kollandığını ve kısa bir süre sonra tüm olumsuzlukların ortadan kaldırıldığını düşünmeye başlar. Çünkü kimse ne sürülenleri ne de sürenleri sorgulamayı aklına getirmemektedir. Fakat Hasan Gül her şeye rağmen devrimciliğinden hiçbir zaman ödün vermemiştir. Kendini her zaman belli bir olgunluğa erişmiş bir birey olarak görmüştür. Karşısında karşıt görüşlü bir insan dahi olsa ona daima içtenlikle yaklaşmıştır. Hasan öğretmen böylece Abdurrahman öğretmenin anlatılarından hareketle kendi yaşamını kısa bir sürede gözden geçirme imkânını yakalamıştır.

Öğretmenlerin arasındaki sohbet devam ederken yaşanan bu acı olayların kaçınılmazlığından söz edilir. Abdurrahman öğretmen ise bu durumun ülkenin koşulları sonucu oluştuğu fikrini öne sürer. Daha sonra ise bunu kadere ve yazgıya bağlar. Metin Taş ise arkadaşının bu görüşüne katılmamakla birlikte bu durumun düzelmesi için gerekli çabayı göstermediklerini söyler. Yazmak için bir uğraş göstermedikleri, zamanlarının çoğunu gece yarısına kadar içki ile geçirdiklerini dile getirir. Metin Taş'ın bu sözleri karşısında içeride bir suskunluk oluşur. Kapının çalması ile ise bu suskunluk ortadan kalkar. İçeri Piyade Memedali ve Savcı İkrâm Bilen girer. Ali, bir savcının kendisine dostça yaklaşmasını büyük şaşkınlıkla karşılar. Daha sonra konuşulanlar Savcı İkrâm Bilen'e özetlenir. Hasan Gül ise,

yazamama konusunda kendisini eleştirmeye başlar. Savcı, bu konuda zamanı çok iyi değerlendirmelerini, ellerinden ne geliyorsa yapmaları gerektiğini söyler.

Odasına çekilen Ali öğretmen, Abdurrahman öğretmenin verdiği kitabı incelemeye başlar. Bu kendisi için imzalanan ilk kitap olmakla birlikte kitabın adı Göçmen Kuşlardır. Eserin içerisinde on bir öykü bulunmakla birlikte seksen sayfadır. Bir çırpıda tüm hikâyeleri okur. Ardından Almanya’da bulunan sevdiğine bir mektup yazmaya koyulur. Mektupta nişanlısı İlse’ye Çe’yi sevdiğini ve tüm koşulları iyileştirdiğinde onunla birlikte yaşamak istediğini dile getirir. İlse ile Almanya’da yaşadığı günleri anımsadığında ise artık sabah olmuş ve içeriden bir takım seslerin geldiğini duyar. Odasından çıktığında ise Ayçağ ve Abdurrahman öğretmenin kahvaltı hazırladığını anlar. Ali öğretmen Abdurrahman öğretmene hikâyeleri okuduğunu, genel olarak sevdiğini dile getirirken yazmaya devam etmemesine de üzüldüğünü itiraf eder. Bunun üzerine Abdurrahman öğretmen, ülkede okumanın olmadığını bu sebeple de insanın bir köşeye itilip susmaya mahkûm bırakıldığını söyler.

Kahvaltının ardından Ali öğretmen savcı İkrâm Bey’in kendisi ile görüşmek istediğini hatırlayarak dışarı çıkar. İkrâm Bey onu büyük bir sevinçle karşılar. Daha sonra Ali öğretmeni arabasıyla gezdirmek ister. Bu, Ali öğretmen için Çe bölgesini tanımak için büyük bir fırsattır ve hemen bu teklifi kabul eder. Yol boyunca birçok şeyi konuşurlar. Savcı, Ali öğretmene evli olup olmadığını sorar. Ali öğretmen ise nişanlı olduğunu söyler. Ali öğretmenin resim öğretmeni olduğundan dolayı onu Ankara’nın görüldüğü bir tepeye götürür. Bu manzaranın resim yapan biri için eşsizliğinden bahseder. Ali öğretmenin birkaç resmini gören İkrâm Bey, çizgilerinin çok kuvvetli olduğunu da söylemeden edemez. Ayrıca kendisine bir resmini vermesinin onu çok mutlu edeceğini söyler.

İkrâm Bey daha sonra şoföre Tut köyüne gitmesini emreder. Köyde bir kız kaçırma olayının ardından damadın vurularak öldürüldüğünü ve rapor tutması gerektiğini söyler. Ali öğretmen ise bunun, bölgeyi tanımak için iyi bir fırsat olduğunu düşünür. Köydeki incelemenin ardından kente geri dönerler. Abdurrahman öğretmen ise Ali öğretmen için bir ev bulmuştur. Ali evi çok beğenir. Artık hem dostları hem de bir evi vardır. Kendi düzenini kurup, hemen ardından aralıksız bir

şekilde çalışması gerektiğini düşünür. Bu nedenle zaman onun için çok kıymetlidir. Ayrıca kent üstündeki ölü toprağın atılması gerekliliğine inanan Ali, buradan birçok yazarın, şairin ve ressamın çıkmasını ümit eder. Tüm bunların gerçekleşmesi için ise kendine bir söz vererek daha çok okuduğu ve daha çok eleştirdiği bir yaşam sürdürmeyi diler.

Ali öğretmen, günlerin bir getirisi olarak insanların da güzel şeyler yaşamaya ve öğrenmeye hazır bir durumda olduğunu fark eder. Bir öğretmen olarak, insanı aydınlatmanın ne kadar kutsal bir görev olduğunu düşünür. Bu güzel duyguların karşısında ise devleti görür. Ali'ye göre devlet, Anadolu'nun bir köyüne gönderilen öğretmen ile haksız yere uğraşmaktadır. Devlet, öğretmenin yanında değil karşısındadır. Fakat bu duruma karşı teslim olmayıp direnmek de bir insanın en büyük hakkıdır. Bu nedenle Ali, hayata hep bir umutla bakar. Ali'nin bu düşüncelerine paralel olarak 1 Mayıs da bir umuttur. Bu umudu yeşertmek için ise Ali ve Abdurrahman öğretmen 1 Mayıs tatilinde köy ve kasabadaki insanların kaynaşması için bir piknik düzenlerler. Burada 1 Mayıs tarihinin işçinin ve köylünün hakları için bir mücadele günü olduğunu belirterek Nâzım Hikmet, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Attila İlhan ve Rifat Ilgaz gibi şairlerden şiirler okurlar. Ali bu esnada birçok insan ile tanışma fırsatı elde eder. İnsanlar Ali'nin kendilerine olan yaklaşımını çok beğenirler. Ali'nin resim yaptığını öğrenenler ise ellerinde bir kâğıtla gelerek kendi resimlerinin yapılmasını ister ve Ali hiçbirini geri çevirmez.

1 Mayıs'tan birkaç gün sonra ise piknikte bulunan Muharrem Dayı'nın bağ evinde bulunan şeftali fidelerinin kesildiği ve dört kuzusunun da kaybolduğu öğrenilir. Ayrıca evinin duvarlarında “Komünistler ölecek. Tanrı Türkü korusun. Komünistler Moskova'ya” (Erdem, 2016, 64) gibi birçok yazıların olduğu görülür. Gazeteler ise faili meçhul cinayetlerin arttığı bilgisini verir. Muharrem Dayı da halkın hiçbir şekilde sorgulama yapmadığını ve hakkını aramadığını eleştirir. Ali ise Muharrem Dayı'ya ağaçların kesilmesinden büyük üzüntü duyduğunu söyler. Abdurrahman öğretmen okula ve öğrencilere daha da ısınmıştır. Okulda Nejla öğretmenin düzenlediği piyese yardım etmek istediğini dile getirir. Görevli olan öğrencileri motive eder. Provalar yaptırır. Kostümlerini bizzat kendi hazırlar. Böylelikle Nejla öğretmenin yükünü hafifletir. Ali ise dağ köylerinde bulunan öğretmenlerin bu oyunu özellikle izlemesini ister. Ali, bu gibi faaliyetlerin

öğrencilerin kötü alışkanlıklarını ortadan kaldırdığını gözlemler. Bu, ona göre derneğin canlandığını göstermektedir. Öyle ki 1 Mayıs'tan sonra kitaplıklar oluşturularak okuma alışkanlığı aşılarmaya başlamıştır. Ayçağ, bunlardan sadece birisidir. Resim yapmanın ve kitap okumanın dışında Ayçağ bir de daktilo yazmayı öğrenir ve babasının hikâyelerini yazmaya başlar.

Oyunun yankıları ise köylere kadar ulaşarak büyük ilgi görür. Oyunun diğer okullara ve dışarıdan gelen insanlara gösterilmesi istenir. Ali ise bir derginin oluşturulması için çalışmalara başlar. Bu derginin kendilerine bir şans getireceği inanır. Ali'nin bu fikri ise arkadaşları tarafından hemen kabul edilir. Dergi fikri, tüm öğretmenleri heyecanlandırır ve kısa sürede çalışmalara başlanılır. Yaz tatili gelince ise Ali, Ankara'ya gider. Ali, Ankara'da kaldığı süre boyunca şiir yazar. Abdurrahman öğretmen ise hiçbir yere gitmeyip yeni kitabına başlamak ister. Ardından Abdurrahman öğretmen, bir saldırıya uğrar. Üç gün hastanede kalır. Yaşanılan bu olaylar ise Abdurrahman öğretmeni daha da güçlendirir ve romanına daha sıkı sarılır. Bu sırada Sosyalist Parti Başkanı'nın evinin kurşunlandığı ve okuldaki tüm eşyalara zarar verildiği duyulur. Tüm bu olumsuzluklara rağmen ise bir şeyler yaratmaya çalışan bu insanlar, çalışmalarına tüm hızla devam ederler. Okullar açılmadan Abdurrahman öğretmen kitabını bastırmak için Ankara'ya gider. Çe'ye geri döndüklerinde ise Ali öğretmen ilk olarak bağ evine Muharrem Dayı'nın yanına gider. Fakat tüm seslenmelerine rağmen Muharrem Dayı'dan ses çıkmaz. Büyük bir sessizliğin içinde yalnız bir karaltı gören Ali, vurularak hayatını kaybeder.

Şahıs Kadrosu

Ali Öğretmen: Ali öğretmen, Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nden mezundur. Atanamadığı için Almanya'ya gider. Daha sonra ise tekrar Türkiye'ye gelir. Burada birçok insanla tanışan Ali öğretmen, öğretmen arkadaşları tarafından çok sevilir. Resim öğretmeni olması sebebiyle tanıştığı her insanın yüzünü çizer. Diğer öğretmenlerle birlikte bir dernekleri vardır. Burada dergi çıkarma ve şiir yazma gibi faaliyetlerde bulunur. Dernek faaliyetleri, dergi çıkarması, öğrencilerde kitap okuma alışkanlığı ve 1 Mayıs kutlamalarından sonra vurularak ölür.

İlse: Almanya'da yaşayan İlse, Ali öğretmenin nişanlısıdır.

Abdurrahman Öğretmen: Abdurrahman öğretmen hikâye ve roman yazmayı seven bir kişidir. Çe bölgesine sürgün olarak gelmiştir. Eşinden ayrı olan Abdurrahman öğretmen, burada kızı Ayçağ ile birlikte yaşamaktadır.

Ayçağ: Abdurrahman öğretmenin kızıdır. Daktilo kullanmayı öğrenerek babasının eserlerini yazar. Şiir ve resimle ilgilenir.

Savcı İkrâm Bey: Savcı İkrâm Bey, Abdurrahman ve Ali öğretmenin arkadaşlarıdır. Onların piyes, dergi ve 1 Mayıs faaliyetlerine destek veren bir kişidir.

Zaman

Romanda zaman unsuru olarak Sosyalist Parti'sinin varlığı söz konusudur. Dolayısıyla bu durum 1988'de kurulan ve 1992'de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Sosyalist Parti'nin varlığını sürdürdüğü dönemi işaret eder.

Mekân

Olaylar genel olarak Çe'de gelişmekle birlikte, romanda mekânlar Çe ve köylerinde geçmektedir. İç mekân olarak ise meyhane ve Abdurrahman öğretmenin evi gösterilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, hâkim bakış açısı ve anlatıcısı ile kurgulanmıştır. Romanda anlatıcı, olaylara ve kişilere oldukça hâkim bir konumdadır. Anlatıcının zaman zaman ise bir duyguyu ya da bir düşünceyi sorgulayarak okuyucuyu düşünmeye sevk etmek istediği sezilir.

“Yaratıkların akıllısı insan, yaşamı kolaylaştırırken yükünü ağırlaştırdığını anlayamıyor mu? Nasıl ağır bir örtüdür alışkanlık denen baskıcı yaşam ki öyle ha demeye silkinip atılamıyor. Atılmak bir yana, oynatılmıyor bile. Onun sağladığı kolaylık, insanı eksikleştiriyor. Bu da alışkanlığın katmerleşerek yenilenmesini, atmosfercesine vazgeçilmez olarak insanın üstünde kalmasını sağlıyor. İnsan korunayım, barınayım, yaşamım güzelleşsin derken, birdenbire kendisini egemenliği altına aldığı gücü doğuruveriyor” (Erdem, 2016, 49).

Değerlendirme

İbrahim Erdem'in "Sessiz Isık" adlı romanında Ali öğretmenın Almanya'dan Türkiye'ye gelişı ile birlikte hayatındaki değişiklikler ele alınır. Bu değişikler Ali'nin Çe'ye atanması ile daha da görünür hâle gelir. Ali, ilk olarak çevresindeki insanları gözlemekle işe başlar. Fikir ve görüşlerinin uyduğu birkaç arkadaş edinir. Ardından arkadaşları ile birlikte bir dernek faaliyeti yürütür. İnsanların bilinçlenmesi gerektiğine inanan Ali, birlik ve beraberlik sayesinde daha çok ilerleyebileceklerini düşünür. Bu düşünceler onu devrimci bir kişiliğe büründürür. Romanda ayrıca birçok unsur eleştirilir. Bunlardan biri Türkiye'de farklı bir görüşü içerisinde barındıran bir kitabın basılma güçlüğüdür. Resim sergisi açmak da bu güçlüklere biridir. Yazar bu kısımda Almanya ile Türkiye arasında bir karşılaştırma yaparak Türkiye'de bir resim sergisinin açmanın zorluğundan bahseder. Romanın bir diğer eleştirisi ise insanların okumaması üzerinedir. Üniversiteyi bitirip Anadolu'nun bir köyünde eğitim veren öğretmenlerin kendini geliştirmedine ve zamanlarını çok farklı şeylere harcadıklarından şikâyet edilir. Ayrıca romanda yazmak eylemin sürekli olması gerektiğine de değinilir.

Eserin bir diğer önemli noktası 1 Mayıs tarihine dikkat çekmesidir. Yazar bugünün önemini Abdurrahman ve Ali öğretmen üzerinden verir. Abdurrahman ve Ali öğretmen, 1 Mayıs'ın haksızlıkların arkasındaki tüm emekçinin günü olduğunu göstermesi bakımından mühimdir. Böylelikle insanları sorgulayan ve eleştiren bir dünya üzerinde görmek istenir. Romandaki bir başka nokta ise yaşam karşısındaki insanın yetersizliklerine rağmen, hayal ettiği bir şeyden vazgeçmemesini teklif etmesidir. Öyle ki Abdurrahman öğretmenın roman ve öykü denemelerine tekrar sarılması, büyük bir disiplin altında yazma işini kolaylaştırması ve ardından kitabın basımı büyük bir çalışmanın ürünü olarak kabul edilir. Ayrıca romanda Abdurrahman öğretmenın saldırıya uğraması, Ali öğretmenın vurularak öldürülmesi ise yaşama karşı olan toplumcu fikir ve davranışlarının acıklı bir sonucu olarak kabul edilir.

3.1.3. Bir Mevsim

İbrahim Erdem'in "Bir Mevsim" adlı romanı, "Bir Mevsim", "Zor Mevsim" ve "Mor Mevsim" roman üçlemesinin ilk kitabıdır. Eser, otuz iki kısma ayrılmakla birlikte yüz yirmi sayfadan oluşmaktadır. Bir Mevsim, 2017'de yayınlanmış olup, Son Çağ Yayınları tarafından basılmıştır.

3.1.3.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Roman, kahramanın içinde bulunan fırtınalar ile başlar. Bu fırtınalar, kahramanın insan ve yaşam üzerine olan kavgalarını içerir. Bu sebeple roman kahramanı, etrafındaki insanlara karşı sürekli bir sorgulama içerisinde. Eserde çok bilinçli bir insan portresi çizilse de kahraman, hayata karşı bu bilincini gösteremeyen bir kişidir ve roman boyunca yaşam karşısındaki yerini tartışır. Kahraman, içinde bulunduğu karanlıktan çıkmak için ise kendini kitaplara verir. Kitaplar ona yol gösterici birer rehber olarak doğru yolu bulmasına yardımcı olur. Sürekli kitaplarla ilgilenen roman kahramanı, kendini her geçen gün daha da büyümüş ve olgunlaşmış olarak görür. Bu durumdan büyük kıvanç duyar. Roman kahramanının içindeki fırtınalardan kopup bir kurtuluşa ermesi ise ancak kitaplar sayesinde gerçekleşmiştir. Bu durum onu insanlardan uzaklaştırır da onun için pek bir sorun teşkil etmez. Sadece insanların ona hayran hayran bakmasından rahatsızlık duyar. İnsanlardan bu denli rahatsızlık duyması ve kendini onlardan sürekli soyutlanması konusunda ise ailesini suçlar.

Roman kahramanı bir ağustos günü yola çıkar. Yaşadığı kenti arkasında bırakarak yürümeye başlar. Epey yürüdükten sonra bir ağacın dibinde uyumaya başlar. Uyandıktan sonra tekrar yoluna devam eder. Karşısına bir kadın çıkar. Kadın, hayvanları ile uğraşmaktadır. Daha sonra kadın, kendisine bu dağ başında ne aradığını sorar. O da öğretmen bir arkadaşının yanına gitmek istediğini söyler. Kadın ise o köyün buraya çok uzak olmadığını dile getirir. Aralarında bu konuşmalar geçerken adam kadının yanında rahatladığını hisseder. Kadın ise adama gece burada yürüyemeyeceğini anlatır. Onu ağıla götürür. Adama yemek hazırlar. Geceyi burada geçiren adam, o gece kadınla birlikte olur. Sabah olduğunda ise kadın, arkadaşının köyünü adama gösterdikten sonra hayvanı ile birlikte yanından uzaklaşır. Adam, dere tepe yürüdükten sonra bir köye ulaşır. Burada insanların tuhaf bakışlarına maruz kalır. Adamın bir yabancı olduğu köylü tarafından kolaylıkla anlaşılır. Köyde biraz dinlendikten sonra tekrar yola koyulur. Romanda en dikkat çeken noktalardan biri ise kahramanın “Dünya Cumhuriyeti Başkanlığına” yazdığı mektuptur. Bu mektupta insan nüfusunun çokluğundan, kölelikten ve silahlanmadan bahseder. Bu

olumsuzlukların ortadan kaldırılması için ise ele ele verememekten ve birlik olamamaktan yakınır.

Yolculuğu boyunca ise birçok tepeden geçer, birçok köye uğrar. Köylerde babası ile anılarını hatırlayarak insanların doyumsuzluğundan yakınır. Bu yolculuk onu dünyanın güzellikleri ile baş başa kalmasını sağlamıştır. Köyün birine geldiğinde köy muhtarı bu misafiri evinde ağırlamak ister. Günlerdir doğru düzgün bir şey yemediği için bu teklifi geri çevirmek istemeyen roman kahramanı, sabah olunca da köylüye tarlada yardım eder. Tekrar yola koyulduğunda ise birkaç gencin saldırısına uğrar. Bu saldırıdan silahı ile kurtulur. Ardından Laçın'e daha sonra ise Sakarya'ya ulaşır. Sakarya'da bir gezintiye çıkan kahraman, birkaç adamın ormanda bir ağacı kestiğini fark eder. Bu durum canını çok sıkır. Durumu anlayan adamlar ise ona yemek teklif ederler. O ise bu yemeğin bir sus payı olduğunu düşünerek oradan uzaklaşır. Sahilde yürümeye başlar. Tam o sırada ise bir yatta kadın bağrıışmaları duyar. Ardından bir saldırganın oradaki kadınlara vurduğunu görür. Birden roman kahramanı kendini kavganın içinde bulur fakat saldırgan onu bıçağı ile yaralar. Kendine geldiğinde ise bir kadının ona gülümsediğini görür. Ardından etrafına bakar. Denizin ortasında olduğunu fark eder. Gözünü açtığında gördüğü kadının ise bir melek olduğuna inanır ve onunla birlikte olur. Yattaki diğer kişiler ise buradan gitmeleri gerektiğini, isterse onun da kendilerine katılabileceğini söylerler. O, ise bu teklifi alır almaz yönünü Anadolu'ya çevirir. Uzun uzun dağları seyreder. Herkes onun kararını beklerken o meleğim dediği kadına sarılarak kaptana yola çıkmalarını söyler.

Şahıs Kadrosu

Anlatıcı: Romanda anlatıcı, içindeki birtakım huzursuzluklarla dikkat çeker. Bu iç huzursuzluk onun, roman boyunca yeryüzünün barınacak bir yer olup olmadığını sorgulamasına sebebiyet verir. Dolayısıyla insanoğlunun bu dünyayı yaşayacak ve görececek bir yaşa gelmediğini savunur. Kendisinin ise korkak ve çekingen bir yapıda olduğunu, kimseyle bir tartışmaya girmediğini dile getirir. O, tamamen kendi ile baş başa bir yaşam sürdürmektedir. Araştırmanın ve öğrenmenin ise ilk olarak kendi haklarını, daha sonra ise tüm insanların haklarını koruduğunu dile getirir. Aydınlanma ve kendine birçok yeni şeyler katma ise onu bambaşka bir insan

olmasını sağlar. İçindeki krizlerle başa çıkamama ve karamsar ruh hali özünü unuttururken, yakınındaki tüm güzelliklerden mahrum olmasına neden olur. Kendisindeki değişimin ve aydınlanmanın ise bilinçli bir okuma ile gerçekleştiğini şu sözlerle ifade eder:

“Gördüklerimin her gün çoğalması sevincimi daha bir artırdı. İnsanlarla konuşmaz, kekeler, kızarırdım. Hele bir kız arkadaşımın karşı karşıya kalınca bedenimi ter basardı. Kaçıp gitmemek için kendimi güç tutardım.[...]Şimdi konuşmaya başlayınca insanlar benden korkuyordu. Onları görüyordum. Konuşurken kendimi de görüyordum. Eskiden kendi içime batar, kan ter içinde hiçbir şeyi göremezdim. Şimdi her bir şeyi tüm ayrıntılarıyla gördüğüm gibi insanların bir cümle sonra ne söyleyeceklerini de çok iyi biliyordum. Hatta sevmediğim insanlarla birlikteysem ne söyleyeceklerini hissedip yüzlerine söylüyor, onların oradan uzaklaşmasını sağladığım bile oluyordu. Bu oyun da beni derecesiz keyiflendiriyordu.[...]Bunun için belki yıllar yılı susup oturuşumun etkisi vardı. Ama daha çok okumaktan gelen güç beni öne çıkarıyor. İnsanların beni dinlemesine, bana hayran hayran bakmasına neden oluyordu” (Erdem, 2017a, 7).

Zaman

Romanın zamanı olayların başlangıcı sayılan ağustos ayında başlar ve Ağustos, “[...] sıcağı soyu bitmiş bir hayvan gibi toprağa çöküyor. Canlı cansız ayırmadan hasta çocuk düşünmeden yeşil kuru demeden her şeyi altında eziyor. İnsanlar bezgin, birbirlerine söz söyleyecek, gülümseyecek hatta nefes alacak takatleri yok” (Erdem, 2017a, 11) diyerek mevsimin sıcaklığı söz konusu edilirken romandaki vaka bir aylık bir süreci verir.

Romanda anlatıcı yaşadığı şehir olan Ankara’yı terk ederek yola koyulur. Bu aynı zamanda “Paraçağ” diye tabir ettiği zamana karşı bir tepkidir. Yazar, paraçağın, dünyayı tüm güzellikleri kirlettiğini ve öldürdüğünü savunur. Yazar yolculuk süresince içindeki fırtınaların kaybolmasını bekler. Eserin sonunda ise yazar, yönünü görebilen, içindeki gücün farkında olan, düşleyen ve evrendeki varlığını sorgulayan bir insanın güzelliklere doğru gitmesine izin vererek kendini arayan bir adamın özünü bulmasına yardımcı olur.

Ayrıca romanda “sabah serinliğinde”, “güneş doğmadan”, “gece”, “akşam olmadan” “kısa zamanda” gibi zaman ifadeleri de bulunmaktadır.

Mekân

Romandaki olaylar Ankara’da başlamakla birlikte, kahraman yaptığı dağ yolculuğundan başka Laçın ve Sakarya’da da bulunur. Romanda ise baskın olarak Sakarya nehrinin güzelliği ve huzur vericiliği söz konusudur.

“Sakarya, denize kavuşmanın sevinciyle onun kucağına atıyordu kendini. Karadeniz yüz vermiyordu. Oralı değil gibi davranıyordu. Sevda dolu bir kucaklaşma hissi uyandırdı bende. Bitmeyen, eksilmeyen, köpürdükçe güzelleşen bir kucaklaşma. Sonra sular birbirine giriyor, kaynaşıp tekleşiyordu. Buluşma buydu işte, bir daha ayrılmama bu. Bunu yaşamak benim sonsuz dileğimdi. Saatlerce seyrettim” (Erdem, 2017a, 100).

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Roman, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Eser baştan sona kadar kahramanın anlatımı ile aktarılmıştır. Eser, yalnızca tek bir anlatıcıdan ibaret olması sebebiyle ise “[...] romanda çok boyutlu değil, tek boyutlu bakış açısı egemendir” (Çetin, 2013, 110). Bu durumda olayları yaşayan kişi anlatıcının ta kendisi olur. Ayrıca anlatıcının sık sık okuyucuya soru sorduğu, onu bir düşünceye sevk etmesi de göz ardı edilemez.

“Yaşamın anahtarı kimin elinde? Bu hantallığı destekleyen, yürüten kim? Nasıl oluyor da çökertilen karabasan, dilediğini yapıyor? Dizginleri elinden nasıl oluyor da bırakmıyor? Yaşamın kaç tane anahtarı var? İnsanım. Öyleyse yaşamın anahtarı da benim, yaşam da benim. Bunca yasa, bunca kural insanı daha iyi bir yaşama taşımak için değil. Gücü eline geçirmiş korumak için. Ona hizmeti örgütlemek onun görkemli yaşamını çoğaltmak için” (Erdem, 2017a, 46).

Değerlendirme

Yazar bu romanda yaşamın anahtarının kimde olduğunu ve dünyada var olan tüm kötülükleri kimlerin desteklediği sorusuna bir cevap aramaktadır. Kahraman anlatıcının ele aldığı bu roman, aynı zamanda yazarın içindeki fırtınaların

yansımalarıdır. Roman boyunca insanın yaşam ile olan imtihanı söz konusu edilir. Eserde değinilen bir başka konu ise insanların hayata karşı bilinçli olmayışıdır. Bu durum ise yazar tarafından bizzat değiştirilmek istenir. Ona göre yaşam, insanoğlunun günden güne hâkimiyetini güçleştirir. Bu hâkimiyet ise yaşama özgü yasalar ile birlikte daha da gelişir. İnsanın doğa ile ilgilenmesi yapay olanın atılması ile ancak gerçekleşebilir. Roman ayrıca anlatıcının bir iç huzursuzluğunu dile getirir.

3.1.4. Zor Mevsim

İbrahim Erdem'in "Zor Mevsim" adlı romanı, "Bir Mevsim", "Zor Mevsim" ve "Mor Mevsim" roman üçlemesinin ikinci kitabıdır. Eser, otuz iki bölümden meydana gelmekle birlikte yüz yirmi sayfadır. Zor Mevsim, Son Çağ Yayınları tarafından 2017'de yayınlanmıştır.

3.1.4.1. İnceleme

Olay Örgüsü

İbrahim Erdem bu romanında bir gencin Doğu'dan Ankara'ya gelişiyle birlikte yaşadıklarını ele alır. Genç adam, Doğu'da dağdaki görevini yirmi ay sürdürmüştür. Bu görevi sonrası büyük bir para alacağını bekler. Fakat devletin ve yetkililerin zor durumda olduğu gerekçesiyle bu parayı alamaz. Bu durum ise gencin anlatımı ile şöyle ifade edilir: "Büyük para alacaktım. Devlet, ihalenin ödemesini yapamamış, gecikecek daha da. Devlet, müteahhit, yetkililer zor durumdaymış. Bir çalışanlar zorda değiller, ne biçim işse! Komik bir parayla geri dönüyorum. Geri dönüşün mutluluğu yetiyor bana yine de" (Erdem, 2017c, 5).

Genç adam Ankara'ya gelişini ise "[...]ağustos sıcağı yorgun argın çatılara konmuş. Tüm binaların rengi toprak. Betonlar bile aynı renge bürünmüş. Ankara, çok yemiş bir hayvan gibi [...]" (Erdem, 2017c, 5) diyerek romanın vaka zamanına bir giriş yapmış olur. Daha sonra Mamak Köprüsü'nden otobüsten iner ve Sıhhiye, Kızılay ve Mıttatpaşa'ya doğru yürümeye başlar. Yol boyunca kendisini kimsenin görmesini istemez. Çünkü yolculuğu boyunca Ankara'ya varınca kendi kendisiyle kalmanın hayalini kurar. Zaman zaman ise yanında görmek istediği bir dostunun olup olmadığını sorgular. Aklına böyle birisini gelmediği gibi kimsenin bugün kendisini bulmasını da istemez.

Acıktığını hisseden genç, adımlarını daha da hızlandırarak caddenin sonunda bir yerde oturup yemek yemek ister. Bu sırada Ankara'yı neredeyse unuttuğunu fark eder. Yolların ve kaldırımların kazınmış görüntüsüyle karşılaşınca “Şu kent, kaldırım talancılarının elinden kurtulduğu gün uygarlıkla karşı karşıya kalacak. Türkiye de kurtulacak biz de” (Erdem, 2017c, 7) diyerek bu çukurlarda yürümenin dağda yürümekten daha zor olduğunu belirtir. Ardından Selanik caddesine girerken, yolu kesilir. Bir grubun iki kişiyi kaldırıma serdiğini görünce öylece donup kalır. Gençlerin kavga ettiği, her gün silahların çekildiği ve ölen kişilerin olduğu bu kentte, insanların hiçbir şey yokmuş gibi davrandıklarını, bu olayların sadece kahve ya da meyhane gibi ortamlarda birkaç kişinin söz ettiğini söyler.

Eve gelişiyle genç adam artık evden sık sık dışarı çıkamaz. Çıkarsa da eve birkaç gün gelemes. Çünkü Kurtuluş sağcıların eline geçmiştir ve kendisinin onlardan olmadığını bu kişiler bilirler. Kız kardeşine ise okulda bir arkadaşı abini öldürecekler der. Genç adam dağlarda iken ölüm fermanı çoktan yazılmıştır. Kardeşi abisinin öldürülmesinin gerekmediğini söylese de kendini dinletemez. Abisinin Filistin'de gerilla kamplarında eğitim gördüğünü ve burayı kana bulayacağını söylerler. İnsanların bu düşüncelerine ise genç adam gülüp geçer ve hiç aldırış etmez. İkazların artması ile birlikte insanların bir bildiğinin olduğuna inanır.

Genç adam bir gün sabah erkenden dışarı çıkar. Onun dışarı çıkması ile birlikte etrafta bir gürültü, bir kalabalık olur. Kendini kaybeden genç adamın yardımına annesi ve kardeşi koşar. Pek çok arkadaşı evine gelerek sağlık durumu ile yakından ilgilenir. Annesi ise oğlunun başına tekrar bir şey geleceği korkusuyla elinde sopa ile sokak sokak dolaşır. Arkadaşları ise onun buradan uzaklaştırılmasını söylerler. Genç ise kendisini bu duruma getirenlerden intikam alacağını fakat kendisini döven kişilerin kim olduğunu bilmediği için çaresizlik içerisinde. Bu sırada annesi evdeki tüm kitaplarını köye gönderir. Kitaplarını köydeki dayısının çatıya yerleştirdiğini öğrenir. Genç adam bu günlerde eline bir kitap veya gazete alamamanın büyük bir üzüntüsünü yaşar. Can sıkıntısını ise resim yaparak ya da şiir yazarak geçirmeye çalışır. Annesi ise tüm gün onu öldüreceklerini ağlayarak anlatır. Fakat o, bunun gerçekleşmeyeceğini söylese de annesini bir türlü bu duruma ikna edemez.

Evde oldukları bir gün, camın kırıldığını ve içeriye kâğıda sarılı bir taşın düştüğünü görürler. “Gomonist, ölümün yakın” (Erdem, 2017c, 11) yazılı bu kâğıt, evde bir sessizliğe sebep olur. Ardından kapı zilinın çalması ile bu sessizlik yerini endişeye bırakır. Fakat düşündükleri gerçekleşmez. Kapıda kişi köyden gelen dayıdır. Dayısı durumu bildiği için, genç adamı apar topar evden çıkarır ve köye gitmek üzere yola çıkarlar. Genç adam ise yol boyunca kimseyi göremeyişinin burukluğunu yaşasa da aynı zaman da içini bir sevinç kaplar. Köyde kendine gelebileceğini, istediği gibi gezeceğini düşünür. Üstelik o çok sevdiği kitapları da köydedir.

Köye gelişleri Eylül ayına denk gelir. Köyde erkenden uyanır. Hava kararına kadar tüm doğayı dolaşır. Kendini zamanla köyün bir parçası haline geldiğini düşünür. Bir gün dayısını büyük bir sessizlik içinde bulur. Ne söyleyeceğini bilemez. Ardından televizyonun açık ve farklı bir yayın akışının olduğunu fark eder. Dayısı genç adama darbe oldu der.

Birkaç gün sonra köy eski yaşantısına döner. Köylüler, tarlalarda çalışmaya devam ederler. Genç ise kırlarda dolaşarak Ankara’yı düşünür. Onun için Ankara artık bir kurtuluş yeri değildir. En büyük baskıyı Ankara yaşamaktadır ve “solcu avı başlamıştı çoktan” (Erdem, 2017c, 18). Genç adam sıkıyönetimle birlikte 1929’dan beri her olayda solcuların toplandığını ve aylar süren tutuklanmanın ardından suçsuz olarak yargılandıklarını düşünür. Televizyondan emirleri duydukça ise ülke için iyi bir sonucun bulunmadığını anlar. Köy halkı ise gün geçtikçe bu genç adamın köye niçin geldiğini sorgulamaya başlar. Ankara’da olan kız kardeşinin köye gelmesi ile de kardeşinin ona birtakım haberler getirdiğini düşünür.

Genç adam, kız kardeşinden polislerin onu aramak için geldiğini öğrenir. Annesine göre ise oradan çekip gitmesi gereklidir. Ne yapacağını düşünürken dayısının harmanların yandığını söyleyen sesiyle irkilir. Köylünün tüm emeği ziyan olmuştur. Ardından köye gelen jandarma herkesi sorgulamaya başlar. Sorgulama gece yarısına kadar sürer. Sorgulama bittikten sonra ise genç adamı bir köylü başçavuşa göstererek konuşmasının kendilerine benzemediğini söyler. Başçavuş köylünün ihbarı üzerine genç adamı bir hücreye kapatır. Komutan başçavuşa genci gereksiz yere alıkoyduğunu ve insanın kendi harmanını yakmayacağını söylemesi üzerine genç adam serbest bırakılır. Karakoldan köye dönmek için yola çıkılır. Eve

geldiklerinde ise artık burada kalamayacağını düşünerek Polatlı'dan bir taksi isteyen genç adam kız kardeşiyle birlikte bir otobüse biner.

Genç adam yolculuk sırasında hapisanede yatmış bir arkadaşına mektup yazar. Bu mektupta mahalledekilerin bir adamın öldürülmesini üstüne yıktıklarını dile getirir. İşlemediği bu suç karşısında çılgına döndüğünü söyler. Bununla birlikte hiçbir eylem girişinin olmadığını yazar. Tek önemli eyleminin gazete ve kitap okumak olduğunu söyler. Eğer kendisini tutuklarsa işinin zorluğundan bahsederken, orada işkence görmek istemediğini dile getirerek mektubunu şu cümlelerle bitirir: “Dost, her yer karanlık. Her yerde rap rap sesleri var. Masum insanların sessizce öldürüldüğünü hissediyorum gece yarıları, bir yerlerime namlunun soğuk demiri batıyor. Anaların gözyaşı bu acıyı yıkamayacak. Seni özlemle kucaklıyorum. Gözlerinden öpüyorum. Kardeşin” (Erdem, 2017c, 28).

İki kardeş eve geldiklerinde ise radyoda sokağa çıkmanın yasak olduğunu söyleyen spikeri duyarlar. Genç adamın ise bu habere karşı sokağa çıkma isteği daha da artmaktayken büyüklerin evde pijamalarını giyip emre uymalarına bir türlü anlam veremez. Akşam olunca acıktığını hisseder. Fakat evde hiçbir şey yoktur. Sürekli ekmek diye söylenmeye başlar. Fırıncılar ise fırına gidememiş, ekmek yapamamışlardır. Annesi bunun üzerine ekmek istemekten sesi kısılan oğluna dayanamamış, hamur yoğurarak yağda kızartmıştır. Fakat genç adam yorgun olduğu için tek bir lokma yiyemeden uyuyakalır. Sabah tekrar ekmek isteği ile uyanan gencin, istediği önüne fazla konunca pek fazla bir şey yemeden sokağa çıkar.

Genç adam bir süre teyzesinde kalacaktır. Burada kız kardeşinin getirdiği işkence konulu kitapları okur. “12 Mart Türkiye’inde yaşananları, Latin Amerika, Güney Asya’da yaşananları” (Erdem, 2017c, 37) okudukça içi ürperir. Kaçma planının ise nasıl gerçekleşeceğini ve bu suçlamayı nasıl temizleyeceğini düşünür. Bunları düşündükçe tek sığmağının yine kendisi olduğuna inanır.

Genç adam teyzesinin evinde pencerelere pek yaklaşmak istemez. Pencereden dışarıya baktığında ise karşı dairedeki bir kadının evde çıplak bir şekilde gezdiğini fark eder. Teyzesine sık sık uğrayan Ayşe Abla’ya utana sıkıla kadının neden bu hâlde gezdiğini sorar. Ayşe Abla da “Onun senden başka buralarda bulacağı biri yok” (Erdem, 2017c, 38) diye cevap verir. Genç adam bu cevapla karşılaşınca kendini bir anda kadının kapısında bulur. Kadın onu içeri alır. Ardından Ayşe Abla

gelir. Onlara birtakım emir vererek sabah Ulus'ta buluşacaklarını söyler. Bir süre sonra ise dışarıdan birtakım sesler gelir. Genç, pencereden baktığında ise eniştesinin ve Ayşe Abla'nın birileri tarafından götürüldüğünü görür. Pencereyi açıp beni götürün demek ister. Kadın ise onlara bir şey yapılmayacağını fakat onu öldüreceklerini söyler ve onu engellemeye çalışır. Yorulduğunu hissettiğinde ise Nazım Hikmet'ten, Enver Gökçe'den, Hasan İzzettin Dinamo'dan, Pablo Neruda'dan, Aragon'dan ve Ritsos'tan şiirler okumaya başlar. Daha sonra ise bu kadının ne kadar iyi, ne kadar sıcak ve samimi bir insan olduğunu düşünürken, kadının gidiyoruz dediğini işitir.

Genç adam, hâlâ teyzesinin evinin arandığını düşünse de kadınla hızlıca sokağa çıkar. Bu sırada hiçbir şekilde doğal bir görünüm sergileyememektedir. Korku ve endişe içinde bir taksiye binerler. Daha sonra bir apartmana girerler. Kadın, bu dairenin annesinin evi olduğunu ve şu an Almanya'da olduklarını söyler. Takip edilme olasılıklarından annesine telefon ederek evrakları kendisinin almaya geleceğini söyler. Bu esnada telefon görüşmesini bir duygusallığa kapılmamak için oldukça kısa tutmaya çalışır. Taksiye bindiklerinde hiç konuşmazlar. Kadın Kurtuluş'ta inerken genç adam Kızılay'da iner. Genç, eve erken döneceğini söylerken kadına da gecikmemesini tembih eder. Zafer Çarşısı'na geldiğinde ise kitap, dergi ve sigara alır.

Koltuğunun altına koyduğu kitap ve dergiler ise ona bir güven duygusu hissettirir. Sokaklarda gezinirken ise neler olup bittiğini sorabileceği hiçbir tanıdığı rastlamaz. Ardından bir taksiye biner ve eve döner. Evin sokaklardan daha güvenli bir yer olduğunu düşünür. Bir süre dergileri karıştırır. Biraz şiir okur. Fakat hava karardığı için kadından endişe etmeye başlar. Ayrıca kendisini bu evde terk edilmiş biri olarak görür. Burada beklemektense teslim olup kurtulmayı düşünür. Ardından birden evden çıkar. Islanmış ve dalgın bir şekilde apartmana doğru gelen kadını görür ve yanına yaklaşır. Kadının korktuğu her hâlden bellidir. Genç adama sarılır ve ardından eve çıkarlar.

Eve girdiklerinde ikisinin de ağzını bıçak açmaz. Genç adam bu sessizliğe bir anlam verememektedir. Evde gezinmeye başlar. Kadın ise bir türlü mutfaktaki işleri bitirip yanına gelmemektedir. Genç, kendisine bu kadar iyilik yapan kadının belki güzel sözler beklediğini düşünür. Mutfağa girer ve arkadan kadına sarılır. Birden

korkan kadın, daha sonra dudaklarını gencinkiyle buluşturur. Kısa bir öpüşten sonra tekrar yemek yapmaya döner. Yemeğin ardından kadın, bugünü nasıl beklediğini, onu nasıl sevdiğini dile getirir. Sıkıca birbirine sarılan bu iki insan kendilerini birbirlerine teslim ederler. Genç adam kadının çok güzel bir vücudu olduğunu görünce ona daha çok ısınmaya başlar. Kadın ise ne zamandır kocasının yanında olmadığını, ondan boşanmak istediğini ve kendisini deli gibi sevdiğini söyler. Genç adam kadını avuturken kadın, ölene dek kendisinin olduğunu söyler ve daha sonra uykuya dalarlar.

Genç adam uyandıığında annesini aramak ister. Fakat telefonda tanımadığı bir erkek sesiyle karşılaşır. Tedirgin olur. Sabahı beklemekten başka ellerinden bir şey gelmez. Birbirlerine sarılarak sonlarının ne olacağını düşünürler. Ardından kötü bir vaziyette olan Ayşe Abla önlerinde iki adam içeri girer. Bir müddet etrafi aradıktan sonra genç adamı alarak evden çıkarlar. Ayşe Abla ve genç farklı bir arabaya bindirilerek hızlıca uzaklaştırılırlar. Genç adam nereye gittiklerini sorduğunda ise adamlardan biri “Görürsün” (Erdem, 2017c, 64) diyerek cevap verir. Genç ise adamların bu soğuk tavırlarının altındaki şeyin görevleri olduğunu düşünür.

Genç, yolculuğun sonunda bu adamların kendine ne yapacağını düşünürken tüm yaşamını gözlerinin önüne getirir. “Hiçbir kötü eylemim yok. Bulduğum yer belli. Tanıklar belli. Bana hiçbir şey yapamazlar. Keşke evraklar bir an gelmiş olsaydı da tepeden iş kolayca çözülsedyi” (Erdem, 2017c, 65) diye düşünürken yolculuk sona erer. Genç adamını üstünü arayan adamlar ardından onu penceresi olmayan bir yere hapsederler. Duvarda kan ve kusmuk izlerinin olduğunu gören genç adam, dışarıdaki adamların bu durumu ona yaşatacaklarını bilse de büyük bir olgunluk sergileyerek kendini bırakmaması gerektiğini düşünür. Saatler ilerledikçe genç adam bir mektup yazmanın gerektiğine inanır.

Karanlıktan çıkarılan genç için artık işkence saatidir. Onu çarmıha gererek sorular yöneltirler. Onlar soru sordukça genç, yapmadım cevabını verir. Fakat bu onlar için hiç inandırıcı değildir. Daha sonra kız kardeşini çırılçıplak bir vaziyette getirirler. Kız kardeşi de aynı şeyleri tekrarladıkça tehditler savururlar. Ardından genç işkencenin etkisiyle kendinden geçer. Vücudunda birçok yaralar meydana gelir. Genç adam bu durumda bile sürekli kendini, kendine inanmaya zorlar.

Genç adam, hapsolduğu bu yerde güneşi ve gökyüzünü unuttur ve içinde yeni bir insanın oluştuğunu fark eder. Ona göre bu oluşum bir evrimleşmedir ve evrimleşme ne zaman sona ererse o zaman bu yerden çıkmalıdır. Ayrıca dünyadaki yaşamı çok merak eden genç, “Beni kimse merak etmiyor” (Erdem, 2017c, 99) diyerek sitem eder. Günün birinde odaya “Ak saçlı, uzun sakallı biri” (Erdem, 2017c, 100) getirilir. Genç “Senin yaşamında hep acı açacak der” (Erdem, 2017c, 103). Güzel şeyler duymak isteyen genç adam ise bu söz karşısında şaşkına döner. Ak saçlı adam ise acıyı tatmanın ve onunla başa çıkmanın erdemliğini anlatır. “Adamı adam eden tek güç vardır, o da acıdır” (Erdem, 2017c, 103) diyerek de aynı zamanda aydınlığa yakın olduğunu dile getirir.

Bir gün ak saçlı adamın uyuduğu sırada gittiğini fark eder. Onun hiçbir şey söylemeden birden ortadan kaybolmasına bir anlam veremez. Ak saçlı adam ardından sadece ona mavi taşlardan meydana gelen bir kolye bırakmıştır. Mavi ise özgürlüğün ta kendisidir. Yapmadığı bir şeyden pek çok işkence görüp acı çekse de acı onu daha da güçlendirir. Daha da çoğaltır. Sadece kendi olması ise gücünün tamamen yok olduğunu hissettiği sırada onu en tepeye ulaştırır. Gelecekte neler yaşayacağına o an yanıt bulamasa dahi içindeki umudun her zaman olacağını dile getirir.

Bir gün bir görevlinin gelip “Bir daha yapmayın, buralara düşmeyin” (Erdem, 2017, 114) sözü üzerine genç adam serbest bırakılacağını anlar ve ardından karşısında kız kardeşini, annesini, babasını, Ayşe Abla’yı ve kadını görür. Ailesiyle hasret geçiren genç daha sonra buradan hızla ayrılır. Dışarı çıktığında ise insanların kişiliklerinin kaybolup gittiğini görür. Genç adam ayrıca korkmanın hiçbir zaman yararını görmediğini ifade ederken insanların yaşamaları için korkuya karşı savaş açmaları gerektiğine inanır.

Şahıs Kadrosu

Anlatıcı: Doğu’dan Ankara’ya gelen bir genç olan anlatıcı burada işlemediği bir suçtan dolayı suçlanarak komünist ilan edilir.

Zaman

Romanda olaylar, anlatıcının Doğu’dan Ankara’ya gelişi ile birlikte başlarken “Ağustos sıcağı yorgun argın çatılara konmuş. Tüm binaların rengi toprak” (Erdem,

2017c, 5) ifadesi ile olayın Ağustos ayında oluşmaya başladığı anlaşılır. Ardından Eylül ayında genç adamın köye gitmesinin ardından bu ay, eserde yoğun bir şekilde betimlenir:

“Eylül’de köyün kokusu değişir, bambaşka olur. Güneş ağaçların arasından bambaşka bakar. Kırlarda hangi meyveye hangi sebzeye uzanırsan onun kokusunu alırsın. Onun kokusu yayılır doğaya. Köyün en güzel olduğu mevsimdir eylül. İnsanlar bu ayda asla kavga etmezler. İçleri güler. Bu ayda hayvanların bile gülümsediği görülür. Meyveler gülümsemeyi anlatmak için sararırlar, kızarırlar. Kavunlar, karpuzlar ballanır. Biberlerin acısı bile tatlanır. Bir domates koparırsın dalından, kokusu günlerce peşinde gezer. Tadı ağzından günlerce eksik olmaz” (Erdem, 2017c, 13).

Romanın başlangıcı sayılan Ağustos ayı ise 12 Eylül Darbesi öncesi sokakta yaşanan gerçeği verirken, “Zor Mevsim” 1980’li yıllara tekabül eder. Darbe gerçekleştirildikten hemen sonra genç adamın yaşadığı işkencelerin ise romanın son bölümünde kış ayına kadar sürdüğü ve devrimci gencin kıştan sonra baharı sabırsızlıkla beklediği anlaşılır.

“Kar yağıyor. Bahar gelecek. Kimi erkenci ağaçlar açmış bile. Ama kar yağıyor. Suratsız bir Ankara bana bakıyor. Korka korka insanlara bakıyor. İnsanlar ne Ankara’ya ne birbirlerine bakıyorlar. Korku önlerinde bir şamar gibi soğuk ve sert onları izliyor.[...]Kar yağıyor korka korka. Önümü açıyorum. Kucaklıyorum Ankara’yı. İçindeki tüm insanlara söylüyorum, korkmayın. Gelin karlar gibi uçuşalım” (Erdem, 2017c, 119).

Mekân

Romanda mekân, Ankara’da geçmekle birlikte Kurtuluş ve Kızılay gibi mahallelerin de eserde yer aldığı görülür. Bunlardan başka anlatıcının oturduğu ev, köydeki ev, teyzesinin evi, tanıştığı kadının annesine ait olan apartman dairesi ve son olarak hapsediği yer birer iç mekân olarak değerlendirilse de ayrıntılar ile birlikte verilmediği görülür. Sadece anlatıcının hapsediği oda yoğun bir betimlemeye tabi tutulmadan aktarılır:

“Penceresiz bir yere itiyorlar beni.[...]Bir insanı alıp gelip bir yere hapsediyorsun. Yalnızlığa mahkûm etmek. İnsanın en korktuğu yaşam

yalnızlık. Bunu anlamışlar. Korkuyor muyum? Hayır korkmuyorum. Neler olacağını hesap ediyorum. Olacakları biliyorum. Kendi kendime burada saatler geçirebilirim. Hava deliği var. Kapı uygun. Duvarlarda benden önce geçenlerin izleri var. Işığı da yakmışlar. Oysa karanlık daha iyi olurdu” (Erdem, 2017c, 66-67).

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, bütünüyle kahraman anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Dolayısıyla olaylar, roman boyunca birinci ağızdan verilir ve anlatıcı eserin bir kahramanıdır. Anlatıcı bu eserin başkahramanı olmakla birlikte olaylara tanıklık ederek onları yaşar. Yapıdaki tüm olayları kendi bakış açısıyla birlikte sunar. Anlatıcı tüm olaylara roman boyunca sıcak ve samimi bir şekilde yaklaşırken duygularını birebir bir şekilde yansıtmaktan çekinmez. Aksine yaşadıklarını kendi görüş ve duyularının el verdiği süresince yansıtmaktan çekinmez.

“Kendimi aynada tanıyamadım. Sonra alıştım yüzüme. Giysilerime de. Sanki yürüyüşüm de değişmiş gibi. Üstümde hem bir tedirginlik hem de bir güven var. Ondan önce çıkıyorum. Aşağıdaki durakta buluşacağız. Orta yerde bulunmamam için beni uyarıyor. Buna seviniyorum. Teyzemlerin evi hâlâ aranıyormuş gibi geliyor bana. Oraya bakmamaya özen gösteriyorum. Hızla çıkıyorum sokaktan. Sokaklarda pek kimse yok. Sigara içeceğim beklerken. Sigara yok. Bir bakkala girip almayı göze alamıyorum. Ankara bambaşka bir şehir benim için. Her evden göremediğim gözler bana bakıyor sanki. Tüm hareketlerim kontrol altında. Doğal davranmayı söylüyorum kendime ama beceremiyorum” (Erdem, 2017c, 55).

Değerlendirme

İbrahim Erdem, “Zor Mevsim” de bir gencin üzerinden 12 Eylül Darbesi öncesi ve sonrası yaşananları vermeye çalışır. Yapıt, ayrıca içerisinde birçok önemli konuyu barındırır. Bunlardan birisi 1 Mayıs kutlamalarıdır. Anlatıcının 1 Mayıs kutlamaları esnasında kürsüde bir konuşma yapmasının ardından meydana silahların sesi işitilir ve birçok insanın hayatını kaybettiği dile getirilir.

“Güm güm patlıyor. İnsan ormanı ilkin ne olduğunu anlayamıyor. Sesler çoğalıyor. Nereden geldiği anlaşılamıyor bir türlü. Sonra mermilerin her

değdiği yerden kan fişkırmaya başlıyor. Sonra yere düşenlerden kan. Kan akıyor sokaklardan. Silahlar mermi fişkırdıkça, insanlar kanıyor. Mermilerin geldiği yere doğru. Silahın tetiğini çeken kıpkırmızı kan oluyor. İnsan ormanı bunu görüyor. Onlar kaçıyor, orman kovalıyor” (Erdem, 2017c, 31).

Eserde değinilen bir diğere önemli konu ise ortamdır. Ortamdan kastedilen şey ise sivil örgütlenmelerdir. Bir toplumda sivil örgütlenmeler ne kadar güçlü ise o toplumdaki insanlar da bir o kadar güçlü ve güvenlidir. Böyle bir toplum düzeninde insan hiçbir zaman yalnız değildir. Öyle ki yazar sivil örgütlenmenin karşısına aşiret kültürünü koyarak aşiret egemenliğinin insanı korumadığına, ilkel bir uygulama olduğuna ve en önemlisi de insani olmadığına dikkat çeker. Romanda hukuk ise ayrıca eleştirilen ve üzerinde değerlendirmeler yapılan bir kavramdır. Eserde olayları yaşayan anlatıcının işlemediği bir suçtan dolayı aranması ve ölümlerle tehdit edilmesi karşısında ne yapacağını bilememesi ülkedeki hukukun varlığını ve işlevini sorgulamasına neden olur.

“Şimdi ben bir birey olarak yaşanan sosyal ilişkiler nedeniyle bir zorun karşındayım. Aşamayacağım bin bir zorun karşındayım. Bana yardım edecek hiçbir hukuk yok. Zaten hukuk bitmiş, yerini astığım astık, kestiğim kestik bir mantık almış. Peki, ne olacak? Arjantin’de Şili’de yaşananlar aynen yaşanacak. Belki daha da büyüğü. Kim bilir Yavuz Sultan’ın on binlerce Alevi’yi biçmesi gibi bu ülkede yaşayan aydınları biçecekler, biçimlendirecekler” (Erdem, 2017c, 36).

Romanda eleştirilen bir diğere konu da egemen gücün tüm yaptırımlara sahip olmasıdır. Bu yaptırım gücü hayattaki tüm güzellikleri yok ederken, insanlığı da yok etmektedir. İnsanlığın kurtuluşunun ise ancak adaletin, hukukun ve eşitliğin var olduğu sürece gerçekleşeceğine inanan yazar, insanları birbirinden ayıran bu gücün insanlığın sonunu getireceğini ifade ederek bu duruma nasıl karşı çıkıp isyan edeceğini sorgularken, aynı zamanda egemen gücün eşit olmayan paylaşımı ile dünyada yaşanacak bir şeyin daha olmadığını şöyle ifade eder.

“Egemenin elinde bulundurduğu ekonomik güç, tüm yaptırımları onda topluyor. Adaleti de o yapıyor, kendine göre dağıtıyor; eşitliği de o yapıyor kendi ağırlığına denk düşecek biçimde bölüştürüyor. Sevgiyi de cinselliği de serüveni de öldürmeyi de hep kendisine göre düzenliyor. Hep haklı oluyor

Çünkü güç onda. O gücü koruyacak insan ve silah gücü de onda Öyleyse yaşanacak olan nedir” (Erdem, 2017c, 42).

3.1.5. Mor Mevsim

İbrahim Erdem’in “Mor Mevsim” adlı romanı, “Bir Mevsim”, “Zor Mevsim” ve “Mor Mevsim” roman üçlemesinin son kitabıdır. Eser, otuz iki kısma ayrılmakla birlikte doksan altı sayfadan oluşmaktadır. Eserin birinci basımı 1994’te “Prospero Yayınları” tarafından yayımlanmıştır.

3.1.5.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Roman anlatıcının Ayaş’a giderek orada eski günlerini araması ile başlar. Fakat o günlere ait bir şeyin kalmadığını görünce Ankara’ya dönmeye karar verir. “Ankara, onun için ana kucağıydı. Ama bugün sevimliliğini, görkemini canlılığını yitirmiş, toz altında hapsurup duran betondan evler, taşıtlar, insanlar diyarı olmuştu” (Erdem, 2017b, 6). Otobüsten indikten sonra Kızılay’a doğru yönelir. Burada bir otele yerleşir. Eşyalarını yerleştirdikten sonra dışarı çıkar. Ardından bir birahaneye girer. Bir votka ister ve bir kâğıda gereksinimlerini yazmaya başlar. Fakat bir anda yaptığı şeye kızarak kendini dışarı atar. Sadece kendine gereksinimi olduğunu, bir otele yerleşmenin altındaki nedenleri düşünür ve evlilik hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getir.

“Onun tek bir gereksinimi vardı: Kendisine... Şu ya da bu ayrıntının peşinde koşarak kazanılacak zaman ona yararlı olamazdı kesinlikle. Aslında emretmeye alışmamışlığından gelen bir tedirginlikti bu. Oysa otele gidişinin nedeni bu olanakları anında yaşamaktı. Dilediği ne varsa hemencecik gelirdi. Karşısındaki ne anasıydı, ne karısı, ne hizmetlisi, ne de müdürüydü ki şöyle ya da böyle bir gerekçeyle istenilenin olmayacağını ortaya koysun.[...]Evlilik de memurluk gibi, işçilik gibi bir iş miydi acaba? Anne olmak da, arkadaş olmak da...[...]Biliyordu ki evlilik iki insan arasına sıkışmış düşüncesi olmayan bir yaşamdı” (Erdem, 2017b, 7).

Otele girince ise kendini “askere teslim olan bir er gibi” (Erdem, 2017b, 7) hisseder. Fakat buranın tek farkı kesin hatlarla çizilmiş yasaların olmayışıdır. Ardından danışmadan çantasını alırken bir çocuğun ona doğru koştuğunu görür.

Kendisine yardım etmek isteyen çocuk, kendisine banyo, tuvalet ve telefon hakkında birtakım bilgiler vererek odadan çıkar. Artık odada tek başınadır. Bir an bir zamanlar yazı yazdığını anımsar. Hatta “Kış” adlı bir dergiye bir yazı gönderdiğini, yayımlandığını ve pek çok insan tarafından beğenildiğini hatırlar. Şimdi ise yazı yazmaktan çok uzaktır ve tek bir cümle dahi kuramamaktadır. Otel odasında ise sadece kendisiyle birlikte ve kendidir. Artık yılların birikimini ortaya koymalıdır.

Bir yerden başlamak hoşuna gider. Elindeki kâğıda “Yaşam diye yazıyor ve eşittir iki sözcük: iş artı eş” (Erdem, 2017b, 10). Ardından kâğıdı atar ve bir başka kâğıda yine yaşam eşittir iş artı eş yazar. Kâğıdın arkasını çevirir ve büyük bir şekilde ben yazar. Daha sonra çantasından mor defterini çıkararak kendine göndereceği bir mektup yazmaya başlar. Mektubun giriş kısmında ülkenin kan gölüne döndüğünü, kendisinin de birçok sıkıntılar çektiğini ve hala da bunlardan kurtulamadığını dile getirir. Fakat her şeye rağmen içindeki mutluluğun varlığından bahseder. Mektubun ilerleyen bölümlerinde ise anlatıcı, dostlarından ve erkeklerin evlilikteki hallerinden şikâyet eder.

Mektubun sonuç kısmı ise tümüyle anlatıcının yaşadığı dönemdeki iktidarlarla ilgilidir. Anlatıcı, ülkenin kan ağladığını tekrarlamakla birlikte yasaların silahla kuşatıldığına dikkat çeker. Ayrıca ülkede demokrasinin olmayışına, insanların silahla ve baskıyla kişiliklerinden vazgeçtirilmeye çalışılmasına karşın, sevginin daha üstün bir silah olduğunu vurgular.

Birden kapı çalınır. Gelenin otelde kendisini gözlemleyen kadın olduğunu düşünür. Kim o diye seslenir ve bu sesin kendisini odaya getiren çocuğun olduğunu anlar. Çocuk, kendisine yemek isteyip istemediğini sorar. O ise yemekte neler olduğunu sorar. Bunun üzerine çocuk, pek çok yemek sayar. Fakat hiçbirini aklında kalmaz. Bir daha sormanın ise ayıp olacağını düşünerek bir et yemeği istediğini söyler. Çocuk yemeği getirmek için kapıdan hızlıca ayrılır. O ise burada ne aradığını sorgular. Eşinin –sevdalısının- nerede olduğunu düşünür. Ardından çocuğun gelmesini bekleyene kadar ikinci bir mektubu yazmaya başlar. Bu ikinci mektup, tümüyle sevdiğine olan özlemi dile getirir.

Mektuba biraz ara verdikten sonra gördüğü bir düşü yazmaya karar verir. İlginç olarak tanımladığı bu düşte milyarlarca beyaz kâğıt uçuşur, ağaç ve bitkiler bir

anda çiçekler açar. Ardından dağlar, birbirlerine üfleyerek ağaçların ve kırların tutuşmasına neden olur ve koşuşturmalar başlar. Her yer toza dumana karışır. Sonunda parça parça bir yerlere dağılan insanlar, çaresiz olmalarına karşın direniş gösterirler. Silahları bir yerde toplayan insanlar bir ateş yakarak göğü mora çevirirler. Ardından tüm silahlar insanların üzerine çevrilir ve silah seslerine daha fazla dayanamayan dünya çatlayarak göğü maviye boyar.

Anlatıcı bu sefer “İnsan için her şey” (Erdem, 2017b, 27) cümlesiyle başlayan bir yazı yazmaya başlar. Ardından insanın gerçekten savunulup savunmadığını sorgular. İnsan sevgisinin ve insan savunuculuğunun hiçbir şekilde samimi olmadığını dile getirir. Toplumsal ilişkilerde sevdanın olmazsa olmazlığından bahsederken ayrıca insanın bir başka insanı düşünmesinin sosyolojinin bir konusu olması gerektiğini dile getirir. Ayrıca insanın içerisinde bir ada bulunduğunu belirterek bir ütopya aramanın gereksizliğini ifade eder.

Geçmiş günlerini hatırlayarak yıllar önce “Tanrı mı bu ABD? Kahrolsun Amerikan emperyalizmi” (Erdem, 2017b, 36) deyişini hatırlayarak Amerika’nın hâlâ kahrolmadığını dile getirir. Ülkenin ise 12 Mart’ı ve 12 Eylül’ü yaşadktan sonra bir şeyleri yavaş yavaş anladığını belirtir. Demokrasiye geçişin ise sıkı denetim, konuşma yasağı ve silah gücü ile birlikte geliştiğini dile getirerek bu olumsuz koşula karşı çıkanların sonlarını dile getirir.

İnsanların bu denli sus pus oluşlarına ise dayanamayıp masaya bir yumruk indirir. Ancak birden sevdiği kadınla kırlara çıktığı ve kendisine şiir okuduğu o günü hatırlar. Bu sıcak yaz gününde birbirlerini sevdiğini dile getirirler. Birbirlerini bulmanın sevinci içerisinde sevgilerinin hiç bitmemesini dilerler. Fakat her güzel an gibi bu anın da bir ışık hızıyla akıp gittiğini anlar. Okulda ise mesleğinin dışında birtakım toplantılara katıldığı, kimi kitabevlerinde söyleşilerde bulunduğu ve kimi komünist yazarları beğendiği gerekçesiyle kendisine bir soruşturma açılmıştır. Bu durum karşısında ise savaştığını, kendini ezdirmediğini savunma hakkını kullandığını anımsar. Hürriyetin olmadığı dünyada kendi hakkını savunmanın mutluluğu içerisinde bürünür. Daha sonra Mustafa Kemal’i düşünür. Yüzünde bir tebessüm oluşur. Söylevinde yer alanların bugün gerçekleştiğini düşünerek onun liderliğini ve gözü karalığını düşünür. Muhalefetin ise sonu gelmeyen açlığının sonucu olarak ülkenin

kurban edildiğini ifade eder. Ardından bir mektup daha ele alarak sevdiği kadın ile olan sorunlarına dile getirir.

Evlilikleri boyunca gereksinimlerin bir türlü bitmeyişinden yakınan anlatıcı, eşiyile sadece akşamları birlikte olduğunu, bu birlikteliğin ise yalnız tinsel olduğunu vurgulamaktadır. Bir süre sonra ise ellerinin birbirinden ayrıldığı ve sıcaklıklarının tümüyle ortadan kalktığı bir yola girdiklerini belirtir. Fakat her şeye rağmen bütün kötü düşüncelerini bir kenara koyup evliliklerinin birinci yıl dönümü sebebiyle eşine güzel bir masa hazırlamak ister. Bir elma ağacının çiçeklerinden alıp masaya koyar. Ve son olarak mumları ve de şampanyayı masaya yerleştirerek eşini beklemeye başlar.

Çiçekleri ve masayı gören eşi sevinçle kendisini öpmeye başlar. Ardından okuldan, ailelerden, derslerden ve çocuktan konuşulur. Annesi ve ablası bir çocuklarının olmasının gerektiğini söylemişlerdir. O ise çocuğa asla karşı değildir, sadece bir çocuğu rahat ve borçsuz bir şekilde beklemek istediğini söyler. Fakat eşinin ailesi sonraları çocuğun zor olacağını dile getirirken kimileri de ikisinden birinin kısır olduğunu söylemektedir. Oysaki daha önce iki çocuk aldırılmışlardır. Gece olup yatağa girdiklerinde ise bu soğuk ortamı dağıtmak için eşine sarılmak istese de eşi buna izin vermez. O gece, sabaha dek Ankara sokaklarını dolaştığı bir geceye dönüşür.

Eve geldiğinde ise eşinin gittiğini fark eder. Arkasında ne bir mektup ne de bir not bırakmıştır. İçindeki ses eşini gidip getirmesini söylese de kendisini tutar ve aramayacağına, peşinden gitmeyeceğine karar verir. Günler ilerlerken okuldan her dönüşünde onun eve gelmiş olacağını düşünür. Masadaki elma ağacının dallarından dökülen çiçekleri içtiği suyun içine atar içmeye başlar. Hayatı boyunca ilk kez öğrencilerinin karşısına güçsüz bir şekilde çıkar. Dersten çıktığında ise elma ağacının altına gider. Eve geldiğinde masanın hâlâ toplanmadığını, onun gelmediğini görür. Belki gelir diye evi toplamaya başlar. Her gece olduğu gibi alkol bu gece de onun arkadaşı olur.

On günün sonunda eşinin raporu biter. Hiçbir şey olmamış gibi eve geri döner ve kendisine annesinin rahatsız olduğu yalanını söyler. O ise bu süreçte ayrılma

kelimesini ağzından hiç düşürmemiştir. Eşi ise hiçbir şey olmamış gibi aileden, arkadaşlardan ve okuldan bahseder.

Sorumluluklarla dolu bu yaşamı onu ilk kez sadece kendi çıktığı bir seyahate sürükler. Annesi, onun nereye gittiğini bilmediği için oldukça endişe içerisindedir. Annesi ve abisi onun yolcu etmek için gelirler. Bu sırada annesi yanındaki koltukta oturan bir kadına ona göz kulak olmasını tembih eder. Otobüs hareket ettikten sonra ise kadın ona birçok sorular yönelendirir. Yol boyunca aralarında bir yakınlaşma olur. Yol bittiğinde ise kadın onu evine davet eder. O ise kadının taksi çağırmasına gittiği sırada kaçar. Kadının kokusunu, dokunmalarını eşine benzettiği için yol boyunca yakınlaşmalarını masum görür.

Günlerdir bir otel odasındadır. Burası onun için geçmişini önüne serdiği bir yer niteliğindedir. Geçmiş yaşamını bir mektup şeklinde burada yazıp tekrar burada onu yaşamıştır. Daha sonra bu mektupları yırtıp çöpe atmak istese de bu fikrinden kısa zamanda vazgeçer ve kendini dışarı atar. Her zaman benimsediği Ankara’da kendini şimdi sadece bir konuk olarak görür. Postaneden aldığı zarfı alır almaz Güven Park’a yönelir. Burada mektubu birkaç kez gözden geçirir. Kimi yerleri düzelttikten sonra mektubu gönderir. Mektubu göndermesindeki amacını ise “Tanımadığınız, tutamadığınız beni göstermek için yazıldı bu mektup” (Erdem, 2017b, 91) diye ifade eder.

Şahıs Kadrosu

Anlatıcı: Anlatıcı bu romanda insan ve yaşam arasındaki bağı sorgulamaya çalışır. İnsanlara dışarıdan bir gözle bakarak onları gözlemler ve sorgular. Özellikle kendini tüm insanlardan büyük gören insanı eleştirir. Tüm bunlar onu bir otel odasına sürükler. Burada evliliği ile ilgili birçok şeyi düşünür. Bu esnada yazı çalışmalarına hız vererek kendini insanlara tanıtan bir mektup ele alır.

Özellikle eserin ilk bölümlerinde hayatın tümüyle evlilik ve işten oluşmadığına değinir. Bu sebeple beş yıl süren evliliğinin yıkılma sebeplerini araştırır. Anlatıcı kimi zaman ise dönemin iktidarlarını ele alarak bir takım zorbalıklarla insanların korkutulmasını ve ezilmelerini eleştirir.

Anlatıcı kimi zaman da insanın var olma sebebine değinir. Bunu toplumsal ilişkiler ve toplumsal düzen içerisinde vermeye çalışır. İnsanın yaşamı boyunca haklı

direncine değinerek de toplum içerisinde herhangi bir olumsuzluğa boyun eğmemesini diler. Dünyada her şeyin insan için olduğunu düşünen anlatıcı, insanı sevmenin kutsal bir vazife oluşuna dikkat çeker. Roman boyunca insanın kendisini tanıyıp kendisine saygı duymasından sonra diğer bir insanı sevmenin ve yine ona saygı duymanın gerekliliğine inanır.

Zaman

Romanda asıl olay Eylül ayında geçmektedir. Fakat eserin içinde yer alan mektup örneklerinden dolayı zaman zaman geriye dönüşler yapılarak, asıl olay zamanıyla verilerek bir bütünlük oluşturulmuştur.

“Eylül yeryüzünü öğütmüş bir değirmendi. Hasat olarak insanların başlarına, dillerine, yüreklerine, toz yağdırıyordu. Güneş, hamarat bir ev kadını gibi bu bereketi gizlemeye çalışıyor, zaman zaman da beceriyordu. Ağaçların eylüle baktığı yoktu. Sararmak gibi bir düşünceleri de yoktu. Ne ki tüm yaz boyu yağın bereketli tozlar ağaçları, dalları, yaprakları tozsuz bir görünüme sokmuştu. [...] Dünyanın oluşumunun eylül ayında olduğunu düşünürdü hep. Zamanın ilk başladığı an, ilk mevsimdi eylül. Eylülü yoksula gülümseyen, ürününü bol bol sunan, kâr düşkününün bir paçasını sıkan bir ay, hatta bir çağ olarak görürdü” (Erdem, 2017b, 5).

Mekân

Romandaki tüm mekânlar Ankara’da geçmekle birlikte anlatıcı özellikle Sıhhiye ve Kızılay sokaklarında görülür. Ankara şehrinin tasviriyle ise romanda sıkça karşılaşmak mümkündür.

“Ankara onun ana kucağıydı. Ama bugün sevimliliğini, görkemini, canlılığını yitirmiş, toz altında hapşurup duran betondan evler, taşıtlar, insanlar diyarı olmuştu. Karda da yağmurda da iler tutar yanı kalmamıştı. Bir anda hava bulutlansa her yan çamur deryası kesilir, bir damla yağmur düşse selden karşıdan karşıya geçilemez, köşeleri kırk haramilerce bir kocaman köy olmuştu. Yine de kendisine bir yurt bulacağı ana dek bu pislikler deryası onun anasıydı” (Erdem, 2017b, 6).

Anlatıcı ve Bakış Açısı

İbrahim Erdem, bu romanında ben öyküsel anlatım tekniğini kullanmıştır. Yapıt, yazarın yaşamından izler sunmakla birlikte sanatçının eserde sık sık mektup

türüne başvurduğu fark edilir. Yazarın samimi ve akıcı bir üslupla ele aldığı yapıtında kimi zaman ise anılarına yer verdiği görülür.

“Sonsuzluğum benim. Şu an da tam karşımdan sana doğru süzülen martı benim. Gökyüzünde maviye yapışmış kalmış apak bulut kümesiyim seni güneşten korumaya çalışan. Hiçbiri yok diyorsun değil mi? Seni mavileştiren gökyüzüyüm, yüzüm benim. Gözün güneşten başka bir şey görmüyor değil mi? Tenine, teninin tüm gözeneklerine değen, oralardan kanınla alyuvarlarınla sana süzülen ışınım. Beyninin derinliklerine ulaşmanın tadını ta buradan, bozkırın güneşinin altında duyuyorum” (Erdem, 2017b, 19).

Değerlendirme

Anlatıcı bu romanda mektup türünden de faydalanarak yaşamöyküsünden kesitler sunar. Anılarından yararlanır. Çocukluğunu, ailesini hatırlar. Fakat anlatıcının anlatmak istediği en önemli şey evliliğidir. Evlilik süreci ve eşinden ayrılışı romanın ana temasını verir. Geriye dönüş metodunu kullanarak, eşini ve ayrılma sebeplerini düşünür. Bu düşünceler daha çok bir otel odasında gerçekleşir. Bu oda anlatıcının kendini bulduğu ve tanıdığı bir yer özelliği taşımaktadır. Çünkü burada evliliğini ve evlilik süresince eşi ile olan ilişkilerini tekrar gözden geçirme fırsatı yakalar. Yine burada yazma konusundaki korkularını yıkıp tekrar yazmaya başlar.

Bu sırada insanları da yakından gözlemler. İnsanın arayışlarını anlamaya çalışır. Fakat anlatıcı her ne düşünürse düşünsün tüm düşüncelerinin sonunun insan sevgisine ulaştığı fark edilir. Ona göre toplumun bir parçası olan insan her şeyden üstün bir varlıktır. Varlık olarak gücünü gösterirken ise yine bir başka insana verdiği sevgi ile anılacağını dile getirir. Ona göre insanın tek bir hatası vardır: O da haklarını hakkıyla kullanamamaktır.

3.1.6. Aşk Neresi

İbrahim Erdem’in “Aşk Neresi” adlı romanı Genç Kızlık Çağı: 1 alt başlığı altında “Aşk Neresi”, “Yer Yüzünün En Güzel Mevsimi” ve “Aşk Biter Mi” roman üçlemesinin ilk kitabıdır. Eser, üç bölümden oluşmakla birlikte toplamda yüz otuz beş sayfadır. Yazar, romanın ön sözünde bu eserini, Kurtuluş Parkı’nda yer alan bir ağacın kovuğunda bulunduğu defterden yararlanarak oluşturulduğunu ifade eder.

3.1.6.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Romanın başkahramanı Tuğçe, ailenin son çocuğudur. Kardeşleri ile aralarında yaş farkı azdır. Ailenin son çocuğu olduğu için hiç kimsenin onun farkında olmadığını, onu görmediklerinden şikâyet eder. Hiçbir zaman yeni giysilerinin, yeni bir oyuncuğunun olmadığını tüm bunların ablasından kalanlar olduğunu söyler. Ablasının ilk çocuk olması gerekçesiyle hep el üstünde tutulduğunu belirtir. Tuğçe, ablasından gösterişli olduğu için de kimi zaman ablasının azarlamalarına ve onu tokatlamasına maruz kalır. Bu durumu ablasının hoşlandığı çocuğun kendisine gül vermesine yorar. Tuğçe, kendi kendisine büyümüş bir kızdır. Roman boyunca kimseden bir şey beklemediğini dile getirir. Fakat dayısının kızı Elçin'e alınanları görüp kıskandığını da söylemeden edemez.

Tuğçe, okul hayatında çok başarılı bir kızdır. Derslerine hep sıkı sıkıya sarılır. Ödevlerini tekrar gözden geçirmeyi ve kitap okumayı ayrıca çok sever. Arkadaşlarının hepsinin sevgilisi vardır. Arkadaşları durmadan ona sevgilileri ile neler yaptıklarını anlatarak onun çok şey kaçırdığını söylerler. Arkadaşlarının bu sözlerini duydukça onları öpüşürken veya sevişirken düşünür, midesi bulanır. Bazı arkadaşlarının sevişmeyi daha da ileri götürdüklerini öğrenince kendine “Ben bunları yaşamayacak mıyım” (Erdem, 2018b, 11) diye bir soru yöneltir ve ardından şu cevabı verir: “Yaşayacağım. Çok güzelini yaşayacağım. Ama ısmarlama değil, yapış yapış bir zorlamayla değil. Kendiliğinden ve doğal olursa olacak. Birden kendimi o işin içinde bulacağım. Her şey güzel olacak. Güzel bir dünyada buluvereceğim kendimi. Yoksa olmayacak” (Erdem, 2018b, 11).

Tuğçe daha on yedi yaşındadır. Fakat derslerinde başarılı olduğu için liseyi hızla bitirmeyi kafasına koyar. Çünkü okullar açıldığında başka bir insana dönüşür. Okul hayatı boyunca derslerde hiçbir zaman zorlanmamış, okulda da hiçbir sorun yaşamamıştır. Sadece müdür yardımcısı o gün sırada saçlarını kestirmesi için uyarır. Fakat Tuğçe'nin saçları hayatı boyunca hep kısacıktır. O gün derse girmesine izin verilmez. Eve gidip annesine bu durumu anlatmak da istemez. Çünkü ilk defa aykırı bir öğrenci olarak görülmüştür. Kesin olarak derse alınmayacağını anlayınca kendisini ağlayarak dışarı atar. Gideceği tek yer ortaokuldaki İngilizce öğretmenidir. Onun olayları sıcak, sevecen ve hoşgörülü karşıladığını bildiği için kendisini

rahatlatacağından emindir. Kendisini görünce onu içeri alır, yanaklarından öper ve sarılır. Tuğçe ise ilk defa onun bu karşılaşmasından mutluluk duymaz. Tuğçe olanları anlattıktan sonra “O orospu önce kendi boyalı suratına baksın” (Erdem, 2018b, 14) diye söze başlar. Daha sonra “Öğretmenliğin jandarmalık olmadığından, bunun bu hale getirildiğinden, kin tohumlarının eğitim yuvalarında ekildiğinden toplumun yozlaşmasının ana nedenlerinin darbelerle başladığından siyasi olarak etkin olanların buna çanak tuttuğundan, taşlaşmış yasalarla toplumu yönetenlerden” (Erdem, 2018b, 14) bahseder. Tuğçe konuşmanın verdiği rahatlıkla kendini artık daha da iyi hisseder ve içinden “Böyle bir sevgilim olsa, böyle bir kocam olsa” (Erdem, 2018b, 15) diye geçirir. Birbirine sarıldıktan sonra ise Tuğçe, hızla oradan uzaklaşır.

Kurtuluş Parkı’na girince bir an kendine hayret eder. Ardından bu hayret kendini büyük bir sevince bırakır. Yürümeye devam ederken bir adamın cinsel organı elinde ona bir şeyler söylediğini duyar. Büyük bir öfkeyle ona bağırınca adam hızla oradan uzaklaşır. Eve geldiğinde içinde bir acı hisseder. Yaşadığı olayı kime anlatacağını bilemez. Öğretmenine anlatmayı düşünür fakat onun da bir erkek olduğunu düşününce bundan vazgeçer. Tuğçe, bu olayı kendisine verilmiş bir ceza olarak görür. Bu görüntüyü unutmak için kendini başka bir yere yoğunlaştırırsa da bunu başaramaz.

Bir gün pencereden bakarken evlerinin karşısına yeni birilerinin taşındığını anlar. Oldukça fazla olan kitaplarını yerleştiren bu adamın kendisini fark etmesini ister. Karşılıklı gülümsemeler ve bakkalda karşılaşmalar Tuğçe’yi etkilemeye başlar. Yaşadığı olay da bu sıralar yavaş yavaş kaybolmaya başlar. Bu sırada Tuğçe sabırsızlıkla adamın işten dönmesini bekler. Günleri böyle akıp giderken yine bir gün Tuğçe, İngilizce öğretmenin yanına gider. Tuğçe’ye derslerinin dışında başka bir şeylere yönelmesinin gerektiğini söyler ve elindeki kitaplardan ona okuması için verir. Bunlardan başka yeni bir filmin geldiğini söyleyerek mutlaka izlemesi gerektiğini dile getirir. Tuğçe ise sinemaya ancak abisi götürürse gidebilmektedir. O eve ablası gibi geç gelememektedir. Çünkü ablası bir üniversite öğrencisi olmakla birlikte tez ya da çalışma diyerek istediği her an dışarı kolaylıkla çıkabilmektedir.

Tuğçe’ye arkadaşlarıyla dışarı çıkmak için sadece cumartesi günleri izin verilir. Bir cuma günü ise İngilizce öğretmeni tiyatro bileti aldığını, arkadaşı Şimal’in de gelebileceğini söyler. Fakat Tuğçe, cuma günü gidemeyeceğini söyler.

Şimal de cumartesi başka bir işinin olduğunu söyleyince Tuğçe, öğretmeni ile baş başa olacağını düşündükçe büyük mutluluk duyar. O gün geldiğinde Kurtuluş Parkı'nın Cebeci girişinde buluşurlar. Tuğçe Şimal'in başka bir işinin çıktığını söyler.

Tuğçe, arkadaşlarının daha çok sokakta kaldıklarını düşünür. Çünkü çoğunun anne ve babası çalışır. Bu nedenle onlar, akıllarına ne geldiyse yaparlar. Arkadaşı Meral kendisine sevgililerini anlatırken Filiz, daha da ileri gittiğini ona övünerek aktarır. Tuğçe, Filiz'in bir adamla yaşamaya başladığını ve kadın olduğunu öğrenir. Tuğçe bu nasıl oluyor diye sorunca arkadaşları "Sen anlamazsın" (Erdem, 2018b, 23) diye yanıt verir. Şimal ise bu kızlara bulaşmaması için Tuğçe'yi hep uyarır. O ise kadın olmanın ne demek olduğunu, bunun dışarıdan anlaşılıp anlaşılamayacağını düşünür. Ona göre yüzlerinde ve hareketlerinde bir değişiklik yoktur. Ardından bir çocukla kısa süren ilişkisini düşünmeye başlar. İlk kez onu öpmüş, hiçbir tat almamıştır. Üstelik eve geldiğinde pek çok kez ağzını yıkadığını düşündükçe bu kızların yaşadıklarını tekrar tekrar düşünmeye başlar.

Tuğçe öğretmeni ile her buluştuğunda birçok konudan söz açılır. Aşk ve cinsellik bunlardan biridir. Tuğçe'nin bu konular üzerinde sorular sormasını öğretmeni büyük bir olgunlukla karşılar. Aşkın bir emek, cinselliğin ise aşkın bir süsü olduğunu dile getirir. Oyun başladığında Tuğçe her an onu gözlemler. Ellerinin hep bacaklarının arasında oluşu dikkatini çeker. Oyun bittikten sonra ise Tuğçe telaşla yine eve koşar. Tuğçe öğretmeni ile birlikte tam üç saat geçirmiş, ona sarılmış, elini tutmuştur. Eve ilerlerken ellerine bakıp durur. Evdekilerin bu durumu anlayacağı için endişelenmeye başlar. Neyse ki hiç kimse bu durumu fark etmemiştir. Pencereden bakınca yeni gelen komşularını görür. Adam kendisine gülümseyince o da el sallar. O akşam ablası eve geç gelir. Eve girdiğinde soluk soluğadır. Ablasının bu halinden şüphelenmeye başlar. Gözünü bir dakika olsun ablasından ayırmaz. Ablası da onun bir şeyler sezdiğinin farkındadır bu nedenle onu odasına çekip birini sevdiğini ve onunla birlikte olduğunu söyler. Tuğçe sevdiği kişinin kim olduğunu sorar. Ablası da hocası ile üç yıldır görüştüğünü söyler. Ardından Tuğçe ablasının yüzünü incelemeye başlar. Bir iz yakalayamasa da "Öpüştümsün" (Erdem, 2018b, 32) der. Ablası beklemediği bu sözle birden ellerini ağzına götürüp dudaklarını

silmeye başlar. Böylece Tuğçe'nin elinde ablasına karşı bir koz oluşur ve onu dinlemek için sabırsızlanır. Daha sonra ise ablasından seviştiklerini öğrenir.

Tuğçe bir gün bakkaldan dönerken yeni komşuları Demir'i görür. Onu gördüğüne sevinir ve selam verir. Demir, Tuğçe'nin elindeki poşetlerin birkaçını alır. Matematikte zorlanırsa kendisine yardım edebileceğini söyler. Daha sonra kendisinin de bir makine mühendisi olduğunu, annesiyle kaldığını anlatır. Tuğçe de eve girip çıkan çocukların kim olduklarını sorunca çocukları olduğunu söyler. Evin önüne geldiklerinde poşetleri alan Tuğçe içinde bir sıcaklık hisseder. Sabah olunca okulda Şimal'i görür. Şimal dün akşam yanındaki adamın kim olduğunu, neden çok yakın olduklarını sorar. Tuğçe ise köpekten korktuğu için bu kadar yakın olduklarını söyleyerek Şimal'in yanından uzaklaşır.

Günler ilerlerken evde ablasının düğünü konuşulmaya başlar. Okuldaki konu ise çetelerdir. Arkadaşı Meral, bu çetenin içindeki bir adamla sevgili olur. Meral okul çıkışları bu adamın arabasına biner. Bir başka gün ise Meral, bu adamla bir sınıfta sevişirken yakalanır ve okuldan atılır. Bir başka arkadaşının intihar edişi ise Tuğçe'yi daha da huzursuz eder. Bu sırada okullar yarıyıl tatiline girer. Tuğçe biraz huzur bulma ümidiyle İzmir'e gider. Burada dayısının kızı Elçin ile vakit geçirir. Fakat burada da öğretmenini düşünmeden edemez. Ona telefon eder ve onun da İzmir'de olduğunu öğrenir. Daha sonra buluşmak için bir yer belirlerler. Ardından vapurda kendilerine bir yer bulurlar. Tuğçe bu anın hiç bitmemesini ister. Birlikte resim çektirdikten sonra değişik pozlarla Tuğçe'yi çekmeye başlar. Birbirlerine sarılırlar. Sahilde içki içerler. Son olarak ise Karşıyaka'da Türk kahvesi içerler. Yine bir gün Tuğçe öğretmeni ile buluşur. Öğretmeni ona artık Ankara'ya gideceğini söyler. Tuğçe'yi almaya ise abisi gelir. Eve geldiğinde ailesini hiç özlemediğini fark eder. Pencereden baktığında ise Demir'in evde olduğunu görür. Ona geldiğini göstermek ister.

Akşam olunca annesi Tuğçe'ye Demir ve annesine hazırladığı tabağı götürmesini söyler. Tuğçe heyecanla tabakları alıp evden çıkar. Kapıyı Demir açar. Teşekkür eder ve bir anda ablasından daha güzel olduğunu dile getirir. Tuğçe ise Demir'in ablasını nereden tanıdığı düşünmeye başlar. Artık tatil bitmiştir ve Tuğçe derslere yoğunlaşır. Derslerdeki bu başarısının onu bir yerlere getirmesini ister. Okuldan eve geldiğinde ablasını göremeyince annesine nerede olduğunu sorar.

Annesi de “Demir Bey’in dairesinde tezi için dokümanlar mı ne varmış, Oraya gittiler” (Erdem, 2018b, 76) der. Ardından Tuğçe tüm bunları birbiriyle ilişkilendirmeye başlar.

Uzun uzun zil çaldıktan sonra ablası içeri girer. Ablasının rujunun silindiğini fark eder. Pencereye yöneldiğinde ise Demir’in tüm ışıklarının birden yandığını görür. İçinden beddua eder. Bahar gelince Tuğçe kendini parka atar. Öğretmeni ile buluşur. Hiç aldırış etmeden ona sarılır. O ise yürürken cebinden bir bıçak çıkarır ve bir kavak ağacına saplar. Tuğçe tam oraya “T” ve “İ” harfi kazır. Tam eve girecekken Demir ile karşılaşır. Elindeki kâğıtları ablasına vermesini söyler. Odasına girdiğinde ise Demir’in ona bakıp, el salladığını görür. Yine bir sabah bakkaldan dönerken Demir’le karşılaşır. Demir ona kızgın olup olmadığını sorar. Evet diye cevap veren Tuğçe, neye kızmış olduğunu düşünmesini ister. Ertesi gün Tuğçe, Kurtuluş Park’ına gider ve harflerin daha derinleştirildiğini, bir kalbin içine alındığını görür. Okula öğretmeninin yanına gitmeye karar verir. Kendisini her zamanki gibi o sıcak gülüşü ile karşılar. Oturup bir şeyler yerler. Tuğçe, bu günlerde Cengiz Aytmatov’un Cemile’sini okuduğundan bahseder. Eve geldiğinde ise annesini büyük bir telaş içerisinde görür. Demir’in annesinin Almanya’ya kızına gittiğini öğrenir. Bu nedenle Demir’e bir şeyler hazırladığını, onları götürmesi gerektiğini söyler. Ardından Tuğçe, evden çıkar, zile basar. Demir kapıyı açtıktan sonra onu kolundan tutup öper. Tuğçe ise heyecandan ne yapacağını bilemez. Sadece eliyle ağzını kapatır. Eve geldiğinde odasına girer. Pencereden baktığında Demir’i kendisine bakarken yakalar. Daha sonra ablası biraz mahcup bir şekilde yanına gelir. Çalışmalarının bitmesi için kendisinden yardım etmesini ister. Ayrıca Demir’in de kendisine yardım edeceğini söyler. Tuğçe, ablasının Demir’e sadece Demir demesinden tedirgin olmaya başlar. Ablasının Demir’le aralarında bir şey olduğuna inanmak istemez. Hatta olumlu düşünmesi gerektiğini, bu fırsatla birlikte Demir ile daha fazla görüşeceğini düşünmeye başlar.

Sabah olunca ablasını evde göremeyince daha da şüphelenmeye başlar. Gözü sürekli karşı pencereye kayar. Demir ile karşılaşmak karşılaşıp onu öpmek, ona sarılmak ister. Ablası eve geldiğinde ise birlikte Demirlere gitmek için evden çıkarlar. Eve girdikten sonra yapılacak işler ve önerilerin konuşulmasından sonra ablası gider. Evde Demir ve Tuğçe baş başa kalır. Büyük bir sessizlikten sonra

Demir, Tuğçe'nin kollarından tutarak kendisinden çok etkilendiğini dile getirir ve öpüşmeye başlarlar.

Tuğçe'nin içini yine bir sevinç kaplar. Fakat eve giderken yaptığı şeyin doğru olup olmadığını, Demir'in daha önce ablası ile öpüşüp öpüşmediğini düşünmeye başlar. Eğer aralarında bir şey olduysa ablasının adama bulaştığını düşünür. Bu durumda ablasını çok kıskandığını, Demir'i ilk öpenin kendisinin olmasını ister. Eve giderken Şimal'e rastlar. Şimal, İngilizce öğretmenin okulda onu aradığını söyler. Tuğçe okula geldiğinde ise öğretmenine sarılmayı ihmal etmez. Ardından bir pastaneye girerler. Tuğçe, "Söyle bana İsa aşk neresi" (Erdem, 2018b, 108) diye sorar. Öğretmenine ilk defa adıyla seslenir. İsa bunun üzerine Tuğçe'nin elini dudaklarına götürüp bir öpücük kondurur.

Eve girerken Demir'i yine pencerede gören Tuğçe, yanına gidip boynuna sarılmak için kendini zor tutar. Annesi Tuğçe'nin geldiğini görünce hazırladığı yiyecekleri Demir'e götürmesini ister. Hızla dışarı çıkar. Zili çalar. Demir, Tuğçe'yi görür görmez kucaklayıp içeri getirir. Öpüşmeye başlarlar. Tuğçe bu anın hiç bitmemesini dilese de evden çıkar. Sabah olduğunda ise kapının önünde Demir ile karşılaşır. Demir bu sırada kendisine onu sevdiğini söyler ve evine yönelir. Akşam olduğunda Demir için annesi yine bir tabak hazırlar. Tuğçe tabağı alıp yine hızla evden çıkar. Kapı çabucak açılır ve sevişmeye başlarlar. Sabah olunca Tuğçe okula gider. Eve gelince annesine Demir ile ablasının çalışmasına bakacaklarını söyler. Demir'in evinden ayrılırken ise yine bu duyguları yaşayacağı başka bir günü düşünmeye başlar.

Tuğçe artık okul çıkışları Demir'e uğramadan yapamaz. Ablasının işlerinin hemen bitmemesini ister. Yine bir okul çıkışı Demir'in yanına gelir. Tuğçe artık Demir ile öpüşmekten daha da ileri şeyleri yaşamaya başlamıştır. Birden zil çalar. Tuğçe aceleyle giysilerini giyer. Gelen kişinin ablası olduğunu görür. Demir'in kapıyı açmamasını istese de Demir ayakkabılarını atarak pencereden çıkmasını ister. Kendisini kovulmuş hisseden Tuğçe, pencereden çıkmak zorunda kalır. Kurtuluş Parkı'na doğru yürürken kullanıldığını düşünür. Ardından kavak ağacına doğru yürümeye başlar. "T" nin içinde olduğu kalbin kırmızı olduğunu fark eder ve "Deli adam, Nasıl bir insan bu insan" (Erdem, 2018b, 120) der. Belli ki bu kırmızılığı kan akıtarak oluşturmuştur. Tuğçe birden İsa'yı ve Demir'i kıyaslamaya başlar. İsa onu

hiç öpmemişken, Demir tanıştıkları günün ikinci gününde öpmüştür. Bu düşüncelerle birlikte Kurtuluş Parkı'ndan Kızılay'a oradan da eve gider. Eve geldiğinde ablasını oldukça yorgun bulur. Annesi yemek yemesini söyleyince Demir'le yediğini söyler. Tuğçe ise ablasının Demir ile birlikte olduğunu duyunca ablasına büyük bir öfke duyar. Çünkü Demir'i çok özlemiştir. Bu sebeple sabah kendisine bir demet çiçek alarak yanına gitmeye karar verir. Ancak kapıyı kimse açmaz. Arkadan bahçeye girip pencereye yaklaşan Tuğçe, Demir'in ablası ile seviştiğini görür.

Tuğçe, daha sonra postaneye giderek İsa'ya hemen kendisini almasını söyler. İsa taksikle gelir. Tuğçe telefonda Demir'e onları gördüğünü ve evden bir an önce çıkmasını söyler. Daha sonra İsa'nın evine girerler. Tuğçe içeri girdiğinde kendi fotoğraflarının duvarda asılı olduğunu görür. "İsa sen evli değil misin" (Erdem, 2018b, 131) diye sorar. İsa hayır diye cevap verir. Tuğçe kendisine bunu neden daha önce söylemediğini sorar. İsa ne fark ederdi ki "Sevdiğin adam evli. Demek ki sevmek için bu fark etmiyor" (Erdem, 2018b, 131) diye yanıt verir. Şimal'in söyledikleri ve araştırmaları ile de Demir'in karısının annesini istemediği annesinde kaldığını ve haftanın üç günü de Demir'in karısının yanına gittiğini öğrendiğini söyler. Tuğçe bunları duyunca büyük bir şaşkınlık yaşar. Daha sonra kimseyle birlikte olmadığını, kendisine ihtiyacı olduğunu ve artık onun karısı olmak istediğini dile getirir ve kendisine bir cevap vermesini bekler. Ardından kendini yatağa atar ve birlikte olurlar. İsa'ya ablasını arayıp onu yatıştırmasını, yaşananların bir sır olarak kalacağını söyler. Tuğçe, İsa'nın en çok masumluğunu sever. Ona sıkıca sarılır, öper ve ikisi birden "aşk neresi" diye bağırırlar. Tuğçe, hiçbir zaman böylesine mutlu böylesine güçlü olmamıştır.

Şahıs Kadrosu

Tuğçe: Tuğçe, on yedi yaşında bir genç kızdır. Ailenin son çocuğu olmakla birlikte bir ablası ve bir de abisi vardır. Kendisini hiç kimsenin sevmediğini ve kimse tarafından fark edilmediğini düşünür. Ablasının ise hep el üstünde tutulduğunu ve ailenin en gözdesi olduğunu dile getirir. Bu nedenle Tuğçe, ev içerisinde genellikle ablası ile sürekli bir çatışma halindedir.

Baba: Tuğçe babasını kalbi ve beyni olmayan biri olarak tanımlar. Bununla birlikte babasının yüzünde sürekli bir somurtkanlık olduğunu, ev içerisinde de babasının kelime seçiminden ve ses tonundan rahatsızlık duyduğunu söyler.

“Babam yüreği ve beyni alınmış, suratına somurtkan bir maske takılmış bir adamdır. Bu yüzü şimdilerde öğretmenlerimde de sık sık görüyorum. Kuşkusuz sokaklardaki insanlarda da dolmuşlarda, otobüslerde de. Bu maskeyi çok iyi tanıyorum. Babamı öldürdüm bir gece ansızın düşümde. Zaman zaman hortlayıp bağırdığı oluyor. “Bu ne?” diyerek, “Neredeydin?”, “Sakın ha...”, “Asarım”, “Keserim” diyor da başka bir şey. Seçtiği, ses tonu, yüz çizgilerindeki kalın karanlık, gözlerini fal taşı gibi açması beni sindirir evin en kuytu köşesinde noktalaşırım, çarpılırım, yoklaşırım” (Erdem, 2018b, 6).

Anne: Romanda anne silik bir karakterdir. Çocuklarından daha çok kocası ile ilgilenir. Tuğçe’ye her konuda karşıyken büyük kızına karşı kollayıcı ve koruyucudur.

Abla: Abla bir üniversite öğrencisi ve ailenin en çok sevilenidir. Nişanlı olmasına karşın komşuları Demir ile de bir ilişkisi vardır. Kardeşi Tuğçe’ye karşı ezici bir tavır sergilemektedir.

Demir: Demir, Tuğçelerin evinin karşısına taşınmış yeni komşudur. Annesi ile yaşamaktadır. Hem Tuğçe’yle hem de ablası ile ilgilenmektedir. Tuğçe’nin ablasının çalışmalarında yardım eden Demir, bu sırada Tuğçe ile yakınlaşma fırsatı elde eder. Tuğçe ise Demir’in ablası ile beraber olduğunu öğrenince ondan uzaklaşır.

İsa: İsa, Tuğçe’nin ortaokuldan İngilizce öğretmenidir. Tuğçe lisede dahi olsa görüşmeye ve birlikte vakit geçirmeye devam etmektedirler. Tuğçe ile görüştükleri zaman diliminde ise kitaplardan, filmlerden ve aşktan söz ederler. İsa, Tuğçe’ye olan duygularını pek belli etmemekle birlikte onunla vakit geçirmekten oldukça zevk duyar. Tuğçe’nin tüm sorunlarını dinler ve çözüm önerilerinde bulunur. Ayrıca Tuğçe’nin derslerinden başka diğer faaliyetlerle de ilgilenmesini sağlar.

Zaman

Roman üç bölümden meydana gelmekle birlikte her bölüm zaman ifadesi içerir. Birinci bölüm “Sonbahar”, ikinci bölüm “Kış” ve üçüncü bölüm “İlkbahar” başlığını taşır. Dolayısıyla olaylar sonbaharda başlayıp ilkbaharda son bulur.

Mekân

Olaylar şehir olarak Ankara ve İzmir’de geçmektedir. Fakat vakaya bakıldığında Ankara ve Kurtuluş Parkı’nın baskın olduğu anlaşılır. Bununla birlikte eserde özellikle güçlü bir mekân tasvirinin yapılmadığı görülür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yapıt tamamen kahraman anlatıcı ve onun bakış açısı ile kurgulanmıştır. Dolayısıyla İbrahim Erdem’in bakış açısı da romanın başkahramanı Tuğçe ile bütünlük arz eder. Çünkü roman, bir günlükten meydana gelmektedir. Bu durumda yazar, bazı yerleri çıkararak, yaşanmış olan gerçeklikleri göstermek arzusu içerisinde eserini ele almıştır.

“Pek sorun yaşamıyorum okulda. Zaman zaman bayan idarecilerle sürtüştüğüm oluyor yine de. Boyumun uzunluğu yüzünden, diriliğim yüzünden göze çarpıyorum. Kendime gömülmeye çalışıyorum ama fark ediliyorum hemen. Olumsuz bir sonuç vermeyecekse hafifçe kızarıyorum, bunu fark ettirmemeye çalışıyorum. Olumsuz bir sonuca gidilecekse, kızarmam belirginleşiyor, ağlamakla yüz yüze kalıveriyorum. Saçlarım kısa. Neredeyse erkek gibi kesilmiş. Ortaokul yıllarımda da böyleydi. Hatta ilkokula başladığım günden beri sanki aynı boydaydı. Uzatmayı birçok kereler istemiş olmama karşın, izin verilmedi” (Erdem, 2018b, 12).

Değerlendirme

Yazar, romanını meydana getiren olay örgüsünü bir ağaç kovuğunda bulduğu günlüklerden faydalanarak oluşturmuştur. Şüphesiz bir günlüğün oraya koyulması bir şeylerden kurtulma isteğini akıllara getirirse de anlatımdaki içtenlik ve akıcılık yazarın en çok dikkatini çeken unsurlardır. Ayrıca İbrahim Erdem yazılanlardan hareketle eserinin birçok önemli konuyu da içinde barındırdığını ifade eder.

“Kimi atlamalar, dışında ki bunların üç bölümde düzenlemek gerektiğini duydum öyle de yaptım. Dolayısıyla üç dosya çıktı ortaya. Ülke koşullarını ve o günkü gençliğin açmazlarını net bir biçimde ortaya koyduğu için de ayrı bir

anlam yüklenmiş. Eğitim öğretim açısından da zengin. Sere serpe ve korkusuzca bir anlatım. Özeti şu: Sevimli bir çığlık” (Erdem, 2018b, 3-4).

Eserde dikkat çeken en önemli unsur genç kızlık sıkıntıları ve bunalımlarıdır. Ailesinde yeterince ilgi görmeyen genç kızların içler acısı durumları okuyucuya gösterilerek, onları bu yola sürükleyen nedenler tek tek ortaya konur. Ailenin çocuklarını birbirinden ayırmaları ve huzursuz bir evde büyümeye mahkûm edilen çocuklar ise bu ortamdan uzaklaşmak için pek çok yanlış seçim yaparlar.

Bir diğer önemli unsur ise eğitimidir. Eğitim hayatındaki ilerleme romanda daha çok öğretmene yüklenir. Öyle ki öğretmenin öğrenci ile olan iletişimde daima yapıcı bir rol üstlenmesi gerektiği dile getirilir. Ayrıca romanda okul, toplumsal yozlaşmanın önüne geçebilecek bir kurumken, “[...]çürümüş kurallarla eğitimin deneme tahtasına[...].” (Erdem, 2018b, 14) dönüştürüldüğü konu edinir.

3.1.7. Yeryüzünün En Güzel İzmir’i

İbrahim Erdem’in “Yer Yüzünün En Güzel İzmir’i” adlı romanı Genç Kızlık Çağı: 2 alt başlığı altında “Aşk Neresi”, “Yer Yüzünün En Güzel Mevsimi” ve “Aşk Biter Mi” roman üçlemesinin ikinci kitabıdır. Üç bölümden meydana gelen eser, toplamda doksan altı sayfadır.

3.1.7.1. İnceleme

Olay Örgüsü

İzmir, Tuğçe için hep koşa koşa geldiği bir yer olmuştur. Buraya gelip Elçin’e sığındığı günler, hayatının en güzel günleridir. Hele gece boyunca Elçin’le olan bitmek bilmeyen konuşmalar, tatilin en güzel anlarıdır. Ankara’dan İzmir’e gelen Tuğçe’yi otobüste ilk karşılayan kişi ise her zaman Elçin olur. Birbirlerine sarıldıkları vakit onları ayıranların başında Tuğçe’nin dayısı ve yengesi gelir. Elçinlerin evinde de yine kaçınılmaz kurallar vardır. Gündüz yolculuk yapan Tuğçe, İzmir’e akşam iner. Banyodan sonra akşam yemeği yerler. İlk günden birbirlerine anlatacak o kadar çok şeyleri vardır ki ilk geceyi sadece onlara bırakmalarını isterler. Görünüşleri ve değişimlerini ele alırlar. Elçin, Tuğçe’nin zayıfladığını, daha da alımlı olduğuna değinir. Elçin daha sonra İzmir’i sevmediğini, ailesinin sürekli baskı yaptığını anlatır. Tuğçe de aynı şeyleri Ankara’da da kendisinin yaşadığını söyler.

Tuğçe, ablası evlenip, evden ayrıldığı için eski rahatının artık olmadığını, şimdi ise hep göz önünde olduğundan bahseder.

Tuğçe ve Elçin bu tatilde İzmir’i daha deli dolu yaşamaya karar verirler. Tuğçe, İsa’yı da buraya çağırıp birlikte çok iyi vakit geçireceklerini söyler. Fakat Elçin, onların baş başa olmaları gerektiğini söylese de İsa’nın kendisini çok sevdiğini, birlikte olacaklarını söyler. Ardından Elçin, İsa gibi bir adamın kendisini sevme ihtimalinin hiçbir zaman olmayacağını dile getirirken hayatında birinin oluşunu istedikçe bu durumun daha da zorlaştığından ve üstelik görüştüğü erkeklerin farklı istekleri olduğundan bahseder.

Tuğçe, mutludur ama aynı zamanda korkar. Çünkü ailesi yaşadıklarını ve İsa’yı bilmemektedir. Bu korkularından dolayı, Ankara’da İsa ile çok yaklaşamadığını söyler. İsa’nın anlayışı ile bu durumun da çözüldüğünden bahseder. Bu sırada Tuğçe’nin dayısı ve yengesi ise Edirne’ye arsa satmak için gideceklerini söyler. Bu nedenle bir müddet Edirne’de olmaları gerekir. Tuğçe ve Elçin ise bu habere çok sevinirler. Gece yola çıkan dayısı ve yengesi Tuğçe ve Elçin’i sıkı sıkı tembihlerler. Sabah olunca Tuğçe İsa’ya telefon eder.

Tuğçe, İsa ile konuştuğundan sonra Elçin’e biraz uyumaları gerektiğini söyler. Elçin, annesinin odasına, Tuğçe ise salona gider. Tuğçe koltuğa uzandığında geçen yaz dayısı ve aile dostları olan Gönül ablanın yine o burada uyumaya çalışırken yaklaştıklarını hatırlar. Bu durumu yengesine ve Elçin’e söyleyemediği için pişmanlık duyar. Bu duruma bir aile saadeti için göz yumduğunu dile getirirse de dayısının daha ne gibi ahlaksızlıklar yaptığını düşünür. Sabah olduğunda Elçin’i kendisine bakarken bulur. Ona bu durumu anlatmak ister fakat kendisine inanmayacağından korkar. Ardından anlatması gerektiğini düşünerek her şeyi anlatır. Elçin ise bu durumla kendisinin de karşılaştığını ve babasından nefret ettiğini dile getirir. Ardından sıkıca sarılarak birbirlerini teselli ederler. Telefonun çalması ile birbirlerinden ayrılırlar. Elçin, telefon konuşmasından sonra Tuğçe’ye anne ve babasının Edirne’ye vardıklarını, kısa zamanda döneceklerini iletir. Akşam olur. Yine yataklarına uzanırlar. Fakat Tuğçe’nin içinde bir huzursuzluk vardır. Elçin’in yanına gidip onunla konuşmak ister. Daha sonra İsa’nın henüz aramadığını, aklının onda oluşunu söyler. Telefon çalar. Arayan dayısıdır. Elçin, babasının söylediği bir numarayı arayıp “Rıza amca babam hemen gelecek. Bir yere ayrılmayın. Para

tamamış. İyi günler” (Erdem, 2018d, 27) deyip telefonu kapatması üzerine Tuğçe, Elçin’e hayran hayran bakarak içinden “Ne tatlı bir kız. Bu gücüne hayranım” (Erdem, 2018d, 28) diye geçirir ve dayısına ses çıkaramadığı için şunları dile getirir:

“Yeri gelmişse herkese karşı bu katılığı göstermemiz gerekiyor. Hayır, bizi seven, bizim sevdiğimiz insanı paralıyoruz, öldürüyoruz, hatta ondan tümünden kopabiliyoruz da yakınımız bir büyük namussuzluk yapınca kılımız kıpırdamıyor. Bize genlerimizle namussuzluğa ses çıkarmama gücü mü zerk ediliyor? Sanmıyorum. Dayıma sesim çıkmıyor. O bizi hâlâ dilediği gibi yönetiyor. Kendine meyleden kadınları da.[...]Peki benim babam? O kim bilir hangi ahlak derslerini verirken hangi namussuzluklardan geliyordu. Bunun hesabını kim soracak. Ben hiçbir zaman bunun hesabını soramayacağım. Onların ekmeğini yediğim için hep susacağım, onların namussuzluklarına katlanacağım” (Erdem, 2018d, 28).

Tuğçe, İsa’yı arar fakat telefona kimse cevap vermez. Biraz sinirlense de daha sonra kendisi için yarın yola çıkacak olan insanın başına bir kötülük gelmemesi için dua eder. “O beni nasıl olsa arayacak. Kendimi üzmemeliyim. Ona kötü söz söylememeliyim. Onsuz yaşam benim için çiviler üstünde yatmakla eş değerde bir şey olur” (Erdem, 2018d, 29) diyerek kendini avutmaya çalışır.

İsa’nın İzmir’e gelişi ile Tuğçe mutluluktan havalara uçar. O artık mutlu ve huzurludur. Kordon’a gitmek için yola koyulurlar. Ardından kendilerini bir yelkenlide bulurlar. Kaptan ise onları büyük bir içtenlikle karşılar. Onlara sigara ve şarap ikram eder. Tuğçe ve İsa yan yana ve el ele olmaktan o kadar çok mutludur ki Tuğçe ilk defa hiçbir şeye karşı koymayacağı için söz verir. Çünkü İsa’ya sonsuz bir güvenle bağlıdır. Bir süre sonra ise sahile inerler. Kaptan, kumsala türlü yiyeceklerin bir arada olduğu bir masa kurmuştur. Ardından kırmızı şarabın yanına kırmızı etin yakıştığını söyleyerek onları masaya davet eder. Tam bu sırada bir yıldız kayar. Tuğçe, yaşamının hep böyle geçmesini dilerken ellerini havaya doğru kaldırır. Tuğçe’nin bu hareketini gören Kaptan, “Seviniyor. İnançlı insanlara saygısının sonsuz olduğunu söylüyor. Sonra devam ediyor: Tanrıya inanmayan tek dostum budur diyor. Sonra nedendir anlayamıyorum kesintisiz kahkahalar atıyor. Sen de ona katılıyorsun[...]İnançsız olman rahatsız ediyor beni” (Erdem, 2018d, 51-52).

İsa, Tuğçe’nin inanç lafından sonra değiştiğini anlar ve Kaptan’ın gençlik yıllarını bildiğini, bu sebeple böyle bir söylemde bulunduğunu dile getirir. Tuğçe, bu

açıklama ile rahatlamaya başlar ve içi huzur dolar. Kaptan'ın içkileri getirmesiyle birlikte bardaklarını birbirine tokuşturarak ‐Güzelliğe‐ (Erdem, 2018d, 54) diye bağırırlar. Tuğçe, ilk defa bu kadar mutludur ve ilk defa bu kadar ağzı dolusu gülmüştür. Evde böyle gülse annesi hemen ‐Çok gülme, ağlarsın birazdan ha‐ (Erdem, 2018d, 56) diyerek gülüşünü bastırırdı. Yaşadığı her şeyin sonunda bir yasak bir baskı mevcuttu. Fakat her şeyi en ağır şekilde yaşadığını ifade eden Tuğçe, hayatında İsa olduğu sürece, hiçbir korkusunun olamayacağını dile getirir.

‐Seçmek ve bilinçle seçtiğini yaşamak. Seninle yaşadığımızın özü bu. Sen beni kul yapmaya kalkmadın, sen beni küçük görmedin hiç, sen beni aşağılamadın hiç. Seninle yaşadığım bu okul dönemi benim ben oluşumu hızlandırdı. Tabi şu an her şey bitti mi? Hayır her gün yeni şeylerle karşılaşıyorum. Hâlâ sana sıkıntılar vermekten, kendimi kurtarmak adına kaçınmıyorum.[...]Değişeceğimi, daha rahat bir insan olacağımı, daha güzel davranışlar kazanacağımı biliyorum‐ (Erdem, 2018d, 58).

İsa'nın İzmir'e gelişi, birlikte Kordon'a gidişleri ve Kaptan ile yaşadıkları bir düşün ürünleridir. Tuğçe, bu düşten telefonun çalması ile uyanır. Arayan İsa'dır. İzmir'e geldiğini, onu beklediğini söyler. Tuğçe ise gördüğü rüyanın etkisinden hala çıkamamaktadır. Ardından Elçin'in de yardımı ile çabucak hazırlanır ve evden çıkar. Birbirleriyle kucaklaşan çift daha sonra bir taksiye binerler. Bir lokantada durup yemek yerler. İsa denize girer. Tuğçe ise ayaklarını sokar. Sahilde bir adam ise İsa'yı tanıyarak yanlarına gelir. Tuğçe bu adamın düşünde gördüğü Kaptan'a benzeter. Ardından takaya binerler. Adam onlara içki sunar. Adam daha sonra onlara ateş yakmalarını, kendisinin de balıkları temizleyip geleceğini söyler. Tuğçe tıpkı düşündeki gibi odunları bir bir ateşe atmaya başlar. Yemekten sonra İsa, yazdığı şiiri Tuğçe'ye okur. Ardından birbirlerine sarılıp öpüşmeye başlarlar. Tuğçe, tüm bu güzel şeylerin ardından İsa'ya dayısı ve yengesinin Edirne'den döneceklerini söylemesi üzerine İsa Ankara'ya döneceğini, onun da çabucak gelmesini ve daha şimdiden onu özlediğini dile getirerek ayrılır.

Şahıs Kadrosu

Tuğçe: Tuğçe Ankara'dan İzmir'e tatil için gelir. Burada genellikle dayısının kızı Elçin'le vakit geçirir. Çok sık görüşemedikleri için yaşadıklarını sabaha kadar birbirleri ile konuşup paylaşırlar. Dayısının ve yengesinin baskıcı tutumlarına

rağmen, İsa'nın da İzmir'e gelişi sağlanır ve Tuğçe burada rahat ve özgür bir şekilde İzmir'in tadını çıkarır.

İsa: İsa, Tuğçe için Ankara'dan İzmir'e gelir. Burada onları kimse tanımadığı için birçok şeyi rahat bir şekilde yapma fırsatı elde ederler. İsa bu sürede Tuğçe'nin mutlu olması için elinden geleni yapar. Onun için yazdığı bir şiiri okur. Ayrılacakları vakit ise onun da en kısa zamanda Ankara'ya dönüşünü bekleyeceğini söyler.

Elçin: Elçin, Tuğçe'nin dayısının kızıdır. Tuğçe'nin gelişine evde en çok sevenen Elçin'dir. Tuğçe, Elçin'i çok sevmesinin dışında onu çok akıllı bir kız olarak görür ve hayatında sevdiği bir erkeğin olmasını ister. Elçin ayrıca İsa'nın İzmir'e geldiği güne kadar Tuğçe'ye hep destek olarak korkularını yenmesi için uğraşır.

Zaman

Eserin ilk bölümünde yer alan “Şu an yaz” (Erdem, 2018d, 19) cümlesi ile olayın yaz mevsiminde yaşandığı açıkça belirtilse de yapıt “Günbatımı”, “Kuşluk Vakti” ve Öğle Üzeri” olarak üç bölüm şeklinde verilmiştir.

Mekân

İzmir, bir mekân olarak romanın genelinde bir hâkimiyet sürdürse de olaylar özelde İzmir Körfez'i, Kordon, sahil ve deniz olarak bir ilerleme gösterir.

“İzmir'de günbatımı görülmez. Siz hissedersiniz. Körfez gittikçe çamursu bir renk alır. Koyu bir koku yayılır sokaklara. Sanki İzmirli yüzyıllardır yaptığı kötü işin cezasını çeker bu saatte. Koku gittikçe yoğunlaşır, yoğunlaşır elle tutulmaz görülmez, bilinir ki kentin üstünde oturur kalır şafağa kadar. Kımıldamaz. Bazen bir imbat gelir bu kokuyu alır nefeslemek için, göğsünü açan, burnunu açan insanların suratına çarpar ciğerlerine doldurur. Bu da deniz tanrılarının İzmirliye başka bir cezasıdır. Deniz sabırlıdır. Ama oldukça da kindardır. Kinini almadan cezalıyı bırakmaz ömür boyu. İzmir yeryüzünün ilk kurbanlarından biridir. İzmirli bunu bilmez. O kokuyu burnuna çeke çeke Kordon'da volta atar, lokantalarda, barlarda, kafelerde oturarak içkisini yudumlar” (Erdem, 2018d, 3).

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanda tamamen kahraman anlatıcı ve onun bakış açısı hâkimdir. Eserin başkahramanı olan Tuğçe'nin anlatımı ve bakış açısıyla birlikte ele alınan olaylar, oluş sıralarına göre verilir. Ayrıca yazarın kahramana anlatıcı rolünü üstlendirmesiyle, eleştirel düşünmesine ve düşüncelerini açıkça ifade etmeye fırsat tanıdığı anlaşılır.

“Neden insanlar birbirlerine yapma gülücüklerle bakıyorlar? Neden herkes biraz sonra o değilden karşısındakinin yaşamını karartmaya kararlı? Ben hangi dünyaya bakacağım? Sevdiğim bir insanla, sevginin yaşandığı bir dünyayı yaşayamayacak mıyım? Bunu beceremeyecek miyim? Yoksa içime sindirilmiş baskı beni eğri büğrü biri yapacak ve sevdiğim insana o değilden hep baskılar mı uygulayacağım? Bu ne kadar tat verecek bana? Onu ne kadar üzecek” (Erdem, 2018d, 57).

Değerlendirme

İbrahim Erdem'in Yer Yüzünün En Güzel İzmir'i adlı romanı, romanın başkahramanı olan Tuğçe'nin İsa ile İzmir'de geçirdiği günleri konu edinirken, birçok konuyu da içinde barındırır. Dolayısıyla romanı sadece bir aşk romanı olarak görmek doğru olmaz. Romanda en çok göze çarpan konulardan biri gülmek ve baskıdır. Romanda “Gülmek insanın tam anlamıyla kendisi olması, kendisi gibi biriyle birlikte olması [...]” (Erdem, 2018d, 56) olarak tanımlanır. Tuğçe, İsa ile her anında doyasıya gülebildiğini ifade ederek baskı ve yasaklar karşısındaki insanın konumunu değerlendirerek ailesi gibi onun da baskıcı yanının oluşunu sorgular.

“Böylesine doyasıya gülmedim hiç. Gülsem biraz annemin asık suratı “Çok gülme, ağlarsın birazdan ha” diye gülmeyi ağızıma tıkkardı. Sadece o mu? Her şey böyle olmuştur. Yaşadığım her şeyin noktası bir baskı sözcüğü cümlesi olmuştur. Baskı ve yasak sanki benim gizli öznedir. Ne güzel böyle özgür olmak. Hiç kimse gelip şimdi, çok gülüyorsun demeyecek, bu insanların aklından böyle bir şey geçmiyor. Geçmesi mümkün değil” (Erdem, 2018d, 57).

Eserde bir diğer önemli konu ise ahlaktır. Tuğçe dayısını uygunsuz bir şekilde başka bir kadınla görünce bunu kimseye söyleyemediği için kendi içerisinde bir iç huzursuzluk yaşar. Bu konuyu kimseye paylaşamamasının en önemli nedenlerinden biri ise aile kurumu ve kadının ekonomik bir özgürlükten mahrum oluşudur.

“Ne için aile saadeti için. Batsın böylesi bir saadet. Karını aldat. Yeğenin önünde seviş, sonra kalk aile mutluluğundan aile bütünlüğünden söz et. Kahrolsun böylesi aile. Neyi kurtardım ben? Yengemin aldanmasını. Elçin’in anasız babasız kalmasını. Onlar zaten annesi babası değiller mi? Ayrı yaşamaları bunu engellemez ki. Ama annesinin ekonomik özgürlüğü yok. Bu adama mecbur. Bu adam da bundan yararlanarak dilediğinin yapıyor” (Erdem, 2018d, 24).

3.1.8. Aşk Biter Mi?

İbrahim Erdem’in “Aşk Biter Mi?” adlı romanı Genç Kızlık Çağı: üç alt başlığı altında “Aşk Neresi”, “Yer Yüzünün En Güzel İzmir’i” ve “Aşk Biter Mi” roman üçlemesinin son kitabıdır. Eser, üç zaman dilimli bölümden oluşmakla birlikte toplamda yüz bir sayfadan oluşmaktadır.

3.1.8.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Tuğçe, içi aşkla dolu bir kadındır. Ancak çevresinin etkisiyle aklı karışmıştır. İsa’yı kaybetmekten korkan Tuğçe, insanların söylediklerini kafasından çıkarmayı da bir türlü beceremez. Onsuz olacağını çok iyi bilse de aralarındaki yaş farkı, arkadaşlarının alayları ve hiç tükenmek bilmeyen aile korkusu onu İsa’dan uzaklaştırmaya yeterlidir. İsa’yı ilk kez Eylül’de görmüştür. Dört yıl boyunca onu izlemiş, onu takip etmiştir. Hep korku dolu bir hayatları olduysa da beş yıl birlikte yaşamışlardır. Fakat son iki yıldır Tuğçe, artık yorulduğunu hissetmektedir.

Gün geçtikçe sıkıntıları iyice artan Tuğçe, okula gitmek istemezken, İsa’yı alıp arkadaşlarının arasına da katılamaz. Arkadaşlarının alaylarından çekinir. Pek çok kez ayrılmaya karar verirler. Fakat büyük bir aşkla yeniden birbirlerine bağlanırlar. Tuğçe, ne zaman ondan uzaklaşsa çevresinde onunla ilgilenen erkekler çoğalmaya başlar. Erkekleri kırmak istemeyip beğendiği bir erkeğe gidince ise İsa’nın ilişkilerindeki sadık duruşunu hatırlar ve yine ona koşar. İsa’nın onu her zaman sarışı ve sevgisi onu daha da bağlar. İsa’nın güçlü kişiliği ve azalmayan sevgisi karşısında ise Tuğçe kendini nankör bir insan olarak görür. Bazı zamanlar ise başka bir erkekle kendi yataklarında birlikte olacakları zamanı düşünür ve ardından “Tanrım ikili bir

kişiliğim mi var benim” (Erdem, 2018a, 5) diyerek, bu düşüncelerinden kurtulmak ister.

Okulda herkes nişanlanma, sözlenme peşindedir. Tuğçe ise beş yıldır evlidir. Onu çok arzulasa da tüm şeyler artık Tuğçe'nin istekleri doğrultusunda gerçekleşir. Tuğçe isterse yemek yapar, istemezse yapmaz ya da isterse İsa ile birlikte olur, istemezse olmaz. Hatta kürtajdan sonra korkuları daha da artar. İnsanların “Baban mı” (Erdem, 2018a, 6) diye sorularından ise artık iyice usanmıştır. Onun bu insanlardan kaçmasına karşın İsa rahat bir şekilde ona karım diyebilmektedir.

İzmir'de güzel ve özel günler yaşamışlardır. Onunla İzmir'de bulunmak büyük bir nimetti. Fakat şimdi ondan kaçır bir şekilde İzmir'e gitmek için hazırlık içerisinde. Üniversite hayatı boyunca tüm ödevlerini, seminerlerini yazan adam kaldığı tek ders için dilekçe yazmaya ve harç yatırmaya gitmiştir. Nisan ayında evleneceklerken Tuğçe bu durumu ailesinin kaldıramayacağını düşünerek bu isteğinden de vazgeçmiştir.

Eskisi gibi anne ve babası da Tuğçe'ye karışmamaktadır. Tuğçe eve geç geldiği zamanlarda bile bir şey dememişler, ona hiç karşı çıkmamışlardır. Sadece bir takım yasaklar vardır ve Tuğçe bu yasaklara uymaktadır. Tüm bunlara rağmen Tuğçe doyusuya para harcamakta ve istediği vakit İzmir'e gidebilmektedir. İsa ise Tuğçe'nin bu yaşam şeklinin hakkı olduğunu düşünerek ona hiç para harcatmamaktadır. Bu durum Tuğçe'nin hoşuna gitmekle birlikte onu daha da tembelliğe alıştıırır.

Tuğçe kimi zaman İsa'nın sabırlı oluşundan ve sadakatinden bunalır. Onun başka bir kadınla birlikte oluşunu düşünür. Fakat bir süre sonra bu düşüncesinden kurtulmak ister. Ardından İsa ile ayrıldıktan sonra başka erkeklerle vakit geçirmek yerine merak ettiği yenedünyaları keşfetmek ister. Biletini aldıktan sonra otobüsün gelmesini bekler. Oldukça dalgın bir haldedir. Onun bu dalgınlığını fark eden bir adamın “Çok dalgınsınız” (Erdem, 2018a, 10) sözüyle birden irkilir. Adama “Birtakım kararların arifesindeyim” (Erdem, 2018a, 10) diye cevap verir. Adamın yüzünü inceler. Adam daha sonra Tuğçe'ye birtakım iltifatlarda bulunur. Dalgınlığının nedenini anlamak ve bu dalgınlığı üzerinden atması için ona bir yere gidip konuşabileceklerini söyler. Arabaya binerler. Adının Barış olduğunu, iki yıl önce okulu bitirdiğini ve mühendis olduğunu dile getirir. Barış'tan çok etkilenen Tuğçe, yol boyunca onunla birlikte olmanın düşüncesi içerisinde. Ani bir kararla

Barış'a evlerinin yolunu tarif eden Tuğçe, daha sonra kendisini evde Barış ile öpüşürken bulur.

Bu anın yaşanmasını kendisi isteyen Tuğçe, içindeki bu korkusuzluğun nasıl oluştuğuna bir anlam verememektedir. Kendisinin kim olduğunu sorgularken, bedenindeki bu değişimin nasıl gerçekleştiğini anlamaya çalışır. Banyodan döndüğünde ise Barış'ın gittiğini fark eder. Demir'i düşünür. Ablası ile onu görmeseydi onunla birlikte olacağını fakat İsa ile de ani bir kararla birlikte olduğunu o günü hatırlar. İsa'yı nasıl terk edeceğini, ondan nasıl vazgeçeceğini bilmeyen Tuğçe, İzmir'e gidince İsa'nın bu acı ile nasıl baş edebileceğini hayal eder. Daha sonra Barış'ı tekrar arar. Onu tekrar görmek ister. Fakat Barış telefona cevap vermez. Bir an İsa'yı düşünür fakat bildiğini okuyacağını söyleyerek otobüse biner. Otobüs Oğlakçada mola verir. Bu sırada Barış'ı tam karşısında el sallarken bulur. Koşarak ona yaklaşır. Barış onu arabaya götürür ve öpüşmeye başlarlar. Daha sonra Tuğçe tekrar otobüse biner. Gözlerini açtığında kendisini İzmir'de bulur. Elçin, onu yine büyük bir sevinçle karşılar. Eve gelirler. Elçin'e Barış ile yaşadıklarını bir an önce anlatmak ister. Uygun zamanı bulunca ise yaşadıklarını ve duygularını Elçin'e anlatır. Elçin, kısa bir sürede tanıdığı bir insanla birlikte olmasına bir anlam veremez. Ayrıca çok hızlı kararlar verdiğini ve herkesin İsa gibi bir insan olmadığını dile getirir. Tuğçe ise İsa'nın onu anlayacağını ve Barış ile evlenmek istediğini söyler. Ardından İsa'yı arayıp Aralık'a kadar İzmir'de kalacağını söylerken, "Sen orda dur. Tamamla beni. Beni onar. Ne olur. Sevgin buna yetmez mi? Anlamaz mı bu düşüncelerimi" (Erdem, 2018a, 31) demek ister. Fakat ona anlatacaklarının olduğunu ve kendisini daha sonra arayacağını söyleyerek telefonu kapatır. Ardından Tuğçe ve Elçin İlker ile buluşmak için Kordon'a giderler. İlker Tuğçe'yi elinde çiçekle karşılar. Ardından hep birlikte yemek yerler. İlker ne kadar Tuğçe'ye yakın dursa da Tuğçe ona bir o kadar uzaktır. Bu durumu fark eden Elçin, İlker'in onun için iyi bir aday olduğunu ve ona yakın davranmasını söyler. Elçin'in bu söylediklerini dinleyen Tuğçe, İlker'e daha yakın davranmaya başlar. Zamanla ona içi ısınır. Hatta bir gün hep birlikte Çeşme'ye plaja giderler. İlker burada Tuğçe'ye onunla evlenmek istediğini söyler. Fakat Tuğçe, Barış'ın onu arayıp Ankara'ya gelmesini söyleyince biletini alıp Ankara'ya döner.

Tuğçe, Ankara'ya geldiğinde İsa'yı bulamaz. Onu çok merak eder. İsa'yı aramak için kendini sokaklara atar. Onu arkadaşları ile bir masada otururken bulur. Heyecanla bağırır. İsa da koşarak Tuğçe'ye sarılır. Onu günlerdir aradığını ve hiçbir şeyin onsuz tadı olmadığını dile getirir. Ardından evlerine gelirler. Tuğçe birden ağlamaya başlar. Bunca zamandır nerede ve ne yaptığını anlatması gerektiğini düşünür. Ona karşı dürüst olmak ister. Fakat İsa ona hiçbir şey sormamaktadır. Tuğçe ise hiçbir şey olmamış gibi kendini İsa'ya bırakır.

Tuğçe, tüm yaşananları sanki o yaşamamışçasına aklından çıkarmak ister. Ancak en güzel anlarda bile gözlerinin önüne birden yaptığı yanlışlar gelir. Yaşadıklarını her an zihninde duyumsar. Kendisini bir coşkunun ve bir hazzın onu peşinden sürüklediğine inansa da tekrar Barış ile görüşmek ister. Onu arar. Barış, buluşacakları yeri tarif eder. Tuğçe Barış'ı beklerken bir zamanlar çok hoşlandığı Hakan'ı görür. Ardından Hakan kendisi ile görüşmek istediğini dile getirir. Tuğçe ise onu yarın mutlaka arayacağını söyleyerek, Barış'ı beklemeye koyulur.

Barış arabasıyla Tuğçe'ye yaklaşır ve ardından hemen gaza basıp uzaklaşır. Bir evin önünde durur. Kapıda onları arkadaşı karşılar. Onlar içeri girince de evden çıkar. Daha sonra Barış evden telaşla çıkar. Tuğçe bir an tedirginleşse de Barış'ın dediği gibi bir müddet sonra evden çıkar. Bu esnada Barış'ın arkadaşını görür. Adının Mecnun olduğunu ve aşktan anladığını dile getirir. Tuğçe daha sonra bir kulübeye gider. Barış'ı arar ama ulaşamaz. Daha sonra Mecnun'u aramaya karar verir. Mecnun, acil bir durum varsa evini arayabileceğini söyler.

Tuğçe, bu sefer de söz verdiği gibi Hakan'ı arar ve buluşmaya karar verirler. Hakan sohbetleri sırasında eğer iş bulursa nişanlısı ile evleneceğini, fakat evlilik hayatının ona göre bir şey olmadığını söyler. Ardından Hakan ile öpüşmeye başlayan Tuğçe, saatin geç olduğunu fark edince oradan ayrılır. Barış'a ise iki gündür ulaşamamaktadır. Bu nedenle Mecnun'un verdiği numarayı arar. Karşısına bir bayan çıkar. Bayanın Barış'ın çocuğu doktora götürdüğünü ve kendisinin eşi olduğunu söylemesi üzerine sinirlerine hâkim olamaz.

Evi aramasına çok kızan Barış, karısını tedirgin etmeye hakkının olmadığını, üstelik onun da evli olduğunu ve bu durumu onun da kendisine söylemediğini dile getirir. Daha sonra ise kendisini bir daha aramaması için onu uyarır. Tuğçe ise artık ona bir ders vermenin gerekli olduğuna inanır. Mecnun'un yanına gider. Birlikte bir

şeyler içtikten sonra Mecnun ile sevişmeye başlar ve sonra Barış'a telefon edip en yakın arkadaşı ile birlikte olduğunu söyler. Hemen peşinden ise Hakan'ı arar. Fakat bu sefer Hakan'a ulaşamaz. Daha sonra okulda Hakan'ın evlendiğini duyar.

Kendisini kötü hisseden Tuğçe, Elçin'i arar. Onun kendisini iyileştireceğini düşünür. Elçin, İlker'in Ankara'ya geleceğini söyleyince Tuğçe, beni neden aramadı diye düşünmeye başlar. Daha sonra Elçin'den İlker'in buraya evlenmeye geldiğini öğrenir. Peş peşe gerçekleşen bu olaylar onu daha da büyük bir sıkıntı içerisine düşürür. İsa, ise yaşanan her şeyden habersizdir. İsa her şeyiyle saf ve temiz bir insandır. Ona her zaman temiz bir aşk, huzur dolu bir omuz sunmuştur. Tuğçe, eski günlerdeki gibi İsa'ya tekrar yaklaşarak, onunla yine mutlu olmaya bir adım atar. Bu süre zarfında Tuğçe'ye görücü gelir. Ailesi onu artık evlendirmek ister. İsa ise son günlerde ona garip bir şekilde yaklaşır. Üstelik oldukça da soğuktur. İsa'nın başka bir kadınla olduğunu düşünen Tuğçe, istediği şeyin olduğunu düşünse de onu kıskanmadan da edememektedir. Aklına Müge'yi aramak geçer. Fakat telefona cevap veren yoktur. Sonra İsa'yı arar. O da telefona cevap vermeyince Müge ve İsa'nın birlikte olduklarına kanaat getirir. Bu sırada İsa, başka bir eve taşınmıştır. Tuğçe, anılarını canlandırmak istercesine ilk evlerine gider. Kapıda kucığında bir çocukla bir kadın belirir. Tuğçe, çocuğun adını sorar. Kadın Dilya diye yanıt verir. Bu ismi duvarda yazılı gördüklerini ve eşinin bu ismi çok sevdiğini dile getirir ve ardından "Sizin adınız mıydı yoksa çocuğunuzun adı mıydı" (Erdem, 2018a, 88) diye sorar.

Tuğçe, kendini dışarı attığında boğulacak gibi hisseder. Ne yapacağını nereye gideceğini bilemez bir hâle bürünür. Biraz düzeldikten sonra kız arkadaşları ile buluşmaya karar verir. Kızlar ise İsa hocalarını arayarak yeni evini görmek istediklerini söylerler. Daha sonra hep birlikte yola koyulurlar. İsa kızları büyük bir sevecenlikle karşılar. Kızlar kendilerine hazırlanan masaya hayranlıkla bakar. Ardından sohbet başlar. İsa, aşktan ve sadakatten konu açar. Tuğçe ise İsa'nın bir şeyler öğrendiğini, onun için bu konulardan bahsettiğini düşünse de ne olursa olsun İsa'nın onu hep seveceğini inanır. Ardından sözü Demet alır. Tuğçe'nin rahatsız oluşundan ve bu aşkı daha fazla sürdüremeyeceğinden konu açar. Elçin ise Tuğçe artık sizinle birlikte olmak istemiyor diyerek birden ortaya atılır.

İsa kızların söylediklerini dinledikten sonra Tuğçe'nin optik işinde çalışmaya başladıktan sonra işini bahane ederek bir adamla birlikte buluştuğunu, ayrılırken de o

adamı dudağından öptüğünü gördüğünü söyler. Bu sözler karşısında Elçin, “Bu iş bitti” (Erdem, 2018a, 97) deyince İsa, “Evet. [...] Ama büyük aşk kolay bitmez. Büyük aşkların yıkıntılarının altında ihanet edenler kalır” (Erdem, 2018a, 97) der. İsa’nın ne söylemek istediğini ise kimse anlayamaz. Bir müddet sessizlikten sonra İsa, söyleyeceklerini iyi dinlemelerini söyler. Taşınma esnasında yatağın altında Barış Al adında bir kimlik bulduğunu, onunla görüştüğünü her şeyi anlattığını ardından onu Mecnun adlı bir kişiye yönlendirdiğini ve Tuğçe’nin yaptığı her şeyi öğrendiğini söyler. Ardından okul arkadaşı Hakan Akgül ile geçirdikleri geceyi ve Balkan’a bakireyim deyişini hatırlatır. Tuğçe ne söyleyeceğini bilemez bir şekilde hızla toparlanırken, İsa önünü keserek şunları söyler:

“[...] Ne olursa olsun İsa elde dursun, Yeri geldikçe sığınırım. Ben aşığım ya. Seni çok sevdim ya. Sana sadakatimde bir ufak hile yapmadım. Aylarca ayrı kaldık. Bir kadına dokunmadım. [...] Sen büyük bir aşkı yıkmadın. Kendi hayatını da yıktın. Benim için sorun yok. Onarırım kendimi. Pisliği yıkamak kolaydır. Sen ömrünün sonuna kadar bu aşkın enkazının altında kalacaksın. [...] Sana yıkıntılarda hamam böceği gibi kaçışmak var ve sokaklarda sümüklü böcek gibi sürünmek” (Erdem, 2018a, 100).

Şahıs Kadrosu

Tuğçe: Tuğçe, büyük bir bunalımın içerisinde. Bu nedenle pek çok yanlış davranışlar sergiler. Bu duruma neden olarak ise Tuğçe’nin hazlarının peşinden gitmesi gösterilir.

İsa: İsa, bu romanda Tuğçe’ye olan sadakati ile ön plana çıkar. Tuğçe’nin her dediğini her istediğini yapan bir adamdır. İlişkileri boyunca Tuğçe’yi hiçbir kadımla aldatmamıştır.

Barış: Tuğçe ile birlikte olan Barış, evli ve bir çocuğu vardır. Fakat ilişkileri boyunca Tuğçe’ye evli olduğunu söylemez.

İlker: İlker, Elçin’in İzmir’den arkadaşıdır. Tuğçe’den çok hoşlanmaktadır. Tuğçe İzmir’e gelince yakınlaşmaya başlarlar. Fakat ilişkileri uzun sürmez.

Mecnun: Mecnun Barış’ın en iyi arkadaşlarından biridir. Tuğçe, Barış’a iyi bir ders vermek için Mecnunla birlikte olur.

Hakan: Hakan, Tuğçe’nin üniversiteden arkadaşıdır. Tuğçe ilk yıllarda ondan hoşlansa da Hakan ona yakınlık göstermez. Daha sonra karşılaştığı Tuğçe ve

Hakan bir akşam birlikte vakit geçirerek yakınlaşırlar. Hakan'ın nişanlı oluşu ise her ikisini de rahatsız etmez.

Zaman

Eser sırasıyla “1. Eylül”, “2. Aralık ve “3. Mart” olmak üzere üç zaman diliminden oluşur. Dolayısıyla romandaki olaylar, altı aylık bir süreci işaret ederken, özellikle eylül ayı şöyle tasvir edilir:

“Eylül’de Ankara yoz bir yeşille kuşatılır. Serin bir güneş öper sabahları. Öğlenleri tozsuz bir sıcak biktırır insanları. Kavaklar sararmaya başlar. Kavak ağaçları sabırlıdır. Yeşili sever. Birden sararmak istemez. Sarmaşıklar kızarmaya durur. İnsanlar yorgundur. Eylül’de hüzünlenmez en melankolik âşık bile. Sıcak bir sevinç sarar koyu gölgeliklerde insanı” (Erdem, 2018a, 3).

Mekân

Romanda mekân unsuru, sayıca fazla olmamakla birlikte olaylar genel olarak Ankara’da geçer. Ankara Üniversitesi, Kızılay, Oğlakçı, İzmir, Kordon ve Çeşme de olayların şekillendiği yerlerdir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Bunun yanı sıra romanda iç konuşmaların yoğunluğu kolaylıkla göze çarpar.

“Şu an ne yapıyor acaba? Müge evde midir? Tutmaz onu evde. Uzun zamandır görüşmedik. Beni görünce yine sarılacak. Öpecek. Kayıp gittiğimi bilmiyor. Şimdi yine bir sürü meze, yemek hazırlamıştır. Ne ilginç bir insan. Gerçekten uzaydan gelmiş olmalı. Bu topluma uygun biri değil. Ben ona layık değilim. O hep direktmiştir. Sen benim layığımsın. Hakkımsın. Sevincimsin. Ömrümsün diye. Uzun zaman da böyleydin. Ne oldu bana? Ne oldu bana Tanrım” (Erdem, 2018a, 90).

Değerlendirme

İbrahim Erdem’in “Aşk Biter mi?” adlı romanı, aşkta emeğin ve sadakatin önemli birer unsur olduğunu gösterir. Romanda, birçok yanlış ile şımarık bir kadın tablosu çizilirken, birçok erkekle sadece bir haz bir coşku yaşamak için oradan oraya sürüklenen bir kadının yaşamı aktarılır. Roman üç bölümden oluşur. Her bölümde

yeni bir insan ve yeni bir dünya keşfedilerek, insanların türlü oyunları göz önüne getirilir. Eserde kadın kahramanın bir bunalım ile beraber ortaya çıkan arayışları, eylem ve seçimleri ise romanın sonunda ortaya çıkararak onu hepten bir yalnızlığa sürükler. Olayların ayrıca kısa bir sürede hızlı bir şekilde gerçekleşmesi ise aşkın bütün değerlerini yerle bir eder.

3.1.9. Dargın, Kırgın, Şıvgın

“Dargın”, “Kırgın” ve “Şıvgın” birbirinin devamı şeklinde olup İbrahim Erdem’in “nehir roman” özelliği gösteren eserleridir. Her bir eser “Barış Kitap” tarafından 2019’da yayımlanmış olup Dargın: yüz kırk sekiz, Kırgın: yüz elli bir, Şıvgın: yüz elli dört sayfadan oluşur. Eserler ayrıca “Soluk Yaşam Görüntüleri” başlığı altında 1, 2 ve 3 olarak numaralandırılmıştır.

3.1.9.1. İnceleme

Olay Örgüsü

İlk roman olan Dargın ’da romanın başkahramanı olan Kübra ’nın okul hayatı, babasıyla ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri ele alınır. Edebiyat Fakültesi’nden mezun olan Kübra, atanamadığı için büyük bir üzüntü içerisinde. Bunun üzerine İzmir’de yaşayan ablası ona dershanede bir iş bulur. İzmir’e ablasının yanına giden Kübra, burada ablasının davranışlarından rahatsız olur ve bir süre sonra İstanbul’a geri döner. Ardından arkadaşı Şule bir iş bulduğunu, Ankara’ya gelmesini ister. Bunun üzerine Kübra Ankara’ya gider. Bu sırada Kübra’nın anne ve babası da Trabzon’a köyelerine gitmektedirler. Yolculuk esnasında kaza yaparlar ve Kübra’nın annesi vefat eder. Anne köye gömülürken, bir süre sonra baba da hastaneden çıkıp köye yerleşir. İkinci roman olan Kırgında ise Kübra’nın babasına bakmak ve ona köy yaşamında yardım etmek için köye geldiği görülür.

Kırgın romanında okuyucu bu kez Kadir’le tanışır. Kadir, eşinden ayrılınca Kübra ve babasının yaşadığı köye taşınır. Kadir, baba evini onardıktan sonra köy yaşamına uyum sağlamaya çalışır. Kadir’i gözlemleyen Kübra, gizli gizli Kadir’in kapısına yoğurt, yumurta gibi yiyecekler bırakır. Kadir ve Kübra’nın tanışmaları ise Kadir’in ırmakta balık tutarken Kübra’nın Kadir’e yiyecek getirmesiyle gerçekleşir. Kadir ile Kübra’nın ilişkileri böylelikle başlamış olur. Bu sırada Kübra otuz sekiz yaşındayken, Kadir elli üç yaşındadır.

Şıvgın romanında birbirlerine âşık olan Kübra ve Kadir'in bir süre sonra nikâhları kıyılır. Bu sırada köy yaşamına gitgide alışan çift, doğayla iç içe yaşam sürdürürler. Balayını Trabzon'da bir otelde geçiren çifti arkadaşları Mesut Arhavi'ye götürür. Burada HES'lerin dereleri nasıl kuruttuğuyla yüzleşirler. Köye döndüklerinde Kübra, Aliye ve Asiye ablasının geldiğini görür. Ablalarını köyde bırakan Kübra bu kez Mersin'e Kadir'in arkadaşının yazlığına giderler. Kübra köye döndüklerinde ablalarının babalarını götürdüğünü görür. Baharın gelişiyle babası yine köye döner. Romanın sonunda köylünün HES'e karşı olan eylemi ele alınır. Kübra bu sırada hamile olmasına karşın eylemde en öndedir. Askerler her yanı kuşatarak ateş etmeye başlayınca Kübra vurulur. Kübra'nın vurulduğunu gören Kadir ise kalp sektesi geçirerek eşinin üstüne var gücüyle kapanır ve eşinin karnına koyduğu eliyle bebeğin hareket etmediğini anlar.

Şahıs Kadrosu

Kübra: Birinci romandan itibaren hayatın zorluklarıyla başa çıkmak zorunda kalan Kübra, köye yerleşip köy yaşamına ve yaşamın acımazlığına tutunmaya çalışır.

Kadir: Emekli olduktan ve eşinden ayrıldıktan sonra baba ocağına gelip yeni bir hayata başlamak isteyen Kadir, burada Kübra'yla tanışır.

Zaman

Ele alınan üç romanda zaman unsuruna rastlanmazken birinci roman özelliği gösteren Dargın, romanın başkahramanı olan Kübra'nın ilkokul, ortaokul, lise ve üniversiteye gittiği dönemleri kapsarken, Kırgın ve Şıvgın'da Kübra orta yaşlarda bir kadındır.

Mekân

Birinci roman olan Dargında mekân olarak İstanbul, Trabzon – Çaykara, İzmir ve Ankara; ikinci roman Kırgında Trabzon – Çaykara; üçüncü roman Şıvgında ise yine Trabzon – Çaykara geçer.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanlar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Roman kahramanları arasındaki diyaloglar kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla doğrudan verilmiştir.

Değerlendirme

İbrahim Erdem bu üç romanda büyümenin tehlikeli olduğunu vurgulayarak bu tehlikeyi Kübra'nın yaşamı üzerinde değerlendirir. Kübra'nın, hayatın tüm olumsuzluklarına rağmen direnip köyde babasıyla birlikte yaşamaya çalışması umudunu henüz yitirmediğini gösterirken, aynı zamanda yaşamla bütünleşmek istediğini kanıtlar niteliktedir.

Romanda birçok unsura dikkat çekildiği görülür. Bunlardan birincisi doğal yaşamın sömürülüşü, yok edilişidir. Yazar bu duruma örnek olarak HES'in doğaya olan tahribini gözler önüne serer. İkinci olarak köylerin ve insanların geri plana atılışdır. Erdem'e göre bu duruma sebep olan şey kentlerin cahil yöneticileri ile Amerikan uşaklarının aç gözlülüğüdür. Bir diğer unsur ise Köy Enstitüleri ile köy romanlarının önemidir. Köy romanlarını ve yazarlarını değerlendiren Erdem, köy romanı ele alan yazarların büyük bir başarıya imza attığına değinir. Yazarın Türkçedeki sözcükleri doğru kullanamayan insanları ise eleştirdiği görülür.

3.1.10. Küskün Martı

“Küskün Martı” 2018’de “Barış Kitap” tarafından yayımlanmış bir çocuk romanıdır. On beş bölümden oluşan eser toplamda yetmiş altı sayfadır. Eserin ön kapağında uçan martı silueti bulunur.

3.1.10.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Romanda insanlar, atıklarıyla denizi ve sahili kirletirken, birçok canlının zarar görüp ölmelerine neden olur. Romanın başkahramanı olan martı, kimi zaman arkadaşlarıyla insanlara bir ders vermek istese de en büyük mücadeleyi tek başına verir. Çünkü bir süre sonra arkadaşları hiçbir şey olmamış gibi hayatlarına devam ederler. Oysaki denizin parlaklığını kaybettiği ve sahilin petrol atıklarıyla dolduğunu gören martı, pek çok martının bu sızının içerisinde öldüğüne şahit olur.

Romanın sonunda martı, yükselmeye başlayarak yeni bir dünya arayışına girer. Kendisini yeşillikler içerisindeki bir adada bulan martı, bir kayalığa konarak küçük fakat sessiz adayı seyre başlar.

Şahıs Kadrosu

Küskün Martı: Hayata karşı sevgi dolu olan martı, insanların doğayı tahrip ettiğini görünce büyük endişe duyar. Yaşadığı yerin gün geçtikçe daha da kötüleştiğini gören martı, sonunda bulunduğu yeri terk eder.

Zaman

Yazar, romanı “Mavinin beyazla buluştuğu dümdüz bir zaman” (Erdem, 2018p, 3) cümlesiyle başlatarak yazı ve yaz mevsimindeki güzellikleri işaret eder.

Mekân

Romanda mekân unsuru olarak deniz, sahil, güverte, yamaç ve ada geçmektedir. Eserde özellikle deniz için yapılan tasvirlerle rastlanır:

“[...] Güneşi içmeye doyamayan sütlüman bir deniz ve engin yeşil. Pırıl pırıl bir sessizlik. Sanki yaşama yeni başlayan bambaşka bir dünya” (Erdem, 2018p, 3) , “Mışıl mışıl uyuyan bir deniz” (Erdem, 2018p, 20) , “Beyaz bir mavilik denizin üstünü örtüyordu. Uyumak en iyisiydi” (Erdem, 2018p, 25).

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Eser, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı roman boyunca dış dünyadaki unsurlarla romanın başkahramanı olan martıyı gözlemler.

Değerlendirme

İbrahim Erdem, bu romanda “[...] sonsuza dek yaşanacak ve terk edilemeyecek bir cennet” (Erdem, 2018p, 67) olarak nitelendirdiği dünyanın insanoğlu tarafından nasıl tahrip edildiğini gözler önüne serer. Bunu yaparken canlıların ne tür tehlikelerle baş başa bırakıldığını gösterir.

3.1.11. Beşibiryerde'nin Yaz Serüvenleri

“Beşibiryerde'nin Yaz Serüvenleri” 2018'de “Barış Kitap” tarafından yayımlanmış bir çocuk romanıdır. Sekiz bölümden oluşan eser toplamda seksen yedi sayfadır.

3.1.11.1. İnceleme

Olay Örgüsü

Romanda beş arkadaşın yaz serüvenlerine değinilir. Her bölümde farklı bir maceranın işlendiği eserde, her an birlikte olmanın ve birlikte vakit geçirmenin hazzı

yansıtılır. Eserde pek çok maceraya atılan beş arkadaş, okulların açılacağı güne kadar birlikte bol bol vakit geçirip özgürlüğün tadını çıkarırlar.

Şahıs Kadrosu

Beş Arkadaş (Nalan, Nazlı, Elif, Ahmet, İrfan): Okulda ve mahallede sürekli beraber olan beş arkadaştan en büyüğü Nalan'dır. Günlerinin tümü evlerinin bulunduğu sokakta oyun oynayarak geçen beş arkadaş, zamanla bu durumdan tat almamaya başlar.

Zaman

Romandaki olaylar yaz tatilinde başlayıp okulların açıldığı Eylül ayına kadar sürer.

Mekân

Olaylar genel olarak beş arkadaşın yaşadığı Ankara'da bir mahallede geçer.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Roman gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu romanda birbirlerinden hiç ayrılmayan beş arkadaşın her anını yakından gözlemler.

Değerlendirme

İbram Erdem bu romanda yasakların ve uyarıların çocukların dünyasındaki yerine değinir. Yasakların ve uyarıların karşısına kontrollü özgürlüğü koyan yazar, bu kazancın çocukları pozitif yönde etkilediğini savunur. Eserde çocukların yaşlı ve yardıma muhtaç olan insanlara karşı kısa zamanda çözüm önerileri üretip hayata geçirmeleri ise takdire layık bir durumdur. Dolayısıyla romanda özgürlüğü tadan çocukların daha sevinçli, daha mutlu ve daha çözüm odaklı oldukları anlaşılır.

3.2. HİKÂYELERİ

3.2.1. Hikâyelerin Materyal Unsurları

3.2.1.1. Oyunun İçi

İbram Erdem'in "Oyunun İçi" adlı öykü kitabı 1978'de "Yöneliş Yayınları" tarafından yayımlanır. Eser, Erdem'in ilk öykü kitabı olmakla birlikte içerisinde on üç hikâyeyi barındırır. Hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.1.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Hacer Ana: Hikâyede iki evladından da hayır görmeyen Hacer ananın yaşadığı zulümler ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hikâyenin başkahramanı olan Hacer Ana'nın anlatımıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Hacer Ana: Eşini kaybeden Hacer Ana'ya eşinden bir dükkân kalır. Dükkânın gelirine gözlerini diken ve annelerine türlü iftiralar atan Hasan ve Hüseyin adındaki iki oğlan, hikâyenin sonunda dükkâna gizlice girip suçu başkalarına atarlar.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak mahalle ve dükkân geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Susuzluktan: Hikâyede Öz yöresi muhtarlarının sularını kullanacak olan Amerikan bir şirkete karşı aldıkları tavır işlenir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Öz Şehri'nin Muhtarları: Şehirlerinin kuruyup gitmesine gönülleri razı olmayan muhtarlar, hikâyenin sonunda sularına kavuşmak için depoyu patlatmaya karar verirler.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Öz şehri geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Hizmetmiş: Hikâyede çalışmanın ve alın terinin önemi vurgulanırken, hizmet adı altında adam kayırmaya dikkat çekilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyedeki anlatıcı, düzene karşı gelen oğlunun sürülmesini anlarken küfür etmesiyle neyi değiştireceğini, neyi kurtaracağını bir türlü anlayamaz.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Öğretmen: Anlatıcı bu hikâyede öğretmen arkadaşına kardeşini sınavdan geçirmesini söyler. Fakat arkadaşı bu konuda dostluklarının geçerli olmadığını dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Arkadaşı Sait hocayla komşu olan anlatıcı, kardeşini sınavdan geçirmesi için utana sıkıla okula gider.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak okul geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bilerek: Hikâyede çıkarıcı bir yayıncının bir gazeteciyle olan ilişkileri konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Bir gazeteci olan anlatıcı, eskiden kitabını basmayan bir yayıncının çıkarları doğrultusunda hareket ederek kitaplarını tanıtmak için gazetelerini kullanmak istemesine oldukça tepkilidir.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çamur: Hikâyede işçileri dinlemeyen, onların isteklerini yerine getirmeyen patronun işçiler tarafından uğradığı zarar konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

İşçiler: Sürekli kendilerinden kaçan patronlarına bir ders vermek isteyen işçiler, patronlarına ait olan arabayı çamura bularlar.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Emeksiz Ahmet'in Mehmet ya da Varsıl Sürer Sefasını Yoksul Çeker Cefasını: Hikâyede köyün zenginlerinden olan Remzi Çavuş'un kendi çıkarları için köy halkını nasıl kandırıp kullandığı konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Remzi Çavuş: Köyde her sözü dinlenen Remzi Çavuş, Karaağzılıların köylerini kurşunlatarak iki kişinin ölümüne sebep olurken suçu başkalarının üzerine atar.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İş Kazası: Hikâyede işçilerin sendikayla olan ilişkileri ele alınarak patronların işçileri sömürüp haklarını nasıl göz ardı ettikleri konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede bir işçi olan anlatıcı, arkadaşları tarafından isteklerini sendikaya bildirmek için görevlendirilir.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Oyunun İçi: Hikâyede bir patronun işçileri işten çıkarmak için kurduğu oyun konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Bir patron olan anlatıcı, işçilerin haklarını aramaktan aciz olduklarını söyleyerek onları işten çıkaracak bir ayaklanma ortamına izin verir.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Anarşist İnek: Hikâyede köylülerin anarşist yakalama macerası ele alınarak hikâye trajikomik bir şekilde sonlandırılır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Bir anarşist yakalamanın hayalini kuran anlatıcı, aynı zamanda böyle bir durum gerçekleştiğinde köylünün ona karşı tepkisini düşünür.

Zaman

Hikâyedeki olaylar kış mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Doğruyu Söyledik: Hikâyede kimliğini açıklamayan bir polis, aranan kişinin arkadaşına bu kişinin nasıl biri olduğunu sorduktan sonra cevapları üzerine onu karakola götürür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Polise aranan arkadaşı Murat hakkında doğruları söyleyen anlatıcı, sorgulamanın sonunda kendini karakolda bulur.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yiğitken Ölenlere: Hikâyede oğlunun haklı davasını destekleyen bir annenin duruşu ve tavrı konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Oğlunun haklılığına inanan anlatıcı, kendini yiğit anası olarak görür.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Halkının Hizmetindeki Adam: Hikâyede eserleriyle birlikte kendini halkının hizmetine adanmış biri olarak tanıtan yazarın gerçek yüzü konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman hem de gözlemci anlatıcı ve bakış açılarıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Halka hizmet eden bir yazarı tanımak isteyen anlatıcı onun böyle bir amacı olmadığını anlayınca eserlerini okumaktan vazgeçer.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Sıhhiye, Kocabeyoğlu Pasajı ve Ziya Gökalp Caddesi geçmektedir.

3.2.1.2. Daha Yaşamamışken

İbram Erdem'in "Daha Yaşamamışken" adlı öykü kitabı 1984'te "Beyaz Menekşe Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda dokuz hikâyeye bulunurken hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.2.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Bekleyiş: Hikâyede Ayşe adlı bir kız çocuğunun gün boyu anne ve babasına duyduğu özlem dile getirilir. Anne ve babasının işe gitmesi ile birlikte, Ayşe'nin onları bazen sabırsızlıkla bazen de büyük bir öfke ile bekleyişi bir çocuk psikolojisinden yararlanılarak samimi bir üslupla ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile kurulmuştur. Anlatıcı bu hikâyede gözlemlerine dayanarak okuyucuya bir kesit sunmanın izini sürerken, hikâyedeki başkahramanın duygu ve düşünceleri ile de hareket ederek kendini adeta onunla bütünleştirir.

Şahıslar

Ayşe: Ayşe, hikâyenin başkahramanı küçük bir kız çocuğudur. Anne ve babası tarafından sabah erkenden bakıcıya teslim edilen Ayşe, akşam olunca anne ve babasının işten gelip onu almasını büyük bir heyecanla bekler. Zaman zaman kendisini bırakan ailesine kızsada gün boyunca kafasında kurduğu masal ve oyunları onlarla paylaşmak için sabırsızlanır.

Zaman

Hikâyede, belirgin bir zaman dilimi göze çarpmazken, "akşam" ve "sabah" gibi zaman bildiren sözcüklerin hikâyede sık sık tekrar ettiği görülür.

Mekân

Hikâyede olaylar iki farklı evde geçmektedir. Birinci ev Ayşe'nin anne ve babasıyla yaşadığı evken, ikincisi bakıcı kadının evidir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bomba: Hikâyede Meral isimli küçük bir kız çocuğunun annesinden habersiz evlerinin önünden uzaklaşması ile birlikte başına gelen olaylar ele alınmaktadır. Evden oldukça uzaklaşan Meral'in kaybolduğunu anlayan üç genç, küçük kıza oyuncak bir bebek vermeyi teklif eder. Meral ise bu bebeği nasıl aldığını annesine açıklayamayacağını izah edince gençler, bir iş karşılığında bebeğin kendisinin olacağını söylerler. Kahveye girip Hasan adlı bir kişiye ellerindeki paketi teslim etmesini, bunun karşılığında ise bebeğe sahip olacağını dile getirirler. Gençlerin oradan ayrılmasıyla birlikte Meral elindeki bebekle kahveye girer. Bir ihtiyara Hasan abinin kim olduğunu sorar. İhtiyar, Hasan'ın kim olduğunu sormadan Meral'in elindeki paket patlar ve Meral'in tüm vücudu sokağa saçılır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede baştan sona gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı hâkimdir. Anlatıcı olayları aktarırken olayların seyrini değiştirecek hiçbir müdahaleye girmez. Bu hikâyedeki anlatıcı olaylara sadece dışarıdan gördüğü kadar hâkimdir.

Şahıslar

Meral: Meral, hikâyenin başkahramanıdır. Annesine evin önünden ayrılmayacağını söylese de kendini sokağa atar. Uzaklaşmaya başladığını fark ettiğinde ise korkuya düşer. Kaybolduğunun farkına varan üç genç tarafından kandırılır ve evden uzaklaşmasını canı ile öder.

Üç genç: Küçük bir kız olan Meral'in kaybolduğunu anlayan üç genç, onu planlarına dâhil ederler. Bir oyuncak bebek karşılığında ellerindeki paketi kahvedeki Hasan adlı kişiye vermesini isterler.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi yoktur. Ancak anlatıcının tasvirlerinden olayın gündüz saatlerinde yaşandığı anlaşılır.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak olayların geliştiği ilk yer sokak iken eserin sonunda kahve eserde önemli bir yer edinir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kurşun: Hikâyede Ayşe, babaannesi ile birlikte parka gitmek için dışarı çıkar. Park, caddenin karşısında olduğu için karşıdan karşıya geçmeleri gerekir. Fakat arabalar yaşlı kadına karşıya geçmeye müsaade etmezler. Karşıya geçmekte kararlı olan babaanne torununu kucağına alıp karşıya geçmeye yeltenince önlerindeki bir araba birden durarak insanlara kurşun yağdırır. İnsanların bağrıışları içinde torununu kanlar içerisinde gören yaşlı kadın, Ayşe'nin üzerine yığılır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile kuruludur. Anlatıcı, hikâyedeki kişilerin iç âlemlerine girmeden gözlemlerini okuyucuya sırasıyla nakleder.

Şahıslar

Ayşe: Ayşe, bahar mevsiminin gelmesiyle babaannesini dışarı çıkmak için gün boyu ikna etmeye çalışır. Güneşin ve doğanın güzelliği onu dışarı çıkması için çeker.

Babaanne: Torunu Ayşe'nin tüm isteklerini yerine getirmeye çalışır. Haliyle Ayşe'nin dışarı çıkma isteğini de geri çeviremez. Ancak parka ulaşmak için caddenin karşısına geçmeleri gerekir. Arabaların durmadığını gören babaanne torununu kucağına alıp yola çıkınca önlerinde duran araçtan gelen kurşunla Ayşe'nin vurulduğunu anlar.

Zaman

Hikâyede olay, bahar mevsiminde gerçekleşir.

Mekân

Kurşun adlı hikâyede mekân olarak sokak seçilmiştir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Dinamit: Hikâye, ölümün kol gezdiği sokaklarda bir öğretmenin bir an önce okula ulaşma çabası ile başlar. Okula ulaştığında ise arkadaşları tarafından bulunduğu yerden biraz ayrılması gerektiği ve bir süre evine uğramaması için uyarılsa da o, çocuğundan ayrılamayacağını dile getirir. Akşam evine gelen öğretmen, bir süre sonra bir patlayıcı sesiyle irkilir. Ardından karısını çocuğunun başında yavrum diye inler bir şekilde bulur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile kuruludur. Olaylara, gözlemci anlatıcının aktarımı ile şahit olunur.

Şahıslar

Öğretmen: Ölüme çok yakın olsa dahi yaşama ve insan sevgisi ile doludur. Sokakta kendisini güvende hissetmeyen öğretmen, bu güveni ancak okula ulaştığında bulur.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman ölçütü bulunmazken, olaylar sırasında geçen “bahar yeli” ifadesi olayın bahar mevsiminde gerçekleştiğini kanıtlar niteliktedir.

Mekân

Hikâyede okul yolu, okul ve ev ortamı mekân unsurlarındandır. Ancak olayın tam anlamıyla gerçekleştiği yer ev ortamıdır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Arama: Hikâyede yeni doğum yapmış olan Hacer, kışın ortasında Işın adındaki bebeği ile evde yapayalnız bir şekilde kocasının eve dönüşünü beklemektedir. Bir gün yine bebeği ile birlikte kocasını beklerken kapılarının vurulduğunu duyar. Kapıyı açan Hacer, üç kişi ile karşı karşıya kalır. Bu üç kişi sandığı ve içinde kocasının kitaplarının olduğu bavulu aradıktan sonra evden hızlıca ayrılırlar. Birkaç gün sonra Işın hastalanır. Doktor Işın’ın zatürre olduğunu söyler. Bunun üzerine çocuk hastaneye yatırılır. Fakat Işın’ın durumu gün geçtikçe daha da ileri gider ve bedeni günlerce süren bu mücadeleye daha fazla dayanamaz.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile kuruludur.

Şahıslar

Hacer: Hacer, yeni doğum yapmış bir kadındır. Gün boyu bebeği Işın ile ilgilenir. Kocasının bir an önce eve gelmesini bekleyen Hacer’in tek isteği bebeğinin bu kış mevsiminde hasta olmamasıdır.

Işın: Hacer'in yeni doğmuş olan bebeğidir. Zatürreye yakalanan Işın, gün geçtikçe zayıflar ve sonunda hastalığına yenik düşer.

Zaman

Hikâyede olay, kış mevsiminde yaşanmaktadır.

Mekân

Hikâyede olaylar evde başlamakla birlikte Işın zatürreye yakalandıktan sonra hastanede sonlanır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Babam: Hikâyede Özgür adlı bir kız çocuğunun babasına olan özlemi konu edilir. Birçok kez babasını götüren adamları görmüşse de annesi Özgür'e babasının yakında geleceğini söyler. Fakat Özgür, annesini ilk defa ağlarken görünce babasının artık gelmeyeceğini anlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Başka bir ifadeyle hikâyenin başkahramanı olan Özgür, bu hikâyede özne anlatıcıdır.

Şahıslar

Özgür: Sık sık mahalledeki çocuklar tarafından babasının olmayışı ile anılan Özgür, hikâyede babasına duyduğu özlem ve sevgi ile ön plandadır.

Zaman

Hikâyede olayın gerçekleştiği zaman dilimi belirtilmezken, “yarın” ve “sabah” gibi zaman ifade eden kelimelere yer verildiği görülür.

Mekân

Hikâyedeki olayların tümü evde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Seyirci: Hikâyede Şahin adındaki küçük bir çocuğun televizyona ve televizyon programlarına karşı olan ilgisi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, teknik açıdan bir durum hikâyesi olmakla birlikte gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Şahin: Evin en küçük çocuğudur. Geç yatıp geç kalkmayı seven Şahin, yemek yemeyi ise hiç sevmez. Annesi Şahin'in yemek yemesi için peşinde dolaştığı gibi Şahin de televizyonu açması için annesinin peşinde gezinir.

Zaman

Hikâyede olayın gerçekleştiği zaman dilimi belirtilmezken, “sabahları” ve “geceleri” gibi zaman ifade eden kelimelere yer verilir.

Mekân

Hikâye bir durum hikâyesi olmakla birlikte mekân olarak ev seçilmiştir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sanatçı: Hikâyedeki anlatıcı, evinin balkonundan denize bakarak insan odaklı birçok düşünceler saptar. İnsanların küçük bir pencereden denize bakmasını bir türlü anlamayan anlatıcı, dünyadaki tüm insanların denizin tamamını görüp kardeşçe yaşamalarını ve dilediklerini yaptığı bir dünyayı arzular.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Bir diğer ifadeyle anlatıcı, hikâyenin kahramanıdır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyedeki anlatıcı, aynı zamanda hikâyenin bir kahramanıdır. Evinin balkonundan görüldüğü kadarıyla denize bakan anlatıcı, birtakım hayaller kurar.

Zaman

Hikâyede hiçbir zaman ifadesine rastlanılmamıştır.

Mekân

Bir durum hikâyesi olma niteliğini gösteren Sanatçı adlı hikâyede mekân olarak ev tercih edilmiştir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Aradaki: Hikâyede annesi ve babası işe gittiği için bir hafta anneannesinde bir hafta ise babaannesinde kalan Ali'nin gün boyu neler yaşadığı, nasıl vakit geçirdiği dile getirilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Ali: Ali, anne ve babası işe gittiğinde bir hafta babaannesinde bir hafta anneannesinde kalır. Annesini ve babasını özlese de bu durumu bir fırsata dönüştürmeyi bilen Ali, dedesiyle oyun oynamayı ve anneannesinin ikram ettiği yiyeceklerden yemeyi çok sever.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak ev seçilmiştir.

3.2.1.3. Dünyanın Yükü Omuzlarındadır

İbrahim Erdem'in "Dünyanın Yükü Omuzlarındadır" adlı öykü kitabı 1984'te "Beyaz Menekşe Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda dokuz hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.3.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Gül Ali: Hikâyede Ali, devamsızlıkları nedeniyle okuldan atılır. Annesi ve kardeşleri ile yaşayan Ali, onlara bakmak için çalışmak, tüm yükü omuzlarına almak isteyince annesinin de önerisiyle gül alıp satmaya başlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Ali: Ali, on dört yaşında bir çocuktur. Annesi ve kardeşleri ile birlikte yaşar. Annesi sürekli erkeksizlikten, geçimin zorluğundan şikâyet edince Ali, okuldan soğur ve uzaklaşır. Okuldaki devamsızlıkları da artınca okuldan atılır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak okul, sınıf ve ev göze çarpar.

Vaka (Olay Örgüsü)

Süsçü Sevim: Hikâyede ilkokulu dahi bitirememiş Sevim'in annesinin bulunduğu bir güzellik salonunda çalışması ve annesiyle olan ilişkisi konu edinilir. Sevim'in Arkadaşı Hatice ile işe gidip gelirken Murat adındaki çocuğun taksisine binerler. Birbirlerinden hoşlanmaya başlayan Sevim ve Murat daha sonra Hatice ve Murat'ın arkadaşı Fatih ile yemek yemeğe karar verirler. Sevim'in annesi kızının içki içtiğini anlayınca onu döver. Sevim bunun üzerine işe gitmez. Hatice, patronlarına Sevim'in hasta olduğunu söyler. Sevim, becerikliliği sayesinde patronu tarafından sevilen bir kızdır. Bu nedenle patronu onu arkadaşı Hatice ile birlikte Marmaris'e bir tatile gitmeyi teklif eder. Bu teklif Sevim'i çok heyecanlandırır ve Murat'ın taksisine binerek hızla evden uzaklaşırlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyedeki olaylar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınarak okuyucuya aktarılmıştır.

Şahıslar

Sevim: Sevim, bir güzellik merkezinde çalışmaktadır. Buradaki bütün işlerin üstesinden gelmeyi kısa bir sürede öğrenir ve patronu ve müşteriler tarafından çok sevilir.

Hatice: Hatice, Sevim'in iş yerinden arkadaşıdır. İşe beraber gidip geldikleri gibi patronlarının tatil teklifini geri çevirmeyip hikâyenin sonunda yine birlikte Marmaris'e giderler.

Murat: Taksici bir genç olan Murat, Sevim ve Hatice'yi her gün işe bırakır. Onun ağırbaşlı, utangaç oluşu ve mahalledeki gençlere benzemeyişi Sevim'i etkiler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede Sevim'in çalıştığı güzellik merkezi, evleri ve Hatice, Murat ve Fatih ile Çankaya'da yemek yedikleri yer olayların geçtiği mekânlardır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bülbül Ramo: Hikâye, sesinin güzelliği ile dikkat çeken Ramazan adlı bir çocuğu konu edinir. Okula gitmeyen Ramazan'ın tek hayali bir gün onu keşfedeceklerine olan inancıdır. Kardeşleri okula gidip gelirken o, babasına işlerinde yardım etmeyi seçer.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Ramazan: Ramazan, şarkı ve türküleri bir çırpıda ezberlemesi ve sesinin güzelliği ile mahalledeki herkesin dikkatini çeker. Kimi zamanlar ona mevlit dahi okutan komşuları, Ramazan'ın bir hafız olması gerektiğini söylerler. Fakat o, bir gün talihin ona güleceğine inanır ve karınlarını doyurmak için babasına yardımcı olur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olaylar Ramazan ve ailesinin kaldığı gecekonduda geçer.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bakıcı Bedriye: Hikâyede, Kars'tan Ankara'ya Fahrettin Bey'in çocuklarına bakması için getirilen Bedriye konu edinilir. Bedriye'ye Fahrettin Bey'in evinde küçük yaşına rağmen birçok iş yüklenir. Yaptıklarını beğenmeyen evin hanımı onu azarlar ve hor görür. Bedriye, babasına onu gelip alması için pek çok kez mektup yazsa da babası

onu gelip almaz. Hikâyenin sonunda bu duruma daha fazla dayanamayan Bedriye cam silerken kendini aşağı atar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Bedriye: Bedriye, ailesini Kars'ta bırakarak babası tarafından Ankara'ya Fahrettin Bey'in iki çocuğuna bakıcılık yapması için getirilir. Bakıcılığın dışında tüm evin işleri ona verilir. Öğretmenin medeniyet diye övdüğü bu şehir, ona sadece eziyet çektirmektedir. Üstelik bir de ailesine yazdığı mektuplara cevap alamayan Bedriye, sonunda kendini pencereden aşağı atarak canına kıyar.

Fahrettin Bey: Aslen Karşlı olan Fahrettin Bey, Ankara'da yaşar. Kars'ın ileri gelenlerinden olduğu için Bedriye'nin babasını ikna ederek Bedriye'yi iki çocuğuna bakması için yanına alır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay zinciri, Bedriye'nin yaşadığı yer olan Kars'tan başlayarak Fahrettin Bey'in Ankara'daki evinde son bulur. Bu nedenle hikâyede Kars ve Fahrettin Bey'in Ankara'daki evi olmak üzere iki mekân yer alır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Berduş Bedro: Hikâyede, okul harçlığını çıkarması için annesi tarafından işe koyulan Berduş Bedro lakaplı bir çocuğun maceraları işlenir. Okulu sevmeyen Berduş Bedro okulun olmadığı günler Sitelere çalışmaya gider. Burada iyice ustalaşan Berduş Bedro zamanla okulu boşlamaya başlar. Yarı tatilin de gelmesi ile birlikte buradaki işine daha çok odaklanan Berduş Bedro, tatil boyunca hiç kitap yüzü açmaz. Okulların başlaması ile birlikte ise Berduş Bedro üç arkadaşı ile birlikte Çukurova'ya gitmek için bilet alırlar. Ancak otobüste muavin ve şoför tarafından dövülerek otobüsten indirilirler. O günden sonra okula bir daha gitmeyen Berduş Bedro, annesi tarafından bu sefer de bir kasabın yanına çırak olarak teslim edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyedeki olaylar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Özellikle hikâyenin başkahramanı olan Berduş Bedro'nun arkadaşları ile olan ilişkileri ve kişisel özellikleri anlatıcının yoğun olarak belirginleştiği yerlerdir.

Şahıslar

Berduş Bedro: Sessiz, sakin bir çocuk olmasına rağmen ilk sigara içişinde herkesten çok içtiği gerekçesiyle arkadaşları tarafından Berduş Bedro ismiyle anılır. Berduş Bedro, annesi tarafından her yaz bir işe sokulur. İşinde ustalaşan Berduş Bedro, bir süre sonra ise okula gitmek istemez.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz mevsiminde Berduş Bedro'nun işe girmesi ile birlikte başlamış ve ilk yarıyıl tatilinin girmesiyle son bulmuştur.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Berduş Bedro'nun yaz tatilinde işe girdiği Siteler, ev ve okulda geçer.

Vaka (Olay Örgüsü)

Simitçi Sait: Hikâyede Sait, okuldan başarısızlığı sebebiyle atılır. Bu nedenle ortaokulu bitiremez. Annesi ve dedesi ile yaşayan Sait, dedesinin artık yaşlandığını ve eve bakamayacağını söylemesi üzerine simit satmaya başlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyedeki olaylar, başkahraman Sait'in doğumundan ortaokuldan atılıp simit satmaya başlamasına kadar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Sait: Sait, ortaokuldan atıldığı için okuma yazmayı pek bilmez. Bunu üzerine Sait, yaşlı dedesi tarafından eve ekmek getirmesi için simit satmaya ikna edilir. Çünkü o, dedesinin gözünde genç bir erkektir ve kazandığı paralar ile bakkaldan istediklerini alabileceklerdir.

Zaman

Hikâyede olayın gerçekleştiği zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olaylar mekân olarak Sait'in evi ve simit sattığı sokaklarda geçer.

Vaka (Olay Örgüsü)

Gözlemci Tarık: Hikâyede devamsızlık sebebiyle okuldan atılan Tarık'ın bir tornacıda çalışması işlenir. Tarık'ın babası onu arkadaşı tornacı Hüsmen'in yanına çalışması için verir ve Tarık kısa sürede tüm işi öğrenir. Ustası Tarık'ın bu becerisine hayran kalır ve arkadaşına Tarık ile daha yakından ilgilenmesini söyler. Bunun üzerine Tarık'ın babası onu işten almaya karar verir. Ancak Tarık işini sevdiğini, çalışırken insanları gözlemlemenin hoşuna gittiğini ve bundan mutluluk duyduğunu söyleyince babası sonunda onu hoş görmeye karar kılar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Tarık: Sınıfta kalınca okuldan atılan Tarık, Hüsmen ustanın yanında çalışmaya başlar. Bir süre sonra babası onu işten almak istese de insanları gözlemeyi çok seven Tarık, babasına çalışırken insanların yüzlerine bakmanın ve verilen işi yapmanın mutluluğundan söz eder.

Hüsmen Usta: Tornacı olan Hüsmen usta, Tarık'ın babasının arkadaşısıdır. Tarık Hüsmen ustanın yanında çalışmaya başlayınca Tarık'ın işi çabucak öğrendiğini görünce, arkadaşına bu çocuk ile daha yakından ilgilenmesini söyler.

Zaman

Hikâyede olayın gerçekleştiği zaman dilimi tam belirtilmese de Tarık'ın ikinci sınıfta okuldan atılıp hemen ardından Hüsmen ustanın yanına işe girmesi olayların gerçekleşme zamanını ele verir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak okul, Gençlik Parkı ve Çankaya göze çarpar.

Vaka (Olay Örgüsü)

Polyesterci Ahmet: Hikâyede bir polyestercide çalışan Ahmet adlı bir çocuğun düşünceleri konu edinilir. Okula gitmeyen Ahmet, günlerini polyestercide çalışarak geçirir. Ustası onu zaman zaman dövse de o, bundan hiçbir rahatsızlık duymaz. Aksine arkadaşlarına ustasının kendisini sevdiğini, sadece işi yanlış öğrenmemesi için dövdüğünü söyler. Arkadaşlarıyla buluştuğu vakitlerde ise iyi ki polyesterci olduğunu söyleyerek, cüzdanındaki şişlik ile övünür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci, kahraman anlatıcı ve onların bakış açıları ile kuruludur. Olaylar başlangıçta gözlemci anlatıcı tarafından dile getirilirken, kimi yerlerde ise kahraman anlatıcı devreye girer.

Şahıslar

Ahmet: Ahmet, orta birde kalınca polyestercide çalışmaya başlar. Bu işten çok memnun olan Ahmet, arkadaşlarını da polyestercide çalışması için ikna etmeye çalışır.

Zaman

Hikâyede olayın gerçekleştiği zaman dilimi belirtilmezken, sadece Ahmet'in orta birde kaldığı ve hemen sonrasında polyestercide çalışmaya başladığı bilinmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak, Ahmet'in arkadaşları ile görüştüğü Elmadağ, önemli bir yer tutar.

Vaka (Olay Örgüsü)

Gelinlikçi Gülizar: İlkokuldan sonra okula gitmeyen Gülizar, Gelinlik Yaşam Okulu'nda çalışır. Burada çeşit çeşit gelinlik diken Gülizar, eline batan iğneleri ve patronunun haftalığını zamanında vermeyişi aklına gelince bu gelinliklerle mutlu olan genç kızları düşünür ve tüm bunları unuttur. Fakat bir gün Gülizar hastalanır ve doktor ona üç gün rapor verir. Kızının haline dayanamayan annesi, patrona ve dünyanın düzenine karşı kötü sözler söyler. Ancak Gülizar, annesinin bu söylemlerine karşı sadece onu avutmakla yetinir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Gülizar'ın İlkokulu bitirir bitirmez bir gelinlikçide çalışmaya başlaması ve bir süre sonra hastalanması gözlemci anlatıcının gözüyle, hikâyenin kolaylıkla ilerlemesini sağlamıştır.

Şahıslar

Gülizar: Gülizar, okula devam etmeyip bir gelinlikçide çalışır. İşini çok seven Gülizar, sadece emeğinin karşılığını görmeyi arzular.

Zaman

Hikâyede olayın gerçekleştiği zaman dilimi tam belirtilmese de Gülizar'ın İlkokulu bitirip hemen ardından gelinlikçide işe girmesi olayların gerçekleşme zamanını ele verir.

Mekân

Hikâyede Gülizar'ın çalıştığı Gelinlik Yaşam Okulu en göze çarpan mekândır.

3.2.1.4. Küçük Eller Güzel Umutlar

İbrahim Erdem'in "Küçük Eller Güzel Umutlar" adlı öykü kitabı 1984'te "Beyaz Menekşe Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda dokuz hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.4.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Yoksul Oğlunun Bilim Adamlığı: Hikâyede, Yasin adlı bir çocuğun okul araç gereçlerini çalması ve ardından karakolluk olması ele alınır. Bilim adamlığına merak salan Yasin'in daha sonra bu eşyaları bir yerde tutup, laboratuvar kurduğu anlaşılır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Yasin'in okul eşyalarını çaldığı gerekçesiyle karakolda dövülmesi ve ardındaki araştırma merakı anlatıcının gözlemleri ile yansıtılmıştır.

Şahıslar

Yasin: İlkokul ikinci sınıfa giden Yasin, bilime oldukça ilgilidir. Araştırmalarını yapmak için bir yer tahsis eden Yasin'in okul araç gereçlerini çaldığı anlaşılınca tüm hayalleri yıkılır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Yasin'in hırsızlık yaptığı gerekçesiyle dövüldüğü yer olan karakol, hikâyede önemli bir yer tutar.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ayşe'nin Pirinçleri: Hikâyede çeltik tarımı ile uğraşan Ayşe'nin ailesinin zor günleri konu edinilir. Küçük kızı Ayşe'nin isteklerini yerine getirmek isteyen babası, yaz tatilinde dahi kendilerine yardım etmesine karşı çıkarak onun okumasını ister.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Bilhassa Ayşe'nin ve ailesinin yoksulluğu ve çeltik tarımı yapmaları anlatıcının çarpıcı gözlemleri ile aktarılmıştır.

Şahıslar

Ayşe: Ayşe, küçük yaşına rağmen ailesine destek olmak isteyen bir çocuktur. Böylelikle babasının yükünü hafifletmek isterken, isteklerinin çabucak gerçekleşmesini umut eder.

Zaman

Hikâyede yaz tatilinde başlayan olayların, okulların açılması ile birlikte devam ettiği görülür.

Mekân

Olayların akışına göre bahçe, ev ve okul hikâyede yer alan mekânlardır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Zaman Yiyen Kent: Hikâyede evde uygun ortamı olmayışı sebebiyle ders çalışamayan Recep'in durumu ve ders bittikten sonra eve gitmek için uzun süre otobüsü beklemesi ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Durum hikâyesi olması sebebiyle de anlatıcının gözlemlerini tüm dikkatiyle aktardığı görülür.

Şahıslar

Recep: Recep, derslere katılmamasını evdeki kardeşlerine yorar. Bununla birlikte öğretmenin çalışmadığı konuları anlayıp bunları kendisine sormasından, evde huzurun olmayışından ve uzun süre otobüs beklediğinden yakınırken bu durumlardan kurtulmak için olağanüstü bir güce sahip olmayı hayal eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede ev, okul ve otobüs hikâyenin başkahramanı olan Recep'in vakit geçirdiği mekânlardır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Caneriği: Hikâyede Hasan'ın babası tarafından dövülüp kolunun kırılması ve babasının daha sonra yaptığından pişmanlık duyusu konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kurulmuştur.

Şahıslar

Hasan: Kantinde babasına yardım eden Hasan, babasının hep sinirli olmasından yakınır. Babasının kantinde olmadığı bir gün erik satan bir adamdan erik aldığı için babası tarafından öldüresiye dövülür ve kolu kırılır. Tüm bunlara rağmen Hasan, babasının bir gün değişeceğine inanır.

Süleyman Amca: Hasan'ın babasıdır. Genelde sinirlidir. Sık sık Hasan'ı döver. Kantine gidemediği günler çalışması için Hasan'ı gönderir. Hasan'ın kantinde olduğu bir gün satıcıdan erik almasına sinirlenince Hasan'ı çok kötü bir şekilde döver. Ancak daha sonra yaptığından pişmanlık duyar ve Hasan'dan özür diler.

Zaman

Hikâyede tam bir zaman dilimi belirtilmezken, olayların okul döneminde gerçekleştiği anlaşılır.

Mekân

Kantin ve sokak hikâyede en önemli mekânlardır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Leyla: Hikâyede ailesi tarafından okuldan alınan Leyla, yolda öğretmeni ile karşılaşır. Böyle zeki bir kızın okuldan alınmasına çok üzülen öğretmeni, onu hemen tanır. Leyla ise öğretmenini görünce gözyaşlarına hâkim olamaz. Öğretmenine okula geri dönmek istediğini söylerken, tek kurtuluşunun okumak olduğunu dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, yazar anlatıcı ve onun bakış açısı ile ele alınmıştır. Aynı zamanda yazar anlatıcı bu hikâyede, olayların akışında rol alan önemli bir kahramandır.

Şahıslar

Leyla: Leyla, lise biri bitirdikten sonra ailesi tarafından okuldan alınır. Liseye başladığında çalışkanlığıyla hemen tüm dikkatleri üzerine çeken Leyla, ailesinin kendisine bu kötülüğü yapmasına bir anlam veremez.

Anlatıcı: Anlatıcı, aynı zamanda hikâyede bir öğretmendir. Okuyucu tüm olayları yazar anlatıcının –öğretmenin- ağzından dinler. Okuldan alınan Leyla ile karşılaşan öğretmen, çok sevdiği öğrencisinin bu durumuna çok üzülür. Ona her anlamda yardım edebileceğini söylerken, Leyla'nın çaresizliğine karşı umut vermeye çalışır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede yer alan olayın tümü sokakta geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Gülkent: Hikâyede resim yapmayı çok seven Ahmet'in, çizdiği bir resmini babasına anlatması konu edilir. Ahmet, resimde güllerle dolu bu kenti, ulaşım sorunlarının

olmadığı ve insanların birbirini kırmadan çalışıp eğlenebildikleri yerlere sahip olduğu bir yerde hayal ettiğini açıklar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Ahmet: Ahmet, resim yapmaktan çok hoşlanır. Ayrıca çok meraklı bir yapıya sahiptir. Özellikle insanların yaşam biçimleri ile ilgili konuları babasına sorar, daha sonra ise hayalindeki insanların dünyasını kâğıda aktarır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Bir durum hikâyesi olmakla birlikte anlatılanların tümü evde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sokaklar Çocukların: Hikâyede oy kullanacakların sayımı için sokağa çıkma yasağı uygulanır. Bu uygulamada sokakta oyun oynamaya devam etmek isteyen Ahmet, polislerin uyarılarına aldırmadan arkadaşı Ayşe ile oyunlarına devam eder ve tüm sokakların kendilerinin olduğu bir sokağın hayalini kurarlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Ahmet: Ahmet, tüm sokaklarda korkusuzca oyun oynamayı düşleyen bir çocuktur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olayın tümü sokakta geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çocuklar ve Çağlalar: Hikâyede Murat ve arkadaşları öğretmenlerinin bahçesinden gizlice çağla toplarlar. Bunu anlayan öğretmenleri, Murat'ı ve bahçesinin duvarını yapan babasını hırsızlıkla suçlar. Babasına hırsız denmesine dayanamayan Murat, ağlayarak eve döner ve ailesine artık okula gitmeyeceğini söyler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Murat: Murat, öğretmenin bahçesinden çağla aldığı için öğretmeni tarafından arkadaşlarının önünde dövülür. Ayrıca öğretmeni, babasının da parasını çaldığını, Murat'ın da ona benzediğini söyler. Gözyaşlarına hâkim olamayan Murat ise ailesinin tüm ısrarlarına rağmen okula devam etmeme kararı kalır.

Zaman

Hikâyedeki olay bahar mevsiminde gerçekleşmiştir.

Mekân

Çağlaların olduğu bahçe, okul ve ev hikâyede yer alan mekânlardır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Şen Olsun Şenliğiniz Sevinin: Hikâyede Ahmet ve Ayşe adlı iki çocuğun, anne ve babalarının sürekli kavga ettiği ve bu durumun kendilerine nasıl yansıdığı hakkında konuşmaları konu edilir. Hikâyenin sonunda ise anne ve babalarının kavga etmedikleri bir ortamı umut ederler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Özellikle hikâyede yer alan kahramanlar, düşünceleriyle birlikte anlatıcının gözlemleriyle açık bir şekilde ifade edilir.

Şahıslar

Ahmet: Anne ve babasının sürekli kavga etmesinden yakınıdır. Onlar kavga ettikleri zaman her ikisinden de nefret ettiğini, onlardan tiksindiğini söyler.

Ayşe: Ayşe babasının annesini dövdüğünden bahsederken, o an evden çıkıp gitmek istediğini ancak bunu yapamadığını dile getirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede çocukların sorunlarını paylaştığı yer olarak ev gösterilir.

3.2.1.5. Sessiz Muhalefet

İbrahim Erdem'in "Sessiz Muhalefet" adlı öykü kitabı 1992'de "Öyküşiir Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda on yedi hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.5.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

İnsanlar, Çiçekler, Kuşlar ve Bir Meydan Hikâyede anlatıcının meydanadaki insanları gözlemleyip, insanoğlunun her geçen gün daha bilinçli ve sevgi dolu olduğu konu edinilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede bilhassa tüm tabiat anlatıcının birebir gözlemleri ile aktarılır.

Şahıslar

İnsanoğlu: Hikâyede insanoğlu, Ortaçağın karanlığından kurtulmuş çağdaş, bilgili ve sevgi doludurlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olaylar, bir meydana geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yeryüzünü Sevginin Direnci Kaplar: Hikâyede bir sığırcık kuşunun bir zorba tarafından yaşamının elinden alınması ve eşinin onun yolunu beklerken ölmesi konu edinilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmakla birlikte hikâyenin kahramanı olan sığırcık kuşları ve yaşamları tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilir.

Şahıslar

Sığırcık Kuşları: Eşlerine karşı çok bağlı olan sığırcık kuşları, birbirlerine olan sevdaları ile anılır. Hikâyede eşinin gelmeyişi üzerine dişi kuşun bir ağacın gövdesinde cansız bedenine rastlanır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz mevsiminde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede belli bir mekân unsurundan bahsetmek mümkün değilken, hikâyenin kahramanlarının sığırcık kuşları olması düşünülürse hikâye ormanda geçer.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ahlakî Abla ve Sessiz Nehir: Hikâyede bir ablanın Neşe adındaki bir genç kıza birtakım ahlaki dersler vermek istemesi ve bu durumun Neşe tarafından reddedilmesi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede bir ablanın, Neşe adındaki genç kızını tüm yönüyle gözlemlediği görülür.

Şahıslar

Neşe: Neşe, üniversite çalışan genç, akıllı bir kızdır. Ablasının birtakım ahlakî uyarılarına karşı o, istediğini yapıp dilediğince yaşamakta ısrar eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay Neşe adlı kahramanın çalıştığı üniversitede geçer.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yurdumda Yağmur Olmak: Hikâyede yasaktan dolayı doğup büyüdüğü ülkesine hasret olan kahraman anlatıcının, Yunan adalarına gelişi ve Türkiye'ye yakın olması sebebiyle burada memleket ve yurt özlemini giderdiği konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu hikâyede kahraman, hem olayların sürecinde hem de anlatımında rol alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, yasak sebebiyle doğup büyüdüğü ülkesine gidemezken, hikâye boyunca Türkçeye ve Anadolu'ya duyduğu büyük özlemi dile getirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay, Yunan Adalarında geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Alkış Bazen Kargıştır: Hikâyede bir emir ile köylerden, ilçelerden ve kentlerden gelen öğretmenlerin toplantıya çağırılması ve öğretmenlerin toplantı salonundaki konuşmacının sözlerine katılmayıp, alkışlarıyla toplantının bitişini hızlandırmaları konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede yer alan mekân unsurlarının, kişilerin ve de olayların anlatıcının tüm dikkati ile okuyucuya sunulduğu görülür.

Şahıslar

Öğretmenler: Hikâyede köylerden, ilçelerden ve kentlerden tehditle toplantıya çağırılan öğretmenler bu duruma oldukça tepkilidirler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay, öğretmenlerin toplantıya çağırıldığı bir toplantı salonunda gerçekleşir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İyi Olmanın Yolu: Hikâyede Behzat adlı öğretmenin gece boyu diş ağrısı çektiği anlatılır. Hastaneye geldiğinde karnesi olmadığı gerekçesiyle muayene edilmez. Behzat öğretmen özel doktora gitmek istese de gelecek ayı düşünmek zorunda kalır ve bu düşüncesinden vazgeçer. Hikâyenin sonunda, öğleye kadar karnesini alan Behzat öğretmen, bu kez de kendisine bir türlü muayene sırasının gelmeyişi ile karşı karşıya kalınca ağrıyan dişine bir yumruk indirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Anlatıcı bu hikâyede özellikle hikâyenin başkahramanı olan Behzat öğretmeni ve onun hikâyesini ayrıntılı bir biçimde aktarır.

Şahıslar

Behzat Öğretmen: Bir sonraki ayı düşündüğü için özel doktora gidemeyen Behzat öğretmen, kendisine bir türlü muayene sırası gelmediği için daha fazla dayanamaz ve ağrıyan dişine bir yumruk indirir.

Zaman

Hikâyedeki olayın sabah ve öğle arasındaki bir vakitte geçtiği anlaşılır.

Mekân

Hikâyedeki olay bir hastanede geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yürürüm: Hikâyede Hamza ustanın, otobüs fiyatlarına gelen zam nedeniyle sabah erkenden kalkıp işe yürüyerek gitmesi konu edinilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Hikâyenin başkahramanı olan Hamza usta ve yaşamı, anlatıcının tüm dikkati ile ele alınmıştır.

Şahıslar

Hamza Usta: Hükümetin insanları hiç umursamadığını ve onları akıl almaz bir oyunun içine sürüklediğini savunan Hamza usta, belediyenin dolmuşlara yaptığı zam nedeniyle işe yürüyerek gider.

Zaman

Hikâyedeki olay sabah vakitlerinde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyedeki olay sırasıyla ev, otobüs ve iş yerinde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Doğru: Hikâyede bir öğretmenin okuldaki görevi esnasında bir olaya karışıp karışmadığı araştırılır. Bir öğrenciye sorularak anlaşılan bu durum, öğretmenini kurtaran bir çocuğun mutluluğu ile sonlanır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Hikâyede başkahramanın kişilik özellikleri ile düşüncelerinin yansıması anlatıcının gözlemleri ile sağlanır.

Şahıslar

Öğretmen: Düşünceleri sebebiyle sorgulanan öğretmen, insanın düşünen, okuyan ve etrafına güzellikler yayan bir varlık olduğunu savunur.

Öğrenci: Öğretmeni için tanıklık yapan öğrenci, doğruları söyleyerek öğretmenin bulunduğu durumdan kurtarır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ses: Hikâyede işçilerin, kurbağaların yaşam alanında çalışmaya başlamasının ardından kurbağaların, direnişi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyedeki olaylar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla işlenir. Hikâyede yer alan kurbağaların, yaşam alanlarının yok edilmesine karşı mücadelesine anlatıcının gözlemleri ile tanık olunur.

Şahıslar

Kurbağalar: İşçilerin göldeki çalışmaları sonucu gövdeleri toprağın altında kalan kurbağalar, gittikçe yükselen sesleriyle makinelere karşı bir direniş gösterirler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay gölde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çağrı: Hikâyede öğretmen olan abisinin yanına giden küçük kızın, burada kimseyle Kürtçe konuşamadığı için her sabah bir tepeye çıkıp oradan Kürtçe haykırışları ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyedeki olaylar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla işlenir. Hikâyenin başkahramanı olan küçük kızın yaşamı, anlatıcının nesnel anlatımı ile birebir aktarılır.

Şahıslar

Küçük Kız: Abisinin öğretmenlik yaptığı köye giden küçük kız, köyde abisi de dâhil Kürtçe konuşacağı kimseyi bulamaz. Anadiline duyduğu özlemi üzerine bir tepeye çıkarak karşı dağlara bağırır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay sırasıyla ev, okul ve bir tepede geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sessizlik: Hikâyede son otobüse yetişen bir öğretmenin, yolculuk sırasında şoförün hiç acele etmeyişi ve bu duruma kendisinden başka hiçbir yolcunun aldırış etmeyişi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyedeki olaylar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Hikâyede önemli bir yer tutan otobüs yolculuğu, doğrudan büyük bir titizlikle işlenir.

Şahıslar

Bir Yolcu: Şoförü ve otobüsteki yolcuları gözlemleyen sıradan bir yolcu, şoförün yolcuları bekletmesi ve kendisinden başka hiçbir yolcunun bu durumdan rahatsız olup dile gelmemelerine bir anlam veremez.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay otobüste geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kardeşçe: Hikâyede insanoğlunun, yaşamını kendi elleriyle ateşe atmasının ardından yaşamı yeniden inşa etmesi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede insanoğlunun çıkarları için tahrip ettiği doğa gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır.

Şahıslar

İnsanoğlu: Hikâyede insanoğlunun elde ettikleri tüm silahlarla kavga çıkardıklarına ve dünyadaki tüm güzellikleri yok ettiğine değinilir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay insanoğlunun yaşadığı dünyada geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Asıl Gerçek Bu İşte: Hikâyede bir gazeteci, başbakanın da bulunduğu bir toplantıya çağrılır. Başbakan gururla basın suçundan ve kendisine hakareten kimseye dava açılmadığını söyler. Bunun üzerine söz alan gazeteci, bu sebepten birçok arkadaşının cezaya çarptırıldığını, birçok arkadaşının ise cezasını çektiğini söylemesi üzerine gazeteci, kendisini dışarıda bulur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede bir toplantıya çağrılan gazetecinin tutumu, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır.

Şahıslar

Gazeteci: Hikâyede başbakanın çağrısı üzerine toplantıya gelen gazeteci, başkanın sözlerine katılmayıp kendi düşüncelerini ortaya koyması sebebiyle salondan dışarı çıkarılsa da o, bunun insanlık görevinin olduğunu düşünür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay bir toplantı salonunda geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Tüm İşler Kötü Giderse: Hikâyede Mehmet Mehmetoğlu adlı bir adamın bir gün boyunca ne tür sıkıntılarla karşılaştığı ve bu sıkıntılara nasıl tepki verdiği konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyenin başkahramanı olan Mehmet Mehmetoğlu'nun peşi sıra yaşadığı sıkıntılar, anlatıcının gözlemleri ve bakış açısıyla aktarılmıştır.

Şahıslar

Mehmet Mehmetoğlu: Hikâyenin başkahramanı olan Mehmet Mehmetoğlu, tüm sıkıntılardan kendisini çalışmaya vererek rahatlar. Etrafındaki insanların onu görmezden gelmesine ve onu azarlamalarına karşın bir elin kendisini bu durumdan çekip kurtarmasını bekler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay sırasıyla otobüs ve iş yerinde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Vatandaş “V” Olsaydınız: Hikâye son belediye otobüsünün önünden hızla geçmesi üzerine peşinden bir süre koştuktan sonra şoföre küfürler yağdıran bir adamı konu edinir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmakla birlikte hikâyedeki otobüs yolculuğu esnasında yaşananlar, anlatıcının gözlemleri ile verilir.

Şahıslar

Bir İşçi: Hikâyenin başkahramanı mesaiye kalan bir işçidir. Akşama kadar çalıştıktan sonra mesaiye anlam veremez. Bir an önce son otobüse binip evine gitmek ister. Fakat şoför, onu görmeyip yanından hızlıca geçince şoföre yol boyu küfürler savurur.

Zaman

Hikâyedeki olay, gece gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyedeki olay bir otobüs durağında geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Senin İçin Ey Halkım Ne İstiyorsam: Hikâyede iktidarın, sınırsız gücü sayesinde halka hizmet adına uyguladığı yaptırımlar konu edilerek, bir düzen eleştirisi yapılmaktadır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede bir başkanın uygulamaları ve tutumları gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Başkan: Hikâyede iktidar olmanın getirdiği güçten faydalanan başkan, halk üzerinde korkusuzca güç sergiler. Halkı çok iyi tanıyan başkanın yasaları uygulama hakkını öne sürdüğü düşünüldüğünde ise halkın isyan etmesine oldukça güçtür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay tümüyle başkanın odasında geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Taşralı Bir Yazarın İstanbul Serüveni: Hikâyede Anadolu'nun bir köyüne öğretmen olarak gelen bir kişi, burada birçok kitap hakkında bilgisi olan ve öykü kaleme alan biriyle tanışır. Onunla arkadaş olur. Öykülerini kimi yarışmalara gönderir. Bir süre sonra öğretmen, İstanbul'a tayin edilir. Öğretmenin yanına İstanbul'a gelen taşralı yazar, yine bir yarışmaya öykülerini gönderir. Eserlerinin kıymetinin bilinmediğini, hatta bu insanların değerlendirmek bir yana eserlerini okumadığını ileri sürer.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyede gerek mekânlar gerekse kahramanlar gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla değerlendirilir.

Şahıslar

Taşralı Yazar: Anadolu'nun bir köyünde yaşar. Kitap okumayı ve değerlendirmeyi çok sever. Aynı zamanda birçok öykü kaleme almış ve onları birçok yarışmaya göndermiştir. Ancak yarışmalarda yazdıklarının tam anlamıyla okunmadığını öne süren yazar, yenilse de inancını kaybetmez.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olay başlangıçta kasabada bir okulda geçerken, daha sonra başkahramanın İstanbul'a gitmesiyle burada son bulur.

3.2.1.6. Kor ve Kül

İbram Erdem'in "Kor ve Kül" adlı öykü kitabı 1995'te "Prospero Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda on hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.6.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevinin Sonsuzluğundaki Renk: Hikâyede üniversite son sınıfta olan bir kadının erkekler hakkındaki düşünceleri ele alınır. Hikâyenin başında erkeklerin de insan olduğunu düşünmezken hikâyenin sonunda bu düşüncesinden sıyrılarak sevgiyi ve insanlığı tattığı bir erkekle birlikte olur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, olayların tam merkezi konumundadır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, bir kadın olmakla birlikte erkeklere karşı olumsuz fikirleri olan biridir. Fakat bu düşüncesinden aynı şeylerden zevk duyduğu ve onda kendisini gördüğü bir erkekle beraber olduğunda vazgeçer.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi kullanılmazken, geriye dönüş tekniği kullanılarak anlatıcının lise ve üniversite yıllarındaki olaylar hakkında bilgi verirken bu tekniği kullandığı görülür.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak otobüs, okul ve sergi geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sabri Test Edilmiş Sevda: Hikâyede karşı tarafa içini korkusuzca açmak isteyen bir kadının, düşüncelerinden hareketle sevi hikâyesi ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, iç huzursuzlukları ve korkularıyla yaşayan bir kadındır. Anlatıcının aşkı korkusuzca yaşamak isteği ise hikâyenin sonunda tam manasıyla gerçekleşir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bu Sevginin Matematiği: Hikâyede, kırk yaşında olan bir kadın ve erkeğin aşk hayatında yaptıkları yanlışlar ortaya konularak, özgürlüğün aşk üzerindeki etkisi ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcının hikâyede özellikle kahramanları ve onların hareketlerini gözlemlediği görülür.

Şahıslar

Bir Kadın-Bir Erkek: Hikâyede geçmişteki aşk hayatlarında birtakım değerleri kaybettiklerini öne süren iki insan, hikâyenin sonunda sadece insan olmanın bilinde yaşamak istediklerini ifade ederler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevgi Doğarsa: Hikâyede sabah işe giden bir adamın evden çıktıktan sonra caddedeki bir evin penceresinden baktığı kıza olan sevgisi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir Adam: Hikâyede penceresinden gördüğü kıza ilgi duyan adam, onu her gördüğünde yaşamındaki güzelliklerin çoğaldığını fark eder.

Zaman

Hikâyedeki olay sabah gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak cadde ele alınır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yaşanamayan: Hikâyede evli bir kadının başka bir erkekle olan ilişkisi ele alınır. Eşine âşık olmayan bu kadın, sevgilisine bir tutku ile bağlı olsa da aynı şeyi onda göremeyince onu terk eder.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcının bir kahraman olarak yer aldığı bu hikâyede, iç dünya önemli bir yer tutar.

Şahıslar

Bir Kadın: Eşine hiç âşık olmayan kadın, sevgilisine bir o kadar âşıktır. Sevgilisini kocası olarak düşünür. Kurduğu tüm hayallerinin içinde sevgilisi vardır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak boş bir daire geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İcazetli Aşk: Hikâyede köyden kente öğretmen olarak atanan bir kızın okuluna, arkadaşlarına ve öğrencilerine alışma sürecine değinilirken, ilgi duyduğu bir erkeği çevresindekilere sorup soruşturması konu edilir. Bu soruşturma sonucu ise onunla bir aşk yaşamayacağını öğrenir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Yeni Atanan Bir Öğretmen: Köyden kente atanan öğretmen kente büyük umutlarla gelir. Burada pek çok şeyi gözlemler. Köy ve kent yaşamını karşılaştırır. Burada bir sevdaya düşer. Fakat bu sevdadan yok olmadan kurtulur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kor ve Kül: Hikâye, sevdiğini aramaya koyulan bir adamı ele alır. Onu her yerde arayan adam, hikâyenin sonunda aşkından küle dönüşür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede özellikle hisler ön plandadır.

Şahıslar

Bir Adam: Bir an önce sevdiğine kavuşmak isteyen adam, bir türlü sevdiğine ulaşamaz. Bu durum ise onun kor olmadan küle dönmesine sebep olur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede Omania Meydanı, Eyfel Kulesi, Adana ve Ankara gibi pek çok mekân bulunmaktadır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevi Ateşi: Hikâyede Nalan adındaki başkahraman evli olmasına karşın sevgilisiyle yaşadıklarını unutamaz. Sevgilisiyle bir restoranda buluşmaya karar verir ve ikisi de birbirini unutmadıklarını söyleyerek yaşayamadıklarına doğru yol alırlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmakla birlikte daha çok kahramanların duygu ve düşünceleri aktarılmıştır.

Şahıslar

Nalan: Hikâyede evli bir kadın olan Nalan, yarım kalmış aşkını unutamaz. Hikâyenin sonunda kendisi gibi evli olan sevgilisiyle tekrar bir araya gelerek yarım kalan aşklarını yaşamayı seçerler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İlk Öpüş: Hikâyede Emine'nin evlilik hakkındaki düşünceleri ele alınarak, düşlediği kişiyle yaşamak istediği birliktelik söz konusudur. Hikâyenin sonunda Emine, tüm korkularını yenerek yaşamı ve aşkı tatmaya karar verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Emine: Hikâyenin başkahramanı olan Emine, bir erkeğin bir kızla ya da bir kızın bir erkekle olmak istemesinin nedeni olarak sadece cinselliği gösterir. Bu düşüncesinin yanı sıra insanlara karşı hep mesafeli ve korkak bir duruş sergilese de hikâyenin

sonunda bu düşüncelerinin hepsinden sıyrılarak hikâyenin bir diğer kahramanı Emin ile korkusuzca bir aşk yaşamaya başlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Duyuru: Hikâyede Cemil adlı başkahraman iş yerinde bir kadından etkilenmesiyle tüm yaşamı ve tüm düşünceleri bir anda değişir. Kadın, Cemil'i o kadar etkiler ki Cemil, bir eş olarak hiçbir görevini yerine getiremez olur. Bu durum onu eski kötü alışkanlıklarına tekrar sürüklerken, aynı zamanda hiçbir şeyden korkmayan bir adama dönüştürür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Cemil: Bir memur olan Cemil, evli olmasına rağmen iş yerinde çalıştığı kızıl saçlı bir kadına ilgi duyar. Onu bir türlü aklından çıkaramaz. Kendisini içkiye ve uykuya veren Cemil, ucunda ölüm dahi olsa tüm çılgınlıkları onunla yaşamaya karar verir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

3.2.1.7. Annem

İbrahim Erdem'in "Annem" adlı öykü kitabı 1998'de "Kristal Küre Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda on dört hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.7.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Annem: Hikâyede anlatıcı görevi sebebiyle doğup büyüdüğü yerden ayrılır. Döndüğünde ise burayı eski hâliyle bulamaz. Tekrar geri dönmek için yola koyulduğunda ise annesinin oldukça yaşlandığını fark eder ve büyük bir üzüntü yaşar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Zorunlu görevi nedeniyle doğup büyüdüğü kentten ayrılır. Bu kentin anlamı babasının ölümüyle ondan tümüyle kaybolmuştur. Fakat bu kentte bir annesinin olduğunu bilen kahraman, bir gün annesini görmeye gider. Annesinin daha fazla kal sözlerine karşı o, işinin yaşamı için daha önemli olduğunu söyleyerek oradan ayrılır.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi belirtilmezken, “akşam” ve “gece” gibi zaman ifadelerine yer verilir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Söğütözü geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Eski Dost: Hikâyede yıllardır görüşmediği dostunun hasta olduğu haberini alır almaz Adana’dan Ankara’ya giden anlatıcının arkadaşıyla olan son görüşmesi ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, bir dostunun rahatsızlandığını duyar duymaz Adana’dan Ankara’ya gelerek onu ziyaret eder. Fakat arkadaşı, o daha Adana’ya varmadan vefat eder.

Zaman

Hikâyedeki olay ilkbahar mevsiminde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Adana, Ankara, Kızılay ve Kurtuluş Parkı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yeşilin Anası: Hikâyede bir ihtiyarın yeşille olan öyküsü işlenir. İhtiyar, toprağa ektiği her şeyin büyük sevincini yaşar. Onun için çalışmak ise, yaşamın tüm yorgunluğunu atmak anlamına gelir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir İhtiyar: Hikâyenin başkahramanı olan ihtiyar, meyve ağaçları, sebzeler ve çiçekler dikerek her yeri yeşile büründürür. Bahçesinde yetiştirdiklerini ise paylaşmaktan oldukça zevk duyar. Köylü ise onu elinin değdiği her şeyi yaşatan, koruyan bir kişi olarak görür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyedeki olaylar köyde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Dünyayı Resimler Bu Ney: Hikâyede bir ihtiyarın kendine bir kılavuz, bir yoldaş olarak gördüğü neyi ile olan öyküsü ele alınır. Ney sayesinde açlığını duymayan ihtiyar, parasızlığı neyinin sesinin bozulmaya başlamasıyla fark eder.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir İhtiyar: Neyi her üflediğinde hayata karşı direnişini gösteren ihtiyar, daha doğmadan ney çaldığını, neyle tüm dünyayı temizlediğine inanır.

Zaman

Hikâyede olayın başlangıcı akşam vaktinde gerçekleşmekle birlikte olay, bir sonraki gün de devam eder.

Mekân

Hikâyede mekân olarak kahve geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevgi Acı Yüklü Bir Yolculuktur: Hikâyede anlatıcı, lise ikiye gittiği zamanlarda hayatında yer alan Ali ve Ayşe'nin birbirini sevdiklerini düşünür. Fakat durum böyle değildir. Ayşe, kendisini sevmektedir. Ali'nin bir gün Ayşe'nin ölüm haberini vermesi üzerine ise çok sevdiği Ayşe'ye daha fazla geç kalmak istemez ve bir yerden atlayarak canına kıyar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyedeki anlatıcı, yakın arkadaşları Ayşe ve Ali'yle olan yaşadıklarını ele alır. Ali ile Ayşe, onun hayatında çok büyük yere sahiptir. Ayşe'ye olan ilgisi ise onun, kendisine kırmızı bir karanfil vermesiyle başlar.

Zaman

Hikâye, geriye dönüş tekniği ile ele alınmakla birlikte olay, haziran ayında gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak okul ve sokak geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kuşku: Hikâyede kırk yaşlarındaki bir kadının erkeklerle olan ilişkisinden ve düşüncelerinden bahsedilir. Başından daha önce bir evlilik geçen bu kadın, tekrar bir evlilik yaparak içinde kabaran şeyleri evlilikle bastırmak isterken mutsuz dahi olsa sessizce bu dünyayı yaşayarak mutluluğu yakalamayı diler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir Kadın: Hikâyenin başkahramanı olan kadın, erkeklerin kullanılmaya yatkın olduklarını savunur. Bu nedenle eski hatalarını bir erkekle evlenip unutmak ve hayatı tekrar korkusuzca yaşamak ister.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Arkadaşım İstanbul: Hikâyede anlatıcının, İstanbul'a olan özlemini ve bağlılığını dile getirdiği anlaşılır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Ayrıca anlatıcı, İstanbul'a olan hislerini samimi bir üslupla dile getirir.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede İstanbul'daki anılarını dile getiren anlatıcı İstanbul'a olan özlemini bir yük olarak görürken, gurbetçiliğin zor bir durum olduğuna da değinir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak İstanbul geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Arkadaşım Hitler: Hikâyede Hasan ve Hasan'ın arkadaşına Hitler diye hitap ettiği kişiyle olan ilişkisi söz konudur. Hikâyede Hasan'ın işsiz oluşu, ardından arkadaşının ona iş bulması ve Hasan'ın Hitler hakkındaki düşünceleri ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Hasan: Hikâyenin anlatıcısı olmakla birlikte bir gün bir arkadaşına rastlayan Hasan, ona işsiz olduğundan bahseder. Arkadaşı ona kendi çalıştığı yerde iş bulur. Hasan, Hitler diye hitap ettiği arkadaşının fazla ısrarcı davranışları ve sürekli tartışma yaratmaya çalışması nedeniyle de bu hitap şeklinin onunla çok uyumlu olduğunu düşünür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Berrak: Hikâyede eşinden boşanan kadının, sürekli evliliğinin bitişini düşünmesi sonucu tekrar temiz bir yaşama adapte olmaya çalışması konu edinir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmış ve hikâyede, başkahramanın hayat karşısındaki düşünceleri ve gözlemleri başarılı bir şekilde ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir Kadın: Eski yaşamındaki hatalarını sürekli düşünen kadın, bedenini ve düşüncelerini gereksiz yere işkenceye soktuğunu düşünür. Bu durumdan kurtulmak için ise yaşama karşı direnmeyi ve kendisini sevmeyi seçer.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Göklerde Yarış: Hikâyede iki öğrenci, paraşütcülüğü merak salar. Teorik derslerden sonra uçuşa hazırlanan bu iki öğrenci, paraşütlerini en son açmak için aralarında karar verirler ve böyle de olur. Kendilerini bir anda yerde bulduklarında ise büyük bir korku yaşarlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

İki Öğrenci: Derslerinde olduğu gibi paraşütten atlarken de birbiriyle yarış halinde olan iki öğrenci, son ana dek paraşütlerini açmayınca öğretmenleri tarafından azarlanınca ölümle yarış yapmamak gerektiğini anlarlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak gökyüzü geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bulunan: Hikâyede, bir zabitanın gizli örgütle ilişkisi olduğu gerekçesiyle hapishaneye girmesi ve hiçbir ilgisinin dahi olmadığı bu durumdan nasıl kurtulabileceği dile getirilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir Zabıta: Hikâyede gizli örgütle bir ilişkisi olduğu ifade edilen zabıta, hiçbir ilişkisi olmadığı halde hücreye kapatılır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak hücre ele alınmıştır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Oğulu Beklerken: Hikâyede oğluyla görüşmek için gittiği hapisanede bir bayanla tanışan kadın, bu bayanın düşüncelerinden çok etkilenir. Oğlunun suçsuz olduğunu bilen kadın, bu bayanla tanıştıktan sonra haksızlıklara karşı nasıl direnmesi gerektiğini öğrenir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Bir Kadın: Hikâyede oğlunun görüş günlerine gelen kadın burada bir bayanın sohbetinden büyük haz duyar ve onunla her konuştuğunda oğlu ile konuşuyormuş hissine kapılır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Atak: Hikâyede Neva adındaki kadının, yeni bir ilişkiye başlamasının önündeki engel olarak kızlarını görmesi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Neva: Hikâyede, yeni bir ilişkiye başlamak isteyen Neva', bu durumu kızlarına söylemekten çekinir. Fakat bu kez hayatı dolu dolu yaşamak isteyen Neva, olumsuz düşüncelerini bir tarafa bırakarak mutluluğun peşinden gitmeye karar verir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Göklerde İlk Heyecan: Hikâyede bir pilotun, son uçuşunu yaptığı sırada ilk uçuşunu hatırlayarak her uçuşunda ilk zamanki heyecanını yaşamaması konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Pilot: Son uçuşunu yapmak için hazırlanan pilot, aklının bir köşesinde uçuşun hep var olacağını ve bunun bir sevda olduğunu dile getirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak gökyüzü geçmektedir.

3.2.1.8. Bir Ölümsüzlüktür Sevi

İbrahim Erdem'in "Bir Ölümsüzlüktür Sevi" adlı öykü kitabı 1999'da "Yargı Basımevi" tarafından yayımlanır. Eserde "Sen ve Ankara" adlı öykü 1999 Zonguldak Vakfı Naim Çıladır Öykü Yarışması birincilik ödülü alırken, "Her Nehir Kendi Suyunda Dinlenir" adlı öykü ise 1996 Fırat Üniversitesi Öykü Yarışması üçüncülük ödülü almıştır. Kitapta toplamda on dört adet hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.8.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevi: Hikâyede Işın, aşkın ölümsüzlüğünden bahsederken insan yaşamının bir gün sona ereceğini dile getirir. Bu nedenle aşka ve aşka olan inancına sıkı sıkıya sarılır ve ölümün kendisine uğramamasını diler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyenin başkahramanı olan Işın, seviyi ve sevinin sonsuzluğunu yaşamının düşünüyü kurarken tüm duygu ve düşüncelerini birinci ağızdan aktarır.

Şahıslar

Işın: Sevinin ölümsüz olduğuna inanan Işın, kendisi ve sevgilisi için ölümsüz bir evrenin hayalini kurar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sessiz Sevi: Hikâyede bir memur, iş yerine giderken insanları ve gecekonduları gözlemler. Bu gözlemlerine dayanarak zorluğun, yaşamın her yerine hâkim olduğunu fakat bu durumdan kurtulmanın tek yolunun sevdadan geçtiğini dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcının bu hikâyede özellikle insanları yakından gözlemlediği fark edilir.

Şahıslar

Bir Memur: Hikâyede yaşamın zorluğundan kurtulmanın yolunun sevinin birleştirici ve bütünleştirici yönünün olduğuna inanır.

Zaman

Hikâyedeki olay kış mevsiminde başlarken, yaz mevsimine girilmesiyle son bulur.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Ankara, Kızılay ve Elmadağ geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevinin Sesi: Hikâyede bir adamın, dudaklarını ve sıcaklığını hissettiği bir kadınla bambaşka dünyalara yolculuk ettiğine değinilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede, sevinin sonsuzluğunu hisseden ve yaşayan kişidir.

Şahıslar

Bir Adam: Hikâyede sevinin sıcaklığını tadan kahraman, seviyi sonsuz bir ses, sonsuz bir okyanus olarak nitelendirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sen ve Ankara: Hikâyede sevdiğinin çok uzaklarda olması sebebiyle yaşadığı şehirden hiç tat almayan kahraman, hikâyenin sonunda sevdiğinin ona yanına geleceğini söylemesi üzerine yüreği büyük bir sevinçle dolar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede aşkın gücünü gören anlatıcı, yaşamın tüm güzelliklerini yakalamanın sevincini yaşar.

Şahıslar

Bir Adam: Sevdiği ile aynı şehirde yaşamayan adam, Ankara'nın hemen hemen tüm yerini gezerek sevdiğiyle karşılaşmanın hayalini kurar. Fakat yaşadığı şehirde avunabileceği bir tek yer dahi bulamaz.

Zaman

Hikâyedeki olay bir kış mevsiminde yaşanır.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Cebeci, Kızılay, Atatürk Orman Çiftliği, Marmara Otel, Ankara Palas, Samsun yolu geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yasak Bu Sevda: Hikâyede sevdayı kendisi için uygun olmadığına inanan kadının, kendi içindeki bir savaşı konu edilir. Söz konusu bu savaşı, yaşadıklarının bir izi olarak gören kahraman, hikâyenin sonunda tüm yaşanmışlıklara ve engellere rağmen direnmeye ve aşkı tam anlamıyla yaşamaya adım atar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcının bu hikâyede başkahramanın duygu ve düşüncelerindeki değişimleri yansıttığı görülür.

Şahıslar

Bir Kadın: Hikâyede koşulların ve yasakların aşkın önünde olduğuna inanan kadın, aynı zamanda bu koşullarda insan olmanın imkânsız olduğunu ifade eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Günlük Sevda: Hikâyede, ömrünün son günümüşçesine aşkı her anlamıyla tadan kahramanın, tüm kuralları yıkıp güzellikleri yaşamaya başlaması konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede kahramanın kendini ve hayatı sürekli sorguladığı fark edilir.

Şahıslar

Bir Kadın-Bir Erkek: Hikâyede bir günlük ilişkilerinin kendilerine sonsuzluğun kapılarını aralayacağını düşünen çift, tüm kuralları yıkarak birbirinin olurlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Buzdaki Yürek İşi: Hikâyede evli ve çocukları olan bir adamın, sevgilisiyle birlikteliğinden hemen sonra yaşadığı bu durumu sorgulayıp, oradan uzaklaşması konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede kahramanı her yönüyle gözlemler.

Şahıslar

Bir Adam: Hikâyede birlikte olduğu kadın hakkında düşüncelerini sıralayan adam, kendisini bu kadına iten nedenleri sorgular.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak bir oda geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevda Leke Tutmaz: Hikâyede sevgilisi tarafından aldatıldığını öğrenen kızın, duygularını bir tarafa bırakarak sevdiğini terk etmesi işlenir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede özellikle kahramanların sevda karşısındaki duruşları gözlemlenir.

Şahıslar

Bir Kız-Bir Erkek: İnsanın her anını doyasıya yaşaması gerektiğine inanan çift, birlikteliklerinden büyük zevk duyarlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Birdenbire Sevdıyla: Hikâyede Nemi ile Mehmet'in birbirlerine olan karşılıklı sevdaları konu edilir. Nemi, başlangıçta Mehmet'in hislerinden emin olamayıp korksa da bunun yanlış olduğuna karar vermesi uzun sürmez. Hikâyenin sonunda ise Nemi, tüm insanlara insanca yaşamının güzelliklerinden bahseder.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede, Nemi'nin Mehmet'e karşı olan tutumunu gözler.

Şahıslar

Nemi: Hikâyenin başkahramanlarından biri olan Nemi, Mehmet büyük bir hayranlık duyar. Mehmet'i sürekli gözlemleyen Nemi, onun kendisine baktığı gibi başka kimseye bakmadığını düşünür.

Mehmet: Nemi'nin aşkına karşılık veren Mehmet, az bir zamandır birlikte olsalar da birbirlerine sundukları aşkın büyüklüğüyle yaşamın tüm kaygılarından ve korkularından kurtulurlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevgiyi Özgürce Söylemek: Hikâyede sevinin özgürce yaşatılmadığından yakınan kahraman, güzel günleri yaşamının inancıyla yaşanabilecek olan tüm güzellikleri ele alır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede asıl kahraman rolünü üstlenerek olayların tam merkezinde yer alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, özgür olmanın ve özgürce yaşamının bilincine daha sonra vardığını itiraf ederken sevginin korkusuzca yaşanması gerektiğini düşünür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevinin Seyir Defteri: Hikâyede, yaşamın tüm olumsuzluklarına rağmen yılmayan kahramanın, sevdiği insana olan bağlılığı ve tutumu konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede umutsuzluğun karşısındaki tavrını yansıtır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, sevdiğine olan özleminin birbirlerine olan sevdalarını daha da büyüttüğünü dile getirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir De Sevdası Vardı Söylenecek: Hikâyede kendisini kitaplara veren kahramanın çevresi, onun bir filozof olduğu ve bu nedenle hiç evlenmeyeceğini düşünür. Kendisi hakkında söylenenleri dinlemeyen kahraman, hikâyenin sonunda bildiklerini ve öğrendiklerini paylaşacağı biriyle birlikte olmaya başlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede eski düşüncelerinin değişim sürecini ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, yaşamının sevgi dolu ve yaşanılabilir bir yer olduğunu geç de olsa fark eder ve bir insanla yeni bir yola koyulur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Küçük Adamın Sevi Hesabı: Hikâyede kızının toplantısında tanıştığı bir kadınla yakınlaşan adam, onunla evleneceğinin hayalini kurar. Fakat kadının pek çok erkekle birlikte olduğunu ve onlarla pek çok şey yaşadığını bilmesi düşünüyordu kurduğu evlilik fikrinden uzaklaşmasına neden olur. Sadece bir düzen kurmak isteyen kahraman, evliliğin onun için önemli olmadığını dile getirirken onun bir erkeğe sadece cinsel yönden ihtiyacı olduğuna kanaat getirir ve onu terk etme kararı alır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcının hikâyede daha çok başkahramanın davranışlarını ve düşüncelerini gözlemlediği görülür.

Şahıslar

Bir Adam: Hikâyede boşanmış ve tekrar bir kadınla birlikte olmaya karar veren adam, kadının daha önce başka erkekle yaşadığı şeyleri düşündüğünde bu isteğinden vazgeçer ve kadını terk eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sırasıyla Söğütözü, Gazi Mahallesi, Sıhıye ve Kurtuluş Parkı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Her Nehir Kendi Suyunda Dinlenir: Hikâyede arkadaşlıkları lise yıllarına dayanan iki dostun Keban'a gidişi ve Keban ile Fırat'ın kendilerinde meydana getirdikleri hisler konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki kahramanı ele alır ve gözlemler.

Şahıslar

İki Arkadaş: Birlikte bir yolculuğa çıkan iki arkadaştan biri içindeki sevdâyı Fırat'a benzeterek bu aşkın hiç dinmeyeceğini aksine daha da çoğalacağını ifade eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân olarak Keban geçmekle birlikte hikâyedeki kahraman, sevgisinin önüne engellerin konulmasını tıpkı bu baraja benzetir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sevda Közü Sönmez Ten Akıp Gitse De: Hikâyede evlendiği günü dahi unutan kadın, kocasının ilgisizliğini ve duyarsızlığını biraz da olsa anneliği tadınca unuttur. Fakat umudunu hiç yitirmeyen kadın, kocasının ona işlerinde yardım etmesini söylemesiyle her gün işe beraber gitmeye başlarlar. Böylelikle birbirine olan inançlarının ve sevgilerinin daha da çoğaldığını fark ederlerken, bir süre sonra dördüncü çocuklarının olacağını öğrenirler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede evli bir çiftin birbirleriyle olan ilişkileri gözlemlenir.

Şahıslar

Bir Kadın: Hikâyede kocasının düşüncesizliklerinden şikâyet eden kadın, bu durumu zamanla benimsediğini dile getirir.

Zaman

Hikâyedeki olay bir kış mevsimine denk gelen Ramazan ayında geçmektedir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

3.2.1.9. Düşler Ülkesi

İbrahim Erdem'in çocuk öykülerini ele aldığı "Düşler Ülkesi" adlı eseri 2000'de "Şule Ofset Matbaacılık" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda sekiz hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.9.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Fulya'nın Sevinci: Anne ve babası iş dolayısıyla Avrupa'da yaşamaktayken, Fulya babaannesiyile Türkiye'de kalmaktadır. Anne ve babası işlerini yoluna koyduktan sonra ise kızlarını yanına alır. Fakat Fulya buraya ayak uyduramaz. Çünkü onların dilinden hiçbir şey anlamamaktadır. Bir gün radyoda Anadolu türkülerini duyduğunda ise sevinçten havalara uçar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede küçük bir kız olan Fulya'nın anne ve babasına olan özleminin davranışlarına yansıyan tarafı gözlemlenir.

Şahıslar

Fulya: Anne ve babası iş için Avrupa'da olan Fulya, babaannesi ile yaşar ve her gün onlardan gelecek telefonu bekler.

Zaman

Hikâyedeki olay bir kış mevsiminde geçmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sırasıyla Türkiye ve Avrupa geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Cansu'nun Kitapları: Anne ve babası tüm gün çalışan Cansu, günlerini babaannesinin yanında geçirir. Gün boyu babaannesiyile vakit geçiren Cansu,

amcasının eve gelmesiyle daha da keyifli bir hale bürünür. Nitekim amcası onunla ilgilenmeye başladığında Cansu herkesi unuttur ve amcasının getirdiği kitaplarla kendine yeni bir dünya kurar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, kahramanın zamanla kitaplara olan ilgisinin nasıl arttığını gözlemler.

Şahıslar

Cansu: Hikâyede Cansu, amcasının teşvikiyle bazen anlamadığı bazen ise yırttığı kitaplarıyla daha çok ilgilenmeye başlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Hülya'nın Çiçekleri: Hikâyede yeni taşındıkları yere uzun süre alışamayan Hülya'nın bir zaman sonra burada kendine arkadaş edinip, onlarla bahçeye çeşit çeşit çiçekler dikmesi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede kahramanın heyecanını gözlemleyerek mutluluğunu yansıtmaya çalışır.

Şahıslar

Hülya: Hikâyede Hülya, arkadaşlarıyla birlikte toprağa zakkum, yasemin gibi çiçekler dikerek onların büyümelerini heyecanla beklerler.

Zaman

Hikâyedeki olay bir haziran ayında geçmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sokak ve ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Derya'nın Yıldızları: Köyde anneanesi ile kalan Derya, babasının işlerinin düzelmesiyle birlikte Ankara'daki evine döner. Ancak Derya burada köydeki gibi yıldızları göremez. Bu nedenle köye dönmek isterken, babası onu bir tepeye çıkarır. Bu tepede yıldızları büyük bir ihtişamla gören Derya, Ankara'da kalmaya karar verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede kahramanın yıldızlara olan hayranlığını gözlemlemiştir.

Şahıslar

Derya: Köyde gökyüzündeki yıldızları seyretmeyi çok seven Derya, şehre gelince yıldızları göremeyince köye dönmek ister.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy ve Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çiğdem Öğretmenin Dönüş Günü: Hikâyede okula yeni gelen bir öğretmenin öğrenciler ve velilerin hayatındaki rolüne değinilir. Öğrenciler ve velileri tarafından çok sevilen öğretmen, bir süre sonra sürgün edilir. Bu durumu başta anlayamayan öğrenciler öğretmenlerinin geri dönmesi için birçok yere mektup gönderirler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede bir öğretmenin, öğrencilerinin hayatında ne kadar yere ve öneme sahip olduğunu dile getirir.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, öğretmenlerinin sürgün edilmesine bir anlam veremez ve öğretmenlerinin bir gün geri döneceğine inanır.

Çiğdem Öğretmen: Kısa sürede herkes tarafından çok sevilen Çiğdem Öğretmen, bir iftiraya uğratılarak yeni geldiği okuldan sürgün edilir.

Zaman

Hikâyedeki olay kış mevsiminde başlarken, bahar mevsiminde sona erer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak okul ve lojman geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Mehmet'in Kar Savaşları: Hikâyede Mehmet'in okumasına gerek olmadığını düşünen babasının onu tekrar okula yazdırması ve Mehmet'in zorlu yollardan geçip okula ulaşması konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu hikâyede anlatıcının rolü hikâyenin başkahramanı olan Mehmet'in okula tekrar yazdırılmasından sonra okula giderken yaşadığı sıkıntıları yansıtmaktır.

Şahıslar

Mehmet: Derslerinde çok başarılı olan Mehmet, tüm öğretmenleri tarafından sevilen bir öğrencidir.

Zaman

Hikâyedeki olay yaz mevsiminde başlarken, kış mevsiminde devam eder.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Çam ve Doruk köyleri geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Alişan'ın Uzay Filmleri: Hikâyede Alişan'ın uzaya olan ilgisi konu edilirken, düşünüyü kurduğu hayalî gezegenin nitelikleri de ele alınır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede kahramanın uzay merakını ele alır.

Şahıslar

Alişan: Uzay filmlerine çok meraklı olan Alişan, uzaya yolculuk yapmanın hayalini kurar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Manolya'nın Dünyaları: Hikâyede Dünya Çocukları Birliği başkanı olan Manolya'nın çocuklarla ilgili düşünceleri ve çalışmaları konu edilir. Hikâyede insanların çılgınlıklarının karşısında korunmasız olan çocukların durumları gözler önüne serilerek, yeni bir dünya inşa edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede çocukların yaşamlarını güzelleştirmek için savaştan kahramanın fikirlerini gösterir.

Şahıslar

Manolya: Dünya Çocukları Birliği başkanı olan Manolya, çocukların korunması için her insanın kendi kişiliğine göre bir dünyada yaşamasını planlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

3.2.1.10. Acımın Çiçeği

İbrahim Erdem'in "Acımın Çiçeği" adlı öykü kitabı 2000'de "Öykü Şiir Yayınları" tarafından yayımlanır. İbrahim Erdem bu eserinde "Yüzlerine kapılar kapatılmış, iç sürgünlere vurulmuş yaratım gücü sonsuz renklerdeyken acımadan katledilmiş binlerce genç yeteneğe acıyla"(Erdem, 2000: ÖKİ.) şeklinde ithafta bulunur. Kitapta toplamda dört adet hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.10.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Acının Çiçeği Gök Rengi Açar: Hikâyede bir matbaada çalışan Gülayşe iş arkadaşı olan Rüstem’le bir konu üzerinde altı aydır çalışmaktadır. Onların iş dolayısıyla birbirleriyle olan ilişkileri ise çevreleri tarafından yanlış anlaşılır. Öyle ki bu durum Gülayşe’ye atılan iftiraları geciktirmez. Fakat Gülayşe çevresindeki insanlara göre yaşamanın kişiliğine zarar verdiğini düşünerek, insanların birbirleriyle olan iç savaşlarının bir gün son bulmasını diler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede insanların birbirini kolayca yargılamalarını ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, kızı gibi gördüğü Gülayşe’yi tüm olumsuzluklardan korumak ister.

Gülayşe: Matbaada çalışan Gülayşe, burada iş arkadaşları tarafından iftiraya uğratılır.

Rüstem: Gülayşe’nin çalışma arkadaşı olan Rüstem’in çalışma arkadaşı olan birkaç kadınla birlikte olduğu haberi ortaya atılır. Bu nedenle Rüstem, çevresi tarafından hor görülerek dışlanır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Kurtuluş Parkı ve Akdere geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Acının Çiçeği Yaşamla Beslenir: Hikâyede bir kütüphane görevlisinin şair olarak düşündüğü bir adamı araştırması ele alınır. Adamın okuduğu dergilerden yayımladığı şiirlerini bulup bunları kitap haline getiren kütüphane görevlisi, notlarıyla ise bir yazısının yayımlanmasını sağlamış olur. Yazısını okuyan adam ise onun kütüphanedeki görevli olduğunu anlar ve mektubunda onunla en kısa zamanda

görüşmek istediğini belirtirken, şiiri ve yazıyı yalnızca insan sevgisinden dolayı ele aldığını ifade eder.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede şair olduğunu düşündüğü adamın yazma sebebini ve beklentilerini ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Bir kütüphane görevlisi olan anlatıcı, kütüphanede dikkatini çektiği bir adamın notlarından ve okuduğu dergilerden bir şair olduğunu anlamasıyla onu bulmak için birçok yola başvurur.

Zaman

Hikâyedeki olay yaz mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Acının Çiçeği Ölümsüzdür: Hikâyede bir şair üzerinden sanatçı olmanın zorluğuna ve şairin bu uğurdaki savaşına değinilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede şair arkadaşının sanat hakkındaki düşünceleri ile kendi düşüncelerini karşılaştırır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, kendisi gibi şair olan bir arkadaşının sanat hayatında hırslı olmadığına değinirken, aynı zamanda bu durumun onun sanat hayatında hiçbir beklentisinin olmayışı olarak yorumlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Acının Çiçeği Kırk Yıl Tomurcuk Kalır: Hikâyede evlilik, çocuk ve geçim sıkıntılarından dolayı yazmaya ara veren Ali Algül, büyük bir bunalıma girer. Onun bu durumdan kurtulmasının tek yolunun tekrar yazı dünyasına girmesini her defasında söyleyen arkadaşı, hikâyenin sonunda onu ikna ederek sanata hiçbir zaman ihanet etmemesi gerektiğini göstermiş olur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede sanatı kuralına göre uygulamanın gerekliliğini savunur.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, arkadaşı Ali Algül'ün şirden uzaklaşmaması gerektiğini, bu durumun yaşamanı hem kolaylaştıracağını hem de kendisini var edeceğini dile getirerek onu ikna etmeye çalışır.

Ali Algül: Hikâyede yazı işlerine evlilikle birlikte ara veren Ali Algül, hiçbir şeye yetişemediğini dile getirirken, hikâyenin sonunda arkadaşının tüm uyarılarını dikkate alarak tekrar sanatını icra etmeye karar verir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak pastane geçmektedir.

3.2.1.11. Yaşam Satan Adam

İbrahim Erdem'in "Yaşam Satan Adam" adlı öykü kitabı 2001'de "Şule Matbaacılık" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda on beş hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.11.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Canım Kardeşim: Hikâyede kardeşinin tutuklanmasının ardından eşinin sürekli bir canavarın kardeşiyle evli olduğunu söylemesiyle adamın, eşini evden kovup kardeşini seçmesi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, kardeşinin tutuklanmasının ardından ağabeyinin kardeşine olan bağlılığını ve sevgisini yansıtır.

Şahıslar

Ağabey-Kardeş: Hikâyede kardeşinin tutuklanmasından sonra zor günler geçiren ağabey, hikâyenin sonunda kardeşini seçerek eşinden ayrılır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Beni Bende Bulmak: Hikâyede toplumun dayattığı kurallara karşı direnen bir öğretmenin duygu ve düşünceleri söz konusudur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iç düzene karşı olan bir öğretmeni gözlemler.

Şahıslar

Bir Öğretmen: Hikâyede herkes gibi düşünmek zorunda olmadığını dile getiren öğretmen, kendi düşüncelerinin ve davranışlarının onu şekillendirdiğini savunur.

Zaman

Hikâyedeki olay bahar mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Elele Olmazsan: Hikâyede işten atılan arkadaşının yanında olup ona destek olan anlatıcı, hikâyenin sonunda insanlara kucak açmanın gerekliliğinden bahseder.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem gözlemci hem de kahraman anlatıcıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, işten atılan bir arkadaşı hakkında söylenenlere kulak asmaz ve onun bu zor durumunda yanında olmayı tercih eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ben Öğretmenim: Hikâyenin başkahramanı olan Abdül Bey, taşradan Ankara'ya gelir. Burada kendisine bir aday öğretmen verilir. Abdül Bey'i sanatı ve bilimi bilmediği gerekçesiyle sorgulayan bu genç, kendisinin böyle bir öğretmen olmayacağını dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, Abdül Bey'in aday öğretmene karşı olan tutumunu ele alarak Abdül Bey'in kendini sorgulamasını sağlar.

Şahıslar

Aldül Bey: Neredeyse emekliliği gelmiş olan Abdül Bey, taşradan sonra öğretmenlik hayatına Ankara'da devam eder. Ankara'yı pek sevemeyen Abdül Bey, burada kendisine verilen aday öğretmeni gözlemleyerek ilk öğretmenlik yıllarını ve şiirle uğraştığı günleri hatırlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çarpık Matematik: Hikâyede bir siyasetçinin yenilgisi söz konusudur. Bu yenilgiye bir türlü anlam veremeyen adam, hikâyenin sonunda insanlara tekrar doğru yolu göstermenin yöntemlerini düşünmeye başlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede bir siyasetçinin yenilgisinin hemen ardından kendisinde yarattığı oluşumları incelerken, toplumun nasıl bir karmaşığa sürüklendiğine de değinir.

Şahıslar

Bir Siyasetçi: Hikâyede yenilgisini hazmedemeyen siyasetçi, bu durumdan insanları sorumlu tutar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Herkes Duyamaz: Hikâyede bir politikacının hasta olmasına rağmen, siyasetten bir türlü kopamayışı işlenir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede bir politikacının siyasete olan hayranlığını ele alır.

Şahıslar

Bir Politikacı: Doktorun hiçbir uyarısını dikkate almayan politikacı, kalabalıkları görmeyen kendisini iyi hissettirdiğini söyler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bin Kitap: Hikâyede insanı var eden gerçeğin kitaplar olduğu ve sorunların çözümü için kitap okumanın gerekliliği konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki sevgilinin kitaplara olan tükenmek bilmeyen doyumsuzluklarını yansıtır.

Şahıslar

İki Sevgili: Hikâyede kendilerini eleştirmeye başlayan iki sevgili, birbirlerine daha çok kitap okuyacaklarının sözünü verirler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Seyirciler: Hikâyede iki sarhoşun kavgası ele alınır. Birbirlerine küfürler savurarak kavga eden bu iki kişiyi insanlar merakla izlerlerken kimse onları ayırmaya çalışmaz.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede kavga eden iki insanla onları izleyen halkayı gözlemler.

Şahıslar

İki Sarhoş: Birbiriyle kavgaya tutuşan iki sarhoş, çevrelerindeki halkanın kendilerini ayırmayıp izlemeyi tercih ettiklerinden kavgaya devam ederler.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sokak geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Savunma: Hikâyede bir öğretmene öğrencilerini tiyatroya teşvik ettiği, ressamlarla tanışmalarını sağladığı ve kitap okumaya özen gösterdiği gerekçesiyle bir soruşturma açılır. Ancak bu soruşturma, onun inandığı doğrularını uygulamasını engelleyemez.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyenin hem anlatıcısı hem de kahramanı olan öğretmen, öğrencileriyle olan etkinlerine bir soruşturmanın zarar veremeyeceğini savunur.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede bir öğretmen olan anlatıcı, kendisine soruşturma açanlara karşı değişmeyeceğini ve bildiklerini öğrencilerine aktarmaya devam edeceğini belirtir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Cennet ve Cehennem: Hikâyede sevdiği adamdan hamile kalan genç kız, bu durumu bir süre ailesinden ve çevresinden gizlese de daha sonra bebeğini aldırma zorunda kalır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, sevdiğinden hamile kalan bir genç kızdır. Anlatıcı bu hikâyede toplumun gözündeki yerini sorgular.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede hamile olan genç kız, bu durumu ailesine açıklayamadığı için hikâyenin sonunda sevgilisiyle beraber bebeğini aldırma kararı verir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İstenen ve Yaşanan: Hikâyede sevdiği adamın yanına Ankara'ya gelen kadının, aldatılmasını öğrenmesi ve bu duruma sebep bulamayışı konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede aldatılan bir kadını ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, birlikte olduğu kişinin ona soğuk davrandığını hisseder ve ardından onu aldattığını öğrenir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yağmur Çiselerken: Hikâyede anlatıcı, her güzel şeyin içerisinde acının var olduğunu düşünür. Bu sebeple kendini aşktan mahrum bırakır. Fakat hiç beklemediği bir anda âşık olduğunu hissetmesi üzerine kendini artık bu duygudan daha fazla esirmeyeceğine karar verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcının aşkı ve aşkın getirilerini ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, hiç beklemediği bir anda âşık olur. Yıllarca tatmadığı bu sevinci kendisinden uzun yıllar mahrum ettiği için kendini sorgular.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köprübaşı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yönetmelik Gereği: Hikâyede bir okul müdürünün yönetmelik gereği olarak uyguladığı emirlerin, insanlara nasıl yansıdığı konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede bir müdürün yönetmelik gereği olarak savunduğu emirleri ve insanlarla olan iletişimini ve ele alır.

Şahıslar

Müdür: Tüm emirlere uyup bunları uygulamak isteyen müdür, hikâyede insanlara olan davranışları sebebiyle birçok eleştiriye maruz kalır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yerin Dibi Yok: Evli ve üç kızı olan adam, eşinin ondan ayrılmak istemesiyle Recep adlı arkadaşı ile onun dostunu bir lokantaya çağırır. Recep'in karısına ve kızlarına olan ilgisini çoktandır sezen adam, Recep'in dostunu elde etmek istediği için onları evine götürerek eşine Recep'in büyük kızlarıyla ilişkileri olduğunu söyler. Herkes büyük şaşkınlık duyar. Kızı, kendisinin böyle bir babasının olmadığını söylerken, eşi de boşanma isteğinin tam yerinde bir karar olduğunu söyleyerek kızlarıyla evi terk ederler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede sadece kendisini düşünen bir adamın davranışlarını ve bu davranışların doğurduğu sonuçları değerlendirir.

Şahıslar

Bir Adam: Hikâyede hiçbir şeyin umurunda olmadığını ifade eden adam, düşündüğü şeyleri bir an önce gerçekleştirmek isterken bir insana yakışmayacak eylemlerden ise hiç kaçınmaz.

Zaman

Hikâyedeki olay bahar mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev ve lokanta geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yaşam Satan Adam: Hikâyede açlığın, savaşların ve ilkelliğin insanları karanlık bir çağa sürüklemesini ele alan anlatıcı, bu durumdan kurtulmak için kendisini bir savaşçı ilan eder. Böylelikle farklı yaşamların ve güzelliklerin farkına varan savaşçı, böylelikle huzuru yakaladığını da düşünür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, yaşamın güzelliklerinin peşinden giderek huzurlu ve görkemli bir dünyanın içine girer.

Şahıslar

Anlatıcı: Anlatıcı bu hikâyede, insanlara yaşam sunan bir savaşçı olduğunu dile getirerek bu durumdan büyük huzur duyduğunu ifade eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

3.2.1.12. Öğretmenlerim Benim

İbrahim Erdem'in "Öğretmenlerim Benim" adlı çocuk öykü kitabı 2004'te "Onlar Yayınevi" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda sekiz hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.12.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Yapraklar Çiçek Olmuş: Hikâyede öğrencisinin yapraklara olan ilgi ve bilgisine hayran kalan bir öğretmenin, öğrencisine bir bilge olarak bakması konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla kuruludur. Anlatıcı olan öğretmen, zaman zaman gözlemci bir bakış açısıyla da hikâyeyi sürdürür.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede bir öğretmen olan anlatıcı, öğrencisi Melek'in yapraklara olan ilgisinden etkilenerek ağaçlara daha farklı bir gözle bakmaya başlar.

Melek: Çeşitli ağaçların yapraklarını defterinde kurutup, her birinin altına özelliklerini yazan Melek, öğretmenin doğaya bakış açısını değiştirir.

Zaman

Hikâyedeki olay eylül ayında gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak bahçe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Gerçeği Sevgi Korur: Hikâyede altıncı sınıfa giden Zeki ve arkadaşına, müdürün yanında bulunan üç adam, öğretmenlerinin onları kitap fuarlarına götürüp zorla kitap aldıklarını bildiklerini söyler. Bunun üzerine Zeki, kendi istekleriyle orada bulduklarını, kitap almadıklarını ve sadece yazarlarla konuştuklarını söylerken öğretmenlerinin ayrıca iyi bir öğretmen olduğunu da dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla kuruludur.

Şahıslar

Zeki: Altıncı sınıfa giden Zeki, kendisini sorgulayan adamlara öğretmenlerinin onları tiyatroya, sinemaya ve kitap fuarlarına zorla göndermediğini söylerken, öğretmenlerinin ayrıca iyi bir öğretmen olduğunu da dile getirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak satranç odası geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ağaçlar Ağlıyor: Hikâyede, öğrencisi Coşkun'un ağaçları kesen belediyeye karşı olan duruşundan çok etkilenen öğretmen, hikâyenin sonunda bir çocuğun içtenliğini ve yüreğinin ne kadar büyük olduğunu fark eder.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Coşkun: Ağaçların kesilmesinden büyük üzüntü duyan Coşkun, belediye başkanının yeşilliği çoğaltması yerine ağaçları yok ettiğine değinir.

Zaman

Hikâyedeki olay eylül ayında gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak bahçe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Adam: Hikâyede Can adlı bir öğrenci ele alınır. Can'ın oldukça düzensiz ve dağınık olması öğretmeni tarafından engellenmeye çalışılsa da, kendi dünyasında daha mutlu olduğunu gören öğretmeni, hikâyenin sonunda Can'ın kendine özgü bir adam olduğuna inanır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Hikâyede kahraman anlatıcı rolündeki öğretmen, öğrencisi Can hakkındaki görüşlerini dile getirirken aynı zamanda Can'ı gözlemleyerek gözlemci anlatıcı rolünü de üstlenir.

Şahıslar

Can: Değişik tavırlarıyla her an dikkat çeken Can, oldukça düzensiz oluşu ve yerinde hiç durmayışı ile hemen göze çarpar.

Zaman

Hikâyedeki olay, okulların açılmasıyla birlikte gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sınıf geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Şair Olmak: Hikâyede öğrencisi Nevin'in şair olmak istediğini öğretmenine ısrarla dile getirmesi ve öğretmenin Nevin'e bu yolda yapması gerekenleri tek tek sıralaması konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Nevin: Şair olma isteğini her an öğretmenine söyleyen Nevin, bu kararlı duruşuyla öğretmenini etkilemeyi başarır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Kırık Kalp: Hikâyede bir öğretmen öğrencilerine meslek seçimi ile ilgili bir ödev verir. Sevinç, bir yazarla görüşmeyi seçer. Öğretmen bu seçiminden dolayı onu kutlar ve bir yazarı tanımak için önce yazdıklarına bakması gerektiğini söyler. Bunun üzerine Sevinç, öğretmenin dediklerini yapar ve hatta bir değerlendirme yazısı dahi

ele alır. Daha sonra yazarla tanışacağı günü sabırsızlıkla beklemeye başlar. Ancak Sevinç, o gün geldiğinde kendisiyle ilgilenilmediğinden dolayı büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bu durumuna çok üzülen öğretmeni, bu olumsuzluğun onun suçu olmadığını, kitaplara ve yazarlara hiçbir zaman küsmemesi gerektiğini söyler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Hikâyede kahraman anlatıcı olan öğretmen, kimi zaman öğrencisini gözlemleyerek de hikâyeyi sürdürür.

Şahıslar

Nevin: Bir yazarla yakından tanışmak isteyen Nevin, öğretmenin tavsiyesi üzerine bir yazarı tanımak için ilk önce eserlerini okuyup daha sonra soru hazırlaması gerektiğini öğrenir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Okuma Yöntemi: Hikâyede bir Türkçe öğretmenin Mahmut adlı öğrencisine dilini düzeltmesi için büyük uğraş vermesi konu edilir. Fakat Mahmut'un bu alışkanlığı bir türlü değişmeyince öğretmen, öğrencisini artık zorlamamaya karar verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Hikâyede kahraman anlatıcı olan öğretmen, kimi zaman da gözlemleri ile hikâyeyi ele alır.

Şahıslar

Mahmut: Hikâyede kelimeleri kendi tekniğiyle okuyan Mahmut, bu alışkanlığını bir türlü terk edemez.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru olarak bir ilçe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Yıl Sonu Değerlendirmesi: Hikâyede bir öğretmen her sene olduğu gibi bir yılsonu değerlendirme yapar. O yıl bu değerlendirmede öğrencisi Cemil Çam'ın değerlendirme dikkatini çeker. Cemil, dayağa alıştıklarından ve öğretmenlerinin aksine onlara hep sevgiyle yaklaştığını dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır.

Şahıslar

Cemil Çam: Hikâyede Cemil, başta anne ve babası olmak üzere çevresindekilerin sürekli bağırıp çağırmasına karşın öğretmenlerinin bu kadar yumuşak huylu ve sevecen olmasına büyük hayranlık duyar.

Zaman

Hikâyedeki olay, bir yılsonunda gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

3.2.1.13. Yaşadığımız

İbrahim Erdem'in "Yaşadığımız" adlı öykü kitabı 2014'te "Sonçağ Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda altı hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.13.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Ekilmemiş Umut: Hikâyede Mahmut Bey ve arkadaşları çıkardıkları dergiden ve görüşmelerinde işçilerin direnişlerinden, Avrupa'daki aydınlardan ve yazarlardan bahsettikleri gerekçesiyle sık sık saraya çağrılır. Padişah tarafından ölümle tehdit edilirler. Fakat onlar, davalarının haklılığının ortada olduğuna ve inanarak ölmenin

kutsallığına inanırlar. Bu nedenle çalışmalarını sürdürmeye devam ederler. Ancak sarayın sürgün kararı da kısa zamanda gelir ve Mahmut Bey arkadaşları bir vapura bindirilerek İstanbul'dan uzaklaşırlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede Mahmut Bey ve arkadaşlarının padişah baskısı karşısındaki hallerini ele alır.

Şahıslar

Mahmut Bey ve Arkadaşları: Ortak düşünceleri ve tavırlarıyla birleşen Mahmut Bey ve arkadaşları, bildiklerini aktarmayı seçerek, insanları aydınlatmayı bir vazife olarak görürler. Mahmut Bey ve arkadaşları aynı zamanda fikirlerini devamlı eleştirerek en doğruya ulaşmaya ve bu doğruları çalışmalarında halka göstermeyi arzularlar.

Zaman

Hikâyede kesin bir zaman dilimi belirtilmemekle birlikte “sabah” ve “gece” gibi zaman ifadelerine yer verilir.

Mekân

Hikâye İstanbul'da geçmekle birlikte bir iç mekân unsuru olarak saray ele alınır.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yıkık Düzen: Hikâyede ilmî, olgunluğuna, hoşgörüsüne hayran kalınan Musa Molla Efendi, köylü tarafından çok sevilir. Köylü, Musa Molla Efendi geldiğinden beri işlerinin düzene girdiğini düşünür. Bu nedenle ona hizmette sınır tanımazlar. Hatta onu rüyalarında gören günahlarından arınmış olduğunu kabul eder ve her köye böyle bir hocanın nasip olmayacağını düşünürler. Ancak hocanın evlenmesiyle birlikte köyde her şey kötüye gitmeye başlar. Hoca yaşlandıkça köylünün malına göz dikmeye ve köylüye üç veriyse beş almaya başlar. Bir süre sonra hoca ölüm döşegine düşer. Köylü, hocanın ölümünü kutlamak için düğün dernek kurar ve bir kulun önünde eğilmeyeceklerine ant içerler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Hikâyede Molla Musa Efendi'nin günden güne köylüleri nasıl dolandırdığı ele alınır.

Şahıslar

Molla Musa Efendi: Hikâyede ilk zamanlar köylünün ulu ve âlim olarak gördüğü, hizmette kusur etmedikleri Molla Musa Efendi, bir süre sonra köylünün hasadını hayır dua ve sevap maksadıyla ellerinden almaya başlar.

Zaman

Hikâyedeki olay kış mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyedeki olay Güzelce köyünde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Haydarcan: Hikâyede bir fabrikada işçi olarak çalışan Haydarcan, işçilerin haklarını araması gerektiğini ve insanlıklarının engellenmemesi gerektiğini düşünür. Bu düşüncelerini kendi gibi düşünenlerle sık sık paylaşır. Ancak Haydarcan'ın bu hali patronunu endişelendirince ona, Moskova'ya göndermeyi teklif eder. Bu teklifi kabul etmeyen Haydarcan, birkaç arkadaşıyla birlikte iş yerlerinde bir grev yapmayı planlarken, Haydarcan'ın öldürüldüğü haberi duyulur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Hikâyede kahraman anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Haydarcan'ın arkadaşıdır. Hikâye zaman zaman gözlemci anlatıcıyla ele alınır. Bu durumda ise dışarıdan bir gözle Haydarcan'ın kişisel ve düşünsel yönü aktarılır.

Şahıslar

Haydarcan: İnsanca yaşamının sadece insana ait olduğunu düşünen Haydarcan, bir işçi olarak haklarını kimseye yedirmeyeceğini savunur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak fabrika ve cadde geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Filizdeki Canlı Renk: Bir fabrika bekçisi olan Ramazan Çavuş'un fabrikayı beklediği sırada ellerinde kitaplarla dağdan aşağı inen iki kişiyi anarşist olarak kabul edip onları komutana şikâyet eder. Hasan ve Mustafa'nın birer komünist olduğu gerekçesiyle komutan onları askerlerle Ankara'ya gönderir. Ankara'ya geldiklerinde ifadeleri alındıktan sonra bir odaya çıkarılan Hasan ve Mustafa burada birçok kişi tarafından dövülür. Daha sonra iki ayrı odaya yerleştirilirler. Mustafa, bu odada kendisi gibi birçok kişinin bulunduğunu duvardaki yazılardan anlar. Yazılara dikkatle baktığında ise bu yazıların bazılarının kanla bazılarının ise ayakkabı lastiğiyle yazılmış olduğunu anlar ve ceketinden kopardığı düğmeyle yaşamakta kararlı olduklarını yazar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Anlatıcı bu hikâyede, Hasan ile Mustafa'nın birer anarşist olarak yargılanmalarını ele alır.

Şahıslar

Ramazan Çavuş: Bir fabrikada bekçi olan Ramazan Çavuş, dağdan aşağı doğru inen iki kişiyi anarşist olarak kabul eder ve komutana haber verir.

Hasan ile Mustafa: Elleri bavu ve kitaplarla dağdan aşağı doğru inen Hasan ile Mustafa, memleketin sorunlarıyla ilgili kitap okumanın ve yayın izlemenin bir ödev olduğu bilincindedir.

Zaman

Hikâyedeki olay 6 Mayıs 1971'de gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak fabrika, kasaba, tren ve Ankara geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yaşansa Bile: İşçi Partisi'ni kurma girişimlerinde bulunan Osman Ali, üç yıl hapiste yatar. Çıktığında yaşamını ve geçmişini değerlendirmeye başlayan Osman Ali, tekrar sendika başkanlığının ardından parti başkanlığına yönelir. Düşüncelerini hiç yılmadan gece gündüz anlatarak yasalara uygun grevler düzenler. Hapiste yattığı süre

zarfınca bazı arkadaşlarının fikirlerinin değiştiğini gorse de o, kavgasını devam ettirmeyi seçer.

Anlatıcı ve Bakış Açışı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Hikâyede, başkahraman Osman Ali'nin siyasal kimliği nedeniyle yaşadıkları ve topluma yönelik düşüncüleri yansıtılır.

şahışlar

Osman Ali: Hikâyede hapiste yattığı üç sene boyunca dışarı çıkmamanın büyük özlemini çeken Osman Ali, dışarı çıktığında siyasal kimliğini kullanarak insanları yönlendirmeye ve onların acılarına ortak olmaya devam eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Yolu Olmalı: Hikâyede tarlalarına domates ekip onları hale satmaya götüren Yaşar Emmi ile Yetim Çalışkan'ın emeklerinin karşılığını alamamaları konu edilir. Hale gittiklerinde ellerindeki domateslerin alınamayacağını, ellerinde oldukça fazla ürünün olduğu belirten adam, emeklerinin tümünden boşa gitmemesi için ancak yarı fiyatını verebileceğini söyler. Adamın bu sözlerine karşı Yaşar Emmi suskunluğunu korurken Yetim Çalışkan, emeklerinin boşa gittiğine bir türlü inanamaz ve bu düzenden kurtulmanın bir yolunun olduğunu düşünmeye başlar.

Anlatıcı ve Bakış Açışı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Anlatıcı bu hikâyede geçimlerini tarlalarına ektiği domateslerle sağlayan iki köylünün zor durumlarını ve emeklerinin karşılığını tam olarak alamadıklarında verdiği tepkileri yansıtır.

şahışlar

Yaşar Emmi: Hikâyede geçim sıkıntısından dolayı tek bir ineğini ucuza satmak zorunda kalan Yaşar Emmi, baharın gelişiyle birlikte herkesten çok çalışarak tarlasından ürün alacağı günleri bekler.

Yetim Çalışkan: Hikâyede domateslerin bir kısmını ev halkı için ayıran Yetim Çalışkan büyük bir kısmını ise satmak ister.

Zaman

Hikâyede olaylar kış mevsiminde başlarken, ilkbaharın gelişiyle sona erer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara ve Büyük Hal geçmektedir.

3.2.1.14. Asi ve Asil

İbrahim Erdem'in "Asi ve Asil" adlı öykü kitabı 2014'te "Sonçağ Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda yirmi üç hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.14.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Dişe Diş: Hikâyede yönetimin Kızılay'da görevlendirdiği Fikret Tel, burada müdürü tarafından devamlı rahatsız edilir. Fikret Tel, işini aksatmadığını ve kendisini rahatsız etmemesi gerektiğini söyler. Bu sözler karşısında müdür onu odasına çağırır ve yüzüne bir tokat indirir. Bilinci yerine geldiğinde ise kendisini çok seven Hamdi Baba'nın yanına giden Fikret, her şeyi ona anlatır. Doktorun verdiği on günlük raporun ardından işe tekrar dönen Fikret, müdürün sağ kolu ile sol ayağının kırıldığını ve altı aydan fazla raporlu olduğunu öğrenince bir an önce Hamdi Baba'nın yanına gitmek ister.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Anlatıcı bu hikâyede hikâyenin başkahramanı olan Fikret Tel'in doğasını ve müdürü ile yaşadığı sorunlarını ele alır.

Şahıslar

Fikret Tel: Hikâyede Fikret Tel, haksızlıklara tahammül edemeyen biridir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara-Kızılay geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Basit Hesap: Hikâyenin başkahramanı iş yeri temsilcisi seçilir. Birçok hareketleri engellenen komisyon üyeleri bu durumdan oldukça rahatsız olurlar. Bunun üzerine müdür ve başkan, onun gitmesi için bir plan kurarlar. Hemen ardından ona bir grubun komisyon başkanlığı verilir. Başkanlıkla birlikte odasına gelenlerin sayısı birden çoğalmaya başlar. O ise bu durumdan şüphelendiği için arkadaşlarına odasına girip çıkmalarını söyler. Odasına geldiğinde konukların önlerinde üç çantanın olduğunu görür. İki çantayı açan üyeler, diğer çantayı da kendisinin açması gerektiğini söylerler. Tam o esnada odada birden bir hareketlilik olur ve arkadaşları içeri girer. Rüşvet teklifi nedeniyle başkan ve üyelerine tutanak tutulur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla kuruludur. Hikâyede anlatıcı başkahramanın bir işyeri temsilcisi olarak seçilmesinin ardından ona kurulan komployu ele alır.

Şahıslar

Bir İşyeri Temsilcisi: İdarecilik görevini üstlendikten sonra birçok yönetmelik getiren temsilci, aynı zamanda dilekçeler yazarak da insanların haklarını aramanın yollarını dener.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâye bir iş yerinde geçmekle birlikte hikâyedeki olaylar buradaki bir odada gerçekleşmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kararlı: Hikâyenin başkahramanı olan Ömer Uslu'nun öğretmenlik yaptığı okulda pek çok öğretmen zamların, baskıların ve korkutmaların artmasıyla sendikalar uyarı boykotu yapmaya karar verirler. Ancak Ömer Uslu arkadaşlarının bu kararlarının ancak kesin duruşlarla bir yere ulaşacağını düşünür. Bu nedenle onlar görüşlerini paylaşırlarken, farklı görüşlerin ortaya atıldığını görür. Kararlarına göre öğretmenler bir gün derslere girmezler. Boykotun gerçekleşmesiyle birlikte soruşturmalar açılır ve pek çok öğretmen açığa alınır. Okula gelen müfettiş ise eyleme katılanları tespit etmekle meşguldür. Sıra Ömer Uslu'ya gelir. Ömer Uslu, müfettişe tüm kararlılığıyla eyleme katıldığını söyler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Hikâyede anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Ömer Uslu'nun kişilik özelliklerine ve sendika kararlarına karşı olan duruşu üzerinde durur.

Şahıslar

Ömer Uslu: Hikâyenin başkahramanı ve bir öğretmendir. Çok sessiz ve genelde hiç konuşmayan Ömer Uslu, öğretmen arkadaşları tarafından korkak ve miskin biri olarak görülür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak öğretmenler odası ve müdür odası geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Bir Yılbaşı Öyküsü: Hikâyede anlatıcı, eşinden ayrılmış olan dostunun eşiyle tekrar bir araya gelmelerini ister. İlk olarak dostunu eşini arar. Fakat arkadaşının eşi, oldukça inatçı biridir. Dostu ise çocukları için her şeye razı olduğunu dile getirir. Çocuklarının mutluluğu için eşinin borçlarını dahi öder. Yılın son günü eşi ve çocukları için hediyeler alır. O gün dostunun yanından erkenden ayrılır. O gider gitmez telefon çalar. Arayan dostunun eşidir. Onu bir daha görmek istemediğini söyler ve telefonu kapatır. Bu durumda dostunu yalnız bırakamayacağını düşünerek evine doğru yola çıkar. Eve geldiğinde dostunu vereceği hediyeleri düzenlerken

bulur. Bu haline çok üzülür fakat olanları anlatmak zorunda kalır. O, buna inanamazken eşi bu kez de onu arayarak beddualar eder. Bunun üzerine hediyeleri birer birer ateşe atan adam, dostunun tüm ısrarlarına rağmen evde yalnız kalmak istediğini söyler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede bir dostunun eşinden ayrıldıktan sonraki halini ve çocukları için tekrar barışmak istediği anda nelerle karşılaştığını yansıtır.

Şahıslar

Anlatıcı ve Dostu: Eşinden ayrıldığından beri dostunun çocuklarına olan özlemine ve içkiyi fazlaştırmasına dayanamayan anlatıcı onun ayrılmış olduğu eşiyile yeniden denemelerini ister.

Zaman

Hikâyedeki olaylar bir cuma günü başlamakla birlikte yılın son gecesi sona erer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara, büro ve ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Giz ve Tutku: Hikâyede sevgiyi ve yaşamı içinden geldiği gibi doya doya yaşayan anlatıcı, sevdiği kadınla birlikte ve iç içe olmanın zevkini kalabalığa aldırış etmeden yaşar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede sevdiği kadına olan tutkusunu dile getirirken, gözlemleriyle de yine sevdiği kadını ve çevresindeki insanları ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, hayatı yaşamının eşsiz tadının tutkuları olduğunu düşünür.

Zaman

Hikâyedeki olay gece başlamakla birlikte sabah son bulur.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sahil geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ortak Nokta: Hikâyede işinin sadece yazmak olduğunu söyleyen anlatıcı, yazılarında mükemmeliyeti aradığı için yazdıklarını bir dergiye ya da bir dostuna gönderemez. Bunun yanı sıra içindeki kuşkudan dolayı yazdıklarını geri dönüp okuyamaz. Kooperatifte ders vermeye başladığında ise öğrenciler, kendisinden örnek yazı göstermesini isterler. Bir sonraki ders öğrencilerine yazılarını okur. Öğrencilerinin yazılarını beğenmesi onu çok rahatlatır. Hatta bu değerlendirmeden hoşnut olur. Daha sonra bir öyküsünü değerlendirmesi için bir arkadaşına gönderir. Arkadaşı öyküyü çok beğendiğini yalnız bir önerisi olduğunu dile getirir. Arkadaşının bu önerisi üzerine öyküsünü tekrar ele alarak artık yazılarını insanlarla paylaşmaya karar verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede yazma serüvenini ve yazdıklarını insanlarla paylaşmaya karar verme sürecini ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, mükemmeliyetçi bir insandır. Bu nedenle yazıları onu tam anlamıyla doyurmaz.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ödül: Hikâyenin başkahramanı olan Ahmet, üniversite mezuniyeti sırasında tutuklanan üç arkadaşının diplomalarını alamadıklarını ve gereksiz yere tutuklanmasını düşünür. İdareye direnme fikri ise kendisini yeterince tatmin etmez. Bunları düşündükçe bu özel günde büyük bir üzüntüye kapılır. Adının okunmasıyla

birden irkilir ve diplomasını almak için kürsüye yürür. Kürsüden indiğinde ise arkasından bir ses, şubeye kadar gelmesi gerektiğini söyler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Hikâyede anlatıcı acının, haksızlıkların, baskının ve silahın olmadığı bir dünyanın hayalini kurarken, insanların seslerinin önüne nasıl geçildiğini dile getirir.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, okulunu dereceyle bitiren bir tıp öğrencisidir. Diplomasını alırken, tutuklanan üç arkadaşının bu gün yanında olmayışlarına üzülürken, aldığı sorumlulukların ne kadar büyük olduğunu anlamaya çalışır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak okul bahçesi geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kutsal Ekmeç: Hikâyede kararlı ve inançlı bir şekilde direnen tekel işçileri konu edilir. Anlatıcı, sokakları işgal eden bu işçilerin insanca yaşamak istediklerini dile getirirken, ekmeğin kutsal oluşuna da değinir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye hem kahraman anlatıcı hem de gözlemci anlatıcıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede grev yapan işçilerin direnişlerini yansıtır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, tekel işçilerin direnişini ele alarak insanca yaşamının ve ekmeğin kutsal olduğuna inanır.

John: Hikâyede anlatıcıyla maden işçileri yürüyüşünde tanışan John, tekel işçilerinin direnişini duyar duymaz Ankara'ya gelir. Burada işçi portrelerini ve pankartlarını çeker.

Zaman

Hikâyede olaylar ocak ayında gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Balgat, Anıtkabir, Kızılay ve Sakarya Caddesi geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çorba: Hikâyede bir lokantada çalışan Yusuf Usta, boş zamanlarında lokantanın karşısındaki okulu izler. Burada öğrencilerin koşuşturmaları çok hoşuna gider. Yine bir gün çocukları izlerken beş çocuğun ayakkabılarının yırtık olduğunu ve öğle molası verildiği halde bir şey yemediklerini görür. Bu duruma çok üzülen Yusuf Usta, bu konuyu ortağına açarak çocuklara her gün yemek vermeye karar verirler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Hikâyede anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Yusuf Usta'nın insanlığından ve çocuklara karşı beslediği duygularından bahseder.

Şahıslar

Yusuf Usta: Yüzünden gülümsemesi hiç eksik olmayan, kendi halinde bir insan olan Yusuf Usta, yemeklerin kaynamaya başlamasıyla içini bir mutluluk sarar.

Zaman

Hikâyede olaylar kış mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak lokanta geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Meğer Ne Kadar Yalnızmışım: Hikâyede anlatıcı, kendini kitaplardan uzaklaştırarak küçük hazları yaşamaya bırakır. Bu kararı dostlarının onu küçük görmesine neden olur. Etrafının yazın adamı ile dolu olduğunu söyleyen anlatıcı, onlara kötülük yaptığını düşünür. Bu düşünceleri yoğunlaştıkça kendini yeniden kitapların dünyasında bulur. Kitaplardan elde edindiği bilgileri ise dostlarıyla paylaşacağı anları hayal eder. Ancak bu durum bir hayalden öteye geçemez ve hayalini kurduğu sohbeti gerçekleştirmez. Bu sefer onlar gibi toplantılara ve kokteyllere gider. Gittiği

toplantıların birinde bir dostu, yanına birini getirir ve bu kişi, kendisinin öykücü olduğunu dile getirir. Anlatıcı, bu cevap karşısında şaşırırken, onunla saatlerce konuşmanın huzurunu tadar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, kitapların insan yaşamını nasıl etkilediğini ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, zaman zaman okuma eylemlerinden vazgeçse de sonunda okumanın büyük tatları beraberinde getirdiğine ve kendini güzelleştirdiğine inanır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ayaklarından Asılı Melek: Hikâyede içindeki acılardan kurtulmak isteyen bir kadının kitaplara sığınması ve bu durumun hayatına kattığı getirileri konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye, gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınır. Anlatıcı bu hikâyede evliliğinde sorunları olan bir kadının bunlardan biraz da olsa uzaklaşmasını sağlayan okumalarını ele alır.

Şahıslar

Bir Kadın: Hikâyede evliliğinde birtakım problemleri olan kadın, bu durumdan uzaklaşmak için kendini kitapların farklı dünyalarına bırakır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Çınar Ağacı: Hikâyede Kızılay'da yer alan yaşlı bir çınar ağacı, kentin ortasında unutulduğundan ve yüksek binaların yapılmasıyla birlikte oldukça kirlendiğinden yakınıdır. Gençliğinde bu kirliliğin olmayışı ise onu oldukça hüzünlendirir. Çınar ağacının yakındığı bir diğer konu ise insanların artık onunla iç içe olmayışıdır. Eskisi gibi insanların yapraklarını alıp, onları kitaplarının arasına koymamaları, yapraklarının üzerine şiirler yazmamaları ve âşıkların yapraklarını okşamamaları sebebiyle bugünkü varlığını sorgular.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Bununla birlikte hikâyede anlatıcı bir çınar ağacıdır. Anlatıcı, gençliğinde yaşadığı iyi ve kötü anılarını dile getirerek son zamanlarda yaşadıklarıyla bir karşılaştırma yapar.

Şahıslar

Çınar Ağacı: Hikâyenin kahramanı olan çınar ağacı, sevinçlerini ve üzüntülerini içeren öykülerini anlatırken gittikçe yalnızlaştığını ve unutulduğunu hisseder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmezken, hikâye geriye dönüş tekniğiyle ele alınmıştır.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Kızılay geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ressam: Hikâyede Metin Güleç adlı bir matematik öğretmenin sergi açmasının ardından onu teşvik eden öğretmen arkadaşına resimle daha yakından ilgileneceğine ve sanat coşkusunu kaybetmeyeceğine dair söz vermesi konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Gözlemci anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Metin Güleç'in resim konusundaki yeteneğini görüp onu yüreklendirmeye çalışır.

Şahıslar

Metin Güleç: Bir matematik öğretmeni olan Metin Güleç, resim konusundaki heyecanını tekrar kazanmanın verdiği duyguyla kendini daha fazla köreltmemeye karar verir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sergi geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Sert Esen Rüzgâr: Hikâyenin başkahramanı olan Berçin, babasına olan özlemiyle çocukluk günlerini çok zor geçirir. Bu zorluk onun okul hayatında da devam eder. Dişçiliği kazanmasına rağmen olanaklar onu zorlar. Dedesinin ölümüyle ise tekrar bir yıkım yaşar. Tüm bu olumsuzluklara rağmen inancını hiç kaybetmeyen Berçin, gece gündüz çalışır ve okulu bitirir. Ardından Sivas'ta çalışmaya başlayan Berçin, burada tanıştığı biriyle evlenir. Ancak eşinin bir anda baskıcı ve tembel bir adama dönüşmesi Berçin'i boşanma kararı vermesine iter. Hikâyenin sonunda Berçin, bu durumu da aşacağına inanarak yarına umutla ve özlemle bakar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede hikâyenin başkahramanı olan Berçin'in hayatını gözlemleyerek yaşadığı zorlukları yansıtır.

Şahıslar

Berçin: Hayatında birçok engellerle karşılaşan Berçin, kendisini ve kariyerini düşünerek tüm zorlukların üstesinden geldiği günleri hayal eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara ve Sivas geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Dört Duvar: Hikâyede babası ölünce kardeşleri ve annesiyle birlikte yaşayan Utku, geçim sıkıntılarının başlamasıyla babasının arkadaşı olan Topal Tahir'in kahvehanesinde çalışmaya başlar. Kardeşleri liseyi bitirene dek burada çalışır. Kardeşlerini evlendirdikten sonra büyük bir boşluğa düşse de dört duvar ona büyük bir güven sağlar. Bu dört duvar yıkılana dek burada yaşamayı sürdürmeye karar verir. Kimi zaman duvarlarla konuşan Utku, kimi zaman da çocukluğunda yaşamış olduğu çaresizlikleri düşünür. Özellikle babasıyla ilgili olan anılarını bir türlü unutamayan Utku, duvardaki izlere her baktığında yaşadığı o yoksul günleri hatırlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Utku'nun babasının ölümüyle birlikte yaşadığı sıkıntı dolu günleri aktarır.

Şahıslar

Utku: Babasının ölümünün ardından kardeşlerine ve annesine bakan Utku, kardeşlerini evlendirdikten sonra tek başına kalır. Bu durumdan yakınmayan Utku, dört duvarın tüm anılarını canlandırıp unutmasını engellediğini düşünür.

Zaman

Hikâyedeki olayın başlangıç zamanının nisan ayı olduğu belirtilir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak kahvehane geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Diş: Hikâyede Yozgat'ta göreve başlayan İlker, arkadaşı Erdal'a ulaşamayınca onun da tayininin Yozgat il emrine çıktığını öğrenir. Erdal, çok okuyan ve büyük bir de arşivi olan bir kişidir. Bu nedenle hem onu bulmak hem de arkadaşı Ayşe'ye Ümit Kaftancıoğlu'nun kitaplarını getirmek için köyün yolunu tutar. Aynı zamanda burada diş taraması yapmayı planlar. Köye geldiğinde Erdal, koşarak kendisine doğru gelir.

Birbirine sarılan arkadaşlar, ardından eve yönelirler. Erdal, Ayşe'ye kitapları hemen ona ulaştıracağını söyler. Erdal evden ayrılırken, İlker yanağının şiş olması sebebiyle ona hap verirken, en kısa zamanda kendisine tekrar uğramasını söyler. Ancak Erdal yanına uğramaz. İlker ise köyde bir tarama daha yapacağı için böylelikle Erdal'ı görme fırsatı elde eder. Erdal, dişini çekmesi için yanına gelir. Ancak İlker, diş kurtarmanın bir yolu olduğunu söyler. Bunun üzerine Erdal, acı duymadığını sadece Ümit Kaftancıoğlu'nu vurdukları için çok üzgün olduğunu dile getirir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede dostlarıyla olan ilişkilerinden bahseden anlatıcı, tayini çıkan bir dostuyla Yozgat'ta yaşadıklarını dile getirir.

Şahıslar

İlker: Hikâyenin anlatıcısı ve aynı zamanda bir dişçi olan İlker, dostlarıyla olan ilişkilerini çok önemser. Bu nedenle onlarla her zaman bağlantılı olmayı ister.

Erdal: Erdal, İlker'in dostu olmakla birlikte bir öğretmendir. Yozgat'ın bir köyüne tayini çıkan Erdal, buraya Ankara'dan sürgün gönderilir.

Zaman

Hikâyedeki olay kış mevsiminde başlarken, baharla birlikte sona erer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara ve Yozgat geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Raylarda Işıyan Güzel Düş: Hikâyede tren raylarında kitap okuyan Ali, burada Elif'le tanışır. Ali ve Elif her gün aynı saat kitap okumak için anlaşır. Buluşmalar sıklaştıkça birbirlerine daha çok bağlanırlar. Ancak okulların açılışının yaklaşmasıyla Elif, babasıyla İzmir'e geri dönmek zorunda kalır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede, hikâyenin başkahramanı olan Ali'nin Elif'le olan arkadaşlığını ele alır.

Şahıslar

Ali: Hikâyenin başkahramanı olan Ali, öğretmenlerinin tüm uyarılarını dikkate alarak yaz tatilinde okumalarına devam eder.

Zaman

Hikâyedeki olay yaz tatilinde başlarken, okulların açılışıyla sona erer.

Mekân

Hikâyedeki olay Aydın ve İncirliova'da geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Dost Oda: Hikâyede Ankara'ya tayini çıkan Hasan Bey'in, çocukları ve eşiyle birlikte Kars'tan ayrılışları konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Hasan Bey ve ailesinin Kars'ta geçirdiği günleri konu eder.

Şahıslar

Hasan Bey: Ardahan'dan sonra ikinci tayin yeri olan Kars'tan yedi yıl sonra ayrılacak olan Hasan Bey, Ankara'ya doğru yol alırken, çocukları trenin penceresinden son kez Kars'a bakıp yaşadıkları günleri anarlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Kars, Çıldır, tren garı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İstanbul Şafakta Görünür: Hikâyede Sarıkamış'ta asker olan Aram ve Eren'in arkadaşlığı ele alınırken, ayrıca Aram'ın kız kardeşi Eleni'yle İstanbul'da başlayan aşkları konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede hikâyenin başkahramanları olan Aram ve Eren'in arkadaşlıklarını ve Eren'in hiç görmediği İstanbul'a olan hayranlığını yansıtır.

Şahıslar

Aram: Hikâyenin başkahramanlarından biri olan Aram, bir inşaat mühendisidir. Askerliğini Sarıkamış'ta yapan Aram'ın İstanbul'da Eleni adında bir kız kardeşi vardır.

Eren: Aram'ın askerlik arkadaşı olan Eren, Ankaralı ve bir maden mühendisidir. Eren, Aram'la arkadaşlıktan da öte kardeşlik duygusu besler.

Eleni: Aram'ın kız kardeşi olan Eleni, Eren'in İstanbul'u görmeye geldiği vakit ona İstanbul'u gezdirirken Eren'den evlilik teklifi alır.

Zaman

Hikâyedeki olay, yaz mevsiminde başlarken ilkbaharda sona erer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Sarıkamış, Ankara ve İstanbul geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

İstanbul Sevgilim: Hikâyede anlatıcı, okul biter bitmez İstanbul özlemini bir an önce gidermek ister. Henüz uçak hareket etmeden rüyasında İstanbul'un ilk konukları olduklarını söyleyen bir liderin onu karşıladığını ve ona İstanbul'u göstererek İstanbul'un ve doğasının korunması gerektiğini söyler. Uçağın havalanmasıyla düşünden uyanan kahraman, İstanbul'un doğal güzelliklerinin yok olmaması için ise bir mucizenin olmasını diler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Kahraman anlatıcı İstanbul'a olan hayranlığını dile getirirken aynı zamanda İstanbul'un hızla betonlaşması sonucu bu kentin yok olacağına da dikkat çeker.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyede anlatıcı, İstanbul'un beton yığınlarıyla çevrilmesinden büyük acı duyar. Bu nedenle yaşamını, Anadolu'nun ücra bir köşesinde sürdürdüğünü itiraf eder.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Haliç, Yenicami ve Sultanahmet Meydanı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ağlayan Kaya: Hikâyede Toroslardaki bir kayanın insanlar gelmeden önceki ve sonraki hali konu edilir. Suyun kaynadığı yerin insanlar tarafından bulunmasıyla kayanın huzuru artık tamamen yok olur ve eskisi gibi suyu güzel akamaz olur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu hikâyede anlatıcı aynı zamanda bir kayadır. İnsanların onu keşfetmesiyle birlikte eski neşesinin kalmayışı birebir anlatıcının dilinden aktarılır.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyedeki anlatıcı Toroslarda bir kayadır. Hayvanlar suyun kaynadığı kayaya uğrayarak hem su ihtiyaçlarını karşılarlar hem de kayanın yalnızlığını paylaşırlar.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Toroslar geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yalnızlığın Kanatları: Hikâye, emekli olan Hasan Bey'in evden dışarı çıkmasıyla başlar. Sokağa çıkar çıkmaz büyük bir kalabalıkla karşılaşan Hasan Bey, daha sonra bir mitingin olduğunu öğrenir. Kendisinin de gençliğinde Türkiye Öğretmenler

Sendikası'nın mitingine katıldığını anımsayan Hasan Bey, içinde direnmenin sevincini tekrar yaşamaya başlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede hikâyenin başkahramanı olan Hasan Bey'in yalnızlığının, karşı koyma inancıyla yok olduğunu gösterir.

Şahıslar

Hasan Bey: Emekli bir öğretmen olan Hasan Bey, gençliğinde büyük bir mitinge katılmış ve insanların direnişlerine şahit olmuştur.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Atatürk Kültür Merkezi, Ulus, Kızılay, Anıtkabir ve Tandoğan Meydanı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Güle Güle Ömrüm: Hikâyede anlatıcı, annesinin ölümüyle birlikte babasının annesine karşı olan hislerini ele alır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu hikâyede anlatıcı annesinin ölümüyle birlikte yaşamış olduğu hisleri ele alır.

Şahıslar

Anlatıcı: Annesine ölümü hiç yakıştırmayan anlatıcı, yaşamı ve ölümü anlamının oldukça zor olduğunu dile getirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak mezarlık geçmektedir.

3.2.1.15. Son Su

İbrahim Erdem'in "Son Su" adlı çocuk öykü kitabı 2018'de "Barış Kitap" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda on iki hikâye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.1.15.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Kitap Dolu Bir Yaz: Hikâyenin başkahramanı olan Ahmet, kitap okuma alışkanlığını yaz tatilinde de devam ettirir. Babası, tatilde Ahmet'i dayısının yanına köye gönderir. Ahmet, burada da dayısının kızı Hazal'la okumalarını sürdürür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede Ahmet'in kişilik özelliklerini ve alışkanlıklarını dile getirir.

Şahıslar

Ahmet: Altıncı sınıfa geçen Ahmet, yaz tatilinin girmesiyle okumalarına hiç ara vermez. Zaman zaman da okuduğu kitapları büyüklerine anlatarak mutluluğuna mutluluk katar.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Susuz: Hikâyenin başkahramanı olan Ata, yaz tatilinde amcasının yanına köye gider. Köyde su olmadığı için Ata amcasıyla birlikte Ebe Dağı'na su almaya gider. Burada bidonları doldurduktan sonra biraz vakit geçiren Ata, doldurdukları bidonlarla oradaki köpekleri ykar, onlara su verir. Köye dönerken Ata çok susar. Amcası bidonların döküldüğünü zanneder. Ata durumu anlatınca amcası köye kadar dayanmasını söyler. Ata, eve geldiğinde kana kana su içer ve bir damla suyu dahi ziyan etmeyeceğine dair kendi kendine söz verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı gözlemleriyle Ata'nın yaz tatilini nasıl geçirdiğini yansıtır.

Şahıslar

Ata: Yaz tatilinde köye amcasının yanına gönderilen Ata, burada köyde su olmayışını ve köylülerin su almak için Ebe Dağı'na gittiklerini öğrenir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy ve Ebe Dağı geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Dev Kardan Adam: Hikâyenin başkahramanı olan Ayşe, yaz boyunca su kuyusu yapan amcası ve babasına yemek taşır. Babası yağın kar ve yağmurla kuyuda suyun toplanacağını ve bu suyla tarlalarını sulayacaklarını söyler. Ayşe tüm bu şeylerin nasıl gerçekleşeceğini düşünürken, rüyasında dev bir kardan adam yaptıklarını görür. Ayşe, bu düşünüyü arkadaşlarına anlatmak için ise uyanır uyanmaz sokağa fırlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede Ayşe'nin yaz tatilinde neler yaptığını gözlemler.

Şahıslar

Ayşe: Hikâyenin başkahramanı olan Ayşe, köylerindeki kuraklık için yaz boyu kuyu yapan amca ve babasının bu işten nasıl sonuç alacağını düşünür.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Su: Hikâyenin başkahramanı olan Pınar'dan öğretmeni hayalindeki dünya konulu bir yazı ister. Pınar da bu ödevi için hiç gitmediği fakat annesinin sürekli bahsettiği

köylerini ele almak ister. Bu nedenle Pınar, köyünün nasıl olması gerektiğini hayal ederken ayrıca köyde suyun önemli bir yere sahip olduğunu ve insanların suyla iç içe olduğunu da kaleme alır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede, Pınar'ın hayalindeki dünya konulu yazısını yazarken nasıl bir yol izlediğini ele alır.

Şahıslar

Pınar: Doğduğu köyü hiç görmeyen Pınar, öğretmenin verdiği ödevle hayalindeki köyü anlatan bir kompozisyon ele alır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev, bahçe ve sokak geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Özlem: Hikâyenin başkahramanı olan İtir, her yaz tatilini arkadaşı Elizabeth'le kitap okuyarak geçirir. Fakat Elizabeth'in Türkiye'den İngiltere'ye taşınmasıyla birlikte İtir, büyük bir üzüntü yaşar. Arkadaşının gitmesine bir türlü inanamayan İtir, hiçbir şeyden zevk almamaya ve okumamaya başlar. Günler sonra tekrar kitap okuyacağına söz veren İtir, okumalarının ardından her gün Elizabeth'le konuşur gibi ona mektup yazmaya karar verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede, İtir'in, arkadaşı Elizabeth'e olan özlemini ve bu özlemini gidermek için nasıl bir çözüm yolu geliştirdiğine değinir.

Şahıslar

İtir: Hikâyenin başkahramanı olan İtir, arkadaşı Elizabeth'le birlikte kitap okumaktan çok hoşlanır. İtir böylelikle Elizabeth'in Türkçesinin gelişimine de katkıda bulunur.

Elizabeth: İtır'ın arkadaşı olan Elizabeth, İtır'la aynı mahallede oturmaktadır. Onunla kitap okuyup okuduklarını birbirine anlatmaktan büyük zevk duyan Elizabeth, beş yılın sonunda Türkiye'den İngiltere'ye gitmek zorunda kalır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak mahalle ve sokak geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Özeleştiri: Hikâyenin başkahramanı olan Ali, zeki olmasının yanı sıra oldukça yaramaz bir çocuktur. Bu nedenle öğretmeni ona günlük tutmasını ve böylelikle ona bir sorumluluk yüklemeyi amaçlar. Öğretmenin tavsiyesiyle günlük tutmaya başlayan Ali'de çok geçmeden olumlu yönde gelişmeler başlar. Ali, titiz bir şekilde görevini yerine getirirken yazma alışkanlığının tadına varır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede, Ali'nin sorumluluk duygusuyla gelişen değişimini gözler öne serer.

Şahıslar

Ali: Oldukça yaramaz olan Ali, öğrencilerin ve dersin düzenini bozmaya başlar. Ali'nin bu durumuna Türkçe öğretmeni ona günlük yazma alışkanlığını kazandırmaya çalışarak, sorumluluk bilincini geliştirmeyi hedefler. Ali, bu alışkanlığı edinince ise davranışlarında ve derslerindeki başarısında gözle görülür bir düzelme olur.

Zaman

Hikâyedeki olaylar eğitim-öğretim yılının başlangıcıyla başlarken, mayıs ayında sona erer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak sınıf geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Buzsu Su: Hikâyede Ayşe, okuldan gelir gelmez hemen odasına kapanır ve odasının penceresinden bahçeyi gözlemlemeye başlar. Kışın en büyük tutkusu penceresinin önüne babasına bir kardan kadın yaptırmak olan Ayşe'nin bir diğer tutkusu ise buzlu su içmektir. Kışın penceresine, yazınsa buzdolabına koyduğu buzlu suyu içmek onun için bambaşka bir tattır. Suyun donmuş hali onun için büyük bir mutluluk göstergesidir. Ayrıca Ayşe'ye, su birikintilerinin donuşunu izlemek de ayrı bir zevk verir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Gözlemci anlatıcı bu hikâyede, Ayşe'nin buzlu su içmesinin ve donmaya yüz tutmuş su birikintilerini izlemenin ona nasıl büyük bir keyif verdiğini yansıtır.

Şahıslar

Ayşe: Annesinin tüm uyarılarına rağmen buzlu su içmeyi yaz kış sürdüren Ayşe, suyun donmaya başlamasıyla büyük bir coşku duyar.

Zaman

Hikâyede belli bir zaman dilimi belirtilmezken, olayların yaz kış yaşandığı anlaşılır.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak oda geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Yağmur Damlası İle Toz Tanesi: Hikâyede yağmur damlası ile toz tanesinin arkadaşlığı konu edilir. Toz tanesi yağmur damlasına imrenir, onun yerinde olmak ister. Yağmur damlası onun bu isteğini geri çevirmez ve içine alarak onu her gittiği her yere götürür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı, yağmur damlası ile toz tanesinin arkadaşlığını ele alarak toz tanesinin bambaşka dünyaların kapılarını arayışını ele alır.

Şahıslar

Yağmur Damlası: Yağmur damlası ilk olarak toz tanesinin yerinde olmasının mümkün olmadığını savunsa da toz tanesinin düşüncelerinden etkilenerak onu her gittiği yere taşıyabileceğini söyler.

Toz Tanesi: Yağmur damlasının serüvenine hayran olan toz tanesi, onun yerine geçerek kimi zaman kimi zaman bulut kimi zaman yağmur kimi zaman ise kar olmak ister.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede bir mekân unsuru geçmemektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Nehirlerin Sahibi: Hikâyede, uzay üssüne olan merakı ve tutkusu Anıl'ı bir düşün içine çeker. Kendisini bir laboratuvarda gören Anıl, bir gezegenin su kaybettiğini ve acil bir müdahale yapılmazsa kuruyacağını öğrenir. Anıl, bunun üzerine gezegene su ulaştırmaya çalışır. Gezegenin rengi suyla birlikte maviye dönerken, Ali rüyasından uyanır uyanmaz hayati bir önem taşıyan suyu her zaman koruyacağına ant içer.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede Anıl'ın kendine özgü olan dünyasını ele alırken, uzay üssüne olan merakını da gözler önüne serer.

Şahıslar

Anıl: Hikâyenin başkahramanı olan Anıl'ın en sevdiği şeylerden biri uzay üssüne ait bilgi toplamaktır. Anıl'ın en çok merak ettiği konu uzayın sonsuzluğu iken Anıl'ın bu merakını gideren ve ona bu konu hakkında kitaplar öneren tek kişi Halil Amca'dır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak laboratuvar geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Küçük Çoban ve Koyunları: Hikâyede okullar biter bitmez dayısıyla birlikte köye giden kahraman, burada çobanlık yapmaya başlar. Sürüde otuz sekiz kuzu vardır. Ancak bir süre sonra iki kuzunun uçuruma düştüğünü fark eder. Küçük çoban, kuzuları güçlkle kurtarır. Bu hareketinden dolayı dayısının takdirini kazanan küçük çoban, dayısı tarafından iki kuzuyla ödüllendirilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı hikâyede, küçük çobanın ilk çobanlık tecrübesini ele alır.

Şahıslar

Küçük Çoban: İlk çobanlık deneyimine rağmen, sürüden ayrılan iki kuzuyu kurtaran küçük çoban, dayısının büyük takdirini kazanır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy ve tepe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Küçük Adamın Yapıtları: Hikâyede dedesinin ölümünün ardından okula gitmek istemeyen küçük adamın öğretmeninin tavsiyelerini dinledikten sonraki değişimi ele alınır. Küçük adama kitap okumanın ve yazmanın insanı değiştirdiğini aşlayan öğretmeni sayesinde birçok kitap yazan küçük adam, bu sayede üzüntülerinden yavaş yavaş kurtulduğunu görür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede okumanın ve yazmanın küçük adamı nasıl değiştirdiğini gözlemler.

Şahıslar

Küçük Adam: Küçük adam, dedesinin onunla ilgilendiği gibi anne ve babasının kendisiyle ilgilenmediklerini düşünür. Bu düşünce dedesinin ölümüyle birlikte onu daha çok düşündürür ve bir süre sonra okuldan uzaklaşmasına sebebiyet verir. Küçük adam, ancak öğretmenin uğraşları sonucu tekrar mutlu ve başarılı bir çocuk olmanın yolunu bulur.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz mevsiminde gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak okul ve ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Ağaçtaki Adam: Hikâyede Ayşe ve Ayça kardeşlerin yeni taşındıkları yere ve okullarına alışma süreci konu edilir. Kardeşlerin okul bahçesinde yer alan ağacı gülen bir adama benzetişleri öğretmenleri tarafından kabul görünce, bu iki kardeşin iyi birer gözleme yeteneğine sahip oldukları anlaşılır. O günden sonra diğer öğrenciler, Ayşe ve Ayça'ya daha içten davranmaya başlarlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki kardeşin yeni okullarına alışma sürecini ele alırken, kardeşlerin iyi bir gözlem yeteneğine de sahip olduklarını kanıtlar.

Şahıslar

Ayşe ile Ayça: Yeni okullarına ve çevrelerine alışmaya çalışan ikiz kardeşler arkadaşlarıyla sıcak bir ilişki kuramazken, okulun bahçesinde yer alan bir ağacın girinti ve çıkıntılarını gülen bir adam olarak algılayan kardeşler, her ders arası ağacın yanına giderek ağaçtaki adamla sohbet ederler.

Zaman

Hikâyedeki olaylar okulun ikinci yarısında gerçekleşir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev, okul ve okul bahçesi geçmektedir.

3.2.1.16. Pembe Alev

İbrahim Erdem'in "Pembe Alev" adlı çocuk öykü kitabı 2018'de "Barış Kitap" tarafından yayımlanır. Kitapta toplamda on üç hikâyeye bulunmakla birlikte, hikâyelerin tahlilleri şu şekildedir:

3.2.16.1. İnceleme

Vaka (Olay Örgüsü)

Yaralı Flamingo: Hikâyede Burcu'nun flamingo sevgisi konu edilir. Bu duyguyu dayısına borçlu olan Burcu, yaralı olarak bulduğu flamingoyu iyileştirerek flamingonun ailesine geri dönmesine yardımcı olur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede Burcu'nun özellikle flamingolara olan merakını ve sevgisini dile getirir.

Şahıslar

Burcu: Hayvanları çok seven Burcu, yaralı bir flamingoyu görür görmez onu eve getirip, dayısının yönlendirmesiyle iyileştirir.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Aşılı Göl, kümes ve ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Tatil Sevinci: Hikâyede Şafak, yaz tatilini köyde dedesiyle birlikte geçirmek ister. Okulların bitmesiyle birlikte karnesini bir an önce anne ve babasına göstermek için heyecanlanan Şafak, annesinin işleri sebebiyle köy meselesini ertelediklerini ve küçük kardeşiyle ilgilenmek zorunda kaldığını öğrenir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâyeye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede, başkahraman Şafak'ın köye gitme arzusu ile orada yapmayı planladıklarını dile getirir.

Şahıslar

Şafak: Ailesinden köye gitme sözü alan Şafak, burada vakit geçireceği günleri tasarladıkça tatilinin çok güzel geçeceğini düşünür.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev ve sokak geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Pembe Alev: Hikâyede Şiir'in babasıyla birlikte Tuz Gölü'ne yaptığı yolculuk ele alınır. Göle geldiklerinde Şiir, flamingoları "Pembe Alev" olarak adlandırır ve bu adlandırma babasının çok hoşuna gider.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede hikâyenin başkahramanı olan Şiir'in, özellikle olaylara verdiği tepkileri gözlemlenir.

Şahıslar

Şiir: İş nedeniyle annesi Japonya'da olan Şiir, annesinin yokluğunu hiç hissetmezken, babasının yanından bir an olsun ayrılmaz. Baba kızın en büyük eğlenceleri ise yeni yerleri keşfetmektir.

Zaman

Hikâyedeki olaylar bahar mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Tuz Gölü geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kütükler Uçuyor: Hikâyede Hasan ile Hüseyin ailelerini piknik yapmak maksadıyla köye gitmeye ikna ederler. Ancak onların amacı pazarda gördükleri mantarları bulup toplamaktır. Tepeye ulaştıklarında mantar yatağının onları beklediklerini görürler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki arkadaş olan Hasan ile Hüseyin'in birlikte ne tür maceralara koştuklarını dile getirir.

Şahıslar

Hasan İle Hüseyin: Çok yakın arkadaş olan Hasan ile Hüseyin'in en sevdikleri şey pazar yerindeki satıcıları izlemektir. Onların neler sattıklarını merakla izleyen iki arkadaş, daha önce hiç görmedikleri bir mantarla karşılaşır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar bahar mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak bir tepe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Dedem ve Mavi Kuş: Hikâyede dedesiyle birlikte vakit geçirmekten çok hoşlanan anlatıcı, babasının dedesini evde daha fazla istememesine bir türlü anlam veremez. Dedesi evlerini terk ederken dedesinin kendisine aldığı mavi kuşu onu yalnız bırakmaması için arkasından uçurur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye kahraman anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede dedesiyle yaşadığı güzel günlere değinir.

Şahıslar

Anlatıcı: Hikâyenin kahraman anlatıcısı, dedesiyle ödev yapmaktan, oyun oynamaktan büyük zevk duyar. Onunla ders yapmayı ise bir oyun olarak görür.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Saksağanların Savunması: Hikâyenin başkahramanı olan Pınar, evlerinin yanındaki çöplerle dolu boş alanı temizlerken, bir kedinin bir saksağan yavrusunu ağzına aldığı görür ve ardından anne saksağanın, yavrusunu kurtarmak için yaptığı savunmayı hayrete düşerek izler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede hikâyenin başkahramanı olan Pınar'ın çevresine karşı ne kadar duyarlı ve dikkatli olduğunu gözlemler.

Şahıslar

Pınar: Derslerini bitirdikten sonra en büyük eğlencelerinden biri pencereden dışarıyı seyretmek olan Pınar, saatlerce insanları izleyip onların ne düşünceler içerisinde olduklarını anlamaya çalışır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar bir pazar günü mayıs ayında geçer.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak çöplerle dolu boş bir alan geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kuşçu: Hikâyede evlerinin çatısındaki kedilerin kuşları yediğini fark eden Ali'nin çatıya çıkmasıyla birlikte çok sevdiği güvercinlerinin kedi tarafından yendiğini görmesiyle birlikte yaşadığı hüznü konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Hikâyede anlatıcı, hikâyenin başkahramanı olan Ali'nin kuş sevgisini ele alır.

Şahıslar

Ali: Özellikle güvercinleri çok seven Ali, kedilerin onları yememesi için babasından çatıyı tamir etmesi için söz alır.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Minik Serçe: Hikâyede daha önce iki kez eve hayvan getiren Ayça, ailesinin isteği üzerine onları evde bakamaz. Bir kış günü penceresine çarpan serçeyi de bu nedenle kabul etmeyeceklerini düşünür ve ona sadece yemek ve su vermekle yetinir. Ayça'nın bu hareketini takdir eden babası, serçelerin özgür kuşlar oldukları ve onu zorla tutmaması gerektiğini söyler.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede başkahraman Ayça'nın iç dünyasını ele alır.

Şahıslar

Ayça: Evin en küçüğü olan Ayça, evde zaman zaman unutulduğundan yakınsa da kendi dünyası içerisinde olmaktan büyük mutluluk duyar.

Zaman

Hikâyedeki olaylar kış mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev ve okul bahçesi geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kırlangıç Ahmet: Hikâyede haritalara ilgi duyan Ahmet, hangi dağ hangi ırmak nerede tümünü ezberler. Oldukça tez canlı olan Ahmet, her şeye yetişmek ister. Bu nedenle kendisine "Kırlangıç Ahmet" lakabı takılır. Kısa zamanda bu lakabına alışan Ahmet'in en büyük arzusu ise köyünden çok uzaklara gitmektir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki kardeşin babalarına duydukları özlemlerle turnalara olan sevgilerini yansıtır.

Şahıslar

Ahmet: Ahmet köyünden daha önce hiç çıkmamıştır. Günün birinde buradan çok uzaklara gitmeyi arzular.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Turnalar Kaybolmuş: Hikâyede, Sarıkamış'ta görev yapan babalarının yanına giden Eren ile Erden, karlı dağlardaki turnaları görürler ve onlardan çok etkilenirler. Yaz tatilinde tekrar babalarının yanına turnaları görmek için gelen kardeşler, bu sefer yolların asfaltlandığını, yeşilliklerin kaybolmaya başladığını ve turnaların ortadan kaybolduklarının üzüntüsünü yaşarlar.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki kardeşin Sarıkamış yolcuğunu ve turnalara olan ilgilerini gözlemler.

Şahıslar

Eren ve Erden: Ankara'da annesiyle yaşayan iki kardeş, tatillerde babalarının görev sebebiyle bulunduğu Sarıkamış'a giderler.

Zaman

Hikâyedeki olaylar kış mevsiminde başlarken, toplamda iki senedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak Ankara, Sarıkamış ve dağ geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Komşumuz Leylekler: Hikâyede iki arkadaş olan Mehmet ile Mahmut'un komşuları olan leyleklerin ne zaman geleceğini hesaplamaları konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede iki arkadaşın köyde nasıl vakit geçirdiklerini ele alır.

Şahıslar

Mehmet İle Mahmut: Köyde yaşayan Mehmet ile Mahmut iki yakın arkadaştır. Köydeki insanların çoğu büyük kentlere giderken, onların aileleri köylerinden dahi dışarı çıkamamış yoksul insanlardır.

Zaman

Hikâyedeki olaylar bahar mevsiminde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak köy ve tepe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kardeşçe: Hikâyede yaz tatilini kitap okuyarak ve evlerinin bahçesine gelen kuşları besleyerek geçiren Ebru'nun mutluluğu konu edilir.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede kuşları beslemenin büyük sevincini yaşayan Ebru'nun mutluluğunu dile getirir.

Şahıslar

Ebru: Okulların kapanmasıyla birlikte öğretmenin verdiği listedeki kitapları hemen alan Ebru, tatilini evlerinin önündeki bahçede kitap okuyarak ve bahçelerine gelen kuşları besleyerek geçirir.

Zaman

Hikâyedeki olaylar yaz tatilinde gerçekleşmektedir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak ev ve bahçe geçmektedir.

Vaka (Olay Örgüsü)

Kuşlar ve Yumurtaları: Hikâyede Ali, otobüs durağındaki bir afişte doğaseverler için bir yarışmanın düzenlediğini görür. Heyecanla eve gidip neler yapabileceğini düşünmeye başlar. Ardından babasının onları Kastamonu'ya götürmek istediğini

hatırlar. Orada kanyonların, vadilerin olduğunu düşündükçe daha da heyecanlanır. Ardından defterini açıp “Kuşlar ve Yumurtaları” yazarak konusunu belirlemiş olur.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Hikâye gözlemci anlatıcı ve onun bakış açısıyla ele alınmıştır. Anlatıcı bu hikâyede bir doğa yarışmasına katılmak isteyen Ali’nin heyecanını ele alır.

Şahıslar

Ali: Doğaseverler için bir yarışmanın düzenlendiğini gören Ali, bir araştırma yaptıktan sonra kendini özgün bir konu seçer.

Zaman

Hikâyede bir zaman dilimi belirtilmemiştir.

Mekân

Hikâyede mekân unsuru olarak otobüs durağı ve ev geçmektedir.

3.2.2. Hikâyelerin Tematik İncelenmesi

3.2.2.1. Çocuk Konulu Hikâyeler

“Bekleyiş”, “Bomba”, “Kurşun”, “Arama”, “Seyirci”, “Sanatçı”, “Çocuklar ve “Çağlalar”, “Fulya’nın Sevinci”, “Cansu’nun Kitapları”, “Hülya’nın Çiçekleri”, “Derya’nın Yıldızları”, “Çiğdem Öğretmenin Dönüş Günü”, “Mehmet’in Kar Savaşları”, Alişan’ın Uzay Filmleri”, “Manolya’nın Dünyaları”, “Cansu’nun Kitapları”, “Hülya’nın Çiçekleri”, “Derya’nın Yıldızları”, “Çiğdem Öğretmenin Dönüş Günü”, “Mehmet’in Kar Savaşları”, “Alişan’ın Uzay Filmleri”, “Manolya’nın Dünyaları”, “Yapraklar Çiçek Olmuş”, “Gerçeği Sevgi Korur”, “Ağaçlar Ağlıyor”, “Bir Adam”, “Şair Olmak”, “Bir Kırık Kalp”, “Bir Okuma Yöntemi”, “Bir Yıl Sonu Değerlendirmesi”, “Çorba”, “Kitap Dolu Bir Yaz”, “Susuz”, “Dev Kardan Adam”, “Su”, “Özlem”, “Özeleştirir”, “Buzsu Su”, “Yağmur Damlası İle Toz Tanesi”, “Nehirlerin Sahibi”, “Küçük Çoban ve Koyunları”, “Küçük Adamın Yapıtları”, “Ağaçtaki Adam”, “Yaralı Flamingo”, Tatil Sevinci”, Pembe Alev”, “Kütükler Uçuyor”, “Dedem ve Mavi Kuş”, “Saksağanların Savunması”, “Kuşçu”, “Minik Serçe”, “Kırlangıç Ahmet”, “Turnalar Kaybolmuş”, “Komşumuz Leylekler”, “Kardeşçe”, “Kuşlar ve Yumurtaları”

3.2.2.2. Ölüm Konulu Hikâyeler

“Dinamit”, “Göklerde Yarış”, “Güle Güle Ömrüm”

3.2.2.3. Özlem Konulu Hikâyeler

“Babam”, “Yurdumda Yağmur Olmak”, “Arkadaşım İstanbul”, “Göklerde İlk Heyecan”, “Dost Oda”

3.2.2.4. Çocuk İşçileri Konu Alan Hikâyeler

“Gül Ali”, “Süsçü Sevim”, “Bülbül Ramo”, “Bakıcı Bedriye”, “Berdoş Bedro”, “Simitçi Sait”, “Gözlemci Tarık”, “Polyesterci Ahmet”, “Gelinlikçi Gülizar”

3.2.2.5. Umut Konulu Hikâyeler

“Yoksul Oğlunun Bilim Adamlığı”, “Ayşe’nin Pirinçleri”, “Zaman Yiyen Kent”, “Caneriği”, “Leyla” “Gülkent”, “Sokaklar Çocuklarım”, “Şen Olsun Şenliğiniz Sevinin” “Bir Yılbaşı Öyküsü”, “Sert Esen Rüzgâr”

3.2.2.6. Düzeni Konu Alan Hikâyeler

“İyi Olmanın Yolu”, “Yürürüm”, “Doğru”, “Çağrı”, “Ses”, “Sessizlik”, “Kardeşçe”, “Asıl Gerçek Bu İşte”, “Tüm İşler Kötü Giderse”, “Vatandaş “V” Olsaydınız”, “Senin İçin Ey Halkım Ne İstiyorsam”, “Taşralı Bir Yazarın İstanbul Serüveni”, “Bulunan”, “Acının Çiçeği Gök Rengi Açar”, “Beni Bende Bulmak”, “Çarpık Matematik”, “Herkes Duyamaz”, “Seyirciler”, “Yönetmelik Gereği”, “Ekilmemiş Umut”, “Yıkık Düzen”, “Haydarcan”, “Filizdeki Canlı Renk”, “Yaşansa Bile”, “Bir Yolu Olmalı”, “Dişe Diş”, “Basit Hesap”, “Kararlı”, “Ödül”, “Kutsal Ekmek”, “Diş”, “Yalnızlığın Kanatları”, “Susuzluktan”, “Hizmetmiş”, “Bilerek”, “Çamur”, “Emeksiz Ahmet’in Mehmet ya da Varsıl Sürer Sefasını Yoksul Çeker Cefasını”, “İş Kazası”, “Oyunun İçi”, “Anarşist İnek”, “Doğruyu Söyledik”, “Yiğitken Ölenlere”

3.2.2.7. Ahlakı Konu Alan Hikâyeler

“Ahlakî Abla ve Sessiz Nehir”, “Cennet ve Cehennem”, “Yerin Dibi Yok”, “Hacer Ana”,

3.2.2.8. Eğitimi Konu Alan Hikâyeler

“Alkış Bazen Kargıştır”, “Ben Öğretmenim”, “Bin Kitap”, “Savunma”, “Öğretmen”

3.2.2.9. Sevgiyi ve Aşkı Konu Alan Hikâyeler

“İnsanlar, Çiçekler, Kuşlar ve Bir Meydan”, “Yeryüzünü Sevginin Direnci Kaplar”, “Sevinin Sonsuzluğundaki Renk”, “Sabrı Test Edilmiş Sevda”, “Bu Sevginin Matematiği”, “Sevgi Doğarsa”, “Yaşanamayan”, “İcazetli Aşk”, “Kor ve Kül”, “Sevi Ateşi”, “İlk Öpüş”, “Duyuru”, “Annem”, “Sevgi Acı Yüklü Bir Yolculuktur”, “Berrak”, “Atak”, “Sevi”, “Sessiz Sevi”, “Sevinin Sesi”, “Sen ve Ankara”, “Yasak Bu Sevda”, “Bir Günlük Sevda”, “Sevda Leke Tutmaz”, “Birdenbire Sevdayla”, “Sevgiyi Özgürce Söylemek”, “Sevinin Seyir Defteri”, “Bir De Sevdası Vardı Söylenecek”, “Bir Küçük Adamın Sevi Hesabı”, “Sevda Közü Sönmez Ten Akıp Gitse De”, “Acının Çiçeği Yaşamla Beslenir”, “Canım Kardeşim”, “İstenen ve Yaşanan”, “Yağmur Çiselerken”, “Yaşam Satan Adam”, “Giz ve Tutku”, “Ayaklarından Asılı Melek”, “İstanbul Şafakta Görünür”, “İstanbul Sevgilim”

3.2.2.10. Arkadaşlığı ve Dostluğu Konu Alan Hikâyeler

“Eski Dost”, “Arkadaşım Hitler”, “Elele Olmazsan”, “Raylarda Işıyan Güzel Düş”

3.2.2.11. Doğayı ve Doğanın Güzelliklerini Konu Alan Hikâyeler

“Yeşilin Anası”, “Çınar Ağacı”, “Ağlayan Kaya”

3.2.2.11. Küçük Hassasiyetleri ve Duyuşları Konu Alan Hikâyeler

“Dünyayı Resimler Bu Ney, “Kuşku”, “Buzdaki Yürek İşi”, “Her Nehir Kendi Suyunda Dinlenir”, “Dört Duvar”

3.2.2.12. Sanatı ve Sanatçısı Konu Alan Hikâyeler

“Acının Çiçeği Ölümsüzdür”, “Acının Çiçeği Kırk Yıl Tomurcuk Kalır”, “Ortak Nokta”, “Meğer Ne Kadar Yalnızmışım”, “Ressam”, “Halkının Hizmetindeki Adam”

3.2.3. Hikâyelerin Materyal Unsurlarına Göre Şeması

	Hikâye	Mekân	Zaman	Teknik	Anlatıcı	Kişi
1	Hacer Ana	Mahalle, dükkân	-	Olay	Kahraman	Hacer Ana, Hasan ve Hüseyin
2	Susuzluktan	Öz yöresi	-	Olay	Kahraman, gözlemci	Kaymakam Bey, muhtarlar

3	Hizmetmiş	-	-	Olay	Kahraman , gözlemci	Anlatıcı
4	Öğretmen	Okul	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
5	Bilerek	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
6	Çamur	-	-	Olay	Kahraman , gözlemci	İşçiler
7	Emeksiz Ahmet'in Mehmet ya da Varsıl Sürer Sefasını Yoksul Çeker Cefasını	Köy	-	Olay	Kahraman , gözlemci	Anlatıcı, Remzi Çavuş, Emeksiz Ahmet'in Mehmet
8	İş Kazası	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
9	Oyunun İçi	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
10	Anarşist İnek	Köy	-	Olay	Kahraman , gözlemci	Anlatıcı
11	Doğruyu Söyledik	-	-	Olay	Kahraman , gözlemci	Anlatıcı
12	Yiğitken Ölenlere	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
13	Halkının Hizmetindeki Adam	Sıhhiye, Kocabeyoğlu Pasajı, Ziya Gökalp Caddesi	-		Kahraman , gözlemci	Anlatıcı
14	Bekleyiş	Ev	-	Durum	Gözlemci	Ayşe
15	Bomba	Sokak, kahve	-	Olay	Gözlemci	Meral, Üç Genç
16	Kurşun	Sokak	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Ayşe, Babaanne
17	Dinamit	Sokak, okul yolu, okul, ev	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Öğretmen
18	Arama	Ev, hastane	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Hacer, Işın
19	Babam	Ev	-	Olay	Kahraman	Özgür
20	Seyirci	Ev	-	Durum	Gözlemci	Şahin
21	Sanatçı	Ev	-	Durum	Kahraman	Anlatıcı
22	Aradaki	Ev	-	Durum	Gözlemci	Ali
23	Gül Ali	Okul, ev	-	Olay	Gözlemci	Ali

24	Süsçü Sevim	Güzellik merkezi, ev, Çankaya	-	Olay	Gözlemci	Sevim, Hatice, Murat,
25	Bülbül Ramo	Gecekondu	-	Olay	Gözlemci	Ramazan
26	Bakıcı Bedriye	Kars, Fahrettin Bey'in Ankara'daki evi	-	Olay	Gözlemci	Bedriye, Fahrettin Bey
27	Berduş Bedro	Siteler, ev, okul	Yaz tatili ile ilk yarıyıl tatili arasındaki süre	Olay	Gözlemci	Berduş Bedro
28	Simitçi Sait	Ev, sokak	-	Olay	Gözlemci	Sait
29	Gözlemci Tarık	Okul, Gençlik Parkı, Çankaya	-	Olay	Gözlemci	Tarık, Hüsmen
29	Polyesterci Ahmet	Elmadağ	-	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Ahmet
30	Gelinlikçi Gülizar	Gelinlik Yaşam Okulu	-	Olay	Gözlemci	Gülizar
31	Yoksul Oğlunun Bilim Adamlığı	Karakol	-	Olay	Gözlemci	Yasin
32	Ayşe'nin Pirinçleri	Tarla, ev, okul	Yaz tatili ve okulların açıldığı dönem	Olay	Gözlemci	Ayşe
33	Zaman Yiyen Kent	Ev, okul, otobüs	-	Durum	Gözlemci	Recep
34	Caneriği	Kantin, sokak	Okul dönemi	Olay	Gözlemci	Hasan, Süleyman Amca
35	Leyla	Sokak	-	Olay	Yazar	Leyla, Anlatıcı
36	Gülkent	Ev	-	Durum	Gözlemci	Ahmet
37	Sokaklar Çocuklarım	Sokak	-	Olay	Gözlemci	Ahmet
38	Çocuklar ve Çağlalar	Bahçe, okul, ev	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Murat

39	Şen Olsun Şenliğiniz Sevinin	Ev	-	Durum	Gözlemci	Ahmet, Ayşe
40	İnsanlar, Kuşlar, Çiçekler ve Bir Meydan	Meydan	-	Olay	Gözlemci	İnsanoğlu
41	Yeryüzünü Sevginin Direnci Kaplar	-	Yaz mevsimi	Durum	Gözlemci	Sığırcık kuşları
42	Ahlakî Abla ve Sessiz Nehir	Üniversite	-	Olay	Gözlemci	Neşe
43	Yurdumda Yağmur Olmak	Yunan adaları	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
44	Alkış Bazen Kargıştır	Toplantı salonu	-	Olay	Gözlemci	Öğretmenle r
45	İyi Olmanın Yolu	Hastane	Sabah ve öğle vakti arasındaki süre	Olay	Gözlemci	Behzat Öğretmen
46	Yürürüm	Ev, otobüs, iş yeri	Sabah	Olay	Gözlemci	Hamza Usta
47	Doğru	-	-	Olay	Gözlemci	Öğretmen, öğrenci
48	Ses	Göl	-	Olay	Gözlemci	Kurbağalar
49	Çağrı	Ev, okul, tepe	-	Olay	Gözlemci	Küçük kız
50	Sessizlik	Otobüs	-	Olay	Gözlemci	Bir yolcu, şoför
51	Kardeşçe	Dünya	-	Durum	Gözlemci	İnsanoğlu
52	Asıl Gerçek Bu İşte	Toplantı salonu	-	Olay	Gözlemci	Gazeteci
53	Tüm İşler Kötü Giderse	Otobüs, iş yeri	-	Olay	Gözlemci	Mehmet Mehmetoğlu
54	Vatandaş “V” Olsaydınız	Otobüs durağı	Gece	Olay	Gözlemci	Bir işçi
55	Senin İçin Ey Halkım Ne İstiyorsam	Başkanın odası	-	Durum	Gözlemci	Başkan
56	Taşralı Bir Yazarın İstanbul Serüveni	Anadolu’da bir kasaba, okul, İstanbul	-	Olay	Gözlemci	Taşralı yazar

57	Sevinin Sonsuzluğundaki Renk	Otobüs, okul, sergi	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
58	Sabır Test Edilmiş Seveda	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
59	Bu Sevginin Matematiği	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Kadın- Bir Erkek
60	Sevgi Doğarsa	Cadde	Sabah	Olay	Gözlemci	Bir Adam
61	Yaşanamayan	Bir daire	-	Durum	Kahraman	Bir Kadın
62	İcazetli Aşk	-	-	Olay	Gözlemci	Yeni Atanan Bir Öğretmen
63	Kor ve Kül	Omania Meydanı, Eyfel Kulesi, Adana, Ankara	-	Durum	Kahraman	Bir Adam
64	Sevi Ateşi	Ankara	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Nalan
65	İlk Öpüş	-	-	Olay	Gözlemci	Emine, Emin
66	Duyuru	-	-	Olay	Gözlemci	Cemil
67	Annem	-	Söğütözü	Olay	Kahraman	Anlatıcı
68	Eski Dost	Adana, Ankara, Kızılay, Kurtuluş Parkı	İlkbahar mevsimi	Olay	Kahraman	Anlatıcı
69	Yeşilin Anası	Köy	-	Olay	Gözlemci	Bir İhtiyar
70	Dünyayı Resimler Bu Ney	Kahve	Akşam	Olay	Gözlemci	Bir İhtiyar
71	Sevgi Acı Yüklü Bir Yolculuktur	Okul, sokak	Haziran	Olay	Kahraman	Anlatıcı
72	Kuşku	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Kadın
73	Arkadaşım İstanbul	İstanbul	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
74	Arkadaşım Hitler	Ankara	-	Olay	Kahraman	Hasan
75	Berrak	Ankara	-	Olay	Gözlemci	Bir Kadın

76	Göklerde Yarış	Gökyüzü	-	Olay	Gözlemci	İki Öğrenci
77	Bulunan	Hücre	-	Olay	Gözlemci	Bir Zabıta
78	Oğulu Beklerken	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Kadın
79	Atak	-	-	Olay	Gözlemci	Neva
80	Göklerde İlk Heyecan	Gökyüzü	-	Olay	Gözlemci	Bir Pilot
81	Sevi	-	-	Olay	Gözlemci	Işın
82	Sessiz Sevi	Ankara, Kızılay, Elmadağ	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Bir Memur
83	Sevinin Sesi	-	-	Olay	Kahraman	Bir Adam
84	Sen ve Ankara	Ankara, Cebeci, Kızılay, Atatürk Orman Çiftliği, Marmara Oteli, Ankara Palas, Samsun yolu	Kış mevsimi	Olay	Kahraman	Bir Adam
85	Yasak Bu Sevda	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Kadın
86	Bir Günlük Sevda	-	-	Olay	Kahraman	Bir Kadın- Bir Erkek
87	Buzdaki Yürek İşi	Bir oda	-	Olay	Gözlemci	Bir Adam
88	Sevda Leke Tutmaz	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Kız-Bir Erkek
89	Birdenbire Sevdayla	-	-	Olay	Gözlemci	Nemi, Mehmet
90	Sevgiyi Özgürce Söylemek	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
91	Sevinin Seyir Defteri	-	-	Olay	Gözlemci	Anlatıcı
92	Bir De Sevdası Vardı Söylenecek	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
93	Bir Küçük Adamın Sevi Hesabı	Söğütözü, Gazi Mahallesi,	-	Olay	Gözlemci	Bir Adam

		Sıhıye, Kurtuluş Parkı				
94	Her Nehir Kendi Suyunda Dinlenir	Keban	-	Olay	Gözlemci	İki Arkadaş
95	Sevda Kızı Sönmez Ten Akıp Gitse De	-	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Bir Kadın
96	Fulya'nın Sevinci	Türkiye, Avrupa	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Fulya
97	Cansu'nun Kitapları	-	-	Olay	Gözlemci	Cansu
98	Hülya'nın Çiçekleri	Sokak, ev	Haziran ayı	Olay	Gözlemci	Hülya
99	Derya'nın Yıldızları	Köy, Ankara	-	Olay	Gözlemci	Derya
100	Çiğdem Öğretmenin Dönüş Günü	Okul, lojman	Kış mevsimi	Olay	Kahraman	Anlatıcı, Çiğdem Öğretmen
101	Mehmet'in Kar Savaşları	Çam Köyü, Doruk Köyü	Yaz mevsimi	Olay	Gözlemci	Mehmet
102	Alişan'ın Uzay Filmleri	Ev	-	Olay	Gözlemci	Alişan
103	Manolya'nın Dünyaları	-	-	Olay	Gözlemci	Manolya
104	Acının Çiçeği Gök Rengi Açar	Kurtuluş Parkı, Akdere	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı, Gülayşe, Rüstem
105	Acının Çiçeği Yaşamla Beslenir	Ankara	Yaz mevsimi	Olay	Kahraman	Anlatıcı
106	Acının Çiçeği Ölümsüzdür	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
107	Acının Çiçeği Kırk Yıl Tomurcuk Kalır	Pastane	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı, Ali Algül

108	Canım Kardeşim	-	-	Olay	Gözlemci	Ağabey-Kardeş
109	Beni Bende Bulmak	Köy	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Bir Öğretmen
110	Elele Olmazsan	-	-	Olay	Kahraman ve Gözlemci	Anlatıcı
111	Ben Öğretmenim	Ankara	-	Olay	Gözlemci	Abdül Bey
112	Çarpık Matematik	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Siyasetçi
113	Herkes Duyamaz	-	-	Olay	Gözlemci	Bir Politikacı
114	Bin Kitap	-	-	Olay	Gözlemci	İki Sevgili
115	Seyirciler	Sokak	-	Olay	Gözlemci	İki Sarhoş
116	Savunma	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
117	Cennet ve Cehennem	Ankara	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
118	İstenen ve Yaşanan	Ankara	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
119	Yağmur Çiselerken	Köprübaşı	Kış mevsimi	Olay	Kahraman	Anlatıcı
120	Yönetmelik Gereği	-	-	Durum	Gözlemci	Müdür
121	Yerin Dibi Yok	Ev, lokanta	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Bir Adam
122	Yaşam Satan Adam	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
123	Yapraklar Çiçek Olmuş	Bahçe	Eylül	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Anlatıcı, Melek
124	Gerçeği Sevgi Korur	Satranç odası	-	Olay	Gözlemci ve	Zeki

					Kahraman	
125	Ağaçlar Ağlıyor	-	Eylül	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Coşkun
126	Bir Adam	Sınıf	Eylül	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Can
127	Şair Olmak	-	-	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Nevin
128	Bir Kırık Kalp	-	-	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Sevinç
129	Bir Okuma Yöntemi	Bir ilçe	-	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Mahmut
130	Bir Yıl Sonu Değerlendirmesi	Bir yılsonu	-	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Cemil Çam
131	Ekilmemiş Umut	İstanbul, saray	-	Olay	Gözlemci	Mahmut Bey ve arkadaşları
132	Yıkık Düzen	Güzelce köyü	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Molla Musa Efendi
133	Haydarcan	Fabrika, cadde	-	Olay	Gözlemci ve Kahraman	Haydarcan
134	Filizdeki Canlı Renk	Fabrika, kasaba, tren Ankara	6 Mayıs 1971	Olay	Gözlemci	Ramazan Çavuş, Hasan ile Mustafa
135	Yaşansa Bile	-	-	Olay	Gözlemci	Osman Ali
136	Bir Yolu Olmalı	Ankara, Büyük Hal	Kış / İlkbahar	Olay	Gözlemci	Yaşar Emmi, Yetim Çalışkan
137	Dışe Dış	Ankara-Kızılay	-	Olay	Gözlemci	Fikri Tel
138	Basit Hesap	İşyeri, oda	-	Olay	Gözlemci	Bir İşyeri Temsilcisi
139	Kararlı	Öğretmenler odası, müdür odası	-	Olay	Gözlemci	Ömer Uslu
140	Bir Yılbaşı Öyküsü	Ankara, büro, ev	Cuma, yılın son gecesi	Olay	Kahraman ve Gözlemci	Anlatıcı ve Dostu
141	Giz ve Tutku	Sahil	Gece,	Olay	Kahraman	Anlatıcı

			sabah		ve Gözlemci	
142	Ortak Nokta	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
143	Ödül	Okul bahçesi	-	Olay	Gözlemci	Ahmet
144	Kutsal Ekmek	Balgat, Anıtkabir, Kızılay, Sakarya Caddesi	Ocak ayı	Olay	Kahraman ve Gözlemci	Anlatıcı, John
145	Çorba	Lokanta	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Yusuf Usta
146	Meğer Ne Kadar Yalnızmışım	-	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
147	Ayaklarından Asılı Melek	-	İlkbahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Bir Kadın
148	Çınar Ağacı	Kızılay	-	Olay	Kahraman	Çınar Ağacı
149	Ressam	Sergi	-	Olay	Gözlemci	Metin Güleç
150	Sert Esen Rüzgâr	Ankara, Sivas	-	Olay	Gözlemci	Berçin
151	Dört Duvar	Kahvehane	Nisan ayı	Olay	Gözlemci	Utku, Topal Tahir
152	Diş	Ankara, Yozgat	Kış, ilkbahar	Olay	Kahraman	İlker, Erdal
153	Raylarda Işıyan Güzel Düş	Aydın, İncirliova	Yaz mevsimi	Olay	Gözlemci	Ali
154	Dost Oda	Kars, Çıldır, tren garı	-	Olay	Gözlemci	Hasan Bey
155	İstanbul Şafakta Görünür	Sarıkamış, Ankara, İstanbul	Yaz mevsimi	Olay	Gözlemci	Aram, Eren, Eleni
156	İstanbul Sevgilim	Haliç, Yenicami, Sultanahmed Meydanı	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
157	Ağlayan Kaya	Toroslar	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
158	Yalnızlığın Kanatları	Atatürk Kültür Merkezi, Ulus, Kızılay, Anıtkabir, Tandoğan Meydanı	-	Olay	Gözlemci	Hasan Bey

159	Güle Güle Ömrüm	Mezarlık	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
160	Kitap Dolu Bir Yaz	Köy	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	Ahmet
161	Susuz	Köy, Ebe Dağı	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	Ata
162	Dev Kardan Adam	Köy	Yaz mevsimi	Olay	Gözlemci	Ayşe
163	Su	Ev, bahçe, sokak	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	Pınar
164	Özlem	Mahalle, sokak	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	İtir, Elizabeth
165	Özeleştirir	Sınıf	Eğitim- öğretim yılıının başlangıcı	Olay	Gözlemci	Ali
166	Buzsu Su	Oda	-	Olay	Gözlemci	Ayşe
167	Yağmur Damlası İle Toz Tanesi	-	-	Olay	Gözlemci	Yağmur Damlası, Toz Tanesi
168	Nehirlerin Sahibi	Laboratuvar	-	Olay	Gözlemci	Anıl
169	Küçük Çoban ve Koyunları	Köy, tepe	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	Küçük Çoban
170	Küçük Adamın Yapıtları	Okul, ev	Yaz mevsimi	Olay	Gözlemci	Küçük Adam
171	Ağaçtaki Adam	Ev, okul, okul bahçesi	Okulun ikinci yarısı	Olay	Gözlemci	Ayşe ile Ayça
172	Yaralı Flamingo	Aşılı Göl, kümes, ev	-	Olay	Gözlemci	Burcu
173	Tatil Sevinci	Ev, sokak	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	Şafak
174	Pembe Alev	Tuz Gölü	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Şiir
175	Kütükler Uçuyor	Tepe	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Hasan İle Hüseyin
176	Dedem ve Mavi Kuş	Ev	-	Olay	Kahraman	Anlatıcı
177	Saksağanları nın Savunması	Çöplerle dolu boş bir alan	Mayıs ayı	Olay	Gözlemci	Pınar
178	Kuşçu	Ev	-	Olay	Gözlemci	Ali
179	Minik Serçe	Ev, okul bahçesi	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Ayça
180	Kırlangıç	Köy	-	Olay	Gözlemci	Ahmet

	Ahmet					
181	Turnalar Kaybolmuş	Ankara, Sarıkamış, dağ	Kış mevsimi	Olay	Gözlemci	Eren ile Erden
182	Komşumuz Leylekler	Köy, tepe	Bahar mevsimi	Olay	Gözlemci	Mehmet ile Mahmut
183	Kardeşçe	Ev, bahçe	Yaz tatili	Olay	Gözlemci	Ebru
184	Kuşlar ve Yumurtaları	Otobüs durağı, ev	-	Olay	Gözlemci	Ali

3.3. ŞİİRLERİ

3.3.1. Şiir Kitapları

3.3.1.1. Sonbaharda Yaşamaşk

İbrahim Erdem, 1972 yılından beri dergilerde ürün yayınlamasına karşın 2001 yılında “Şule Ofset Matbaacılık” tarafından yayımlanan “Sonbaharda Yaşamaşk” adlı şiir kitabıyla ilk kez okurlarının önüne çıkar. Kitabın ön kapağı sarı bir zemin üzerinde yeşilin farklı tonlarında dört adet yaprakla birlikte bir kırmızı dudak ve kalpten oluşur. Arka kapağında ise Ali Doğan’ın şu sözlerine yer verilir: “İbrahim Erdem, dergilerde yayımlanan şiirleri ve şiir ödüllerine karşın ilk kez bir şiir kitabıyla çıkıyor okurlarının önüne. “Sonbaharda Yaşamaşk” insanın iç fırtınalarını, çok değişik renkler, görüntüler ve seslerle sunan bir bütün... Şiiri, sonbaharı, hüznü, sevinci ve aşkı değişik açılardan yaşamak için okumalı bu kitabı” (Erdem, 2001b, AKD).

Eser, bünyesinde elli iki şiiri barındırırken sonbahar mevsimini birbirinden farklı seslerle verir. Şair, bu kitabıyla sonbahara olan tutkunluğunu kanıtlamış olur. İbrahim Erdem, sonbaharın gelişiyi birlikte adeta yaşamın tadını ilk kez tadıyormuşçasına büyük bir coşkuya kapılır. Sonbahar onun en büyük mutluluğudur. Ayrıca şiirlerinde sonbahar mevsimini, bir insanın yaşayacağı en güzel mevsimlerden biri olarak kabul eder.

Şair, bahar mevsiminin atmosferi içerisinde doğada oluşan renklerle bakışlarının ve görüşlerinin aydınlandığı ifade eder. Şair ayrıca sonbaharın kendisini çıldırtmak için doğduğunu öne sürer. Oysa şair baharın o pırıltılı tablosuna yeterince doymamış ve tadı hala dilinde kalmıştır. Şair, baharın bu kadar çabuk bitişine hayret etmiş bir vaziyette sonbaharın gelişini, yaprakların solan ve oradan oraya sürüklenen

halini, bin bir renge soyunan ağaçları geçip giden ömrüne benzetmekten de kaçınmamıştır. Ona göre sonbahar aşkın ve sevdanın kol gezdiği kutsal bir mevsimdir. Ozan, şiirlerinde bir sonbahar tablosu çizerken sonbaharın sevgiliyle olan bileşimine ve uyumuna da dikkat çeker.

İbrahim Erdem, şiirlerinde kullandığı imgelerle tabiatı resmederken insanı da tam merkezine alır. İnsanların doğaya karşı yıkımları, savaşın doğurduğu sonuçları ve çocukların zamansız ölümlerini kabul edemeyen şair, bunları görmektense sararmış bir yaprağın yerinde olmayı ister. Şairin bir anlamda ölümü arzuladığını gösteren bu durum, umudunun tükendiğini, dolayısıyla zamanın acımasızlığını hatırlatır.

Toplamda elli altı sayfadan meydana gelen eserde başlıksız fakat sayı verilmiş elli iki adet şiir bulunur. Bu şiirlerin tümü serbest ölçüyle ele alınmış olup, kimi mısraların kendi içerisinde kafiyeli olduğu görülür. Ozanın şiir kitabını ele alan Hasan Akarsu ise İbrahim Erdem ve şiirleri hakkında şöyle bir değerlendirmede bulunur:

“Yazar, ressam, ozan İbrahim Erdem, çok yönlü bir sanatçı. Bu güne değin on altı kitabı yayınlandı. Öykü, çocuk öyküsü, roman, inceleme türlerinde yapıtları olan yazar bu kez şiir kitabı “Sonbaharda Yaşamaşk” ile okurun karşısına çıkıyor. “Sonbaharda Yaşamaşk” nehir şiir olup elli iki şiirden oluşuyor. Ozan sonbahara tutkunluğunu kanıtlıyor böylece. Sonbahar ozanı çıldırtan bir mevsim. Düşüncesinin boğumları süzülüyor. Sevişen, kokuşan renkler, çiçekler, solan yapraklar, soyunan ağaçlar yaşantısına yeni tatlar getiriyor” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 159).

Hasan Akarsu, “Sonbaharda Yaşamaşk”ta yer alan şiirleri nehir şiir olarak tanımlar. Bu tanım Türk edebiyatında Hasan Hüseyin Korkmazgil’in “Kızılırmak” şiiriyle özdeşleşir.

“Kızılırmak şiiri, bir ‘nehir şiir’dir. Hasan Hüseyin, bu özelliğiyle yazdığı kitabın edebiyatımızda bir ilk olduğu tahminini yapmaktadır. Şiirin uzunluğu, buna benzer bir tanımı gerekli kıldığı gibi, onun nehri andıran özelliklerinden

dolayı da şairi tarafından böyle düşünülmesini sağlamıştır, denilebilir” (Türk, 2014, 146).

Hasan Akarsu'nun nehir şiir tanımlaması ise şiirlerin uzunluğu açısından olmayıp, ozanın birbiri ardına benzer olguları işlemesiyle ilişkilendirilebilir.

3.3.1.2. On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz

İbrahim Erdem'in ikinci şiir kitabı olan “On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz” seksen altı sayfadan oluşup, içerisinde başlıksız ancak sayıyla belirlenmiş altmış altı şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı düz yeşil bir zeminden üzerinde siyah ve kalın puntolarla eserin ismi mevcuttur. İç kapağında ise “Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali” ve “Birinci Kitap” ibaresi bulunur. Yapıt, “Dolfin Matbaa Ajansı” tarafından 2003'te yayımlanır. Eserin arka kapak iç kısmında yazarın yayımlanmış eserlerine yer verilirken, arka kapağında Ayşin Yaklav'ın şu sözlerine yer verilir:

“[...] ‘On Sekiz Yaşından Büyük Okuyamaz’ büyük bir tepkinin çığlığıdır. İçimizdeki yaramaz çocuğu uslandırma zorunluluğu, onu kimselerin göremeyeceği yerlere kapatmak ve çılgınlık yapabilme şansımızın elimizden alınması, aynada soğuk ve mesafeli bir yabancıyla karşılaşmak ihtimallerine tepkidir. Bize hayat ertelenmezi ezberletir. Gülmenin de nefes almak olduğunu söyler. Yaşanmamış günlerin acısını ezgiler. Gözümüzdeki ışığı keşfetmemizi ister. Zamanın bize atalarımızdan miras kalmadığını haykırır. İnsanın binlerce rengi, sesi, acısı, şarkısı olduğunu ortaya koyar” (Erdem, 2003, AKD).

İbrahim Erdem, ikinci şiir kitabında da nehir şiir yazma gayretindedir. Bu şiirler, sevgiliden ayrı kalan bir aşğın ıstırabını yansıtır. Ozan, aşk acısı çekerken kendisini oldukça yalnız hisseder. Fakat bu durum onun sevdaya olan inancını kaybetmesine neden olmaz. Aklından bir an olsun seviyi çıkarmayan şair, sevgiliye ulaşmayı büyük bir özlemle bekler. Sevgiliye eriştiğinde ise onunla yaşamın sonsuzluğunda umutsuzlukları unutmak, yaşanmamış tüm sevinçleri ise tatmak ister.

İbrahim Erdem, eserdeki tüm şiirleri, serbest ölçüyle kaleme alır. Kitapta yer alan altmışaltı şiirden hareketle ozanın, “Bir Sevinin Binbir Hali”ni yansıttığı açıkça hissedilirken kitabın iç kapağında yer alan “Ölen, can çekişen, yeşeren, yaşayan ve

sonsuzu kucaklayacak tüm sevdalara” (Erdem, 2003, 4) ithafıyla da adeta kanıtlanmış olur.

3.3.1.3. Sen Gitsen De Aşk Tutar Ellerinden

İbrahim Erdem’in “Sen Gitsen De Aşk Tutar Ellerinden” adlı eseri “Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali” nin ikinci kitabıdır. “Onlar Yayınevi” tarafından 2004’te yayımlanan eser altmış dört sayfadan oluşur. Şair, bu kitabında başlıksız fakat sayıyla belirlenmiş altmış şiire yer verir. Kitabın ön kapağında kar üzerinde ayak izleri mevcut iken arka kapağında Ayşin Yaklav’ın kitap değerlendirmesine yer verilir:

“Sevi Destanı, sevdanın doğup sonsuzlaştığı ince çizginin şeffaf yolunu izleyerek içimizdeki bin bir rengi sevinçle yeşertiyor. Yirmi kitaptan oluşacak bu büyük serüvenin ikinci kitabı; SEN GİTSEN DE AŞK TUTAR ELLERİNDEN’DİR. Evet, şiirle belki de gerçekten şiirlerle, destanlarla o ölümsüz sevgiye ulaşacak. Belki de mutluluğun gizi böyle bulunacak. Kişi sıradanlıklardan arınıp yola çıktığında o güzel evrene ulaşılacak. İşte burada ozanın kimliğinde ve yaşanmış ve yaşanmamış bütün aşklar tek sestem senfoniye dönüşüyor. Yaşamın düşünsel, düşsel biçiminin ve bizzat yaşamın kendisinin yorumlanarak yeniden var edilmesini resmetmeye devam ediyor İbrahim Erdem” (Erdem, 2004, AKD).

Yapıt genel olarak incelendiğinde şiirlerin, insanın farklı tatları ve doyumları yaşayacağı bir dünyaya sürüklediği görülür. Aşkın ve umudun birlikte işlendiği bu şiirler, sevdanın türlü hâllerini yansıması yönüyle farklı hazları beraberinde getirir.

Sultan Özdemir eser hakkında şu görüşte bulunur:

“İbrahim Erdem bu kitabında umut etmeyi öğretiyor bizlere. Ne olursa olsun her şeyi sevginin, aşkın iyileştireceğini, dünyayı sevinin saracağını anlatıyor. [...] Göremediğimiz ayrıntıları, renkleri, tatları fark ediyoruz bu kitapta. Kısa süreliğine başka bir dünyanın atmosferini soluyoruz. Önümüzde, arkamızda, sağımızda, solumuzda, baktığımız her yerde sevdanın bin bir hali. Gökyüzünden, dağlardan, tepelerden akıp geliyor, sarıyor her yanımızı” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 179).

Eserde göze çarpan önemli konulardan biri de şiirlerdeki mısraların sayıca farklılık göstermesidir. Bu durum, şiirde verilmek istenen ifadenin yetersiz olarak düşünülmesine yol açsa da Erdem'in dildeki yetkinliği göz ardı edilemez.

3.3.1.4. Senbahar

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali” nin üçüncü kitabı olan “Senbahar” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2016'da yayımlanır. Eser toplamda altmış üç sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış yüz şiirden oluşur. Kitabın ön ve arka kapağı mavi bir zemin üzerinde pembe ve mavi renkte kasımpatılardan meydana gelmektedir. Ayrıca arka kapakta beş rakamıyla numaralandırılmış şiire de yer verilir.

İbrahim Erdem, Sevi Destanı'nın üçüncü kitabında da şiirlerindeki dize uzunluklarıyla ve devrik cümle yapılarıyla dikkat çeker. Serbest ölçüyle ele alınan bu şiirler, ozanın yoğun ve farklı imge dünyasıyla kaynaşarak, okuyucuyu her okuduğunda farklı dünyaların kapılarını aralamasına yardımcı olur.

3.3.1.5. Münevver'in Yüreğindeki Ölümsüz Sevda Kuşu

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali”nin dördüncü kitabı olan “Münevver'in Yüreğindeki Ölümsüz Sevda Kuşu” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2016'da yayımlanır. Toplamda yüz yirmi sayfadan meydana gelen eser, başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış yüz şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı kırmızı bir zemin ve çiçekli bir dal üzerinde iki adet papağandan meydana gelir. Arka kapakta ise altı rakamıyla numaralandırılmış şiire yer verilir.

Eserdeki şiirlerin ana duygusu aşkken şair, umudu ve sevinci hemen hemen her dizesinde hissettirir. Şair için bu durum aslında yaşamın ta kendisidir. Çünkü aşkın üzerinde bıraktığı tesir, ömrünün en yaşanılabilir çağıdır. Sonsuz mutluluğu arzulayan âşık ise bu çağı hak eden tek kişidir.

Sultan Özdemir ise ozanın tercih ettiği kelimelerin dizelerle olan uyumuna ve şiirlerin uzunluk kısalığına dikkat çekerek şu düşünceleri dile getirir:

“Şairin dili kullanırken kullandığı özen, kelimelerin dizelerdeki uyumu, biz okurlara yansıyan coşkusu bizi kitabın büyümesine kaptırıyor. İbrahim Erdem içindeki bütün güzellikleri dünyanın karanlık, batıl ve kalıpsallaşmış

kurallarına aldırmadan tüm doğallığıyla döküyor dizelerine. [...] Bu dizeleri okudukça yükseliyor, farkındalık kazanıyoruz. Kendimizi sorguluyor, gerçek olanın peşine düşüyoruz. Şair gerçek ve düşü iç içe yaşatıyor ve biz okurlara bunu her daim hissettiriyor. Kitap toplam yüz şiirden oluşuyor. Şiirlerin uzunluğu verilmek istenen düşünceye bağlı olarak farklılık gösteriyor. Yirmi dizeden oluşan şiirlerinde de dört dizeden oluşan şiirlerinde de anlatılmak isteneni rahatlıkla anlayabiliyoruz. [...]” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 181-182).

3.3.1.6. Damla Derya Sevda

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali”nin beşinci kitabı olan “Damla Derya Sevda” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2016’da yayımlanır. Eser toplamda altmış bir sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış elli dokuz şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerindeki begonvillerden oluşur. Arka kapakta ise iki rakamıyla numaralandırılmış şiire yer verilir.

İbrahim Erdem, bu kitapta uzun dizeler yerine iki, dört, beş gibi kısa dizelere yer verir. Bu dizeler ise anlam yoğunluğu bakımından oldukça zengindir. Şair bu şiirlerde soyut ve somut ifadeleri birbiriyle kaynaştırmayı tercih eder. Dolayısıyla bu durum, anlatımı daha da zenginleştirir. Ozan bu şiirlerde insanın, sevda adına tüm zorluklarla mücadele edip başa çıkabileceği düşüncesini kabullenirken sevda sevinciyle tüm karanlıkların aydınlığa kavuşacağına inanır.

“Damla Derya Sevda” adlı şiir kitabı için Sultan Özdemir ise şu sözleri ele alır:

“İbrahim Erdem, Sevi Destanı’nın beşinci kitabı Damla Derya Sevda’da aşkın çıkarlar üzerine kurulduğu, karşılıklar, beklentilerle ölçüldüğü karmaşık düzene aldırılmayıp daima kalbinin onu götürdüğü engebeli ama sevdıyla donanmış yollarda yürüyor. Dışarıda sahte sevdaların yüzlerine oturmuş maskeleri, bedenleri yakın, yürekleri apayrı dünyalarını gördükçe şairin dizeleri umutla, coşkuyla hızlandırıyor kalbimizi. [...] Bir sevdanın küçük bir nehirden okyanusa, okyanustan dünyaya karıştığını hissediyoruz Damla Derya Sevda’da” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 181-182).

3.3.1.7. Uzun Saçları Sonsuzluğun

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali”nin altıncı kitabı olan “Uzun Saçları Sonsuzluğun” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2017’de yayımlanır. Eser toplamda altmış dokuz sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış kırk yedi şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı kahverengi bir zemin üzerinde yağmur altında kalmış kaldırım taşlarından oluşurken arka kapakta on bir rakamıyla numaralandırılmış şiire yer verilir.

İbrahim Erdem, bu şiirlerde tümüyle acıyı ve yalnızlığı tatmış fakat bir âşık olarak karşımıza çıkar. Bütün bunlara rağmen seviyi terk etmez. Ayrıca kendine özgü olan kelime dünyasını uçsuz bucaksız düşlerine katarak okuyucuyu farklı bir âleme götürür. Onun için tarifi imkânsız hiçbir şey yoktur. Öyle ki kitapta yer alan 47 adet şiir, şairin tasvir yeteneğini kanıtlamak için kâfidir.

Yapıt, ozanın güzellikler karşısında sessiz kalamayışının sadece bir örneğidir. Eserde yer alan her bir şiir, şairin ruhuyla birleşerek sanat ve zevk anlayışını ortaya koyar. Erdem’in “Uzun Saçları Sonsuzluğun” u değerlendiren Sultan Özdemir, Erdem’in üslubunun yanı sıra şiirleri biçim yönüyle de irdeler:

“Şiirin özgünlüğünü ve özgürlüğünü görüyoruz kitapta Hissettiğimiz fakat tasvir etmekte zorlandığımız tüm güzellikler onun kaleminin büyüyle çözülmüş kördüğümünden. İbrahim Erdem şiiri tutsaklıktan çıkarmış ve onlara kocaman kanatlar takmıştır. [...] Şiirin kalıplarını kırarak, kendine has üslup benimsemiş ve şiirin aklının olmadığını bizlere göstermiştir. Belli kalıplar içinde sıkışıp sanatsal zevkini kaybetmeye yüz tutmuş şiirlerin aksine, onun şiirlerinin inadına özgürlük için kanat çırdığını görüyoruz. Kelimelerin çılginca dans ettiğini ve sınır tanımadığını gösteriyor bizlere şair. Şiiri ve şairi özgürleştiriyor. [...] Şiirde dize sayıları ve sözcükler kullanıldığı yere bağlı olarak değişiklik gösteriyor. Serbest ölçüyle yazılan şiirlerde benzetme unsurlarına da bolca yer verilmiş” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 180-181).

3.3.1.8. Mavi Yağmur

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali”nin yedinci kitabı olan “Mavi Yağmur” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2017’de yayımlanır. Eser toplamda yetmiş

üç sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağında kâğıttan bir gemi olup, üzerinde yağmur damlları mevcuttur. Arka kapakta ise beş rakamıyla numaralandırılmış şiire yer verilir.

İbrahim Erdem “Mavi Yağmur” da tüm içtenliğiyle seviyi dile getirir. Sevinin her hali onu çıldırtır. Bu durumdan ise ancak sevdanın sevincini duyduğunda kurtulur. Öyle ki sevdayı tattığında tüm acılarından arınıp yeni bir hayata başlamanın saadetini yaşar.

Şair, tüm dizelerinde sevdayı adeta kutsallaştırır. Onun sevdası ruhunun en derinliklerindedir ve hiç kirlenmemiştir. Erdem’in gösterişten uzak imge dünyası ve duyusu ise beraberinde özgün bir eserin oluşmasını sağlar.

3.3.1.9. Tomurcuk

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali”nin sekizinci kitabı olan “Tomurcuk” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2017’de yayımlanır. Toplamda altmış sekiz sayfadan meydana gelen eser, başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmışaltı şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı yeşil bir zemin üzerindeki bir gelincik çiçeğinden oluşur. Arka kapakta ise beş rakamıyla numaralandırılmış şiire yer verilir.

Şair, bu yapıtında aşkın, sevincin ve özlemin kendisini var ettiği hissini uyandırır. Ozan, aşkı bulduğunda doğanın onunla birlikte yeniden doğduğuna inanır. Yaşam, sevinin özlemiyle daha anlamlı hâle gelirken sevinin gülümseyişiyle ise yeniden filizlenir.

Kitapta tabiatı meydana getiren hemen hemen tüm varlıklara bir görev yüklenir. Bu bazen bir rüzgâr, bazen bir kuş, bazen ise bir çiçektir. Şair, doğanın bu zenginliklerini kullanarak mısralarında bir anlam derinliği yaratmayı arzular. Bu derinlik, kısa dizelerden oluşan şiirlerinde dahi kolaylıkla sezilir.

3.3.1.10. Özlemdir

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali”nin dokuzuncu kitabı olan “Özlemdir” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2018’de yayımlanır. Toplamda altmış bir sayfadan meydana gelen eser, başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış kırk şiirden oluşur. Kitabın ön kapağında sırtı dönük bir adam gri bulutların altında oturur

bir vaziyettedir. Eserin arka kapağında ise pembe bir zemin üzerinde on birinci şiire yer verilir.

İbrahim Erdem, “Özlemdir” de acıların umutla iyileşeceğini savunur. Geleceğe umutla bakan şair, seviye olan özlemini dahi bir mutluluk olarak görür. Özlemden kaçılmayacağını bilincinde olan ozan, bu durumdan kurtulmak için her an seviyi sayıklar. Böylelikle hayatın yalnız acılardan ve hüznlerden meydana gelmediğini fark ederek bir mucize diler.

3.3.1.11. Gülsün

“Sevi Destanı: Bir Sevdalının Binbir Hali” nin onuncu kitabı olan “Gülsün” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2018’de yayımlanır. Eser toplamda altmış iki sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde renkli kâğıtlarla resmedilmiş bir arı kuşundan meydana gelirken arka kapakta beş rakamıyla numaralandırılmış olan şiire yer verilir.

İbrahim Erdem “Gülsün” de insanın kendi eliyle yok ettiği kimi durumlara yer verirken oldukça hassas bir tavır sergiler. İnsan ruhunun bilinçsiz bir şekilde ilerlemesini bir türlü kabul edemez ve kimi zaman mutluluğu yakalamaları için birtakım formüller öne sürer.

Kitapta farklı uzunlukta dizeler ise hemen dikkat çeker. Bu şiirler, şiirin vermek istediği duygu ve mesaj yönüyle daha uzundur. İbrahim Erdem bu şiirleri bilhassa yalnızlık duygusundan kurtulmak için kaleme alır. Bu şiirler aynı zamanda şairin, içindeki sessizliğin ona ne derece zarar verdiğini göstermesi bakımından önemlidir.

3.3.1.12. Asya’nın Yaslı Yüzü: Birinci Kitap Anadolu

İbrahim Erdem, “Asya’nın Yaslı Yüzü” dizisi altında “Anadolu”, “Mezopotamya” ve “Ortadoğu” adlı üç şiir kitabı yayımlar. “Asya’nın Yaslı Yüzü: Birinci Kitap Anadolu” “Alp Ofset Matbaacılık” tarafından 2012’de yayımlanır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde

eserin ve şairin adından oluşur. Arka kapakta ise iki rakamıyla numaralandırılmış olan şiir mevcuttur.

İbrahim Erdem, bu yapıtında Anadolu'nun birçok devlete ve imparatorluğa ev sahipliği yapışına, çağlar boyunca kuşatılışına ve toplumun her zerresine göz koyduğu Anadolu'nun kutsallığına değinir.

Ozan, Anadolu'yu “büyük ambar” olarak tasvir ederken toprağından ve suyundan ayrı ayrı bereket yağdığını öne sürer. Bu bereket, Anadolu'nun tarihi süreç içerisindeki zaferini ve ilerleyişini akla getirir.

Hasan Akarsu ise ozanın gözünden Anadolu'yu şöyle değerlendirir:

“Anadolu ozanın gözünde “zümrüt gibi işlenmiş sıradağların” şiiridir. Ancak egemenler demokrasi getiriyorum diyerek insan eti yemeyi sürdürürler. Nükleer silahlarla halkları yok ederler. Anaların acısı hiç bitmez bu coğrafyada. [...] Anadolu, öpülüp alına konulan anayurttur. Egemenlere karşı en kutsal savaşını verir ve barışı savunur. Evrim ve devrim yolunda yürür” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 168).

İbrahim Erdem, şiirlerini meydana getirirken Anadolu'nun tarihi gerçekliğiyle birlikte günümüzdeki yerini ilişkilendirir. Erdem'in bu düşünceyle oluşturduğu “Anadolu”, aynı zamanda geleceğe umutla ve sevinçle bakma eğilimi içinde olduğunu gösterir.

3.3.1.13. Asya'nın Yaslı Yüzü: İkinci Kitap Mezopotamya

“Asya'nın Yaslı Yüzü İkinci Kitap Mezopotamya” “Alp Ofset Matbaacılık” tarafından 2012'de yayımlanır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde eserin ve şairin adından meydana gelir. Arka kapakta ise altmış rakamıyla numaralandırılmış olan şiir mevcuttur.

Şair “Mezopotamya” da paranın ve silahın karşısında ezilen insanoğlunu ele alır. Ölümün kol gezdiği Mezopotamya'da katledilen yaşamlar, umutlar ve gülüşler şiirlerinin yönelimini oluşturur. Erdem, Mezopotamya'yı yüceltirken, tüm ilenciyle emperyalizme seslenir.

“Asya’nın Yaslı Yüzü İkinci Kitap Mezopotamya” yı değerlendiren Hasan Akarsu da şiirlerinin oluşumunda ozanın, Mezopotamya’da şahit olduğu felaketlere karşı tepkisiz kalmadığını söyler:

3.3.1.14. Asya’nın Yaslı Yüzü: Üçüncü Kitap Ortadoğu

“Asya’nın Yaslı Yüzü Üçüncü Kitap Ortadoğu” “Alp Ofset Matbaacılık” tarafından 2012’de yayımlanır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde eserin ve şairin adından meydana gelir. Arka kapakta ise altmış rakamıyla numaralandırılmış olan şiir mevcuttur.

Ozan, “Ortadoğu” da savaşın ve kavganın tam karşısına barışı ve sevgiyi koyar. Coğrafyanın sahip olduğu zenginliğe egemen güçlerce saldırılışından söz eder. Bu güçlerin insan doğasını tamamen bozduğunu savunur. Şaire göre tarih boyunca direnen bu egemenlik, insanı koruyup yücelteceği yerde mevkiini ve gücünü koruma düşüncesiyle hareket eder.

İbrahim Erdem’i toplumcu gerçekçi şiirin bir ozanı olarak kabul eden Hasan Akarsu da yapıt hakkında şu değerlendirmede bulunur:

“Ozan, Ortadoğu’da egemenlerin oynadığı oyunları anımsatır. [...] Ozan, insanlığın orada bilinerek bilgisiz bırakıldığını ancak; yine o coğrafyada insanlığın umutla ayağa kalkacağını söyler. Kardeş kardeşe düşman edilse de büyük insanlığın kazanacağına inanır. [...] Filistin’in direnişini örnek gösteren ozan, İsrail askerlerinin öldürme hırsını kınar. “Kaynatılan Ortadoğu’daki kazan” ın adı petroldür. Ortadoğu’ya armağan edilen bu zenginliğin biteceğini, insanlığın barışı öğreneceğini muştular. Ozan İbrahim Erdem, şiirleriyle ölümsüzlüğün, sevilerin, sevgilerin, emeğin, kavganın ve barışın şarkısını söyler. Yalın, açık söyleyişle, dengeli imgeleriyle toplumcu gerçekçi şiirin ozanı olduğunu kanıtlar” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 169).

İbrahim Erdem’in, üçleme olarak ele aldığı üç eseri tarihsel ve politik değerleri içinde barındırır. Dolayısıyla bu şiirleri okurken tarihsel ve toplumsal gelişme

süreçleri hakkında belli bir birikime sahip olunması gerekir. Bu duruma dikkat çeken Erdem Uzaklar da şunları dile getirir:

“[...] Yalnız burada şunu da altını çizerek belirtmeliyiz ki sıradan bir okuyucu zevk alamaz bu şiirden. Tıpkı popüler bir şarkı ile değerli bir sanat değeri yüksek şarkıdan, bir konçertodan, zevk almak gibi bir şey bu. İbrahim Erdem şiirinden zevk almak için belli bir kültürel birikime sahip olmak gerekir. Yalnız edebiyat alanında birikim yetmez. Resim, müzik, mimari gibi dallarda da” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 91).

Erdem, tüm çıplaklığıyla savaşın sonuçlarını yansıttığı bu yapıtında ekonomik ve siyasal çıkarların Ortadoğu’yu büsbütün kuşattığını ileri sürerken emperyalizmin, insanın insan olmasına fırsat vermeyişine de dikkat çeker.

3.3.1.15. Yalnızlık Beni Sensiz Bırak

“Yalnızlık Beni Sensiz Bırak” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2014’te yayımlanır. Eser toplamda altmış üç sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış elli şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı gri bir zemin üzerinde eserin ve şairin adından meydana gelir. Arka kapakta ise eser içerisinde bulunmayan “Sevinç” başlıklı bir şiire yer verilir.

İbrahim Erdem, bu şiir kitabında yalnızlığı, özlemi, hüznü, sevinci, korkuyu ve çaresizliği hep bir arada verir. Bu şiirler, insanın dönem dönem yaşadığı pek çok sorunu dile getirmesinin yanı sıra, sorunların çözümü için gerekli olan unsurları da içinde barındırır.

“Yalnızlık Beni Sensiz Bırak” ı değerlendiren Erdem Uzaklar ise ozanı dil ve anlatım yönünden şöyle değerlendirir:

“Yalnızlık Beni Sensiz Bırak” kitabındaki şiirlerde İbrahim Erdem’in yaşamıyla ilgili pek çok sorunun yanıtını bulabilirsiniz. Ancak bunlar birer düşünce cümlesi değildir. İmgelerle iç içe, sonsuz labirentler biçiminde akıp giden şiirlerdir. İşte size adı geçen kitabın 3. şiiri: “İçinde bulunmaz bilgiler bulunduran rafta bir kitap gibi solmamak / Ve solmuş yapraklara can katmak kahramanlığına soyunmak / Yalnızlarla iç içe, çırılçıplak yaşamak çılgılık çığlığa / Çıldırısıya yeşertmek dil ucundaki ölümsüz sevgiyi” Bu dizelerdeki

ç,s,ş,z; b,g,m,n,p gibi seslerin, pekiştirmelerin, ustaca söyleyişlerin, ses zenginliğinin birer göstergesidir. Bu zenginlik onun bütün şiirlerine yayılmıştır. Onun için çok sesli şiirdir onlar” (Erdem, (Yön. ve Düz. Aksoyak Erdem), 2018c, 90).

3.3.1.16. Ölümsüzler

Eserin 2. baskısı Kasım 2014’te “Son Çağ Yayınları” tarafından yayımlanır. Toplamda yirmi sekiz şiirden oluşan kitap, ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde eserin ve şairin adından meydana gelir. Arka kapakta ise “Ölümsüzler” başlıklı bir şiir mevcuttur. Eserde her bir şiir resimlerle ayrıca desteklenmiştir. Kitapta yer alan bu resimler, ressam Kemal Çelik’e aittir.

Toplamda altmış dört sayfadan oluşan “Ölümsüzler” in içerisinde bulunan yirmi sekiz şiir ise şunlardır: İlk İnsan, Savaşçı, Militan, Spartaküs, Bilge, Şeyh Bedrettin, Pir Sultan, Karacaoğlan, Hayyam, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nazım Hikmet, Hasan İzzettin Dinamo, Rıfat Ilgaz, A. Kadir, Ömer Faruk Toprak, Orhan Kemal, Enver Gökçe, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli, Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali, Necati Cumalı, Hasan Hüseyin, Yılmaz Güney, Che, Denizler, Mahirler ve Tüm Devrimciler, Erdal Eren, Ahmet Hamdi Erdem.

İbrahim Erdem bu eserinde bir ilk olarak şiirlerine başlık koymayı seçer. Ozan, ilk şiiri olan “İlk İnsan”da yaşamı ve insanı sorgular. Bu sorgulamada şairin düşüncelerinden hareketle hayat felsefesine ulaşılmış olunur. “Ölümsüzler” pek çok sanatçının sanat ve dünya görüşlerini içeren bir yapıttır. Ozan, bu eserinde ilk insandan itibaren ele aldığı sanatı ve yaratıcısını zikredip ölümsüzleştirmek isterken, toplumcu gerçekçi şiir anlayışını da kanıtlamış olur.

3.3.1.17. Kömür Karasıdır Kanayan

Eserin 3. baskısı Kasım 2014’te “Son Çağ Yayınları” tarafından yayımlanır. Eser toplamda altmış iki sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış kırk altı şiirden oluşur. Ayrıca bu şiirleri Maden Mühendisleri Odası’nın internet sitesinden alınan resimler destekler. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde bir madenci resmi, eser ve şairin adından meydana gelir. Arka kapakta ise şairin bu eseriyle “2012 Madenci Edebiyat Ödülü”nü kazandığı ibaresi mevcuttur.

İbrahim Erdem bu eseriyle, maden işçilerinin yaşadığı zorlukları ve acıları ele alır. Şair, yaşamlarında adaletin, hukukun ve umudun hayatlarının hiçbir yerinde yer almayışına değindiği işçilerin, emeklerini her şeyden üstün tutarken haklı direnişlerinde onları yalnız bırakmaz.

3.3.1.18. Ege Dinle Beni

“Ege Dinle Beni” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2016’da yayımlanır. Toplamda altmış bir sayfadan meydana gelen eser, başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış kırk bir şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı mavi bir zemin üzerinde dalga şeklini anımsatan çizgilerle birlikte eserin ve şairin adından oluşur. Ön kapakta ayrıca eserin adının altında “Şiirli Söyleşi” ibaresi mevcuttur. Arka kapakta ise üç rakamıyla numaralandırılmış olan şiire yer verilir.

İbrahim Erdem bu yapıtında, Ege’yle sohbet ederken bulunur. Ege Bölgesi’ne olan hayranlığını ve tutkusunu dile getirir. Şair, pek çok dizede Ege’yi sıcacık dokunuşları olan sevdiğine benzetmekten de kendini alamaz. Nitekim onun kalbi Ege’ye ve sevdiğine olan özlemiyle dolup taşar.

3.3.1.19. Duy

“Duy” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2016’da yayımlanır. Toplamda altmış üç sayfadan meydana gelen eser, kırk iki şiirden oluşur. Kitabın ön kapağında şemsiyesiyle karlar altında yürüyen arkası dönük bir kadın resmi mevcuttur. Arka kapakta ise eserin içinde yer alan “Göçer” başlıklı şiire yer verilir.

Eserin içerisinde bulunan kırk iki şiir ise şu başlıkları taşır: Sev, Sevil, Sessizce, Ses, Sensin, Deniz, Bildirge, Hüzünle, Durum, Emanet, Umut, Biz, Direniş, Che, Göçer, Sesleniş, Nihavent, Acımsı, Özlem, Açıklama, Kitaplar, Sen, Tanım, Peri, Sivas, Bahar, Son, Dilek, Sevince, Yazgı, Öykümsü, Tatil, Diriliş, Kara, Portre, Karadiş, Düş, Yaşam, Susuz, Dostluk, Aşkla, Uyarı.

İbrahim Erdem “Duy” kitabındaki şiirlerde umudu, inancı ve sevinci aşılır. Özlemin ve yalnızlığın bir gün sona ereceğini, insanın yeniden yeşereceğini dile getirir. Yaşamın tüm güzellikleriyle birlikte sonsuz seviyi sevgilisine bahşetmek isteyen ozan, sevdanın her hâlini tatmak ister.

Erdem, “Duy”da umudun yitirilmemesi gerektiğini savunsa da kimi zaman umutsuzluğa düşmekten de kendini alamaz. Bu teslimiyet onda daha çok ölümü anımsamasıyla gerçekleşir. Zamanın hiç farkında olmadan akıp gidişi ya da bir dostun ölümü ozanı derinden etkilerken ölüm gerçeğiyle de yüzleşmesini sağlar.

3.3.1.20. Bir Ankara Masalı

“Bir Ankara Masalı” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2017’de yayımlanır. Eser toplamda yüz yirmi dört sayfadan oluşur ve uzun şiir özelliği gösterir. Kitabın ön kapağı kahverengi bir zemin üzerinde Ankara Kalesi’ne çıkılarak resmedilen evlerle birlikte eserin ve şairin adından oluşur. Kitabın ön kapağı Volney’in “Harabeler” adlı eserinden esinlenerek oluşturulmuştur.

İbrahim Erdem “Bir Ankara Masalı”nda geçmişinden bugüne değin Ankara’yı ele alır. Geçmiş ve yaşananlar şairi oldukça etkiler ki günümüz Ankara’ya değin uzanan dizeleri kurar. Ozan, böylece okuyucuyu tarih içinde uzun bir yolculuğa çıkarırken, bolca düşünmeye sevk edici dizelerle buluşturur.

İbrahim Erdem, “Bir Ankara Masalı”nda bir yandan öz yaşamsal öyküsünü verir. Bu şiir, şairin yaşamışlıklarına, yalnızlıklarına, acılarına ve mutluluklarına ulaşmak için ayrıca bir ayna görevi de üstlenir. Öyle ki “Bir Ankara Masalı” yaşamın ta kendisidir.

3.3.1.21. Zamanın Solan Yüzü

“Zamanın Solan Yüzü” “Son Çağ Yayınları” tarafından 2018’de yayımlanır. Eser toplamda altmış iki sayfadan oluşmakla birlikte başlıksız fakat sayıyla numaralandırılmış altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde bir saatten meydana gelir. Arka kapakta ise on rakamıyla numaralandırılmış olan şiire yer verilir.

İbrahim Erdem bu eserinde, fark edilmeksizin akıp giden hayatı ele alır. Ozanın gözünde zaman, çıldırılmış bir şekilde insan hayatını ele geçirme arzusundadır. Fakat ozan için insan, yaşayamadığı sevinçlere gebedir. Bu nedenle dünya, tüm güzellikleriyle kendini insana admalıdır. Böylece insan, içinde bulunduğu karanlık ortamdaki kurtularak yaşamı kucaklamanın mutluluğuna erişmiş olur.

3.3.1.22. İlkbahar Sevinci

“Barış Kitap” tarafından 2018’de yayımlanan “İlkbahar Sevinci” içerisinde çocuk şiirlerini barındırır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı oldukça renkli, bir rüzgâr değirmeni, çiçekler ve kelebeklerden meydana gelirken, arka kapakta eserin içinde yer alan “Bahar” başlıklı şiir yer alır. Yapıt içerisindeki şiirler ise birçok resimle desteklenmiştir.

Eserin içerisinde bulunan şiirler ise şu başlıkları taşır: İlkbahar, Bahar, Bahar Güllüğü, Bulut, Bahar Geliyor, Uyanış, Meltem, Temizlik, Damlalar, Su Sesi, Zaman, Çiçek, Renk, Tomurcuk, Yeşil, Beyaz, Kır Çiçekleri, Değişim, Yeşilay, Orman Yeşili, Dilek, Kayısı Çiçekleri, Göklerde Uçmak, Çiçek Topları, Ödül Çiçek, Çiçek ve Kar Tanesi, Erik Ağacı, Bayram, Şiir Yaprakları, Şiirin Elleri, Bahar ve Şiir, Tiyatro ve Ayna, Çiçek Oyunu, Oyun, Kitap, Kitap Yaprakları, En Güzel Ev Kütüphanesi, Ağacın Çiçekleri, Bahar ve Spor, Sağlık, Bilgi, İlk Bayram, Okuma Sevinci, Nisan, Çocuk Bayramı, Annem, Annem Benim, Baharım, İlk Ders, Anne Sevinci, Çiğdem, Öksüzoğalan, Son Ayaz, Dilek, Okul Yolu, Sular, Müzik, Bahar Oyunu, Pencere, İlk Meyve.

3.3.1.23. Yaz Geceleri

“Barış Kitap” tarafından 2018’de yayımlanan “Yaz Geceleri” içerisinde çocuk şiirlerini barındırır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı bir gökkuşağı altında eğlenen çocuklardan meydana gelirken, arka kapakta eserin içinde yer alan “Merhaba Yaz” başlıklı şiir yer alır. Yapıt içerisindeki şiirler ise birçok resimle desteklenmiştir.

Eserin içerisinde bulunan şiirler ise şu başlıkları taşır: Merhaba Yaz, Yaz ve Ay, 19 Mayıs, Başlangıç, Yaz, Odam, Odam Benim, Bahçemiz, Sokaklar, Okulum, Okul Bahçesi, Kırklar, Göl, Denizler, Dünya, Babalar Günü, Baba Gücü, Uyku Oyunu, Babam, Babamı Özledim, Hızlı Kanat, Arı, Kelebek, Uğur Böceği, Kuş Sesi, Kiraz, Karpuz, Güneş, Meltem, Gölge, Dağ, Kuyu, Serin Gece, Yağmur, Kar, Sel, Yeşil ve Kırmızı, Havuz, Dere, Kumsal, Mavi Deniz, Çağrı, Meyve, Bahçe, İşimiz, Tatil Bizim, Koşuşturma, Ballı Bahçeler, Sulama, Suyun Gücü, Salatalık, Koyunlar, Çobanlık, Karabaş, Harman Yeri, Dolunay ve Üzüm, Gazi Dede, 30 Ağustos, Yaz ve Bolluk, Selamlaşma.

3.3.1.24. Sonbahar Renkleri

“Barış Kitap” tarafından 2018’de yayımlanan “Sonbahar Renkleri” içerisinde çocuk şiirlerini barındırır. Toplamda altmış dört sayfadan meydana gelen eser, altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı sararmış yapraklarla oynayan çocuklardan meydana gelirken, arka kapakta eserin içinde yer alan “Sonbahar” başlıklı şiir yer alır. Yapıt içerisindeki şiirler ise birçok resimle desteklenmiştir.

Eserin içerisinde bulunan şiirler ise şu başlıkları taşır: Sonbahar, İlk Zil, İlk Gün, Okul Bahçesi, İlk Ders, İş, Sabah Sevinci, Renkler, Nar, Meyvelerin Dansı, Sarı, Yapraklar, Eşleşmek, Sonbahar Oyunu, Rüzgârın Oyunu, Yağmur İpleri, Temizlik, Cumhuriyet, İlk Ankara, Kurtuluşun Kalbi, Zafer, Ankara ve Sonbahar, Dönüşüm, Başkentim, Bayram Neşesi, Dalgalandan Bayrak, Çocuk Günü, Bizim Günümüz, Yapraklar, Yaprak Renkleri, Kediler, Hayvanları Korumak, Ürkek Köpek, Saksagan ve Köpek, Şaşkın Ağaç, Tok Dünya, Aç Dünya, Bölüşmek, Son Çiçekler, Birleşmek, Hak, Rüzgârın Oyunu, Sarı Oyun, Yas ve Sevinç, Kasımpatı ve Yas, Çocuk ve Kitap, Kitap Sevinci, Şiir, Çiçek ve Şiir, Okullar, Oyun Arkadaşı, Yapraklar, Küçük Serçe, Gezi, Yağmur ve Yaprak, Birikim, Roman, Kitap ve Gıda, Öğretmenler Günü, Öğretmenim.

3.3.1.25. Kış Bilmeceleri

“Barış Kitap” tarafından 2018’de yayımlanan “Kış Bilmeceleri” içerisinde çocuk şiirlerini barındırır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı bir helikopter içindeki hayvanlardan meydana gelirken, arka kapakta eserin içinde yer alan “Kar Taneleri” başlıklı şiir yer alır. Yapıt içerisindeki şiirler ise birçok resimle desteklenmiştir.

Eserin içerisinde bulunan şiirler ise şu başlıkları taşır: Kış, Ev, Kardan Adam, Gelen, Sevinç, Sürpriz, Kardan Taneleri, Kartopu, Kar Oyunu, Kar Çiçekleri, Kestane, Kış Sokakları, Kedim, Ders, Ayaz, Kızak, Dedemin Öyküleri, Kış Eğlenceleri, Birlik, Kış Bilmecesi, Oyun, Kar, Salep, Semaver, Kuşlara Yem, Buzdan Kılıçlar, Tekerleme, İnsan, İnsan Hakları, İnsan Hakkı, Adalet, Yurdum, Yurdumun Renkleri, Zenginlik, Zenginlikler, Zenginliklerimiz, Yerli Malı, Ankara ve Kar, Seymenler, Kurtuluşun Son Adımı, Yıl, Yılbaşı, Yılbaşı Yaş Günü, Özeleştirisi,

Enerji, Doğa, Tatil, Tatil ve Kar, Karne Sevinci, Şubat, Yenidünya, Keman, Dersler, Zorlama, Oyun Bozan, Tembel, Bilmece, Beyaz, Tatil, Ağıt.

3.3.1.26. Oyun En Güzel Arkadaş

“Barış Kitap” tarafından 2018’de yayımlanan “Oyun En Güzel Arkadaş” içerisinde çocuk şiirlerini barındırır. Eser toplamda altmış dört sayfadan oluşmakla birlikte altmış şiirden oluşur. Kitabın ön kapağı bir helikopter içindeki hayvanlardan meydana gelirken, arka kapakta eserin içinde yer alan “Arkadaşım Oyun” başlıklı şiir yer alır. Yapıt içerisindeki şiirler ise birçok resimle desteklenmiştir.

Eserin içerisinde bulunan şiirler ise şu başlıkları taşır: Arkadaşım Oyun, Oyun, Oyuna Başlama, Kahramanlarla, Bilgi Oyunu, İp Atlama, Oyuncaklar, Odam, Bilgisayar, Boya Kalemleri, Elişi Kâğıtları, Şemsiye, Kitaplar, En Güzel Dost, Dünya, Gezi, Temizlik, Düşünce, Aşı, Aşılama, Söz, Kent, Ebe, Doğa Oyunu, Öğüt, Evimiz, Pencere, Mutluluk, Çakıl Taşı, Uçurtma, Top, Bebek, Misket, Saat, Simit, Güneş, Ay, Gezegenler, Yıldız, Kuyruklu Yıldız, Gök Taşları, Masal, Öykü, Şiir, Ninni, Yaşamak Oyunu, Yönetmek, Oyunun Sonu, Anadolu, Ezber, Adalet, Bencil, Oyun Bozuluyor, Masa, Dizi Dizi, Sayı, Kesintisiz Oyun, Oyundan Dünya, Oyun.

3.3.1.27. Burukçağ

“Burukçağ” “Barış Kitap” tarafından 2019’da yayımlanır. Eser toplamda yetmiş dokuz sayfadan olmakla birlikte “İlk Söz”, “Söz” ve “Son Söz” olmak üzere üç bölümden oluşur. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde bir kartaldan meydana gelirken arka kapakta “Burukçağ” geçmişte ve şu an yaşadığımız, umursamadığımız, ezilmiş, silinmiş, kaybolmuş ve oldukça acı zamanın şiirleştirilmiş somut bir resmidir” (Erdem, 2019a, AKD) sözleri mevcuttur. Erdem bu eserinde hayatı etkisi altına alan emperyalizmi, savaşı, yıkılan kentleri, öldürülen çocukları, kadınları, kavgayı ve adaletsizliği ele alırken bu karmaşıklığa teslim olmamayı öğütler.

3.3.2. Şiirlerinin Değerlendirilmesi

3.3.2.1. Muhtevalarına Göre Şiirlerinin İncelenmesi

3.3.2.1.1. Tabiat Konulu Şiirler

İbrahim Erdem, tabiatın güzellikleri içinde doğup büyüdüğü Ankara’da doğayla hep iç içe olmuştur. Doğanın renkleri onu büyülerken baharın, yazın ve sonbaharın halleri onun adeta çıldırmasına sebep olur. Tabiat onun şiirlerinde sevdiklerini içine alan sonsuz bir deryadır. Nitekim Erdem, “[...] belediye tarafından yıkılan babadan kalma gecekonduda (Öyküşiir Sanat Evi) yaşamını sürdürmüştür. Buradan taşınmadan önce arkadaşlarını, dostlarını, yoldaşlarını; bir kayısı, bir erik, bir cevizin, bir ıhlamurun, bir ayvanın yer aldığı ve her yerin silme çiçekle donatıldığı, köşede bir ocağın bulunduğu, saçaklarını yerden çatıya kitapla doldurduğu, “Vaha” dediği bu bahçede ağırlamıştır” (Uzaklar, 2017, 9).

Şair, doğanın renkleriyle adeta büyülenirken; baharın, yazın ve sonbaharın halleri onun adeta çıldırmasına sebep olur. Şairin çıldırmasının bir başka sebebi de ardı ardına geçen mevsimlerin bir türlü önüne geçememesidir. “Sonbaharda Yaşamaşk” isimli kitapta yer alan şiir, sonbaharın gelişiyle şairin bahara ve yaza henüz doymadığını kanıtlar niteliktedir:

“Doymadı baharın/yazın renk çılgınlıkları

Sonbaharı doğurdu çıldırtmak için beni

[...]

doymadım oysa pırıltılarına baharın

tadı dilimde hala güneş renginin

anlarımı sarıp sarmalayan

tüm mevsimlerin renkleri

durun

durun

bir solukluk daha durun

beni çıldırtmayın” (Erdem, 2001b, 5).

Şair baharı, sunduğu güzellikleri ve nimetleriyle diğer tüm mevsimlerden üstün tutar. Bahar, tüm sıcaklığıyla yaşamı kucaklarken, insanın duygu ve düşüncelerini dışa vurmasına sebep olur. Bu durum “Mavi Yağmur” isimli kitapta yer alan şiirde şöyle dile getirilir:

“[...]

Bahar yeryüzünü avuçlarında tutar

Bahardır bizi bembeyaz dağ bulutlarına taşıyan

Öpüşündür salkım salkım bulutları kızartan

Durup dururken onlardan bizi sağan

Baharın doğurgan gönlüdür” (Erdem, 2017e, 66).

Sonbaharda yaprakların sararmasına dayanamayan ozan “Sonbaharda Yaşamaşk” adlı kitapta yer alan şiirde baharı iliklerine kadar hissederken ona büyük bir hayranlık besler:

“Kavun kokusu

üzüm tadı

ayva rengi

birdenbire

içimde yaşama coşkusu

[...]” (Erdem, 2001b, 7).

Sonbaharda sararan yaprakların her birine bir hüznü yükleyen şair, “Sonbaharda Yaşamaşk” adlı kitapta yer alan şiirde, dökülen yaprakları yakalayıp yaşayamadığı mutlu günler olarak yorumlar:

“Yolunu şaşırılmış bir akarsuya düşer

sarı yapraklar gibi elimizdeki hayat

başımıza yağan bu pırıltılar
hiçbir zaman yakalayamadığım
yaşanmamış coşkular
düşler ve düşünceler de solar

[...]

solan her yaprakta hüznün çığlıkları çınlayacak
bir bir dökülen yaprakların üstüne
ömrümüzün sessiz ve yaşanmamış sevinçleri
yazılacak” (Erdem, 2001b, 20).

Ozan, doğanın hemen hemen tüm unsurlarını ele aldığı “Duy” adlı kitapta yer alan “Direniş” isimli şiirinde de yaşamı devam ettiren şeyin büsbütün tabiat olduğunu dile getirir:

“Kum

Su

Ve

Sen

Yeşilin öptüğü sevinç

Yürek

Dil

Ve

Karanfil

Yaşamı sunan inanç

Toprak

Çimen

Ve

Çiçek

Yaşamın dinamosu direnç

Deniz

Gök

Ve

Sonsuzluk

Bu en büyük erinç

İşte sana en büyük sevi

Sen

Ve

Deniz

Yeşil

Ve

Kumsal” (Erdem, 2016f, 16).

Ozan acının, hüznün, özlemin ve ayrılığın insan bedenini huzursuzluğa götürdüğünü düşünür. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu olarak ise “Gülsün” adlı kitapta yer alan şiirde bahar olarak gösterilir:

“[...]

Bahar sarhoş / sevecen / sıcak renklerle

Gelsin tüm yoksunluklarımızı sarsın

Acı / hüznün / açlık / sayrılık ne varsa

Süpürülsün gitsin

Bahardan bir renk

Yüzümüze

Gülsün” (Erdem, 2018h, 7).

Ozan, “Ölümsüzler” adlı kitapta yer alan “Militan” isimli şiirinde de yaşam sevinciyle dolu olduğunu kanıtlar. Tüm göz alıcılığıyla yarın, avuçlarının ta içerisindedir. Yarına ulaşmak için yeryüzüne güzellikler ekmeyi isteyen şair, bu yolda ölmeyi dahi göze alır:

“[...]

Ben burada

Yaşam sevinçleri yağdıracağım yeryüzüne

Ya da

Sevinçlerin yağması için gülerek öleceğim

Ben burada

Geleceğin kızıl gülüyüm

Ölürken bile güleceğim” (Erdem, 2014c, 9).

İbrahim Erdem, duygu ve düşüncelerini yansıtırken oldukça benimseyici bir söylem sergiler. Bu durum şiirlerinin her dizesinde kendini kolaylıkla hissettirir. Nitekim “On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz” adlı kitapta yer alan şiir şairin kimi zaman tabiattaki varlıkların işlevlerini kendine yüklemesinin sonucudur:

“kırlardayım ve yemyeşilim

arkadaşım tarla kuşu

şarkıları yönüm/sevincim

gülümsüyor her bir yerden bembeyaz papatyalar

gelincikler coşkulu ve kıpkızıl bir tangoda

cıvıl cıvıl ve rengârenk bir dünya sarmalıyor beni

sana sunacağım bahar demeti ömrüm” (Erdem, 2003, 44).

Şair, kimi zaman da tabiattaki varlıklara insana ait özellikler yükleyerek, onları kişiselleştirmek ister. Bu durum “Münevver’in Yüreğindeki Ölümsüz Seveda Kuşu” adlı kitapta yer alan şiirde şöyle yansıtılır:

“meltem mutluluk rüzgârı
gülüştü sevinçler açıyor yüzünde
dokununca yumuşacık elleri
sarıyor sıcacık yüreği insanı
meltem yaşamın sevecen yüzü
meltem kardeşçe bir dokunuş” (Erdem, 2016c, 98).

Ozanın, şiirlerinde gökyüzü ve deniz sıklıkla kullandığı imgelerdendir. Şair, “Duy” adlı kitapta yer alan “Sensin” isimli şiirde sonsuzluğu simgeleyen gökyüzünü sevdiğiyle özdeşleştirir:

“En çok maviyi seviyor gökyüzü gülümserken
Mavi sonsuzluğu serer insanın gözbebeklerine
Mavi sensin
Saçların laciverti utandırır köpüklerle yıkanırken
Damla damla avuçlarından akan denizdir
Deniz sensin” (Erdem, 2016f, 12).

İbrahim Erdem’i farklı kılan taraf yaratıcılığı ve sezgileridir. Şairi özgün bir şair olarak nitelendirmenin en başında kelime seçimi ve kelimelere yüklediği anlamlar gelir. Bunların yanı sıra Erdem, duru ve akıcı bir söylemi tercih eder. Ondandır ki kelimeler bir araya geldiğinde doğal bir akışı beraberinde getirir. Ozanın, kış mevsiminin bitişiyle birlikte baharın gelişini duyurduğu şiirinde her mevsim, zamanla doğrusal bir şekilde ilerlerken kendine has nitelikleriyle ele alınır. Baharın gelişi, diğer tüm mevsimleri olumsuz etkilerken baharı çağrıştıran unsurlar doğal uyumları içerisinde “Zamanın Solan Yüzü” adlı kitapta yer alan şiirde verilir:

“Kar altından fişkırır kardelenler sapsarı
 Cemreler düşerken gök gürültüleri altında
 Kışın son artıkları çatılardan süzülür ağlayarak
 Ayaz ehlileştirilmiş at gibi kışner yumuşak
 Soğuklar kaçacak delik arar serin yağmurlarda
 Damdan dama atlar kediler miyavlayarak
 Köpekler sürülerle dolaşır sokaklarda
 Güvercinler sonsuz aç her an gagalar yeryüzünü
 Sadece kanat sesleri sevimlilik katıyor onlara
 Saksâğânlar sabah akşam pencerelerde ‘gak’lar
 Bahar bu/çimenler yeşerirken gülümser papatyalar
 Zamandır işte bahar sıcak ve rengârenk tozlar serper
 Hüzün yağmur sularıyla akıp gider uzaklara
 Dağlarda son kar göz kırpar bembeyaz ağlayarak” (Erdem, 2018₁, 16).

Ozan, ilkbaharın ve sonbaharın dışında şiiirlerinde kış mevsimine de yer verir. Kış mevsiminin getirileri şairin dizelerini meydana getirir. Kışı ve kışın zorlu şartlarını sorgulayan şair, bu duruma “On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz” adlı kitapta yer alan şiiirle isyan eder:

“Sevgi ısıtmıyor geceyi/karanlığı
 Sevgi karın doyurmuyor karın altında
 Ayaz şımarık bir kadın
 Kırıp parçalıyor gözyaşlarını
 Nereden çıktı bu kış
 Bu karakış kimin işi” (Erdem, 2003, 84).

İbrahim Erdem, doğaya karşı oldukça duyarlıdır. Doğanın, tüm güzelliklerini hiçbir karşılık beklemeden insana sunduğunu dile getiren şair, doğanın insanoğlu tarafından yok edilmesine daha fazla dayanamaz ve mısralarında insanı doğanın tam karşısına oturtur. Böylece insanın, kendisini sorgulamasına yardımcı olurken aynı zamanda tabiatın insana sunduğu karşılıksız nimetleri hatırlatır. Bu durum “Asya’nın Yaslı Yüzü: İkinci Kitap Mezopotamya” adlı kitapta yer alan şiirde şöyle dile getirilir:

“Mucizeler gezegeni sarıp sarmalıyor bizi
doğanın pırıl pırıl gülümsemesi kutsal yasa
yaratan ve yıkan/ anlayan ve kör/ anlatan ve sağır
dünyaya asık suratla bakan tek yaratık insan
canım insanoğlu doğaya aykırı tek yaratık
oysa mevsimler sevinçleri giydirerek akıp geçiyor
dünyanın ellerinden ve rahminden fişkiriyor bereket
peki kim ekti toplama/saklama/kâr ve kin tohumlarını
hangi çağda saplandı yüreğimize bu vurgun
ne acı geçmişimizi ve geleceğimizi okuyamamak” (Erdem, 2012b, 9).

3.3.2.1.2. Ayrılık-Hüzün-Özlem Konulu Şiirler

İbrahim Erdem’in şiirlerinde ayrılık, hüzün ve özlem konulu şiirlere de sıkça rastlanır. Aşkın tüm hallerini yansıtan bu şiirler, özgün ve derin anlamlarıyla okuyucuyu harekete geçirir. Şair bu şiirlerinde, kelimelere yüklediği yepyeni duyularla ayrılığın, hüznün ve özlemin adeta bir tablosunu çizer. Bu tablolardan biri ozanın farklı açılardan ele aldığı sevgiliyi özlem olarak kabul ettiği “Özlemdir” adlı kitapta yer alan şiiridir:

“Sevgili
Hep ışıltılı rengârenk
Hep sevecen/şımarık

Hep sıcacık

Hep uçucu

Sevinç

Hep tatlı bir özlemdir” (Erdem, 2018g, 19).

Şairin, hem ayrılığı hem hüznü hem de özlemi içine alan şiirine de rastlamak mümkündür. Ozan bu şiirde sevdiğinin tek bir bakışıyla her şeyin düzeleceğini düşünse de bir süre sonra sevgilinin oldukça yakıcı olan kirpiklerinden kurtulmanın bir yolu olmadığını hatırlar. Ayrıca hüznün kendisini tamamen ele geçirdiğini ifade eden şair, “On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz” adlı kitapta yer alan şiirle dünyaya sevdayı aşlamak ister:

“hüzün daladı yüzümü dilimde sevi sancısı mosmor

oysa ben evrene kurulacak sevdanın mimarıyım

[...]

Sevdiğimin bakışı kırık

gülüşünü kaçırıyor hüzün şelalelerinden

dalıyor yüreğimi özlem fırtınaları

gözü kapalı dalıyorum acı dolu tasıma hüznün

ihanet etmeyi de bilmiyorum üstelik

bu kez adamakıllı seviyorum

güneş telleri değil üstüme saldıran

hüznün yakıcı hicran oklarıdır

kurtuluş simidim yok

bu kez ümidim de yok

gönüllü katılıyorum hüzün sürgünlerine” (Erdem, 2003, 66).

İbrahim Erdem, “Hüzün vazgeçilmez atışıdır kalbimin / kederi sevinçle dağlamak yaşamım” (Erdem, 2004b, 32) mısralarıyla da dünyada yer alan her unsurun zıttı ile var olduğunu göstermek ister. Bu nedenle sevincin karşısına kederi koyar.

Ozan, kendinden bir an olsun uzaklaştığında kendisini hemen sevgilinin yoluna koyar. Onun için sevgilinin yolundaki tüm engeller teker teker aşılmalıdır. Bu yolda türlü acılar ve eziyetler ise şairi durdurmak için hiçbir zaman geçerli değildir. Bu durum “On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz” adlı kitapta yer alan şiirde şöyle ifade edilir:

“Deli bir tay olsam kendimden kaçsam
batsam ağı yanardağlarının lavlarına
cehennemden kaçıp dilimi kavursa zebaniler
mil çekseler gözlerime / ölsem ölsem dirilsem
sana kavuşsam
sen kalsam” (Erdem, 2003, 42).

İbrahim Erdem “Tomurcuk” adlı kitabında yaşama olan özlemini dile getirir. AŞKSIZ bir dünyada yaşamamanın ne derece kötü olduğunu bir örnekle adeta kanıtlamaya çalışan şair, aşkın olmadığı bir dünyada yaşanan günlerin, insana hüznün verdiğini dile getirir:

“Sevmeyi / sevinmeyi / mutlu olmayı unuttuk uzun zamandır

Aşk yoksa bir kadavra soğukluğudur yaşadığımız / ne hüznün” (Erdem, 2017f, 68).

Şair, sevgilinin gidişiyle kalbinin parçalanıp gittikçe yalnızlaştığını dile getirdiği şiirinde yüreğinin ayrılık acısıyla baş edemediğini söyler. Bu durumu hiçbir şekilde tarif edemeyen ozan, “Duy” adlı kitapta yer alan “Hüzünle” isimli şiirde bu acının bir daha yaşanmamasını diler:

“[...]

Sen giderken teninin alazı yakar gözümü
 Sen giderken arkanda kalan soğuk bir yalnızlık
 Sözcükler tutuşur eteklerine
 Göz mü desem
 Al dudak mı
 İğde çiçeği mi
 Yoksa gül mü
 Bahar bahçe ağzımın içinde parçalanan
 Sönme bu yıldızlar bir daha
 Yüreğim ayrılık acısıyla yanmasa bir daha” (Erdem, 2016f, 17).

İbrahim Erdem’in, sıradan hayatı şiirine adapte etmek gibi bir yeteneğe sahiptir. Bunun dışında iyi bir düşünür, iyi bir de gözlemcidir. Kendisini bir ayrılığın içinde bulan şair, mutlu insanları gözlemleyerek içinde bulunduğu durumu kıyaslamaktan kendini alamaz. Bu durum “Gülsün” adlı kitapta yer alan şiire şöyle yansır:

“Siz salınıp gezerken sokaklarda
 Sere serpe yataklarda uyurken
 Yetim bir sevda gezer kuytularda
 Lime lime özlemler içinde
 Akşamları yalnızlık içer
 Ayrılığın karanlığına sarılır geceleri
 Düşünde kavuşmak görür titrerken
 Kar yağar düşlerine
 [...]” (Erdem, 2018h, 53).

Ayrılığın acısını her zerresinde hisseden şair, “Senbahar” adlı kitapta yer alan şiirinde bu acıdan ancak sevdiğinin adını ısrarla sayıklamasıyla kurtulur:

“[...]

Bütün hüznleri tükettim senin geleceğini beklerken

Birer birer söküldü içimden ayrık otu gibi batan ayrılıklar

Kana kana içtim acının şerbetini sabrın kararsızlığıyla

Adını dişlerime kilitledim o iğrenç işkencelerde” (Erdem, 2016b, 28).

3.3.2.1.3. Aşk-Sevgi Konulu Şiirler

İbrahim Erdem, seviyi her şeyden üstün tutar. Ona göre hayatta aşkın iyileştiremeyeceği hiçbir şey yoktur. Sevinin her halini seven şair, dünyanın adeta aşkla ve sevgiyle döndüğünü savunur. Aşk, onun vazgeçilmezlerindedir. Erdem, seviyi ve sevgiyi ele aldığı şiirlerinde, kalplere aşkı ve sevgiyi ekip insanları bütünleştirmeyi arzularken kalplerde sevinin büyüsunü hissettirmek ister.

Şair, “Münevver’in Yüreğindeki Ölümsüz Sevda Kuşu” adlı kitabında yer alan şiirde sevdayı dünyadaki tüm mutluluklardan üstün tuttuğu gibi kendini evrendeki “sevda gezegenini” bulan ilk kişi olarak görürken büyük bir heyecan yaşar:

“[...]

Doludizgin koşuyor sevdanın atları altımızda yeleleri kor

Sen ve ben başka güce gereksinimiz yok bu sonsuz yolculukta

Evrendeki sevda gezegenini bulan ilk sevdalı olmak ne güzel

İlk ayı görmek kadar heyecanlı ve ilk öpüş kadar uçucu

Bakışlarımı ört üstümüze ve gözlerimin ta içine bak bu mutluluk

[...]” (Erdem, 2016c, 47).

İbrahim Erdem aşkı, “Aşk insanoğlunun bulduğu en kutsal mucize / Yaşamlar açmaya hazır gülen bir tomurcuk” (Erdem, 2017f, 8) olarak tanımlar. Aşk gibi bir mucizeyi yaşamak ise insanoğlunun en büyük hakkıdır.

Şair, “Münevver’in Yüreğindeki Ölümsüz Sevda Kuşu” adlı kitabında yer alan şiirde sevgilisiyle geçirdiği her günü farklı bir mevsim olarak görürken sevgilisini dört mevsimden biri olan ilkbahara benzetir. Elini uzattığı her yeri çiçeklendiren sevgili, ozanın hayallerini gerçekleştirecek tek kişidir:

“Sevdiğim her günümüz bir mevsim
Her mevsim sana bin çiçek açacağım
Uzat parmaklarını dokun düşündüklerime
İşte biçimleniyor ilk çiçek
[...].” (Erdem, 2016c, 16).

Ozan, seviye sonsuz bağlıdır. Ona göre sevinin bir diğer adı sonsuzluktur. Onu tüm kötülüklerden korumaya adeta ant içen şair, “Sen Gitsen De Aşk Tutar Ellerinden” adlı kitapta yer alan şiirinde içindeki sevdanın büyüklüğüyle sevinçlerinin ve gülüşlerinin çoğalacağına inanır:

“Sevi tellerinden sana sonsuzluğun atlasını diktim
göz değmeyecek yeşeren sevinçlerine
gülüşlerle girdiğin düşlere kem söz yapışmayacak
örtecek gül tenini dudaklarımdan fişkırان sevda
gül yüzünden gülüşler hiçbir çağda sönmeyecek” (Erdem, 2004b, 40).

Şair, “Sen Gitsen De Aşk Tutar Ellerinden” adlı kitapta yer alan şiirinde sevgilisinden ayrı kalınca birçok eziyete maruz kaldığını dile getirse de sevgili, her daim onun kalbinde ve dilindedir. Şair, bu eziyetlere katlanmasının sebebi olarak ise sevgilinin kokusunu ve yüzünü gösterir:

“An gelir cehennem fırtınalarına tutulur dilim
şahdamarımı kızgın demirlerle dağlarlar
dilimin ucunda saklarım seni / göz bebeklerimde
sensiz bir vahada bulurum kendimi ansızın

kokun tüter bir yerlerden sarılır yaralarım

gül yüzün baharı getirir kurtulurum” (Erdem, 2004b, 41).

İbram Erdem, oldukça yaratıcı bir şairdir. Şiirlerinin her biri özenle seçilmiş kelimelerden oluştuğu gibi her bir dize, güzel olanı adeta kanıtlamak için kuruludur. Nitekim şair, “Damla Derya Sevda” adlı kitapta yer alan şiirinde sevdiğini düşünüp tüm olumsuzlukların üstesinden gelmesini sevgiliye borçludur:

“Penceremin önünde

Ayazı sırttan beyaz bir kış

Tüm soğukluğuyla gözünü dikmiş

Bir an seni düşünmesem

Aç kurt olup beni kapacak” (Erdem, 2016d, 5).

İbram Erdem’in dünyasındaki sevgi oldukça saf ve durudur. “Damla Derya Sevda” adlı kitapta yer alan şiirde sevginin bu denli duru oluşu onu daha da heyecanlandırırken, bu duygu onda sevgiye olan inancını hiçbir zaman kaybetmeyeceğini doğurur:

“Sakladıklarımız korumuyor sevinci

Kaybettiklerim öldürmüyor bizi

Ben burada duruluğu ışıdım hep

Sevgiyi büyüttüm çıldırasıya” (Erdem, 2016d, 30).

Ozan, sevgiye olan bakış açısı gibi sevdasını da bir o kadar saf ve duru görür. Fakat bu duruluğun etrafı bilinmeyen bir acıyla sarılıdır. Şair, sevdasını her ne kadar korumaya çalışsa da kötülüklerin peşini bırakmadığını görür. Acı ve sancılarla baş etmeye çalışan şair, acıyı tattıkça içindeki sevdanın daha da büyüdüğünü fark eder. Nitekim sevmek, her haliyle bir teslimiyet ve de çıldırmaktır. Şairin “Yalnızlık Beni Sensiz Bırak” adlı kitabında yer alan şiiri bu durumu tam anlamıyla kanıtlar niteliktedir:

“Küçük kesin cümlelerle anlattım aşkıımı

Sevgimi örterek korumaya çalıştım kötülüklerden

Paçalarımı dolaştı bir bilinmez sancı

O güzelim çiçeklere kondu istenmeyen acı

Sancıları

Acıları

Savurup bin bir yana ve toz duman ederek

Dünden daha görkemli sevdim seni

Ben seni mutluluğun al şafağında nasıl sevdiysem

Zebaniler kızgın zehir dökerken ağzıma

Seni daha da çılgınca çarpan bu yürekle sevdim” (Erdem, 2014d, 30).

Yine “Yalnızlık Beni Sensiz Bırak” adlı kitabında yer alan şiirinde sevginin daima yeşertilmesi gerektiğine inanan şair, içinde bulunulan şartlar her ne olursa olsun sevginin peşinden gider:

“İçinde bulunmaz bilgiler barındıran rafta bir kitap gibi solmamak

Ve solmuş yapraklara can katma kahramanlığına soyunmak

Yalnızlıklarla iç içe çırılçıplak yaşamak çığlık çığlığa

Çıldırasıya yeşertmek dil ucundaki ölümsüz sevgiyi” (Erdem, 2014d, 7).

Ozan, “Uzun Saçları Sonsuzluğun” adlı kitabında yağmurun oluşumunu ele aldığı şiirinde toprağın yağmurla kavuşmasını bir sevda olarak nitelendirir. Böylelikle yeşeren çimenler, sevdanın birer ürünleri olarak kabul edilir:

“[...]

Uçar mavi sonsuzluklara

Ak bir bulut olur

Sevda yağar toprağa sıcacık

Yeşerir çimenler

Gülümser kızıl bir gelincik

Yaşamın sevinci başlar” (Erdem, 2017d, 3).

Ozan, “Mavi Yağmur”da yer alan şiirinde sevgilinin gözleri, dudakları ve teni sayesinde tüm ıstırapları birden yok ettiğini kabul ederken, aşklarına şahit olan birtakım varlıkların kendisiyle mutluluklarını paylaştıklarına inanır:

“Gözlerinin içine alıyor beni

Tenimde elleri tüy gibi kayıyor

Duruluyor yürek çırpınışları

Dudaklarının arasında ömrüm titreşiyor

Sevi yankılanıyor dağlardan / vadilerden

Tüm şarkılar birden alkışa kalkıyor” (Erdem, 2017e, 52).

Şair, yine “Mavi Yağmur”da yer alan bir başka şiirinde sevgilisinin öpüşünü ve tenini yaşama olan inancının birer kaynağı olarak gösterir. Sevgilinin öpüşü ise ona ölümsüzlüğü ve sonsuzluğu bahşeder. Bu durumdan oldukça mutlu olan şair, sonsuzluğun tüm zevkine ulaşmayı arzularken sevgilinin sevinciyle yaşama tutunur:

“Öpüşün bengisu

Suda zıplayan balık sevincin

Teninde çakan mavi ışık

Gök boşluk

Şimdi ben

Kuşum / balığım / kelebeğim / bozkırım

Şimdi ben

Senim

Sevdalıyım / sarhoşum / evrenim

Mutluluk

Sonsuzlukları sınımsız tutarak yaşamak” (Erdem, 2017e, 19).

İbrahim Erdem, “Aşkla”²⁴ adlı şiirinde ise yalnız bir bakışıyla âşık olduğu sevgilinin bir panoramasını ele alır. Gözlerinin derinliğiyle mutluluğun tüm renklerini ona sunan sevgili, baştan çıkarıcı kokusuyla ise tüm dünyayı sarmalar. Sevgiliye ulaşmak isteyen şair ise, parmak uçlarına sinen kokuyla onu her yerde tanıyıp bulabileceğini söyler:

“Uşşak makamında şarkılar söyledikçe tutuşuyorum
 Gözlerinin derinliklerinde sonsuz bir iç çekiş yükselir
 İçilmeye doyulmayacak bir bakış içi sevinç dolu
 Tutuyorum ellerinden tüm dünya bizim oluyor
 Mutluluğun renklerinin en koyusu sarıp sarmalayacak bizi
 Sonsuzluğun tadını ve rengini bulacağız o son an
 Birdenbire kayboluyorsun ortalıktan âşık oluyorum sana
 Kokun / tadın tüm koordinatları çiziyor parmak uçlarıma
 Parmak uçlarımda kan kokusu / can kokusu bu sensin
 Ayağa kalkıp kucaklamak dünyayı kutsal ayın
 Aşk yetmiyor senin gözlerini içmek için savaşmaya” (Erdem, 2016f, 61).

3.3.2.1.4. Toplumsal Konulu Şiirler

Toplumcu gerçekçi bir sanatçı olan İbrahim Erdem, öykülerinde ve romanlarında olduğu gibi şiirlerinde de toplumsal konulara yer verir. Bu şiirler insan hakkını, emeğini ve davasını gözeterek şiirler olarak ele alınır. Şairin, “Kömür Karasıdır Kanayan” adlı şiir kitabı tümüyle maden işçilerini konu eder. Maden işçilerinin olumsuz şartlar altında çalışmaları, emeklerinin karşılığını bulamamaları ozanı derinden etkiler. Toplumcu gerçekçi bir şair olmanın ilk şartı olarak maden

²⁴ ERDEM, İbrahim Duy, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016.

işçilerinin seslerini ele alan şair, onların çaresizliklerini tüm çıplaklığıyla gözler önüne serer.

2012’de Madenci Edebiyat Ödülü’ne layık görülen “Kömür Karasıdır Kanayan”, şairin maden işçilerinin acılarını ve kavgalarını hissedip onları yalnız bırakmaması yönüyle mühim bir yapıttır. Şair, kişilik özelliklerine de değindiği şiirde, madencilerin zorlu yaşam şartlarının daha vardiya başlamadan harekete geçtiğini ifade eder:

“Sabırlı insandır madenci gözbebeğinde ışığı kömür karası

Sevgiyi kuşanır evden çıkarken onu uğurlayan bakışlarla

Kara kömürün ışıltısı kamaşır dilinin ucunda yakıcı ve acı

Gülüştü tutuşturur daha sökülmemiş som kömürleri

Vardiya başlamadan ilk ter damlası tomurcuklanır alnında

Avuçlarının içinde kazmanın soğuk sapı yanar utanarak

Sıkar yumrukları parmakları kenetlenmiş birer sıradağ

Madencilerin toplanma yerine yürüyüşü sokaklarda birer marş

Yerin dibine inişi de yaşamın en güzel renkleriyle örülür

Milim milim oyar kara kayaları sevgiyle okşayarak” (Erdem, 2014e, 5).

Yine aynı eser içerisinde şair, işçilerin emeklerinin göstergesi olan alın terlerini yüceltir. Ölümden kaçışın olmadığını bilincinde olan şair, şiirinde maden işçilerine verilmeyen değeri sorgular:

“Işıkların gözü körleştirilmişti hiçbir şey görünmüyordu

Korkunun ziftsi karanlığında sıcak döşeklerde uyuyorlardı

Kırk haramiler alıp götürse kenti kimsenin haberi olmayacaktı

Kentin pisliklerini yıkıyordu Karadeniz kör gözüyle

Öylesine hamarat, içten ve sessiz şarkılar söyleyerek

İnce bir yunus sevgisiyle üstelik hiçbir şey ummadan

Yaşamın canlı yerlerine mevsimsiz tomurcuklar açmak

Alın terinin çoğaltıcı kokularını yüreklere serpmek

Birdenbire gelen acının tarifi ve zamanı görülmüş müdür

Ölüm de zaten grevi yapılamayan amansız baş belası” (Erdem, 2014e, 22).

İbrahim Erdem, bir diğer şiirinde de işçilerin tüm olumsuz şartları göze alıp, sadece karın tokluğuna çalıştıklarını dile getirir. Şaire göre bu durumu kabullenmek oldukça yanlışken, bu vaziyetten kurtulmalarını sağlayacak tek çözüm yolu direnip savaşımdır:

“Dağ mı çöker artık

Deniz mi basar

Yürekte titreyen korku

İşsizlik mi kahramanlık

Karın tokluğuna çalışmak mı

Razı olmak en büyük katliam

Kapının önü ayazda çıplak duruş

Cehennemdir neyi yaşasan” (Erdem, 2014e, 21).

Ozanın şiirlerinde değindiği bir diğer konu da patronların çıkar ilişkileridir. Onların tek isteğinin kazanmak olduğunu öne süren şair, maden işçilerinin yaşamlarının göz ardı edildiğini ileri sürer:

“Çığ yuvarlanır büyüyerek

İçi boşaltılmış dağ yuvarlanır

İner yığılır insan üstüne

Saati / zamanı belli değil

Kalkan yok korunmak için

Patron sadece kazanmalı

Gereksiz gidere lüzum yok

Ölüm zaten alışılmış bir şey” (Erdem, 2014e, 39).

İbrahim Erdem, adeta tüm emekçileri andığı “Kömür Karasıdır Kanayan”da sadece çıkarları doğrultusunda hareket eden emperyalizmin metotlarına da değinir:

“Titreyen dağ

Üşüyen insan

Yürüyen makine

Biriken güç

Toplanan kâr

Her şey sadece

Bir lokmanın hatırına” (Erdem, 2014e, 41).

Şair, kimi şiirlerinde ise “maskelerin altında sırtan yüzlerin” gösteriş için yaptıkları denetimlerini, baskıyla tüm isteklerin kabul edilmesini ve yerine hiçbir zaman getirilmemiş sözlerini yargılar:

“Bildik sözler çürümüş sakız ağızlarda

Sonra hemen baskı ve korkutma

Maskelerin altında sırtan yüzler

Göstermelik kontroller ve denetimler

Yapma emirler ve yasaklar

Oysa cayır cayır yanan o yoksul yürektir

Güzel sözler örtmez acıyı kanatır

Çünkü hiçbir ölüm güzel değildir” (Erdem, 2014e, 44).

İbrahim Erdem, kimi şiirlerinde de tabiat unsurlarıyla ilişkilendirdiği maden işçilerinin annelerine olan özlemini dile getirir. Madencilerin ölümle her an baş başa oluşlarına değinen şair, işçilerin adeta haykıran sesi olur:

“Söyle bu koca dağa anam

Neden çöküyor üstüme

Ağıt düşmeden üstelik

Yavrularımı öpseydim

Bir de kara gözlü yârimi

Böğürtlen kanı damlıyor

Ben özlem miyim söyle

Bu dağ mıyım ben anne” (Erdem, 2014e, 36).

İbrahim Erdem, bir diğer şiir kitabı olan “Asya’nın Yaslı Yüzü: Birinci Kitap Anadolu”da Anadolu’yu, “Asya’nın en güzel şakıdığı dil sevdalı Anadolu / Anadolu dünyanın kalbinin tam ortasındaki kan” (Erdem, 2012a, 24) olarak tanımlar. Şair, bu tanımlamayla Anadolu’nun konumunu verirken aynı eserinde yer alan bir başka şiirinde Anadolu’ya göz diken insanların adeta Anadolu’yu yerle bir ettiğini dile getirir:

“Sessiz bir doğurganlığı yaşardı sımsıcak toprak

sonra insan çıka geldi ve bozuldu sessizlik

dağlardan ve ovalardan esen meltem mırıltıları

yoktu ağıt, inlemeler, kan şırıltıları

birden saplandı kardeşçe yaşamın bağına hançer

kül etti canını toprağın yanan ormanlar

gök küstü, yer küstü ve çürüdü su

talanın gıdası yalan aldı başını yürüdü

korku yeşerdi iki yanı keskin kılıç tüm dillerde

kan korku kokarak aktı yaşamın solgun yüzüne” (Erdem, 2012a, 17).

Şaire göre Anadolu'nun her zerresinden bereket yağar. Bu nedenle Anadolu, her çağda kendisine egemen olmak isteyenlerle doludur. Nitekim şaire göre nükleer silahların icadı da egemenlerin Anadolu'yu yağmalamak istemesindedir. Bu durum “Asya'nın Yaslı Yüzü: Birinci Kitap Anadolu” adlı kitapta yer alan şiire şöyle yansıtılır:

“Asker / üs / silah / cephe / düşman üretmek yerine

bilge ve bilgin orduları dünyaya egemen olsaydı

kan ter içinde yapılanları çoğaltsaydık eğer

güzel dünyamız yakılıp yıkılır mıydı hiç

[...]

sevginin yaşamaya doyulamayan tadı tutardı ellerimizden

silinirdi düşlerden her türlü korku ve cehennem

anadolu yeni doğan olurdu göz bebeklerde” (Erdem, 2012a, 37).

Ozan aynı kitapta yer alan bir diğer şiirinde savaş karşıtlığını ve savaşın insanlar üzerindeki yıkımına dikkat çeker. Şair, insanların tüm kaderini birden değiştiren savaşın, umudu ve geleceği de yok ettiğini dile getirir:

“Savaşın kan kokusu sinerken ballı meyvelere

çocuk sesleri tüter yanan dağların doruklarında

genç kızlar yemenileriyle ağızlarını tıkarken

sessiz sessiz ağlar analar kör pencerelerde

yazgı silinir ve bütün dillerde sağır olur zaman

iniltelerde bilenen imparator kılıçları

bilinç akar gider çakan şimşekler gibi

umut kan göllerinde kuruyan yaşanamayan an
 dil ucunda ışığı tek ilenış
 ve toplu mezarlara gömülen gelecek” (Erdem, 2012a, 35).

Şair, “Asya’nın Yaslı Yüzü: İkinci Kitap Mezopotamya”da da savaşın görüntülerini sunmaya devam eder. Devletlerin baskıları ve zulümleri altında olan insanların içler acısı durumunu kanıtlayan bu şiirler, aynı zamanda Mezopotamya’nın tarih boyu uğradığı zulmü gözler önüne serer:

“Çöküyor insanların tepesine kimyasal korku
 kentlerin / insanların / üstünü örtüyor ölümsü koku
 için için yanıyor / kaynıyor insan ve susuyor çöl
 korkuyu kovmak için ezan okuyor fellah
 bombaların korosunda son adımlarını atıyor ceylanlar
 ölüm tutmadan yüreklerini kapanyor güzelim gözleri
 göç ediyor karınca sürüleri yeni dünyalara
 rüzgârın önünde rengârenk kuş tüyleri
 gökte asılı kalan teknolojik silahların sesi” (Erdem, 2012b, 7).

İbrahim Erdem, “Asya’nın Yaslı Yüzü: Üçüncü Kitap Ortadoğu”da yer alan şiirlerinde de Ortadoğu’nun sahip olduğu zenginliklerden dolayı durmadan sömürülüşünü ele alır. Ona göre bu coğrafyayı katleden insanlar, insanca yaşamının tadındaki o huzuru ancak “Para denen kirli put tarihin çöplüğüne atılınca [...]” (Erdem, 2012b, 58) bulur:

“Dayan ortadoğu sana armağan edildi zenginlik
 sömürgecn sönüp gidene dek dışınla tırnağınla dayan
 sonra yaşanacak bir şey kalırsa yer yüzünde
 ve insanlık ortak yazgıyı ortaklaşa yaşamayı öğrenirse

ve öğrenirse katletmenin yakmanın sonsuz kayıp olduğunu
 iliklerine dek öğrenirse yani o son gün gelmeden
 yaşamın bağışlanmış en kutsal armağan olduğunu
 dayan insanoğlu son umuduna tutunarak dayan
 başını paraya gömmüş paslı devler çürüyene dek
 senin ak umudun pak sevincin yeşereceğine dek dayan” (Erdem, 2012b, 63).

3.3.2.1.5. Çocuk Şiirleri

İbrahim Erdem çocuk şiirlerini “İlkbahar Sevinci”, “Yaz Geceleri”, “Sonbahar Renkleri”, “Kış Bilmeceleri”, ve “Oyun En Güzel Arkadaş” adlı beş ayrı kitapta yayımlar. Toplumcu gerçekçi bir şair olan İbrahim Erdem, bu eserleriyle çocukların hayatlarına dokunur. Böylece onları iyiden iyiye gözlemleyerek içlerindeki duyguların kolaylıkla dışavurumunu gerçekleştirmiş olur. Şair şiirlerinde kimi zaman çocukların en masum hallerini ele alırken kimi zaman da sevinçlerini ve hayallerini konu eder. Erdem’in bu tavrı ise çocuklara verdiği değerin ve onları geleceğin umutları ve mimarları olarak kabul etmesinden kaynaklanır.

Ozan, çocukları “Yaşamın en güzel tomurcuğu [...]” (Erdem, 2018i, 18) olarak görür. Dolayısıyla baharın gelişi nasıl ki mutluluk veriyorsa çocukların gelecek günleri de şair için bir o kadar mutluluktur.

Şair, “Oyun En Güzel Arkadaş”taki “Yönetmek” adlı şiirinde çocukların dünyayı yönettiklerinde neleri değiştireceğini yansıtır. Erdem, daima temiz ve saf düşüncelere sahip olan çocuklar aracılığıyla yetişkinlere vermek istediği mesajı görmek mümkündür:

“Ben yönetsem güzelleşir dünya
 Kalbim temiz ve düşüncelerim
 Herkesin oyun oynamasını isterim
 Cebimde kötülük taşımam asla
 Oyun için para da gerekmez

Neden savaşırılar anlamam

Bu dünyada yaşam bedava

Yönetmek neden parayla” (Erdem, 2018m, 52).

“Kış Bilmeceleri”ndeki “Yurdumun Renkleri” adlı şiir de İbrahim Erdem’in çocuk şiirlerindedir. Şair bu şiirde, dört mevsimin yaşandığı yurdunun her bir mevsimin sevinçle karşılandığına değinirken beşinci mevsimin “oyun” olduğunu dile getirir:

“Yurdum anadolun anamın ak sütü

Ana şefkatiyle saran yüce toprak

Her bir yerinde bir başka renk

İlkbahar sevinci karşılar birden

Ansızın yaz geceleri serpilir

Bir bakarsın sonbahar şarkıları

Kış bilmeceleri geceyi örter

Bir baştan bir başa yurdumda

Dört mevsimin gönenci tüter

Beşinci mevsim oyun en güzel süs” (Erdem, 2018l, 37).

İbrahim Erdem, “İlkbahar Sevinci”nde yer alan “Nisan” adlı şiirde ise nisan ayının insana sevinç aşıl原因an unsurlarını sıralar. Bunlar arasında Mustafa Kemal Atatürk’ün çocuklara armağan ettiği 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı da vardır:

“İnsana güzel sevinç nisan

Nisan çiçek ve yağmur

Koşmak kırlarda

Bir de egemenlik ulusun

Ata'nın güzel buyruğu

Ne güzel bir sevinç

İlk çocuk bayramı

Ata'nın armağanı” (Erdem, 2018i, 48).

Ozan, “Sonbaharın Renkleri”nde yer alan “Çocuk Günü” adlı şiirinde çocuğun oyundan ayrı düşünölemeyeceğini ifade ederken her günün “dünya çocuk günü” olmasını arzular:

“Her gün dünya çocuk günü

Güneş unutmuyor bunu

Öğretmenlerimiz unutmuyor

Biz derslere dalınca birden

Oyun bizden kaçınca

Unutuyoruz çocuk olduğumuzu” (Erdem, 2018k, 30).

İbrahim Erdem, “Yaz Geceleri”nde yer alan “Merhaba Yaz” adlı şiirinde ise büyük bekleyişlerin ardından çocukların, bol bol oyunlar oynadığı yaz tatilinin gelişini ele alır:

“Yaz tatil sevinci

Derslerin sonu

Uçması kitapların

Kanat kanat

Bilgi bilgi

Oyunun gelmesi

Oyuncunun gülmesi” (Erdem, 2018j, 5).

3.4. DİĞER ESERLERİ

3.4.1. Oyunlar

3.4.1.1. Çocuk Oyunları

İbrahim Erdem'in oyun türündeki eserlerinden biri olan “Çocuk Oyunları” 2016'da “Son Çağ Yayınları” tarafından yayımlanır. Toplamda 79 sayfa olan yapıtın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde bir tiyatro sahnesinden oluşur. Arka kapakta ise kitabın içeriği hakkında şu bilgiler mevcuttur:

“Kitapta 3 Çocuk Oyunu 1 Senaryo yer almaktadır.

1. Ağır İşçi (Oyun)
2. Ormandaki Cumhuriyet (Oyun)
3. Dede ile Torun (Oyun)
4. Bir Yaz Tatili (Senaryo)” (Erdem, 2016g, AKD).

3.4.1.2. Oyunlar I

İbrahim Erdem'in oyun türündeki eserlerinden ikincisi “Oyunlar I”dir. 2017'de “Son Çağ Yayınları” tarafından yayımlanan yapıt, toplamda 96 sayfadır. Eserin içerisinde üç farklı oyun olmakla birlikte “Bir Masal Gibi” iki perdeden, “Bir Özgürlük Hesaplaşması” üç perdeden, “Özeleştirir” adlı oyun ise üç perdeden meydana gelir.

3.4.1.3. Oyunlar II

İbrahim Erdem'in oyun türündeki eserlerinden üçüncüsü ise “Oyunlar II”dir. 2017'de “Son Çağ Yayınları” tarafından yayımlanan yapıt, toplamda 120 sayfadır. Eserin içerisinde dört farklı oyun olmakla birlikte “Kızılırmak Yana Yana (Hasan Hüseyin)” tek kişilik bir oyunken “Güneşin Kızı” iki perde, “Gerçeğin Oyunu” tek perde, “Sonsuz Sürgün” ise tek perdeden oluşan tek kişilik bir oyundur.

3.4.2. Senaryolar

3.4.2.1. Yaşam Figüranları Görmez

“Yaşam Figüranları Görmez”, İbrahim Erdem'in senaryo türündeki eseridir. 2017'de “Son Çağ Yayınları” tarafından yayımlanan eser, toplamda yetmiş sayfadır.

Eserde çok sayıda kişiye yer verilirken mekân unsurlarının rakamla belirtilmesi hemen dikkat çeker. Nitekim eserde yetmiş tane mekân unsuru vardır.

3.4.3. İncelemeler

3.4.3.1. Enver Gökçe

İbrahim Erdem'in inceleme türündeki eserlerinden biri olan "Enver Gökçe" 2000'de "Öyküşiir Yayınları" tarafından yayımlanır. Kitabın ön iç kapağında, eserin adının hemen altında "Karanlığı Zorlayan Sessiz Yürek" ibaresi bulunur. Eser, "Önsöz", "Yaşamı ve Sanatı", "Anılar ve Yazılar", "Şiirlerinden Seçmeler" ve "Kaynakça"yla birlikte beş bölümden oluşur. Toplamda doksan dört sayfadan oluşan eserin arka kapağında ise yayınevinin şu cümlelerine yer verilir: "Enver Gökçe, Türk Şiiri'nin devrimci şairlerinden biridir. Onun yarım yüzyıllık şiir serüveni bugün de diriliğini korumaktadır. Toplumumuzdaki insan-kültür erozyonuna Enver Gökçe'nin şiiri de katılmak isteniyor kuşkusuz. İnsanın tükenişinin hızlandırıldığı bir ortamda değerlere sahip çıkmak tutarlı bir eylemdir. Yayınevimiz; bu ilke ile İbrahim Erdem'in hazırladığı bu yapıtı ölümünün yirminci yılında okurlara sevinçle sunar" (Erdem, 2000b, AKD).

3.4.3.2. Hasan Hüseyin / Yansın Kızılırmak – Ağlasun Ayşafağı

İbrahim Erdem'in inceleme türündeki ikinci eseri "Hasan Hüseyin / Yansın Kızılırmak – Ağlasun Ayşafağı"dır. Toplamda iki yüz sekiz sayfadan meydana gelen yapıt, "Barış Kitap" tarafından 2018'de yayımlanır. Kitabın ön kapağında kırmızı bir zemin üzerinde Hasan Hüseyin Korkmazgil'in resmi mevcuttur. Resmin hemen altında "KÇ" (Kemal Çelik) imzası bulunur. Kitabın arka kapağında ise Hasan Hüseyin Korkmazgil'in "Oğlak" adlı şiir kitabındaki bir şiirine yer verilir. Eser Giriş, Önsöz Yerine, Yaşamı, Şiiri, Şiir Kitapları, Özet, Hasan Hüseyin'in Seçtikleri, Gazeteciliği, Gülmece Öyküleri, Gezi Kitabı, Çocuk Kitapları, Çalışma, Yayınlanmamış Kitapları, Fotoğraflar ve Kaynakça'yla birlikte on beş ana bölümden oluşur.

3.4.3.3. Öyküde Yolculuk

İbrahim Erdem'in inceleme türündeki üçüncü eseri "Öyküde Yolculuk"tur. Toplamda yüz otuz dört sayfadan meydana gelen yapıt, "Son Çağ Yayınları" tarafından 2018'de yayımlanır. Eser, toplamda on beş ana bölümden oluşmakla

birlikte alt başlıklarda her bölüme ait öykü örnekleri mevcuttur. Eserdeki ana başlıklar ise şöyledir: Açıklama, Önsöz Yerine: Öyküde Yolculuk, Decameron: Öykünün Giriş Kapısı, Dede Korkut Öyküleri ve Yeni Zaman, Poe Öykünün Dehlizleri, Maupassant: Ruhun Üç Renkleri, Çehov: Rus İnsanının Trajikomik Halleri, Gorki: Müziklerin İşçileşme Öyküleri, London: Yaşam Hırsının Peşinde Dolu Dizgin, Sabahattin Ali: Genç Bir İnsanın Öyküye Girişi, Sait Faik: Yaşamı Öykü Yapan Adam, Sait Faik: Bireyin İç Zenginlikleri, Orhan Kemal: İnsanı Sevmenin ve Açlığı Kovmanın Savaşçısı, Orhan Kemal: Önce Ekmek Kavgası, Oktay Akbal: Bireyin Sessiz Sevinçleri.

Yazar, bu eserin nasıl ortaya çıktığını, nasıl bir yol izlediğini ise kitabın arka kapağında yer alan şu cümlelerle açıklar:

“Bu çalışma, öykü serüvenine başladığım ilk gençlik yıllarımda filizlendi. Okuduğum öyküler çoğaldıkça sıraya koyma gereksinimi duydum. Sayılar artınca da seçme eylemi zorunlu oldu. Her sevdiğim yazarı ve öyküsünü ele alsam binlerce sayfalık bir yapı ortaya çıkacaktı. Amacımı aşacaktı. Öyküşiir Aylık Yazın Dergisi yayın yaşamına başlayınca (1 Ocak 1992 – 1. Sayı Ekim 2005 47. Sayı) düşüncelerim netleşti. Sevdiğim, Dünya ve Türk edebiyatının büyük ustalarıyla yola çıkacaktım. Bu da çok oylumlu bir yapıydı. Önümde sıradağlar... Bence önemli olan doruklara bakmaktı. Ortaya bu seçilmişler çıktı. Değerlendirme ve incelemeler derginin adı anılar sayılarında yer aldı. Bu yazıları renklendirmek ve daha anlamlı bir hale gelmesi için de adı anılan yazarlardan birer öykü almak kaçınılmaz bir ödev oldu. Öykü sevenlere ‘Öyküde Yolculuk’ güzel anlarla dolu olsun. Nice öykülü yolculuklara çıkmak dileğiyle” (Erdem, 2018o, AKD).

“Öyküde Yolculuk”, Dünya ve Türk edebiyatından birçok yazarın ele alındığı bir değerlendirmedir. Erdem, bu değerlendirmeyi yaparken uzun bir yolculuğa çıkar. Bu yapıtıyla yaşamın içinde öyküyü aramaya koyulan yazar, insan ruhunu doyuran öykü ustalarının ölümsüz yapıtlarını bir kez daha ölümsüzleştirip gün yüzüne çıkarmayı hedefler.

3.4.4. Söyleşiler

3.4.4.1. Edebiyatın Sessiz Kahramanları

“Edebiyatın Sessiz Kahramanları” İbram Erdem’in söyleşi türünde bir eseridir. Toplamda yüz yirmi sayfadan meydana gelen yapıt, “Son Çağ Yayınları” tarafından 2018’de yayımlanır. Kitabın ön kapağı beyaz bir zemin üzerinde eserde ele alınan on yedi yazarın resimlerinden oluşurken, arka kapakta ise açıklama bölümündeki yazının sadece bir kısmına yer verilir. İbram Erdem, “Edebiyatın Sessiz Kahramanları”nda yazarların yaşamlarını, sanatlarını ve fikir dünyalarını yansıtır. Yazar bu yapıtında toplamda on yedi yazarla söyleşi yapar. Yazarlar şöyledir: Nahit Eruz, Nurten Çelebioğlu, Esen Yel, İsmail Gümüş, Ahmet Say, Talat S. Halman, Osman Bolulu, Mehmet Aydın, Güngör Gençay, Kemal Ateş, Emin Özdemir, Abdullah Nefes, Sabahattin Yalkın, Ergun Evren, Ahmet Özer, İsmet Kemal Karadayı, Işıl Ergin.

Erdem, kitabın açıklama kısmında, yapıtında Metin İlkin’e de yer vereceğini ancak Metin İlkin’in ölüm haberiyle bu arzusunu gerçekleştiremediğini şöyle dile getirir:

“Metin İlkin, Ankara’ya gelmişti. TİP’in kongresi için. Evim salona yakındı. Bende kalmasını istedim. (O bizleri çok ağırlamıştı zamanında.) Öykücü ağabeyim beni kırmadı. Bu düşüncemi anlattım sevindi. İlk onunla başlamak istediğini söyledim. Soruları İstanbul’a gönder dedi. Söyleyecek bir şey yoktu. Peki, ağabey dedim. Onu yolcu ettim. Soruları hemen hazırladım. Ertesi gün ölüm haberi geldi. Üzüntümü anlatamam. (Merak ediyorum: Partiliydi. Ne Aydınlık gazetesinde ne de Ulusal Kanalda onun adına anma yapıldığını görmedim, duymadım. Umarım kaçırmışımıdır.)” (Erdem, 2018ö, 4).

Eserdeki söyleşilere ayrıca “Öyküşir” Aylık Yazın dergisinden ulaşmak mümkündür (S 14 Nisan 2000 – S 39 Şubat 2005).

3.4.5. Denemeler

3.4.5.1. Öykü Yazmak

“Öykü Yazmak” İbram Erdem’in deneme türünde bir eseridir. Toplamda elli dört sayfadan meydana gelen yapıt, “Son Çağ Yayınları” tarafından 2017’de yayımlanır. Kitabın ön kapağı sarı bir zemin üzerinde kırık bir kalem resminden

meydana gelirken, arka kapakta ise İbrahim Erdem'in öykünün tanımını sorguladığı cümlelerine yer verilir. Yazar bu yapıtında toplamda otuz iki maddede öykü hakkındaki düşüncelerini ele alır. İnsan olmanın en güçlü tarafının anlatabilme gücüne sahip olduğunu dile getiren Erdem, öyküyü ve öykü yazmayı yaşamıyla birleştirerek öykü yazma serüvenine nasıl adım attığını yansıtır.

Yazar, eserinin sonunda ayrıca "Sessiz Muhalefet" adlı öykü kitabını eleştiren Fethi Naci'ye cevap verir. Fethi Naci'nin eleştirisinde kullandığı "sıradan" ve "berbat" kelimelerine eleştiri dilinde hiç rastlamadığını dile getirirken eleştirmenlerin tutumlarını eleştirir.

3.4.5.2. Bir Çizgi

"Bir Çizgi" İbrahim Erdem'in deneme türündeki ikinci eseridir. Toplamda yetmiş iki sayfadan meydana gelen yapıt, "Son Çağ Yayınları" tarafından 2017'de yayımlanır. Kitabın ön kapağı sarı bir zemin üzerinde bir kuş tüyünden oluşmakla birlikte yapıt, yirmi dört bölümden meydana gelir. Bölüm başlıkları ise şu şekildedir: Ülkem, Düşünme, Okurun Tavrı, Öykü Ne Yapsın?, Okurun "Okur" Olması, Soruların Işığında, Öyküler, Şiirler, Romanlar, Okumaya Hazır Olmak, Eleştirisinin Erdemi, Öyküyü Bilirsiniz, Yazar Haklıdır, Durma Çizgisi, Şiirin Tadı, Kader, Ben, Sorumluluk, Barış, Seni Seviyorum, Bölüşmek, Sağduyu, Öykü, Şiir, Ankara'nın Taşına Bakarken, Çevre ve Gelecek.

3.4.5.3. Yazılar

"Yazılar" İbrahim Erdem'in "Öyküşiir" de kaleme aldığı yazılarını içerir. Toplamda elli sekiz sayıya yayılan bu yazılar Erdem'in "Öyküşiir Aylık Yazın Dergisi" deki yirmi yedi yıllık yayıncı kimliğini kanıtlar niteliktedir. Eser "Barış Kitap" tarafından yayımlanmakla birlikte seksen sekiz sayfadan oluşmaktadır. Yapıt "Açıklama" bölümü hariç kırk beş düşünce yazısından meydana gelir ve şu başlıkları içerir:

Demokratik İlkelerle Yaşamak, Yaratmak İçin Merhaba, Adım Adım, Anaç Ay, Ölme, Öykü ve Sevi Öyküsü, Yaz Festivalleri ve Yazın İnsanları, Ankara'nın Taşına Bakarken, Ölüme Kargış, Yetkin İnsan Olmak, Gerçek Demokrat Olmak, Yeniden, Zaman Hızla Akarken, Şiir, Öykü ve Şiir, Öykü, Çevre ve Gelecek, Özeleştiri, 01.01.001, Edebiyat, Ödül, Dil, Sağduyu, Hazıranda Ölmek Zor,

Bölüşmek, Seni Seviyorum, İlk Adım, Bahar Sevinci ve Hüzün, Yazma Sevinci, Barış, “Yaratma, Yönetme, Yargılama, Sorumluluk, Sığlaşma, Dilsiz, Gönülsüz, Sorun ve Çevre, Merhaba (Bu kaçınıcı), Ölme, Devrimci, Umut, Sevgi, Emek, Yaz, Anmak ve Anlamak, Sorumluluk, Sorumsuzluk.

Eserin arka kapağında yer alan yazı ise şöyledir: “Bu yazılar, “Öykü Şiir Aylık Yazın Dergisi” nin yirmi yedi yıllık yolculuğunun silik, net resmidir. Bilinen bir gerçektir; yazın dergileri gönül işidir. Ona gönül verenlerle yaşam bulur. Gönüller yeşerdiği sürece yaşar. Bu yazılar derginin ilk yazılarıdır. Durumu özetleyen, savunan, karşı çıkan kısaca o onların duygularıdır. Neredeyse tarih olmuş bu yazıları bir araya getirmek sorumluluktur. Dergi sayfalarında kalmasına gönlüm razı olmadı” (Erdem, 2017m, AKD).

SONUÇ

1 Ocak 1950 doğumlu olan İbrahim Erdem, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının 1970 kuşağı toplumcu gerçekçi sanatçılarından biridir. Babasının görevi sebebiyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaşamak zorunda kalan Erdem, Ankara'nın Altındağ ilçesine bağlı Kavaklı köyünde doğar. İlk, orta ve lise öğrenimlerini Ankara'da tamamlayan Erdem, 1975'te Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nden mezun olur. 1975-2009 yılları arası ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik ve idarecilik yapar.

Erdem, yazın çalışmalarına henüz ortaokul yıllarında başlarken, tam anlamıyla yazın dünyasına girmesi lise yıllarına denk gelir. Bu dönemde şiir ve öykülerini çeşitli dergilerde yayımlar. Farklı türde pek çok eserin altında imzası bulunan Erdem 1978'de ilk öykü kitabı "Oyunun İçi"ni ve yine ilk romanı olan "Sürgün Meyveye Durdu"yu yayımlar. 1992'de "Öyküşür" adlı aylık yazın dergisi macerasını 2005 yılına kadar sürdürür. 2019'da "Özgür Öyküşür" olarak tekrar yayın hayatına başlayan dergi Erdem'in Özgür Sanatçılar Derneği'nden ayrılmasıyla yayın hayatını "Tek Öyküşür" adıyla sürdürür. Erdem'in ilk şiir kitabı "Sonbaharda Yaşamak" ise 2001'de okurlarıyla buluşur.

İbrahim Erdem'in yapıtları incelendiğinde toplumsal unsurların tümüyle eserlerine nüfuz ettiği anlaşılır. Bilhassa romanları, öyküleri ve şiirleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Erdem'in romanlarına bakıldığında faşizmin yol açtığı sorunlar 12 Eylül Darbesi, egemen gücün tüm yaptırımlara sahip olması ve sivil örgütlenmenin önemi gibi unsurların romanlarının izleğini oluşturduğu görülür. Erdem'in hikâyelerinde ise tüm çıplaklığıyla toplum düzeni ortaya koyularak, düzen adeta bir eleştiriye, bir tartışmaya tabi tutulur. Toplum düzeninin dışında aşkı, sevgiyi, umudu, doğayı, eğitimi, ahlakı, arkadaşlığı, sanatı ve sanatçıyı ele alan hikâyeleri de mevcuttur. İbrahim Erdem, insanoğlunun hayatta karşılaştığı her anı bir sanat eserine dönüştürerek yaşadığı çağın bir panoramasını ele almıştır. Bu durum en çok şiirlerine yansımakla birlikte şiirleri içerik açısından oldukça zengin bir pozisyonadadır.

Erdem hâlen yazmaya ve eserlerini yayınlamayı sürdürmekle birlikte ayrıca kuruculuğunu ve yöneticiliğini yaptığı “Tek Öyküşiir” adlı aylık yazın dergisini her ay okuyucusuyla buluşturmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Romanları

ERDEM, İbrahim, **Aşk Biter Mi**, Barış Kitap, Ankara 2018a.

ERDEM, İbrahim, **Aşk Neresi**, Barış Kitap, Ankara 2018b.

ERDEM, İbrahim, **Beşibiryerde'nin Yaz Serüvenleri**, Barış Kitap, Ankara 2018r.

ERDEM, İbrahim, **Bir Mevsim**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017a.

ERDEM, İbrahim, **Dargın**, Barış Kitap, Ankara, 2019c.

ERDEM, İbrahim, **Kırgın**, Barış Kitap, Ankara, 2019d.

ERDEM, İbrahim, **Küskün Martı**, Barış Kitap, Ankara 2018p.

ERDEM, İbrahim, **Mor Mevsim**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017b.

ERDEM, İbrahim, **Sessiz Işık**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016a.

ERDEM, İbrahim, **Sürgün Meyveye Durdu**, Oda Yayınları, İstanbul 1978.

ERDEM, İbrahim, **Şıvgın**, Barış Kitap, Ankara, 2019e.

ERDEM, İbrahim, **Yer Yüzünün En Güzel İzmir'i**, Barış Kitap, Ankara 2018d.

ERDEM, İbrahim, **Zor Mevsim**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017c.

Hikâye Kitapları

ERDEM, İbrahim, (2001a). **Yaşam Satan Adam**, Şule Ofset Matbaacılık, Ankara 2001a.

ERDEM, İbrahim, **Acının Çiçeği**, Öykü Şiir Yayınları, Ankara 2000.

ERDEM, İbrahim, **Annem**, Kristal Küre Yayınları, Ankara 1998.

ERDEM, İbrahim, **Asi ve Asil**, Sonçağ Yayınları, Ankara 2014a.

ERDEM, İbrahim, **Bir Ölümsüzlüktür Sevi**, Yargı Basımevi, Ankara 1999.

ERDEM, İbrahim, **Daha Yaşamamışken**, Beyaz Menekşe Yayınları, Ankara 1984.

ERDEM, İbrahim, **Dünyanın Yükü Omuzlarındadır**, Beyaz Menekşe Yayınları, Ankara 1984.

ERDEM, İbrahim, **Düşler Ülkesi**, Şule Ofset Matbaacılık, Ankara 2000a.

ERDEM, İbrahim, **Kor ve Kül**, Prospero Yayınları, Ankara 1995.

ERDEM, İbrahim, **Küçük Eller Güzel Umutlar**, Beyaz Menekşe Yayınları, Ankara 1984.

ERDEM, İbrahim, **Oyunun İçi**, Yöneliş Yayınları, Ankara, 1978.

ERDEM, İbrahim, **Öğretmenlerim Benim**, Onlar Yayınevi, Ankara 2004a.

ERDEM, İbrahim, **Pembe Alev**, Barış Kitap, Ankara 2018e.

ERDEM, İbrahim, **Sessiz Muhalefet**, Öyküşür Yayınları, Ankara 1992.

ERDEM, İbrahim, **Son Su**, Barış Kitap, Ankara 2018f.

ERDEM, İbrahim, **Yaşadığımız**, Sonçağ Yayınları, Ankara 2014b.

Şiir Kitapları

ERDEM, İbrahim **Burukçağ**, Barış Kitap, Ankara, 2019a.

ERDEM, İbrahim, **Asya'nın Yash Yüzü: Birinci Kitap Anadolu**, Alp Ofset Matbaacılık, Ankara 2012a.

ERDEM, İbrahim, **Asya'nın Yash Yüzü: İkinci Kitap Mezopotamya**, Alp Ofset Matbaacılık, Ankara 2012b.

ERDEM, İbrahim, **Asya'nın Yash Yüzü: Üçüncü Kitap Ortadoğu**, Alp Ofset Matbaacılık, Ankara 2012c.

ERDEM, İbrahim, **Bir Ankara Masalı**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017g.

ERDEM, İbrahim, **Damla Derya Seveda**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016d.

ERDEM, İbrahim, **Duy**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016f.

ERDEM, İbrahim, **Ege Dinle Beni**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016e.

ERDEM, İbrahim, **Gülsün**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2018h.

- ERDEM, İbram, **İlkbahar Sevinci**, Barış Kitap, Ankara 2018i.
- ERDEM, İbram, **Kış Bilmeceleri**, Barış Kitap Ankara 2018l.
- ERDEM, İbram, **Kömür Karasıdır Kanayan**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2014e.
- ERDEM, İbram, **Mavi Yağmur**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017e.
- ERDEM, İbram, **Münevver'in Yüreğindeki Ölümsüz Sevda Kuşu Ömrüm**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016c.
- ERDEM, İbram, **On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz**, Dolphin Matbaa Ajansı, Ankara 2003.
- ERDEM, İbram, **Oyun En Güzel Arkadaş**, Barış Kitap, Ankara 2018m.
- ERDEM, İbram, **Ölümsüzler**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2014c.
- ERDEM, İbram, **Özlemdir**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2018g.
- ERDEM, İbram, **Sen Gitsen De Aşk Tutar Ellerinden**, Onlar Yayınevi, Ankara 2004b.
- ERDEM, İbram, **Senbahar**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016b.
- ERDEM, İbram, **Sonbahar Renkleri** Barış Kitap, Ankara 2018k.
- ERDEM, İbram, **Sonbaharda Yaşamaşk**, Şule Ofset Matbaacılık, Ankara 2001b.
- ERDEM, İbram, **Tomurcuk**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017f.
- ERDEM, İbram, **Uzun Saçları Sonsuzluğun**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017d.
- ERDEM, İbram, **Yalnızlık Beni Sensiz Bırak**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2014d.
- ERDEM, İbram, **Yaz Geceleri** Barış Kitap, Ankara 2018j.
- ERDEM, İbram, **Zamanın Solan Yüzü**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2018ı.

Oyunları

- ERDEM, İbram, **Çocuk Oyunları**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2016g.
- ERDEM, İbram, **Oyunlar I**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017h.

ERDEM, İbrahim, **Oyunlar II**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017i.

Senaryoları

ERDEM, İbrahim, **Yaşam Figüranları Görmez**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017i.

İncelemeleri

ERDEM, İbrahim, **Enver Gökçe**, Öyküşiir Yayınları, Ankara 2000b.

ERDEM, İbrahim, **Hasan Hüseyin / Yansın Kızılırmak – Ağlasun Aysafağı**, Barış Kitap, Ankara 2018n.

ERDEM, İbrahim, **Öyküde Yolculuk**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2018o.

Söyleşileri

ERDEM, İbrahim, **Edebiyatın Sessiz Kahramanları**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2018ö.

Denemeleri

ERDEM, İbrahim, **Bir Çizgi**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017j.

ERDEM, İbrahim, **Öykü Yazmak**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017l.

ERDEM, İbrahim, **Yazılar**, Barış Kitap, Ankara 2017m.

ERDEM, İbrahim, **Konuşmalar**, Barış Kitap, Ankara, 2019b.

Yararlanılan Diğer Kaynaklar (Kitap)

ÇETİN, Nurullah, **Roman Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap, Ankara 2013.

ERDEM, İbrahim, ATMACA, Hasan, MISIRLI, Ziya, TİMUROĞLU, Zerrin, BÜYÜKMURAT, Atilla, KÜTAHYALI, Önder, **Altı Yazardan Sekiz Öykü**, Altı Nokta Yayınları, 1998.

ERDEM, İbrahim, **Kırk Yıl**, (Yön. ve Düz. Münevver Aksoyak Erdem), Barış Kitap, Ankara 2018c.

TÜRK, Hatem, **Başkaldıran Dizeler Hasan Hüseyin Korkmazgil**, Asitan Kitap, Sivas 2014.

UZAKLAR, Erdem, **İbrahim Erdem Şiirinde Özcüler**, Son Çağ Yayınları, Ankara 2017k.

Sürelî Yayınlar

AKARSU, Hasan, “**İbrahim Erdem’den Üç Yeni Roman: Dargın, Kırgın, Şıvgın**”, Tek Öyküşiir Aylık Yazın Dergisi, S. 63, (Şubat 2020), s. 21-23.

BAĞLAÇ, “**İbrahim Erdem İle Söyleşi**”, Bağlaç Edebiyat Dergisi, S. 4, s. 8-10.

BOLAT, Salih, “**İbrahim Erdem’in Klasik Öyküleri**”, Cumhuriyet Kitap, S. 472, s. 15.

DENKTAŞ, Celil, “**Yazar İbrahim Erdem’le Bir Söyleşi**”, Halkevleri Dergisi, S. 9, (Ağustos 1979), s. AKD.

ERDEM, İbrahim, “**Demokratik İlkelerle Yaşamak, Yaratmak İçin Merhaba**”, Öyküşiir Dergisi, S. 1, (Ocak 1992), s. 1.

GÜLSAÇAN, Hasan, “**İbrahim Erdem’le Söyleşi**”, ABC Dergisi, S. 95-96, s. 25-26.

Ansiklopedi

IŞIK İhsan, **Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, Elvan Yayınları, Ankara 2007.

Belgeler

Belge 1: Hasan Hüseyin Yalvaç’tan İbrahim Erdem’e Mektup. (İstanbul, 8 Mayıs 1992)

Belge 2: Hasan Hüseyin Yalvaç’tan İbrahim Erdem’e Mektup. (İstanbul, 1 Mayıs 2005)

Belge 3: Prof. Talat Halman’dan İbrahim Erdem’e Mektup. (Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi, 25 Ocak 2001)

Belge 4: Cengiz Gündoğdu’dan İbrahim Erdem’e Mektup. (İstanbul, 9 Mart 1994)

Belge 5: Zeki Saruhan’dan İbrahim Erdem’ Mektup. (Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi Yenişehir/Ankara, 19 Aralık 1984)

Belge 6: Samim Kocagöz'den İbrahim Erdem'e Mektup. (Karşıyaka/İzmir, 20 Mayıs 1992)

Belge 7: Ahmet Özer'den İbrahim Erdem'e Mektup. (Trabzon, 15 Mart 1994)

Belge 8: Hasan Hüseyin Yalvaç'tan İbrahim Erdem'e Mektup. (Büyükyoncalı, 27 Şubat 2018)

Sanal Kaynaklar

www.bursadakultur.org [Erişim Tarihi: 25.02.2020 Saat: 21.18].

www.egitimsen.org.tr [Erişim Tarihi: 19.02.2020 Saat: 00.42].

[https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Sosyalist_Parti_\(T%C3%BCrkiye,_1998\)](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Sosyalist_Parti_(T%C3%BCrkiye,_1998))

[Erişim Tarihi: 17.09.2020 Saat: 22.32].

DİZİN

“

“Anadolu Ekini”, 7
 “Anadoludan”, 18
 “Ayko”, 18
 “Beyaz Menekşe Yayınları”, 19
 “Güneş”, 18
 “Halkevleri”, 33
 “Hüraydın”, 17
 “İmece”, 7
 “İnsancıl”, 7
 “Kıyı”, 7
 “Kuzeyusu”, 7
 “Öykü Şiir Yayınları”, 121
 “Öyküşiiir”, 19
 “Özgür Öyküşiiir”, 20
 “Soluk”, 18
 “Tek Öyküşiiir”, 20
 “Toplum”, 7
 “Yaba”, 18
 “Yansıma”, 7
 “Yapıt”, 18
 “Yenigün”, 17

1

12 Eylül Darbesi, 31, 75, 76, 77, 274

A

Adnan Binyazar, 21
 Adnan Yücel, 21
 Ahmed Arif, 24
 Ahmet Akgün, 17
 Ahmet Özer, 20, 23, 271, 280
 Ali Doğan, 11, 20, 223
 Alpaslan Işıklı, 24
 Anadolu, 7
 Anadolu Ekini, 7
 Anadoludan, 18
 Ayhan Sarıhan, 20, 22

B

Bedrettin Cömert, 21
 Burhan Günel, 24

C

Celil Denктаş, 20, 33, 34
 Cengiz Gündoğdu, 20, 22, 30, 280

D

Doğan Tanyeri, 20, 24, 35

E

Ekrem Sezen, 20
 Emin Özdemir, 21, 271
 Emin Tanrıyar, 20
 Enver Gökçe, 21, 30, 71, 236, 269, 279
 Erdem Uzaklar, 20, 25, 38, 39, 40, 41, 235
 Erol Toy, 15, 21
 Esen Yel, 18, 20, 30, 271

F

Fethi Naci, 29, 30, 32, 272
 Fikri Karagin, 20, 28

H

Harun Ünlü, 20
 Hasan Gülsaçan, 20, 28, 29, 30
 Hasan Hüseyin Korkmazgil, 21, 24, 26, 58, 224, 270, 279
 Hasan Hüseyin Yalvaç, 20, 21, 22, 23, 24, 280, 281
 Hasan İzzettin Dinamo, 21, 71, 236
 Hasan Nazım, 23
 Hicret Gülsaçan, 20

I

Işıl Ergin, 20, 271

İ

İbrahim Balaban, 24
 İrfan Yalçın, 39
 İsmail Gençtürk, 20
 İsmail Gümüş, 20, 271
 İsmet Hamurcu, 21, 26

K

Kemal Çelik, 20, 236, 270, 290, 291
 Köy Enstitüleri, 114, 239
 Kutlay Şakar, 18

M

Mahmut Makal, 21, 26
 Mehmet Aydın, 21, 271
 Mehmet Bekar, 20, 23, 25, 26
 Mehmet Eğilmez, 19
 Mehmet Seyda, 39
 Mete Alpsar, 20, 39
 Muhittin Bilgin, 20
 Musa Bilen, 20
 Muzaffer Erdost, 24
 Muzaffer Hacıhasanoğlu, 24

N

nehir roman, 112
nehir şiir, 224, 225
Nermin Yalçinkaya, 20

O

Orhan Selen, 20
Osman Bolulu, 21, 271

Ö

Ömer Can, 20
Ömer Faruk Uysal, 11, 21
Özcan Seçkin, 21
Özden Seçkin, 20
Özgen Seçkin, 24, 30

S

Salih Polat, 21
Samim Kocagöz, 20, 22, 23, 280

Ş

Şihca Yavuz, 20, 25

T

Talat Halman, 20, 22, 280
Tek Öyküşiir, 20, 274

U

Uluer Aydoğdu, 20

V

Vecihi Timuroğlu, 24
Veysel Çolak, 20

Z

Zeki Göker, 18, 26

EKLER

Ek 1

10 NISAN 1973 **YENİGÜN** **YÖNETEN İbrahim Erdem**

SÖYLEŞİ
Bir kaç satıra

Yaşadığımız günlerin şiiri

edebiyat

her hafta BİR KİTAP
Ansiklopedik felsefe sözlüğü
Hikmet Bekir

İbrahim Erdem'in Edebiyat Sayfası Yönetimini Yaptığı 10 Nisan 1973 Tarihli Yenigün Gazetesi.

Ek 2

17 NISAN 1973 **YENİGÜN** **YÖNETEN İbrahim Erdem**

SÖYLEŞİ
BUGÜN 17 NISAN

Köy Enstitülerinden önce ve sonra Edebiyat

edebiyat

her hafta BİR KİTAP
Ansiklopedik felsefe sözlüğü
Hikmet Bekir

Köyün canlandırılması

İbrahim Erdem'in Edebiyat Sayfası Yönetimini Yaptığı 17 Nisan 1973 Tarihli Yenigün Gazetesi

Yazar İbrahim Erdem'le Bir Söyleşi

Yazar İbrahim Erdem kendi deyimiyle "otuz kültür-yaşama, Gazetçi Eğitim mezunu, Lise edebiyat öğretmeni. Öğretmen olan bir kişinin Türkiye'deki serüvenini uzun uzun yazmaya gerek yok. Her öğretmenin başına gelenler İbrahim Erdem'in de başına gelmiş. Başından geçenlerin bir bölümü, ilk kitabı «Sürgün Meyveye Durdurdu» anlatılıyor.

İbrahim Erdem, çevresinde çalışkanlığıyla tanınan bir kişi. Başkaya hazırladığı yeni kitaplarının yazarını, daha önce hazırladığı kitapları eserinde de sürükli çalıyor. Kendi gibi öğretmen olan eş de, çalışmalarda İbrahim Erdem'in en büyük desteği.

İbrahim Erdem, kafasını ve yüreğini ülkesinin bağnazlığı yoluna adamış devrimci bir yazarımız, öğretmenimiz. Öykülerinde ve çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazılarında bu açığı görüyoruz. Onunla yaptığımız bu kısa konuşma sanırım HALKEVİ okuruna bizim için önemli bir yanıt olacaktır.

Çağrı DENKTAŞ

Size, kanaksadığınız için, yazmak daha kolay gelir. Yazarak derdinizi, özleminizi, kavganızı anlatıyorsunuz için bir iş yaptığınızdan gönlünüz de rahatlar. Ama yine de anlatı türünde çalışan birisi olarak bir «konuşma» ya ne dersiniz? Söylemek isteyip de bugüne dek konu edemediğiniz şeyleri konuşalım. Çünkü, insanın kavgasını anlatmak başka, o kavgasın düşüncesini, teorilerini tartışmak başka. Bu yolda konuşsak olur mu? Sanatın, öykünün sorunlarını tartışalım.

«Bir sanatçı ürünü oluştururken belli bir uğraşın içinde olur. Bu uğraş insanın mutluluğudur bir bakıma. Yani iş insanın mutluluğu olmuştur ilk insanın bugünün çağına insanına dek «bir sanatçı ürünü oluştururken ondan sonra daha değişik şeyle konuşmak tartışmak ister. Bir bakıma türünü, okuru ve kendisi ve buna elverişli de etkilerse, ortaya konan ürünün değerlendirilmesi çok önemlidir. Bu okura, sanatçıya çok şeyler kazandırır. Kuşkusuz bu iş, okurun sinifsal yapının gözetilmesinde bulundukları, dünya görüşünün aydınlanmasında yapılmalıdır. Yani okuyucu güncel sorunlarına ip uçları bulabilen türünde. Sanatçı da o ip uçlarına daha da incediklik, ayrıntıyla yaklaşılabilmelidir. Bu en sağlıklı bir biçimde, andığımız dönencele olur. Konuşmanın bu bağlamda yararına inanıyorum.»

«Öykücülüğümüzün geçmişi, 1870'lerden (Kıssadan Elise, AME) bugüne yüzyılı aştı. Bu ti türlerine öykününün ace-miği kısa sürede sonuçlandı. Diğer bütün türler gibi öy-

kü de biçimini, tekniğini belirledi. Çeşitli akımlar öyküye de egemen oldu. (Bunların yetliliği tartışılır, ben yeterli saymıyorum. Ne romantik öykü, ne naturalist öykü vb. Bence tam örnekler elimizde yok.) Bugüne dek bir bölüm sanatçı yetişti, yüzlerce ürün oluştu. Türkiye'nin de bu arada, tüm dünya gibi, tüm geri bırakılmış ülkelere, gibiyen giy değiştirdi, yüzyılı değiştirdi. İnsan, insanlığı bilince vardı. Mis kinliği bıraktı. Kavgaya adam olmaya başladı. Tarlada, fabrikada, sokakta, masa başında, kürsüde kavgasını yürütüyor. Yeni hayat bu geri bırakılmış ülkelerde dünya koşullarına uygun bir biçimde, koput bir biçimde yürüyor. Sanat, yama min yaratıcılığı, değiştirmeye, geliştirmeye öncülük yapıyor sanat, bugün bu ülkede hangi boyutlarda, seninle Türk öykücülüğünü bu bakışla değerlendirelim...

«İlk çağ düşünürlerinden başlamak üzere sanatı «ayna» olarak tanımlama gelenek olmuştur. Bu görüş uzun yıllar geçerliliğini korumuştur. Bir çok sanatçıya kılavuzluk etmiş tir, ilk çağın bu görüşü. Bugün de yabansı kaçıyor bu tanımlama. Ama felsefede çok şey tartışıldı. Felsefenin boyutları genişledi. Materyalist felsefe yaşama egemen oldu. Onun, sorunları tartışma yönünde mi değişik oldu. Bu felsefeye katkıları olan bir devrimci de sanatın etkinliğini gözleyip şöyle söyleme gereğini duymuştur: «Sanat devrimin vidadisidir.» Sanatın ayına olmasaydı devrimin vidadis olması tanımları ya da benzetmeleri bir sanatçının ürününi oluştururken göz önünde bulundur-

ması gerekli belki de en önemli bir anahtardır. Sanatçı bu ayrımı yaptıktan sonra ülkedeki insanın ekonomik ve sosyal durumuna saptaması gerekecek. Bizim gibi ülkelerde sanatçıların işleri daha da güçtür. Çünkü toplum topyekün bir değişim geçirmemiş tir. Ülkede bir anda iki çağı gözlemek iki ekonomik toplum insanını gözlemek olasıdır. Yeni feodal insanla, kapitalist insan, kadımdan birbirine sürterek geçer. Sanatçı bu ayrımı yakalamak zorundadır. Yoksa kendisine çizdiği yol onu bir yerlere götürür ama, topluma, insana pek katkısı olmaz. Yani değişen insanı gözlemek onun değişmesine yardımcı bunun makulde gelen işidir. Gözleyin en sosyalist kültürü kişiyi, onun bir çok tavır ve davranışlarını belirleyen onun etkisinde olduğu feodal kültür-ür. Şimdi, vir ve davranışları sosyalist kültür, değil de feodal kültür belirliyorsan, burda kültürel yetkinlik varolamaz, tur. Kültürlü insan böyle çelişik bir konumdaysa kültürü okuma yoluyla alamamış emekçi, köylü, işçi, memur hangi durumdadır? Bunlar yaşamı nasıl değiştirecekler? Kendileri ni nasıl değiştirecekler? İşte bugünün öykücüsü romanını bu sorular yanı sıra tartışarak türünü oluşturmak durumundadır. Anlatığı insanın iç çelişkinsini ve toplumsal gelişikini çok iyi ayırt etmek zorundadır. Yoksa anlatığımız kişi A hareketini yapması gerekirken biz ona B hareketini yaptırırız. Bugün bu çözümlenmeyebilir ama kendi kendimizi ze kötlük etmiş oluruz. Düşünceciyi baltalamış oluruz.

Edebiyat tarihimizden örnekler sıralamak olanaklı. Çünkü bu günün insanının yapısı karmaşıklığıdır. İşte öykücünün ödevinin gücü burada. Bu karmaşıklığı çözümleri göstermeliydi öykücü, romancı. Öykücümüzün sorunları burada yatıyor, çözümleri de...

«Öykü konusunda çok şey söylendi. Popülizm konuşuldu, popülizm ürünler verildi. Romanizm konuşuldu, romantik ürünler verildi. Naturalizm konuşuldu, naturalist ürünler verildi. Realizm, parnasizm, gerçeküstçülük, varoluşçuluk, vb. yığınla görüş ve ürün ortaya çıktı. Hiçbir olanı buraya kadar saydığımız türler yaşamı bunlara uygun olmayan bir sınıfa çocuklarını (işçiköylü) etkiledi. Şimdilerde bizde işçi sınıfının dünya görüşü doğrultusunda bir sanat oluşuyor. Siz sosyalist gerçek sanat diye ad koydunuz. Daha doğrusu bu görüşün ilkelere özen gösteriniz. Bu doğrultuda öykücülerimiz ve onların yerlerini konuşalım.

«Çok şey konuşuldu. Konuşulacak. Konuşmanın özü önemli. Konuşmaya yöneltilecek bakış açısı önemli. Sorunu çözmeye yönelik önemli. Çözümledikten sonra bu doğrultuda ürün oluşturulmasına katkıda bulunmak önemli. Bu doğrultuda çalışılmalı sanata, yaşama katkıda bulunmaktan söz edilebilir. Kaldı ki sanatçı ortaya koyduğu ürününi yayımlama sorunu ile karşı karşıya. Şimdi bu sorun çözümlenmeden sanatçı sanatının sorunlarını çözümler pek büyük bir iş yapması sayılmıyor. Ya da sayılmamalı. Kuşkuyla yer yok elbette... oturup duracak değil. Zorlayacağız koşullarımız. Ürünlerimizi oluşturacağız. Bugün oluşturacağımız ürünün özünü de, elbetteki Sosyalist Gerçekçilik oluşturacağız. Şimdi bu çok genel bir ad. Ne anlıyoruz Sosyalist gerçekçilikten? Ürünimizde ne nasıl yansıtacak? Ne diyorduk dün. Toplumculuk. Toplumcu gerçekçilik. Ama bunlar, emperyalizm çağında ezilen halkların, sınıfların kavgasını, sevgisini, ümitsizliğini, coşkularını tam olarak karşılamıyor. Nika ragna'nın, Angola'nın yaşadığı olayları ancak sosyalist dünya görüşüyle açıklamak olanaklı. Elbetteki bu dünyamız insanın yönlendiriciliği, etkileyciliği, değiştirmeyi sağlayacak olan da bu dünya görüşünün, sanata sunduğu; sosyalist gerçek sanat ilkesidir. Bugün bu tartışmaları bir çok arkadaş yürütüyor. Ürünlerini oluştururken bu bakış açısının kuvvetli olmasına gereksinim duy-

yorlar. Hani sanatçının yanlı olmasıyla ilgili bir olay. Neyi, kimi yazacaksınız? Bu sorulara yanıt verdiğiniz zaman yanlı oluyorsunuz. Eğer sanata özen gösteriyorsanız, özen ve onu göstermeliydi öykücü, romancı. Öykücümüzün sorunları burada yatıyor, çözümleri de...

«Geçen yıl iki çalışmamız yayımlandı. «Oyunun İçi» dergilerde yayımlandı çalışmamız. «Sürgün Meyveye Durdurdu» işi bir yerde yayımlanmadan kitaplaştı. Bu yayımlama olayı ile ilgili söyleyeceğiniz var mı?

«Bir sanatçının mutlu olabileceği olaylardan belli bir ölçüde özen gösteriniz. Ama ülkemizde bu olay o denli zor ki... Yani ekonomik yapı özellikle sanatı, yayını tehdit etmektedir. İktidarlar buna özellikle özen gösteriyorlar. Elbette bu işe para yatan yayıncı da kara yönelik eserlere yöneliyor. Hani burda okuru yozlaştırma yatıyor. Ya yinci tutarı olsa, ille de öykü yayıncı ile de Türk öykücüsü yayıncısı, zarar mi edecek? Kesinlikle hayır. Ama onca bunnun gereği yok. Kolay olan kârlı olan önemli. Bunun için, biz de böyle düşünen yayıncıyı suçlayamamız. Ama okumaya sevdalanmış kitleler, önüne bir şeyler koyduğumuz zaman burun kıvrıyor. Sosyal gelimi Oyunun İçi, kısa sürede tükenmiş. Çok iyi bir dağıtım yapıldığından değil. Aracı katmadan direk okuyana kitap sunulduğu için. Sürgün Meyveye Durdurdu'nun durumunu biliyoruz. Ama sorun pazarlama sorunu. Propaganda sorunu...»

«Pek şimdiniz ne yapıyorsunuz? Çalışmalarınız ne boyutlardadır? Nasıl çalışmalar yapmayı düşünüyorsunuz, ya da yapıyorsunuz?

«Hazırladığım iki öykü kitabım var. Bir masal kitabım var. Onlardaki eksiklikleri atmaya çalışıyorum. Roman çalışmalarım var. Toplumun içindeki çeşitli kesimleri, kişileri neden etkin olduklarını koymaya çalışıyorum. Yani yaşam sürüyor. Yani herkes uğraşı doğrultusunda yaşama meyvelerini vermeye çalışıyor. Şimdi ne desek boş. Günlü gelince göreceğiz bir bir...»

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayımlanır

SAHİBİ: HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Özcan YILDIRIM

FIYATI: 500 Krş.

YAZIŞMA ADRESİ: İnkilâp Mah. Fırat Sokak No: 4
(Ankara Valtığı arkası) Ulus-ANK.
Tel: 24 37 11-10 6079

BASILDIĞI YER: HALKEVLERİ Basımevi/Tel: 17 65 53

İbrahim Erdem'in Halkevleri Dergisindeki Söyleşisi (Ağustos 1979).

Ek 4

Türkiye Yazarlar Sendikası Üye Kartı.

Ek 5

İbrahim Erdem Madenci Edebiyat Ödülü'nü Alırken.

ÖZGEÇMİŞ

1995'te Giresun'da doğdu. İlköğrenimini Aksu Seka İlköğretim Okulu'nda, ortaöğretimini Aksu Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2014'te Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2018'de tamamladı. Aynı yıl Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

